Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वैदिक-निघण्टु-सङ्ग्रहः

सम्पादकः—
डा० धर्मवीरो विद्यालङ्कारः

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

8·4

94 अ

महर्षि-पाणिनि-प्रज्ञा-अनुसन्धान
तिथी
पु०सं० 2 अ
भारती पुस्तकालय

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ओ३म्

प्राच्यविद्यानुसन्धानग्रन्थमालायाः—प्रथमं प्रसूनम्

वैदिक-निघण्टु-सङ्ग्रहः

[कौत्सव्यनिघण्टु-यास्कीयनिघण्टु-भास्कररायीयवैदिककोश-(श्लोकबद्ध)-माधवीयाख्यातानुक्रमणी-नामानुक्रमणीनां संग्रहः]

तुलनात्मकाध्ययनार्थं निघण्टुचतुष्टयीपदानुक्रमणिकया समवेतः

१५ अ

सम्पादकः—
डा० धर्मवीरो विद्यावारिधिः

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सर्वाधिकार—प्रकाशकाधीन

प्रकाशक—
प्राच्यविद्यानुसन्धान केन्द्र,
८९ कविता कालोनी, नांगलोई दिल्ली-४१
द्वारा संचालित
पाणिनि धाम तिलोरा
ग्रा० व पो०—तिलोरा (पुष्कर क्षेत्र)
अजमेर—३०५०२२

प्रथम संस्करण—५५० प्रतियां
फाल्गुन पूर्णिमा सं० २०४५
तदनुसार २२ मार्च १९८९
मूल्य—१००·००

अनुदान-प्रदात्री—
आर्यप्रतिनिधिसभा मध्यप्रदेश व विदर्भ नागपुर

प्राप्तिस्थान—
१. रामलाल कपूर ट्रस्ट, बहालगढ़ (सोनीपत) १३१०२१
२. रामलाल कपूर एण्ड संस नई सड़क दिल्ली
३. वेद सदन, न्यू साङ्गानेर मार्ग सोडाला, जयपुर—३०२००६
४. श्री मद्दयानन्द गुरुकुल महाविद्यालय
गौतम नगर यूसुफ सराय दिल्ली

मुद्रक:—
रामकिशन सरोहा प्रेस
जी० टी० रोड बहालगढ़,
(सोनीपत) १३१०२१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

समर्पणम्

विविधशास्त्रनिष्णातानां पदवाक्य-प्रमाणज्ञानाम्

श्रद्धास्पद-पण्डितप्रवराणां युधिष्ठिर-मीमांसक-महाभागानां

अपरञ्च परमविदुषां वैयाकरण-शिरोमणीनां

श्रीमतां डा० विजयपाल-विद्यावारिधीनां

चरण-कमलेषु सादरं ग्रन्थमिमं

समर्पयति

विनेयः

धर्मवीरः

९५४
महर्षि-पाणिनि-प्रज्ञा-
तिथी.....
पु०सं०.....
भारती पुस्तकालय
२००१/n

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वेदवेदाङ्गमर्मज्ञ श्री पं० युधिष्ठिर-मीमांसक-महाभागयशः सौरभम्

रचयिता —आर्यरत्नाचार्यविशुद्धानन्दमिश्र-विद्यावारिधि-कविरत्नम् ।

विद्याविद्योतितान्तर्विगलितनिखिलध्वान्तसन्तापशापान्,
मीमांसा-सदविमर्शप्रकटितपशुयागादियज्ञार्थतत्त्वान् ।
आम्नायार्थाप्त-शास्त्र-प्रविहित-गहनालोचनालोचनान् तान्,
मान्यान् मीमांसकानां कृतशुचिसरणिज्ञानभानून् नमामि ॥१॥

धन्या मान्या वदान्यास्त्रिदशवरगिरा गेयगोऽतीतकीर्त्या,
सर्वाशाश्छादयन्तो निगमरसधरा नूतनावारिवाहाः ।
प्रज्ञाक्षेत्राण्यजस्रं नवरससुरसैः शास्त्रमर्मार्थवाहैः,
सिञ्चन्तस्तेऽविरामं मम हृदि सदयं चाश्रयन्तां विरामम् ॥२॥

वेदव्याख्याननिपुणा बुधवरसदसो मण्डना ये प्रकामम् ।
वामं गीर्वाणवाणीसुललितरचना-शास्त्र-शोध-प्रवीणः ।
वीणापाणेः सुपुत्राः सुरभितयशसो ब्रह्मवंशावतंसाः,
हंसास्तेभ्यो नतीनां वचनविरचनाः प्रीतिपूर्णा उपेयुः ॥३॥

कालिन्दी सरितानुकूलविमले साध्वाश्रमे यामुनम्,
सोल्लासं ह्यभिलाषमाफलयितुं सञ्चेष्टमानं मुदा ।
रक्षन्तं सरलस्वभावमनिशं सारस्वतं वैभवम्;
नौमीड्यं विनतो युधिष्ठिरमहं मीमांसकं पण्डितम् ॥४॥

गौरीलालपितुर्विचारललितां कीर्त्तेर्ललामां लताम्,
शास्त्रज्ञानमनोरथैः सुफलितामासादयन्तं शुचिम् ।
श्रीमद्देवदयानिधेः खलु दयानन्दस्य राद्धान्तवान्,
कुर्वन्तं भुवि विश्रुतान् श्रुतिधरं मीमांसकं नौम्यहम् ॥५॥

हिंसार्थो नहि कोऽपि मन्त्र इति सद्गर्वां दधद् हुङ्कृतिम्,
बुद्धेरायुधमादधान इह सद्धर्माध्वरे सङ्गरे ।
नाराचैर्निशितैर्निकृन्ततिरां तर्कैः कदर्थान् मुदा,
धीरो युध्यति वै युधिष्ठिरसुधीर्मीमांसकानां धुरि ॥६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

आमुखम्

पण्डितधर्मवीर-विद्यावारिधिः प्राचीनार्षग्रन्थानामुद्धाराय प्रकाशनाय च देहली नगरे "प्राच्यविद्या अनुसन्धानकेन्द्र" इत्याख्यां संस्थां व्यवास्थापयत। तस्याः "वैदिक-निघण्टु-संग्रहः" इति प्रथमं प्रसूनं वैदिकवाङ्मयजुषां शोधकर्तॄणां च पुरस्ताद् उपस्थाप्यते। अस्य संग्रहस्य प्रथमं प्रकाशनं कर्तव्यमिति मयैव सम्मतिः प्रत्ता अभूत्।

अस्मिन् निघण्टु-संग्रहे प्रकाश्यमानः कौत्सव्यनिघण्टुः पुरा प्रकाशितं सदपि बहोःकालाद् दुर्लभतां भजते। भास्करराये‍ण यास्कीय-निघण्टोः पञ्चममध्यायं विहाय चत्वारोऽध्यायाः बालकानां सुगमतया कण्ठस्थीकरणाय श्लोकैर्निबद्धाः। अयमपि द्विःकृत्वा पूर्वं प्रकाशित, परं सम्प्रतिः नोपलभ्यते। माधवीयायाः नामानुक्रमण्या आख्यातानुक्रमण्याश्च मुद्रणं पण्डितप्रवरेण कुन्हनराजामहाभागेन वेङ्कटमाधवीय-ऋग्वेदानुक्रमण्या अन्तेऽकारि। अनयोः यास्कीयनिघण्टोरपेक्षया एकार्थानां नाम्नाम् आख्यातानां च वैपुल्यं वर्तते। एतेषामेकत्र प्रकाशने शोधकर्तॄणां महत् साहाय्यं सम्पत्स्यते

पण्डितधर्मवीरेण आर्षग्रन्थानां पठनपाठनद्वारा तेषां प्रचाराय च पुष्करक्षेत्र तिलोरा ग्रामे 'पाणिनिधाम' नाम्नाऽऽश्रमस्यापि स्थापनाऽकारि। आर्षग्रन्थानां प्रचार-प्रसार-कार्याय धर्मवीरं हार्दिक्याऽऽशिषा संयुनज्मि।

विदुषां वशंवदः

युधिष्ठिरो मीमांसकः

महर्षि-पाणिनि-प्रज्ञा-अनुसन्धान
तिथी
पु०सं० 2079
भारती पुस्तकालय

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

केन्द्राध्यक्षीय-शुभाशंसा

महदिदं प्रमोदास्पदं गीर्वाणवाणीप्रणयिनां वैदिकवाङ्मयमधिजिगमिषूणां विद्याविलासोल्लसित-मानसकलिकानामाम्नायतत्त्वार्थाननुसन्धित्सूनां यत् प्राच्यविद्यानुसन्धानकेन्द्रस्य स्वोद्देश्यानुरूपश्चिराय चेतसि समारोपितोऽयं सङ्कल्पकल्पद्रुमोऽद्य फलेग्राहितामभजत "वैदिक-निघण्टु-संग्रहः" नामकप्रफुल्लप्रथमप्रसूनः। तद्धि अभिनवप्रसूनचतुर्दलकं प्रस्तूयते। यास्कीयनिघण्टुमतिरिच्य, कौत्सव्य-निघण्टु-वैदिककोशमाधवानुक्रमणीनां प्रायशोऽनुपलब्धिः, केन्द्रनिदेशकस्यास्य विद्या-विलासव्यसनिनो विदुषो मम प्रष्ठस्य डा० धर्मवीरस्य हृदयेशयशङ्कुरिव सुभृशं व्याकुलमकार्षीदेतदीयं मानसपटलम्। स्थितिपारवश्यमनुसन्दधतोऽस्यानवरतप्रयासपरस्यापि चिरकालमौनावलम्बनमन्तरेण नोपयातं शरणान्तरम्, अर्थाभावे। अस्तु, तादृशग्रन्थप्रणयनानुबन्धिनी बलीयसी समीहा साकारतां भजते तत्र भवतां पुरस्तात् सम्प्रति।

महर्षियास्कानुमनने निघण्टवो हि नाम निगन्तवो निगमनात्, ये समाम्नाताः समाहन्यन्ते समाह्रियन्ते वाऽपि। ते हि शब्दाः। पाणिनीय-शिक्षान्वाख्यानं 'निरुक्तं श्रोत्रमुच्यते'। श्रोत्रं हि नाम शब्दगुणकमाकाशं प्रतिनिधत्ते। आकाशस्य शब्दस्य च नित्यः सम्बन्धः। तथा शब्दार्थयोरप्यविनाभावसम्बन्धः। एवं निष्कृष्टमिदम्, निघण्टुर्हि नाम शब्दसमवायः, निरुक्तं चार्थसमवायः। तदनयोरपि तादृशस्थितिरसंशयाऽनुशेते। शब्द-निर्वचनेन निरुक्तस्य मुख्यवेदाङ्गत्वम्, वेदस्य शब्दमयत्वात्।

शिक्षाव्याकरणाभ्यां वर्णोच्चारणे पदसाधुत्वे चावगते मन्त्रान्तर्गत-पदानामर्थज्ञानाभीप्सायां तदर्थं भगवता यास्केन "समाम्नायः समाम्नातः, स व्याख्यातव्यः" इत्याद्यात्मकं निरुक्तं व्यरचि। तद्धि निरुच्यते निःशेषेणोपदिश्यते निर्वचनविद्यया तत्तदर्थावबोधनाय पदजातं येन यत्र वा। यद्यपि निर्वचनमुखेन पदानामर्थावभासो व्याकरणेनापि गम्यते, तथापि निरुक्तेन नामाख्यातोपसर्गनिपातरूपेण प्रविभक्तानां वैदिकानां शब्दानां निर्वचनरूपेणार्थादिकं निरूप्य निरूपितांश्च तान् निदर्शनेनोपपादयन् पूर्वाचार्यचिन्तित-मतभेदं प्रदर्श्य पूर्वपक्षमुद्भाव्योत्तरपक्षेण खण्डयन्, उपपन्नं च क्वचिन् मण्डयन् यास्काचार्यो निर्वचनप्रकारं प्रस्तौति।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

व्याकरणं हि शब्दानां केवलं व्युत्पत्तिनिमित्तं न तु प्रवृत्तिनिमित्तम्। अन्यद्धि, 'शब्दानां व्युत्पत्तिनिमित्तमन्यच्च प्रवृत्तिनिमित्तमिति सिद्धान्तात्। अत एवाह यास्काचार्यः—"**अर्थनित्यः परीक्षेत, न संस्कारमादद्रियेत्।**" इह संस्कारस्य गौण्यमर्थस्य च प्राधान्यं ध्वन्यते। व्याकरणेनाऽपि चार्थप्राधान्याभीष्टलक्ष्यत्वेन प्रकृतिप्रत्ययोजनायाः करणीयत्वाच्च।

अस्मादेवास्य व्याकरणात् पृथक्त्वेन वैशिष्ट्यमभ्युपपद्य वेदाङ्गत्वमुररीक्रियते। अत एवोच्यते—"**अथापीदमन्तरेण मन्त्रेष्वर्थप्रत्ययो न विद्यते। अर्थमप्रतियतो नात्यन्तं स्वरसंस्कारोद्देशः, तदिदं विद्यास्थानं व्याकरणस्य कार्त्स्न्यं स्वार्थसाधकं च**" नहि निरुक्तार्थाऽवित् क्वचिन्मन्त्रं निर्वक्तुमर्हतीति वृद्धानुशासनम्। तच्चैतच्छास्त्रं प्रत्येकस्य पदस्यावयवार्थानां निःशेषतयोच्यमानत्वात् निरुक्तं परिभाषितं जायते। अत्र हि जिज्ञास्यं निघण्टुनिरुक्तयोरनयोः कतरन्नाम वेदाङ्गत्वमभ्युपयाति पदसमवायस्तद्व्याख्यानरूपार्थसमुदितिर्वा ? तदुच्यते—"छन्दोभ्यः०..... ... .. पदानि समाहृत्य समाहृत्य यस्मिन् ग्रन्थे सङ्कलितानि स एव ग्रन्थो निरुक्तनामा। निघण्टुपदवाच्यप्रबन्धस्तु समाम्नायविशेषत्वेन वेदान्तर्गतत्वात् पृथक्संग्रहस्य "यूथपरिभ्रष्टगवादिन्यायेन तद(वेदाः)नन्यत्वाद् वेदाङ्गत्वाख्यात्वेन न प्रसिद्ध्यति।

निघण्टुगतावैदिकाः शब्दास्तु वेद एव पठितास्तेषां निरुच्यमानतयाऽत्र सङ्कलनमात्रम्, परं न निःशेषेणोपदिश्यमाना अर्थाः क्वाप्यधोता निगदेन शब्दिता वा। ते होहैव निरुच्यन्ते तस्मान् निरुक्तस्यैव वेदाङ्गत्वं निर्विवादम्।

यथा चायं '**वैदिकनिघण्टुसंग्रहः**' निघण्टूनां सङ्कलनमात्रमस्ति। यत्र कौत्सव्यनिघण्टुश्चिरकालान्नयनगोचरतामनुपेतो यास्कात् प्राक्कालिकः समुपलभ्यमानः साम्प्रतं प्राकाश्यं नीयते। यश्चाष्टाचत्वारिंशदुत्तरकशतगणात्मकोऽथर्ववेदीयः, यथा यास्कस्य ऋग्वेदीयः। अस्मिन् चतुर्णामपि ग्रन्थानां तुलनात्मकाध्ययनाय सङ्ग्रहान्ते तत्तदर्थनिदर्शनपुरःसरं महत्त्वपूर्णा पदानुक्रमणिका प्रदर्शिता वेदार्थमधिजिगमिषूणां भृशमुपकारिका सेत्स्यतीति विश्वासो मे।

एवं वेदतत्त्वबुभुत्सूनामनुसरणीया अर्थतुलनात्मकाध्ययनसरणिरमणीयावश्यं शरणी करणीयेत्यलं पल्लवितेन।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वसुवेदेश[1]गणास्त्वत्र कौत्सव्याः सम्प्रकीर्तिताः ।
पञ्चाध्यायी च यास्कीयाः अष्टसप्ततिखण्डिका ॥१॥

भास्करे वैदिके कोशेऽप्नुटुर्भस्त्रिशदष्ट च ।
नामाख्यातानुक्रमणी माधवप्रतिपादिता ॥२॥

पदानुक्रमणिका चास्य सङ्ग्रहस्योपकारिका ।
वेदतत्त्ववुभुत्सूनां विशुद्धानन्ददायिका ॥३॥

मीमांसकमहाभागैरनुशिष्टा पदे पदे ।
धर्मवीरप्रयासेन प्राणीयत प्रकाशनम् ॥४॥

विदुषां वशंवदः
आचार्य–विशुद्धानन्दो विद्यावारिधिः
आनन्द मन्दिरम्
कूंचा पाण्डा बदायूं (उ० प्र०)

सम्मतिः

वेदविद्याविशारदेन तपःपूतान्तरात्मना विद्यावारिधिना आचार्य-धर्मवीर-महाभागेन महता परिश्रमेण सङ्कलय्य शोधोपयोगिविधिना सम्पादितोऽयं प्राचीननिघण्टुसङ्ग्रहो वेदार्थावबोधे शोधकर्मणिच जिज्ञासूनां भूयस्तरमुपकरिष्यतीत्यहं दृढं विश्वसिमि ।

आर्य शिवचन्दसूनुः विजयपालः प्रचेताः
वेदसदन न्यू साङ्गानेर रोड
सोडाला
जयपुरम्–३०२००६
१०-३-८९

---

१. वसूनां संख्या=८, वेदाः=४, ईशः=१ सम्मिल्य=१४८ ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ग्रन्थविषये द्वित्राः शब्दाः

विद्यया धर्मणा च पूतात्मनाचार्येण श्रीधर्मवीरेण वेदावगमेऽत्यन्तोपयोगिनार्षग्रन्थानामध्ययनाध्यापनाय यथा महान् श्रमः क्रियते तथैवार्षग्रन्थानां शुद्धानि शोधोपयोगीनि च संस्करणानि प्रकाशयितुमुद्योगोऽपि क्रियते। तस्यैवोद्योगस्य प्रथममिदंफलं विदुषां करकमलेषु समर्पितं जायते। तत्र भवद्भिः साक्षात्कृतधर्मभिर् ऋषिभिरसाक्षात्कृतधर्मभ्यो नृभ्यो वेदार्थावगमाय शाखाब्राह्मणादीनि शास्त्राणि प्रोक्तानि। तेषु शास्त्रेषु निघण्टुग्रन्थस्य महत्त्वपूर्णं स्थानं वर्ततेतमाम्। गुणादेकस्यैवार्थस्य कृते श्रुतौ बहूनि पदानि प्रयुज्यन्ते तेषामेकार्थवाचकानां समाम्नायः प्राधान्येन निघण्टुरुच्यते। साम्प्रतं यास्कीयो निघण्टुरेव लोके प्रसिद्धिमासेवते परमाचार्येण श्रीधर्मवीरेण तत्र भवतः कौत्सव्यस्यापि शब्दसमाम्नायोऽत्र ग्रन्थे प्रकाश्यते। यद्यपि यास्कीय-कौत्सव्ययोः समाम्नाययोर् न कश्चिन् मौलिको भेदस्तथापि अभीकपदं यास्केन सङ्ग्रामनामसु पठितम् परं कौत्सव्ये निघण्टौ न पठितो दृश्यते। एवमेवायुनपदं कौत्सव्येन बहुव्याप्त्यां पठ्यते न तु यास्कीये शब्दसमाम्नाये दृश्यते।

केषाञ्चिदस्त्येव पद्यस्मृतिनैपुण्यं तेषां सुखग्रहणायात्र ग्रन्थे भास्करराय प्रणीतश्श्लोकबद्धोऽपि यास्कीयो निघण्टुः संशोध्य योजितो वर्तते। मध्यकालीनेषु वेदभाष्यकारेषु यथा वैदुष्यं वेंकटमाधवस्य वर्वर्ति न तथेतरेषां सायणादीनाम्। माधवेन शाखाब्राह्मणादीनां गम्भीरमध्ययनं विधाय वैदिकानां पदानामर्थदानपुरःसरं सङ्ग्रहः स्वकीये ऋग्वेदभाष्येऽकारि। तत्र माधवेन यास्कसमाम्नायेऽपठितानि सहस्रशोऽस्फुटार्थकानि पदानि सङ्गृहीतानि। एवं श्रुत्यर्थानुसन्धाने माधवीयस्य सङ्ग्रहस्योपादेयतामङ्गीकुर्वता सम्पादकेनात्र ग्रन्थे माधवस्य नामानुक्रमण्याख्यातानुक्रमणी चापि प्राकाश्यं नीता। इत्थं ग्रन्थोऽयं वेदार्थावगमाय-वैदिक शोधकर्मणि च महत् साहाय्यमापादयिष्यतीत्यसंशयं वक्तुं शक्यते। सम्पादकनहाभागेन चतुर्णामपि ग्रन्थानामर्थदानपुरःसरं वर्णानुक्रमसूचिं प्रदाय शोधकर्तॄणां छात्राणां कृते महत् सौविध्यमापादितम्। किमधिकम्—

परोपकारैकमतिर्महात्मा करोति मार्गं महताश्रमेण।
प्रशंसमाना इतरे जनास्तु गच्छन्ति नूनं स्वगृहं सुखेन॥

इत्युक्त्वा विरम्यते

विदुषामनुचरः
वेदपालः

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सम्पादकीयनिवेदनम्

अयि वेदानुसन्धानतत्पराः तत्त्वज्ञाः महानुभावाः ! भवतां समक्षे "वैदिक-निघण्टु-सङ्ग्रहः" नामा ग्रन्थो मुद्रापयित्वा समुपस्थाप्यते । सङ्ग्रहोऽयं चतुर्णां ग्रन्थानामस्ति । तत्र ग्रन्थपरिचयादिकविषयलेखनन्तु पुरस्तादेवामुखम् इत्यस्माद् द्वित्रिशब्दाः इति पर्यन्तं गुरुवरैः केन्द्राध्यक्ष-महाभागैः पं० वेदपालमहाभागैश्च प्रतिपादितमस्ति । वस्तुतः ममोत्साह-वर्धनाय सम्पादनकर्मप्रशिक्षणाय च संग्रहोऽयमस्माभिः श्रीमतां गुरुवराणां युधिष्ठिरमीमांसकमहाभागानामनुग्रहेण प्रापि । यद्यपि चत्वारा ग्रन्था विभिन्नसंस्थासु पूर्वमुद्रिता आसन् परं चतुर्णां ग्रन्थानां सम्पादनं न तादृक् शोभनं सुव्यवस्थितं च अभूत् यादृक् नूतनसंस्करणे अस्मिन् चतुर्णां ग्रन्था-नाम् एकत्रसम्मिल्य पदानुक्रमण्यां तुलनात्मकाध्ययनं, कतिपयेषु स्थलेषु च संशोधनं विधाय सन्दिग्धाः पाठा मूले प्रकाश्यन्ते, सम्भावितपाठाश्च टिप्पणीषु विमृश्यन्ते ।

कृतज्ञताभिव्यक्तिः

सर्वतः प्रथमावसरेऽचिन्त्यशक्ति सच्चिदानन्दस्वरूपं भगवन्तं प्रणमामि यत्कृपया सम्पादितग्रन्थोऽयं बहुविधबाधादिप्रवाहं समुत्तीर्य साफल्येन सम्पन्नतां प्राप्नोत् । तदनन्तरं वात्सल्यादिगुणनिधीनां विद्याप्रदातॄणां गुरुवराणां श्रीमतां डा० विजयपालमहाभागानां चरणयोः प्रणतोऽस्मि येषा-मनुकम्पया अस्य ग्रन्थस्य चतुर्थमाधवानुक्रमण्याः पदविभागनिर्देशनेऽयं सग्रहः पूर्त्तिमगाद् । ये च पाणिनिविद्यालयसञ्चालनेऽतिव्यस्ता अप्यस्मा अनु-सन्धातृजनाय परमानुकम्पया यथेष्ट समयं सम्प्रादुः । अतः परं श्रद्धेया गुरुवर्याः वेदवेदाङ्गमार्तण्डस्वरूपाः श्री युधिष्ठिरमीमांसकमहाभागा सतत-प्रेरणप्रोत्साहनपरामर्शैरभीष्ट-सामग्रीसङ्कलनेन पुस्तकप्रदानेन च सुमहत् साहाय्यम् अकार्षुरिति तान् प्रति तच्चरणयोः सानुनयं प्रणमामि । अत एव श्रद्धान्वितमस्तकेन गुरुद्वयाय ग्रन्थमिमं समर्पयामि ।

अस्माकं केन्द्राध्यक्षपदमलङ्कुर्वताम् आर्यरत्नाचार्यप्रवराणां श्रीमतां विशुद्धानन्दमिश्रविद्यावाचस्पतिपादाम्बुजानां शुभाशंसनलेखनेन सत्प्रोत्साह-नेन च केन्द्रस्य सञ्चालनकर्मणि समर्थोऽभवमिति ते तत्र भवन्तः नतमस्तकेन वन्दनीयाः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

द्वितीयावसरे सहाध्यायिनः परमविदुषः डा० वेदपालशतपथिनः कथं विस्मरामि येषां साहाय्यमन्तरेण केन्द्रस्य शोधकर्मणि गतिविध्यन्तर्गते च "पाणिनिधाम" नाम पुष्करक्षेत्रस्थतिलोराग्रामे आश्रमस्थापने विचाराणां मूल्याङ्कनं च नाशक्ष्यत। अतः ते धन्यवादार्हा एव, न सन्ति अन्ये शब्दाः कृतज्ञताप्रकाशनाय।

तृतीयावसरे मध्यप्रदेशं यनागपुरस्थ-आर्यप्रतिनिधिसभायाः भूतपूर्व-प्रधाना माता कौशल्यादेवी (रायपुरवासीया) भ्रातृतुल्यः वर्तमानसभाध्यक्षः रमेशचन्द्रः श्रीवास्तवमहाभागः सभाया अन्येऽधिकारिणश्च शतशः धन्य-वादार्हाः सन्ति। येषां स्वसभाया दश सहस्राणि रूप्यकाणि केन्द्राय अनुदानं प्रदानसाहाय्यमन्तरेणायं सङ्ग्रहः प्रकाशमेव नाद्रक्ष्यत। डा० विजयपाल प्रचेताः (जयपुरीयः) धन्यवादार्हः येन ग्रन्थप्रकाशनव्ययवृद्धयवसरे मित्र-लक्षणानुरूपे आपत्तिकाले चत्वारि सहस्राणि रूप्यकाणि संगृह्य प्रदत्तानि। यानि विना मध्य एव ग्रन्थप्रकाशनम् अवारोत्स्यत।

मम प्रष्ठस्य बहालगढस्थपाणिनिमहाविद्यालयीयछात्रस्य सत्यप्रका-शस्य विशेषोल्लेखः क्रियते यस्य पदानुक्रमण्याः पदलेखने समये समये च ग्रन्थस्य मुद्रणसंशोधने विशिष्टसहायता प्राप्ता। तस्मै आशीर्व-चांसि वितीर्यन्ते। अन्ते च चन्द्रदत्तशर्ममहाभागः असकृद् धन्यवादार्हः येन महता श्रमेण सम्पूर्णपदानुक्रमणिकायाः पदार्थस्य निरुक्तसङ्केतान्वेषणे मुद्रणसंशोधने च साहाय्यं प्रादायि। येन ग्रन्थप्रकाशने महान् श्रमः कृतः। तस्मै मुद्रणालयसञ्चालकाय रामकृष्णसरोहाय शुभकामनां प्रस्तौमि यत् तस्य मुद्रणालय उत्तरोत्तरकाले वर्धेत।

अस्मिन् सङ्ग्रहे सावधानेन मनसा मुद्रणपत्रेषु संशोधितेष्वपि दृष्टि-दोषाद् यन्त्रदोषाद् वा यास्त्रुटयः प्रकाशिताः तत्परिमार्जनाय ग्रन्थान्ते निबद्धं संशोधन-पत्रं संवधनञ्च विहितम्। नीरक्षीरविवेकिनः पाठान् संशोध्य ग्रन्थमधीयीरन्निति याचामहे। यतोहि मम सम्पादनस्य सर्व-प्रथमोऽयं प्रयासोऽस्ति परं ये त्वस्माकमल्पज्ञत्वाद् अनवधानत्वाच्च स्खलनविशेषाः समजायन्त। तान् स्खलनदोषान् सहृदयाः सुधियः विद्वज्जनाः विज्ञाप्यास्मान् अनुगृह्णन्तु इति निवेद्य विरमामि।

विदुषां विनेयः

धर्मवीरः

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयानुक्रमणिका

विषयाः	पृष्ठम्
१. कौत्सव्य-निरुक्त-निघण्टुः	१ १८
२. यास्कीय-निघण्टुः	२१-४४

प्रथमोध्यायः

विषयाः	पृष्ठम्
१. पृथिवी नामानि	२१
२. हिरण्यनामानि	,,
३. अन्तरिक्षनामानि	,,
४. साधारणानि	,,
५. रश्मिनामानि	,,
६. दिङ्नामानि	२२
७. रात्रिनामानि	,,
८. उषोनामानि	,,
९. अहर्नामानि	,,
१०. मेघनामानि	२२
११. वाङ्नामानि	२३
१२. उदकनामानि	,,
१३. नदीनामानि	२४
१४. अश्वनामानि	२५
१५. आदिष्टोपयोजनानि	,,
१६. ज्वलतिकर्माणः	,,
१७. ज्वलतोनामधेयानि	२६

द्वितीयोऽध्यायः

विषयाः	पृष्ठम्
१. कर्मनामानि	२७
२. अपत्यनामानि	,,
३. मनुष्यनामानि	२७
४. बाहुनामानि	,,
५. अङ्गुलिनामानि	२८
६. कान्तिकर्माणः	,,
७. अन्ननामानि	,,
८. अत्तिकर्माणिः	२९
९. बलनामानि	,,
१०. धननामानि	,,
११. गोनामानि	२९
१२. क्रुध्यतिकर्माणः	,,
१३. क्रोधनामानि	,,
१४. गतिकर्माणः	३०
१५. क्षिप्रनामानि	३१
१६. अन्तिकनामानि	३२
१७. सङ्ग्रामनामानि	३२
१८ व्याप्तिकर्माणः	३२
१९. वधकर्माणः	३३
२०. वज्रनामानि	३३
२१. ऐश्वर्यकर्माणः	३३
२२. ईश्वरनामानि	,,

तृतीयोऽध्यायः

विषयाः	पृष्ठ
१. बहुनामानि	३४
२. ह्रस्वनामानि	,,
३. महन्नामानि	,,

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयाः	पृष्ठम्
४. गृहनामानि	३४
५. परिचरणकर्माणः	३५
६. सुखनामानि	,,
७. रूपनामानि	,,
८. प्रशस्यनामानि	,,
९. प्रज्ञानामानि	,,
१०. सत्यनामानि	,,
११. पश्यतिकर्माणः	३६
१२. सर्वपदसमाम्नायः	,,
१३. उपमाः	,,
१४. अर्चतिकर्माणः	,,
१५. मेधाविनामानि	,,
१६. स्तोतृनामानि	३७
१७. यज्ञनामानि	,,
१८. याच्ञाकर्माणः	३८
२०. दानकर्माणः	,,
२१. अध्येषणाकर्माणः	३८
२२. स्वपितिकर्माणौ	,,
२३. कूपनामानि	,,
२४. स्तेननामानि	
२५. निर्णीतान्तर्हितनामधेयानि	,,
२६. दूरनामानि	,,
२७. पुराणनामानि	,,
२८. नवनामानि	,,
२९. उत्तराणिनामानि	३९
३०. द्यावापृथिवीनामधयानि	,,

चतुर्थोऽध्यायः

१. पदानि	४०
२. ,,	,,
३. ,,	४१

पञ्चमोऽध्यायः

विषयाः	पृष्ठम्
१. पदानि	४०
२. ,,	,,
३. ,,	,,
४. ,,	,,
५. ,,	,,

वैदिककोशः	४७-६६
नानापदकाण्डम्	४७-५०
१. (भूम्यादि वर्गः)	
२. कर्मादि वर्गः	५०-५५
३. बह्वादि वर्गः	५५-५९
४. जहादि वर्गः	५९-६३
५. आशुशुक्षण्यादिवर्गः	६३-६६
माधवानुक्रमणी	७२-१२८
उपोद्घातः	७२-७४
आख्यातानुक्रमणी	७५ ९६

विषयाः	श्लोक-संख्या
१. स्तुतिक्रियाः	१३-२६
२. पूजनक्रियाः	२७-३७
३. शब्दक्रियाः	३८-५६
४. इच्छार्थाः	५७-६७
५. सूक्तिधातवः	६८-७३
६. गमनार्थाः	७४-१०१
७ प्रापणलाभार्थाः	१०२-१२१
८. दर्शनार्थाः	१२२-१२५
९. ज्ञानार्थाः	१२६-१३३
१०. अन्वेषणक्रियौ	१३४ १३५

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयाः	श्लोक-संख्या
११. भजनकर्माण	१३६-१४३
१२. याच्ञार्थाः	१४४-१४९
१३. उपच्छन्दनकर्माणः	१५०-१५१
१४. उपदयाक्रियाः	१५२
१५ अनुज्ञाक्रियाः	१५३-१५५
१६. दानकर्माणः	१५६ १७८
१७. त्यागार्थाः	१७९-१८२
१८. ग्रहणक्रियाः	१८२-१८६
१९. लाभकर्माणः	१८७-१९२
२०. अत्तिकर्माणः	१९३-१९९
२१. पानार्थः	१९९-२०१
२२. तृष्णाक्रियौ	२०२
२३. तृप्तिहर्षयोः	२०३-२०९
२४. आस्वादनक्रियाः	२१०
२५. धारणक्रियाः	२११-२१८
२६. निधनकर्माणः	२१९-२२८
२७. वृद्धिकर्माणः	२२९-२४१
२८. ग्रस्त्यर्थाः	२४२-२४४
२९. व्युत्पादनक्रियाः	२४४-२४६
३०. स्थिति स्थापनकर्माण	२४७-२५१
३१. प्रेरणक्रियाः	२५२-२७७
३२. तपनक्रियाः	२७८-२८३
३३. भा(भय)क्रियाः	२८४-२८५
३४. युद्धकर्माणः	२८६-२८७
३५. निवारणक्रियाः	२८७-२८९
३६. योजनक्रियाः	२८९-२९१
३७. वारणक्रियाः	२९२-२९३
३८. अभिभूक्रियाः	२९३-३०२
३९. हिंसाकर्माणः	३०३-३३४
४०. छेदनक्रियाः	३३५-३४०

विषयाः	श्लो०-सं०
४१. जयार्थाः	३४१
४२ जरणक्रियाः	३४२
४३. गूहनक्रियाः	३४३-३४५
४४. तरणक्रियाः	३४६-३४९
४५. रक्षणार्थाः	३५०-३५४
४६. दाना(ह)र्थाः	३५४-३५६
४७. दीप्त्यर्थाः	३५७-३६६
४८. संस्करणक्रियाः	३५७ ३६९
४९. सङ्गतार्थाः	३७०-३८४
५०. सधानार्थाः	३८५-३८७
५१ मषणार्थाः	३८७-३८८
५२. बन्धनार्थाः	३८८-३९२
५३. श्लेषणक्रियाः	३९३-३९५
५४. शैथिल्यवाचकाः	३९६-३९७
५५. बाहूपधानकर्माणः	३९८-३९९
५६. क्षरणार्थाः	४००-४०४
५७. सेचनक्रियाः	४०५-४०९
५८. प्राणधारणार्थाः	४१०-४११
५९. करणक्रियाः	४१२-४२०
६०. क्रमणक्रियाः	४२१-४२२
६१. आरोहणकर्माणः	४२२-४२४
६२. उद्गमनक्रियाः	४२४-४२६
६३. उद्गमक्रियाः	४२७-४२८
६४. विवरणक्रियाः	४३०-४३२
६५. स्तरणार्थाः	४३३-४३४
६६. होमधातवः	४३४-४३५
६७. क्षेपणक्रियाः	४३६
६८. देवनक्रियाः	४३७
६९. आलस्यवाचिनः	४३८
७०. अतिक्रमणार्थाः	४३८-४४०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयाः	श्लो०-सं०
७१. हासार्थौ	४४०
७२. प्रणयनक्रियौ	४४१
७३. वाहार्थौ	४४२
७४. संवरणोयार्थौ	४४२-४४३
७५. स्पर्शनक्रियाः	४४३-४४५
७६. स्थेयकर्मा	४४६
७७ स्वापार्थाः	४४७-४४८
७८. स्तेयकर्माणः	४४९-४५०
७९. शक्तिकर्माणः	४५०-४५१
८०. बोधनक्रियाः	४५१-४५२
८१. स्मरणार्थाः	४५३-४५४
८२. जृम्भार्थौ	४५४-४५५
८३. पचनक्रियाः	४५५-४५६
८४. अविवचक्रियौ	४५७
८५ क्षेपण क्रयौ	४५८
८६. अतिरेककर्माणः	४५९ ४६१
८७. क्रोधार्थाः	४६१-४६२
८८. प्रश्रेपणक्रियाः	४६३-४६४
८९. आच्छेदनार्थाः	४६५-४६६
९०. आच्छादनार्थाः	४६३-४६९
९१. निषधने	४७०
९२. भरणार्थौ	४७०
९३. व्याप्तवाचकक्रियाः	४७१-४७२
९४. विस्तारकर्माणः	४७३-४७५
९५. क्रोशनक्रियः	४७५
९६. रोगकर्मा	४७६
९७. निवारणे	४७६
९८. आह्वानार्थाः	४७७-४७८
९९. आसने	४७८-४८१
१००. क्लेदनक्रियाः	४८२
१०१. विनाशने	४८३
१०२. अध्ययनक्रियः	४८३
१०३. तैक्ष्ण्यकर्माणः	४८४-४८५
१०४. नमनार्था	४८५ ४८७
१०५. प्रणयनक्रियाः	४८७-५८८
१०६. खननक्रियौ	४८९
१०७. यमनक्रियाः	४९०
१०८. निवासार्थाः	४९१-४९३
१०९. पृथक्करणकर्माणः	४९४-४९८
११०. पूरणक्रियाः	४९८-५०२
१११. प्रीणनक्रियाः	५०३-५०५
११२. पेषणार्थाः	५०६-५०७
११३. पतनक्रियाः	५०७-५०८
११४. रोहणार्थौ	५०९
११५. प्रकाशने	५१०
११६. परिच्छेदनवाचकाः	५११-५१२
११७. श्रवणक्रियाः	५१३
११८. पवनार्थाः	५१४-५१५
११९. शोधनार्थाः	५१५-५१७
१२०. शमक्रियः	५१८
१२१. साधनार्थाः	५१८
१२२. शोषणकर्माणः	५१७-५२०
१२३ व्यष्टिकर्माणः	५२१-५२२
१२४. वेष्टनार्थः	५२३
१२५ विभागार्थः	५२३
१२६. विस्मरणक्रियौ	५२४
१२७. श्रयणार्थः	५२५-५२६
१२८. परिवर्जनकर्माणः	५२६-५२८
१२९. प्रच्युतिक्रियाः	५२८ ५२९
१३०. मरणार्थानि	५३० ५३१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयाः	श्लो०-सं०
१३१. प्रश्नार्थौ	५३१
१३२. रतिकर्माणः	५३२-५३३
१३३. शमक्रियः	५३३
नामानुक्रमणी	९७-१२८
१. पृथिवीनाम	४-९
२. निर्जलदेशे	१०
३. लोष्टे	१०
४. गृहवाचकाः	११-१८
५. प्रवणवाचकाः	१०-२०
६. उषरदेशे	२१
७. अध्ववाचिनः	२२-२७
८. दूरार्थवाचिनः	२८-२९
९. समीपार्थाः	३०-३३
१० अरण्यार्थाः	३३ ३४
११. पर्वतवाचकाः	३४-३६
१२. वृक्षाणाम्	३८-३९
१३. वृक्षशाखायाम्	४०
१४. लतायाम्	४०
१५ दारौ	४१
१६. दण्डे, रथवाचकाः	४३-४२
१७. अनसः	४४
१८. चक्रवाचकाः	४५
१९. वनस्पत्याम्	४८
२०. वेदिकायाम्	४८
२१. नावि	५०
२२. महाव्रते	५१
२३. होमपात्रे	५२-५५
२४. वीणायाम्	५६

विषयाः	श्लो०-सं०
२५. ग्रावाणः	५७-६१
२६. ओषधौ	६२-६७
२७. सोमे	६९-७८
२८. कूपनामानि	७९-८२
२९. निपाने	८३
३०. कुसूलार्थे	८४
३१. रज्जुवाचिनः	८५-८७
३२. नदीवाचिनः	८८ ९६
३३. सरोवाचिनः	१००-१०१
३४. तीर्थे	१०४
३५. उदकेवाचिनः	१०५-१२३
३६. अन्ननामानि	१२५-१३२
३७. धननामानि	१२३-१४२
३८. हिरण्यवाचिनः	१४४-१४५
३९. अलङ्करणे	१४६
४०. अलङ्कर्तरि	१४७
४१. गोवाचिनः	१४८-१५२
४२. गोःशिशौ	१५४-१५५
४३ गोःहतमुष्कवत्से	१५५
४४. मुष्कभारे	१५६
४५ वृषभे	१५६-१४८
४६. पयसि	१५९-१६०
४७. ऊधसः	१६२
४८. स्तेने	१६३
४९. मेष	१६४
५०. हिंस्रपशौ	१६६
५१. पशौ	१६८
५२. कृष्णमृगे	१६९
५३. अश्वे	१७१-१८२
५४. मासे	१८३-१८४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयाः	श्लो०-सं०
५५. शकृति	१८४
५६. कशायाम्	१८५
५७ वस्त्रे	१८५-१८७
५८. वीयमानवस्त्रे	१८८
५९. मन्त्रवाससि	१८८
६०. पुत्रे	१८९-१९५
६१. कन्यायाम्	१९६-१९७
६२. दुहितृपुत्रे	१९८
६३. स्त्रियः	२००-२०५
६४. विधवायाम्	२०६
६५. परिचारिण्याम्	२०८
६६. असपत्न्याम	२०९
६७. निराकृतायाम	२०९
६८ रुद्रस्यपत्न्याम्	२१०
६९. देवपत्न्याम्	२१०-२१३
७०. इन्द्रस्यपत्न्याम्	२११
७१. जननीन्द्रस्य	२१२
७२. मातरि	२१४
७३. पितृवाचिनः	२१५
७४. पत्न्यर्नामानि	२२०-२२२
७५ पत्नीवाचकः	२२६-२२९
७६. बलवाचकाः	२३०-२३७
७७. मनुष्यवाचकः	२३८-२४५
७८ शरीरावयवे	२४६-२५५
७९. बाहुनामानि	२५३-२५५
८०. अङ्गुलिनामानि	२५६ २६०
८१. शरीरावयवे-	२६२
८२. देहे	२७१-२७३
८३. वृद्धवाचकाः	२७४-२७५

विषयाः	श्लो०-सं०
८४. विभ्रन्नज्ञानो	२७६
८५. मेधाविनामानि	२८०-२८८
८६. अचेतसि	२८९
८७. स्तोतृनामानि	२९०-३०७
८८. वाचि	३०९-३२७
८९. ऋत्विङ्नामानि	३२८-३३२
९०. हविषोवाचकाः	३३४-३३७
९१. यजमाननामानि	३३८-३५३
९२. कर्मनामानि	३५४-३६०
९३. यज्ञनामानि	३६१-३७३
९४. महावीरवाचकाः	३७३-३७५
९५. नास्तिकाव्रतनामानि	३७५-३७८
९६. राजानः	३७९-३८५
९७. असुरे	३८६-३९०
९८. ऋषयः	३९१-४००
९९. सत्यनामानि	४०१-४०२
१००. पापिनि	४०५
१०१. पापदारिद्र्ये	४०६-४१०
१०२. अलक्ष्मीनामानि	४१०-४११
१०३. दातृनामानि	४१२-४३४
१०४. मङ्गले	४३५
१०५. नैधन्ये	४३५ ४३७
१०६. भिक्षमाणः	४३८-४४४
१०७. अदातृवाचिनः	४४५-४४८
१०८. प्रशस्ये	४४९-४६५
१०९. स्वामिनामानि	४६६-४६९
११०. भ्रातारः	४७०-४७२
१११. क्षिप्रे	४७४
११२. हिंसकाः	६२५-६२६
११३. सीरे	४७८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषयाः	श्लो०सं०
११४. कारुके	४७९-४८०
११५. जाम्याम्	४८१-४८५
११६. ज्ञातेये	४८६-४८७
११७. सुखनामानि	४८७-४९३
११८. शत्रुवाचिनः	४९४-५०७
११९. रक्षसांवाचिनः	५०८-५२५
१२०. कुसीदिनि	५२६
१२१. स्तेने	५२८-५३१
१२२. क्रोधवाचिनः	५३१-५३२
१२३. क्रुद्धस्य	५३३-५३५
१२४. युद्धस्य	५३६-५४५
१२५. शूराणांवाचकाः	५४६-५६९
१२६. योद्धृनामानि	५७०-५७२
१२७. समूहनामानि	५७२-५७३
१२८. कवचनामानि	५७४-५७५
१२९. गूढे	५७६-५७८
१३०. आयुधनामानि	५७९-५८४
१३१. धानुषि	५८५-५८६
१३२. इषुनामानि	५८६-५८९
१३३. वञ्चनायुधवाचिनः	५९०-५९२
१३४. क्षिप्रे	५९८-६०४
१३५. प्रत्नार्थवाचकाः	६०५-६०७
१३६. प्रवणवाचकाः	६०८
१३७. महतोवाचकाः	६१०-६१८
१३८. दीप्त्याम्	६१९-६२६
१३९. अध्वगाः	६२६-६२७
१४०. गोपालवाचिनः	६२८-६२९
१४१. ईश्वरनामानि	६३०-६३१
१४२. अन्तरिक्षनामानि	६३२-६३६
१४३ व्याप्त्यर्थवाचिनः	६३७-६३९
१४४. दिङ्नामानि	६४०
१४५ रश्मिनामानि	६४१-६५८
१४६. रूपनामानि	६५९-६६०
१४७. शुक्लस्यवाचकाः	६६१
१४८. तमसोवाचकाः	६६२
१४९. मरुताम	६६३-६७०
१५०. वायुवाचकाः	६७१-६७२
१५१. इन्द्रनामानि	६७३-६७९
१५२. उषसो वाचकाः	६८०-६८८
१५३. अह्नोनामानि	६८९-६९१
१५४. रात्रिनामानि	६९३-६९७
१५५. रात्र्यह्नोसमस्तयोः	६९८-७००
१५६. संवत्सरनामानि	७०१-७०४
१५७. पक्षिणाम्	७०९-७१०
१५८. उलूके	७११
१५९. जालस्यवाचकाः	७१५-७१६
१६०. मेघनामानि	७१७-७२४
१६१. देवाः	७२७-७३०
१६२. लोकवाचिनः	७३०-७३१
१६३ नक्षत्रे	७३२
१६४. चन्द्रनामानि	७३३
१६५ अग्निनामानि	७३४
१६६. रुद्रवाचकाः	७४१-७४४
१६७. वरुणवाचकाः	७४५-७४७
१६८. सरसीवाचकौ	७४९
१६९. बृहस्पतिनामानि	७५०-७५२
१७०. यमवाचकाः	७५३
१७१. मन्योर्वाचकाः	७५९
१७२. ऋभूणांनामानि	७६५
१७३. अङ्गिरसांवाचकाः	७६८-७६९
१७४. अश्विनोनामानि	७७०-७७४
पदानुक्रमणिका	पृ० सं० =१-२६०
संशोधन-पत्रम	,,=२६१-२६३
संवर्धनम्	,, =२६४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

कौत्सव्य-निरुक्त-निघण्टुः

(१) ओम् अथर्वणे नमः।

(२) [पचति। पचते। अशनशि। सिस्रते। गमेः। वायि। चायि ॥१॥ व्यापि। चक्रि। देवा चष्टे। अव चाकशत्। व्यानशे। त्रिषिनिषामयत्योः। योषितिः सप्ते च ॥ रिञ्जति[1]]

(३) वश्मि[2]। वश्मि। उश्मसि। अव वेति। वाञ्छति। वेष्टि। वनोति। जुषते। हर्यति। आ चके। उषिक्। मन्यते। अछान्त्सुः। कामे। छन्त्सत्। चाकनत्। चकमानः। कनति। कानिषत्।

(४) मिमेति ॥४॥ नर्दति। ध्वनति।

(५) ध्वंसते। [कृणति। किंशक्ते।]

(६) वनति। भनति। [स्तर्षति] स्फूर्जति।

(७) ह्लादते। [निऋ्णते।] ह्लादयति।

(८) शब्दयति।

(९) [3]अर्च[ति]। अर्चति। रेभति। गायति। जल्पति। स्तोभति। स्तौति। यौति। रौति। नौति। गदति। नदति। भनति। भनते। [तन्त्रते।] पणते। पणस्यति। पणायते। भन्दते। [यन्त्रस्यते। कृकृंधंपात्]। कृपण्यति। धमति। सपति। पप्रिचाः। गूर्धयति। वेदयति। वादयति ॥५॥ वल्गूयति। मह्यति। मन्त्र[य]ते। सेवते। पृच्छति ॥६॥ छन्दति। शशमानः। जरते। [छरति] वेनति। वन्दते।

---

१. कोशेषु भ्रष्टाः पाठाः। तुलना करणीया—या० नि० २।१८॥३।११।

२. द्र०—या० निघ० २।६॥ ३. तुलना करणीया—या० निघ० ३।१४।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(१०) [1]इरज्यति। इरज्यति ॥७॥ विधेम। दुवस्यति। नमस्यति। विवासति। ऋघ्नोति। ऋणद्धि। ऋच्छति।

(११) [2]परिस्रव। परि-स्रव ॥८॥ पवस्व। अभ्यर्ष। आशिषः।

(१२) [3]ईमहे। ईमहे। यामि। मन्महे। दद्धि। पूर्धि। शग्धि। मिमीहि। रिरीहि। रिरिद्धि। मिमिद्धि। पीपरत्। यन्तारः। इषुध्यति। वनेमहि। मनामहे। याचते।

(१३) [4][दासति।] दासति ॥९॥ दाशति। शिक्षति। महते। पृणाति। राति। रासति। प्राति। तुञ्जति। [मत्स्यति।] ददाति।

(१४) उरुष्यति। उरुष्यति ॥१०॥ पिपर्त्ति। पारयति। पाति। पासति। प्राति। तुञ्जति। पृणाति। रक्षे।

(१५) [5][आ वयति।] आ वयति। भर्वति। बभस्ति। वेनति। वेति। वेवेष्टि। अविष्यन्। [प्रग] प्साति। बप्सति। भसथः। बन्धाम्।

(१६) [वदति। आदेति। तिरति। त्विष्यति। हिनोति। वृद्धेः ॥]

(१७) [6][उत्पपीति। उत्पपीति ॥११॥ तपति। पिप्पहु। सहोति। युग्भिदि भेदयोजनयोश्च।]

(१८) हेडते। हेडते ॥१२॥ भामते। हृणीयते। भ्रीणाति। भ्रेषते। दोधति। हेडः। हरः। हृणिः। त्यजः। भामः। मन्युः। क्रोधे नामानि च क्रोधस्य ॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० ३।५
२. ,, ,, ,, ३।२१
३. ,, ,, ,, ३।१९
४. ,, ,, ,, ३।२०
५. ,, ,, ,, २।८
६. ,, ,, ,, २।१०–११

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(१९) [1]श्नथति । श्नथति ॥१३॥ [दोवति । कुर्वति ।] तूर्वति । [मनुष्यति । धनुष्यति ।] शृणाति । मृणाति । भृज्जति । अमति । तृणेढि । दभ्नोति । [शूषति ।] ध्वरति । धूर्वति । कृन्तति । श्वसति । स्नेह[य]ति । मृद्नाति । [स्नध्नाति ।] दासति । स्तृणुते । स्तरते । [कृणाति ।] नितोजति । निवपति । [अमति । रिति] । यातयते । आखण्डलम् । तडित् । हिंसायाम् ।

(२०) [2]इनद्धि । इनद्धि ॥१४॥ स्वरति । हृष्यति । पथति । सृजति । ज्योतते । द्योतते । [द्योप्यते ।] भ्राजते । भ्राशते । दीदयति । साधते । द्युमत् । जमत् । कल्मलीकिनम् । मल्मलाभवन् । जञ्जणाभवन् । अर्चिः । शोचिः । तपः । तेजः । हर । शृङ्गाणि । ज्वले । ज्वलतश्च नामानि ।

(२१) [3][इरज्यति ।] इरज्यति ॥१५॥ पत्यते । क्षयति । राजति । ईश्वरे ।

(२२) [4][स्वस्त्ययलेपी । स्वपे ।]

(२३) सिपक्ति । सेचति । सेचते ।

(२४) [अबिभस्ते ।] अभि दासते । अभि मन्यते ।

(२५) बिभर्ति । दधति । धारयते ।

(२६) हृणीय (ते) । भृणीयते ।

(२७) वादयते । पुनाति । पणायति । पूजयति वदति । [कुसि हूर्चि । सासुद्यति ।] श्लाघायाम् ।

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० २।१९
२. ,, ,, ,, १।१६–१७
३. ,, ,, ,, २।२१
४. ,, ,, ,, ३।२२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(२८) मृक्षति । [रादडे । व्युच्छति। रप्रसादे । शरुलिप्सायाम् । मुक्षति ।]सादरेः ।[व्युच्छति अप्रमादे । शरुलिप्सायाम् । व्याखदि । पृथग्भावे ओषधि किच्छ्रजीवने । दशस्यति द्रोहे । पीयति स्पर्धायाम् । वक्षति निवासे । इष्टाति स्वादने ।]

(२९) पिबति पाने[1] । (३०) धिनोति प्रीतौ । (३१) जिन्वति उभयत्र । (३२) जिघर्ति सेचने । (३३) विस्वति विस्याप्ये । (३४) गोपायति गोपने । (३५) शुम्भति शोभते ।(३६) मुञ्चति शुद्धौ च। (३७) शर्धति ध्वंसने । (३८) मृदति सुखने । (३९) चक्षुरभिर्माहत दृशिहाने । (४०) विन्दति लाभे । (४१) पुष्यति वृद्धौ । (४२) कोभति, क्षये, दस्यति च । (४३) श्रोशित च । लितगुतौ । (४४) ऋञ्जति । [पार्जन्यः ।]ऋजुगमने । (४५)[वाचौष्टयति विलासे ।] (४६) रदति खनने । (४७) [सेवति । आ क्रोशति, स्पर्शे ।] (४८) नसति, नर्चते । (४९) जिघर्ति ग्रहणे । गिरणे च । (५०) मन्दति तृप्तौ । (५१) [अमनि, भावने ।] (५२) चक्रति प्रतिवेदने । (५३) जक्षति, क्षुत्सहने । (५४) श्लिष्यति, आश्लेषे । (५५) भजति, प्रेप्सायाम् । (५६) सेवति, सेवायाम् । (५७) ह्लादयति शीतीभावने (५८) काशति, प्रकाशने । (५९) [दानपनुपरिवस्यते ।] (६०) रोदसी ॥१६॥ रोदसी । रोधसी । क्षोणी । स्वधे । पुरन्धी । ऋतावृतौ । प्रपित्वे । प्रतिष्ठे । प्रशस्ये । उरूची । [सान्तापे] । रजसी । विषाणे । धिष्ण्ये । गभीरे । गम्भीरे ॥१७॥ ओण्यौ । चम्वौ । नप्त्यौ ॥१८॥ पार्श्वौ । दूरे अन्ते । अनन्ते । द्यावापृथिव्योः ।[2]

(६१) [3]अपः । अपः ॥१९॥ अप्नः । दंसः । वेपः । [वेदः ।]

---

१. अतः अर्थनिर्देशः क्रियते ।

२. तुलना करणीया—या० निघ० ३।३०

३. ,, ,, २।१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वेषः । विष्ट्वी । व्रतम् । कर्वरम् । शक्म । क्रतुः । करणानि । करांसि । करिक्रत् । करन्ती । चक्रत् । कर्तुम् । कर्ता । कर्तवे । [थलित हिंसायाम् । इनद्धि ।] धीः । सवः । शमी । शक्तिः । शिल्पम् । कर्मणः ॥

(६२) [1]अस्रेमा । अस्रेमा ॥२०॥ अनेद्यः । अनिन्द्यः । अनभिशस्तिः । अनवद्यः । उक्थ्यः । सुनीथः । पाकः । प्रशस्य (स्य) ॥

(६३) आगः । अगः । एनः । अंहः । रिपुः । दुरितम् । अशस्तिः । शमलम् । वृजिनम् । अघस्य ॥

(६४) [3]शिम्बाता । शिम्बाता ॥२१॥ शतरा । शातवन्ता । शिल्पम् । शेवृधम् । स्यूमकं । मयः । द्योतनम् । सुदिनम् । शूषम् । द्युम्नम् । इन्द्रियम् । शेवम् । शिवम् । शुनम् । शं । भेषजम् । जलाषम् । सुखस्य ॥

(६५) [4]निऋतिः । निऋतिः ॥२२॥ कृच्छ्रम् । तृप्रम् । दुःखस्य॥

(६६) (तुवि) तुवि । पुरु । भूरि । शश्वत् । विश्वम् । व्यानशिः । व्योमनी । शतम् । सहस्रम् । अयुतम् । नियुतम् । प्रयुतम् । अर्बुदम् । अत्यर्बुदम् । असंख्येयम् । सरिरम् । बहोः ॥

(६७) [2]ऋहन् । ऋहन् । निघृष्वः । कृशमः । मायुकः । प्रतिष्ठा । कृधुकः । दहरकः । वम्रकः । अर्भकः । [अथुराणः] ह्रस्वस्य ॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० ३।८
२. ,, ,, ,, ३।६
३. ,, ,, ,, ३।१
४. ,, ,, ,, ३।२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(६८) [1]महः । महः । ब्रध्नः । ऋष्वः । उक्षः । उक्षितः । गभीरः । अभ्वः । तवसः । ऋभुक्षा । उक्षा । [उक्षिता ।] विहायाः । यह्व । उरु । बृहत् । अभ्भृणः । विरप्शी । अद्भुतः [वविपिपु । वरिषीः] महतः ।

(६९) [2]नवम् । नवम् ॥२३॥ नूतनम् । नूत्नम् । नव्यम् । अधुना । इदानीम् । नवस्य ॥

(७०) [3]प्रत्नम् ॥२४॥ प्रत्नम् । प्रदिवः । प्रवयाः । सनेमि । [मोक्तः । माहुः । यतः ।]पुराणस्य ॥

(७१) [4][अधाह्यः] ॥२५॥ सत्रा । बट् । ऋतम् । अद्धा । सत्यस्य ।

(७२) [5]गौः । गौः ॥२६॥ ग्मा । ज्मा क्ष्मा । क्षा । क्षमा । क्षोणी । क्षितिः । अवनिः । उर्वी । मही । रिपः । अदितिः । इडा । निर्ऋतिः । गातुः । भूः । भूमिः । पूषा । गोत्रा । पृथिव्याः । पराणि । तदायतनानाम् ।

(७३) [6](तडित् ।)तडित् । आसात् । अम्बरम् । तुर्वशे । अस्तमीके । उपाके । अर्वाके । अन्तमानाम् । अत्रमे । उपमे । अन्तिकस्य ॥

(७४) [7](श्यावी ।) श्यावी । क्षपा । शर्वरी । अक्तुः । [उर्वी ।] ऊर्म्या । रम्या । नम्या । [वोषा ।] दोषा । नक्ता । तमः । रजः । असिक्नी । तमस्वती । [दमस्वती ।] महस्वती । यशस्वती । घृताची । शिरिणा । मोकी । शोकी । ऊधः । पयः । हिमा । वस्वी । रात्रेः ॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० ३।३
२. ,, ,, ,, ३।२८
३. ,, ,, ,, ३।२७
४. ,, ,, ,, ३।१०
५. ,, ,, ,, १।१
६. ,, ,, ,, २।१६
७. ,, ,, ,, १।७

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(७५) [1]अरणः । अरणः ॥२७॥ गरः । क्षोदः । क्षद्म । नभः । अम्भः । कबन्धम् । सलिलम् । वाः । वनम् । घृतम् । मधु । पुरीषम् । पिप्पलम् । क्षीरम् । विषम् । रेतः । शकम् । जह्म । वृबूकम् । बुसम् । तुग्र्याः । सुक्षेमम् । वरुणः । सुरा । अररिन्दानि । ध्वस्मन्वत् । जामि । आयुधानि । क्षपः । अहिः । अक्षराः । तृप्तिः । रसः । सरः । पयः । भेषजम् । स्रवः । शवः । सहः । ओजः । सुखम् । क्षत्रम् । आवयाः । शुभम् । यादः । भूतम् । भुवनम् । भविष्यत् । आपः । महत् । व्योम । यशः । सर्णीकम् । [स्वर्णीकम् ।] गहनम् । गंभीरम् । [गम्भीरम् ।] गह्वरम् । कम् । अन्नम् । [सु]हविः । सद्म । सदनम् । ऋतम् । [ऋत] योनिः । ऋतस्य योनिः । सत्यम् । नीरम् । रयिः । सत् । पूर्णम् । सर्वम् । अक्षितम् । सर्पिः । अपः । पवित्रम् । अमृतम् । इन्दुः । हेम । सर्गाः । शम्बरम् । अभ्रम् । वपुः । अम्बु । तोयम् । तूयम् । कृपीटम् । अक्षरम् । क्षराः । वारि । जलम् । [चूर्णाः । संस्त्यानाः । धानाप्यम् ।] विस्रुतम् । जलाषम् । जलाषम् ॥२८॥ कर्बुरम् । काष्ठाः । [इदम्] इदम् । शुक्रम् । मेध्यम् । पावकम् । पावनम् । ह्रादनम् । ह्लादनम् । [पार्वम् ।] अम्भः । [भूरी ।] उदकस्य ॥

७६. [2]अवनयः । अवनयः ॥२९॥ यह्वयः । खाः । सीराः । स्रोत्याः । एन्यः । धुनयः । रुजानाः । वक्षणाः । खादो अरणाः । रोधचक्राः । हरितः । योषितः । स्वसृतः । अर्णवाः । सिन्धवः । कुल्याः । वहाः । उर्व्यः । इरावत्यः । पार्वत्यः । ओजस्वत्यः । सरस्वत्यः । हरस्वत्यः । अजिताः । मातरः । नदीनाम् ॥ [मधुः । वथः]

७७. [3]काटः । काटः । खाटः । अवटः । अवटः । क्रिविः ।

---

१. तुलना करणीया या० निघ० १।१२
२. ,, ,, ,, १।१३
३. ,, ,, ,, ३।२३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सूदः । उत्सः । ऋश्यदः । कारोतरः । कुशयः । केवटः । [त्रपुः] कूपस्य ॥

७८. [1]नराः । नराः ॥३०॥ जन्तवः । विशः । क्षितयः । कृष्टयः । चर्षणयः । नहुषः । अरयः । अर्याः । मर्याः । मर्ताः । व्राताः । पूर्वाः । तुर्वशाः । द्रुह्यवः । आयवाः । यदवः । अनवः । पूरवः । जगतः । तस्थुषः । पञ्चजनाः । विवस्वन्तः । मानवाः । मनुष्याणाम् ॥

(७९) [2]निर्णिक् । निर्णिक् ॥३१॥ वव्रिः । वर्पः । वपुः । अमतिः । अप्सः । रप्सु । पिष्टम् । शष्यम् । कृशनम् । पेशः । मरुत् । रूपस्य ॥

(८०) जठरम् ॥३२॥ जठरम् । [परीसानम् । जगृतम् । गर्दनम् ।] कृदरम् । उदरम् । [दर्दुरम् ।] उदरस्य ॥

(८१) [3]आयती । आयती । च्यवाना । अभीशू । अप्नवाना । विनड्गृसौ । गभस्ती । बाहू । भुरिजौ । शक्वरी । भरित्रे । बाह्वोः ॥

(८२) [4](अग्रुवः ।) अग्रुवः ॥३३॥ अण्व्यः । व्रिशः । शर्याः । रशनाः । धीतयः । अथर्यः । विपः । कक्ष्याः । हरितः । स्वसारः । जामयः । योक्त्राणि । योजनानि । धुरः । शाखाः । अभीशवः । दीधितयः । अङ्गुलीनाम् ॥३४॥

(८३) [5][व्रजिः । धुनिः । तर्थाः ।] तक्वा । (रिंपुः) । रिम्बा । रिक्वा । रिह्वा । तायुः । तस्करः । वनर्गुः । मलिम्मुचः । अघशंसः । वृकः । स्तेनस्य ॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० २।३
२. ,, ,, ,, ३।७
३. ,, ,, ,, २।४
४. ,, ,, ,, २।५
५. ,, ,, ,, ३।२४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

८४. [1]धीः । धीः । मेधा । केतुः । चेतः । चित्तम् । क्रतुः । असुः । शची । वयुनम् । माया । बुद्धेः ॥३५॥

८५. [2]विप्रः । विप्रः । विप्रः । गृत्सः । धीरः । [रेनुः ।] वेनः । मेधाः । कण्वः । ऋभुः । नवेदाः । कविः । मनीषी । मन्धाता । मनश्चित् । आकेनिपासः । उशिजः । कीस्तासः । अद्धातयः । मतयः । मतुथाः । मेधाविनः ॥

८६. [3]मेना । मेना । ग्ना । योषा । नना । अङ्गना । रतयः । स्त्रीणाम् ॥३६॥

८७. [4]तुक् । तुक् । तोकम् । तनयम् । तक्म । शेषः । प्रजाः । बीजम् । अप्नः । गयः । [ऋषः] जाः । यहुः । सूनुः । नपात् । अपत्यस्य ॥३७॥

८८. [5][कङ्कम् ।] अन्धः । [घा ।] सिनम् । श्रवः । [शवः । शाहः । वनः ।] अन्नम् । वाजः । पयः । पृक्षः । पितुः । सुतम् । क्षु । धासिः । इडा । इषम् । ऊर्जः । रसः । स्वधा । अर्कः । नेमः । ससम् । नमः । वयः । सूनृता । ब्रह्मा । कीलालम् । अन्नस्य ॥३८॥

८९.....गर्तः[6] । हर्म्यम् । नीरम् । पस्त्यम् । दुरोणम् । दुर्याः । स्त्रसराणि । अमा । दमः । कृत्तिः । योनिः । वर्म । शर्म । शरणम् । वरूथम् । क्षया । छन्दः । छदिः । छर्दिः । छाया । वेश्म । अज्मः । कुलायम् । तुकः । गृहस्य ॥३९॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ. ३।९
२. ,, ,, ,, ३।१
३. ,, ,, ,, ३।२९
४. ,, ,, ,, २।२
५. ,, ,, ,, २।७
६. ,, ,, ,, ३।४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

९०. [1]मघम् । मघम् । रेक्णः । रिक्थम् । वेदः । श्वात्रम् । रत्नम् । रयिः । क्षत्रम् । क्षेत्रम् । भगः । मीढम् । द्युम्नम् । इन्द्रियम् । वसु । रायः । राधः । दानः । वृत्रम् । दानम् । वृतम् । वामम् । धनस्य ॥४०॥

९१. [2]हेम । हेम । चन्द्रम् । रुक्मम् । अरः । पेशः । कृशनम् । लोहम् । कनकम् । काञ्चनम् । हरितम् । भर्गः । अमृतम् । मरुत् । दत्रम् । जातरूपम् । हिरण्यम् । सुवर्णस्य ॥४१॥

९२. [3]अघ्न्या । अघ्न्या । उस्रा । उस्रिया । स्त्री । मही । अदितिः । इडा । निर्ऋतिः । गोः ॥४२॥

९३. [4]अत्यः । अत्यः । हयः । अर्वा । वाजी । सप्तिः । वह्निः । दधिक्राः । दधिक्रावा । एतग्वः । एतशः । पैद्वः । दौर्गहः । उच्चैःश्रवसः । तार्क्ष्यः । आशुः । ब्रध्नः । अरुषः । मांश्चत्वः । अव्यथयः । श्येनासः । सुपर्णाः । नराः । वार्याणाम् । हंसासः । अश्वानाम् ॥४३॥

९४. [5]रोहितः । रोहितोऽग्नेः । नियुतो वायोः । हरी इन्द्रस्य । विश्वरूपा बृहस्पतेः । पृषत्यो मरुताम् । रासभावश्विनोः । अरुण्यो गाव उषसाम् । हरय आदित्यस्य । हरितः सूर्यस्य । श्यावाः सवितुः । अजाः पूष्णः ॥४४॥

९५. [6]अध्वरः । अध्वरः । वेषः । [वेपः । भायी ।] विदथः । सवनम् । होत्रा । इष्टिः । देवताता । मखः । विष्णुः । इन्दुः । प्रजापतिः । घर्मः । क्रतुः । कर्म । यज्ञस्य ॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० २।१०
२. ,, ,, ,, १।२
३. ,, ,, ,, २।११
४. ,, ,, ,, १।१४
५. ,, ,, ,, १।१५
६. ,, ,, ,, ३।१७

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

९६. [1](भरताः)। भरताः ॥ ४५ ॥ कुरवः । वाघतः । वृक्तबर्हिषः । सत्राधः । यतस्रुचः । वृकः । मरुतः ॥ ४६ ॥ देवयवः । ऋत्विजः ॥

९७ [2](रेभः)रेभः । जरिता । कारुः । कीरिः । सूरिः । नदः । नादः । छन्दस्यः । [क्वोसनः ।] रुद्रः । कृपण्युः । स्तामुः । (स्तोतुः) ॥४७॥

९८. [3](अम्बरम् ।) अम्बरम् । वियत् । व्योम । बर्हिः । स्वः । आकाशम् । आपः । पृथिवी । भूः । स्वयम्भूः । अध्वा । ब्रध्नः । [पीरिठम् । पीठम् ।] सगरः । सलिलम् । समुद्रः । अन्तरिक्षस्य । पराणि तदायतनानाम् ॥४८॥

९९. [4][आतः ।] आतः । आशाः । आष्ठाः । उपराः । काष्ठाः । व्योम । ककुभः । दिशाम् ॥४९॥

१००. [5]सस्निः । सस्निः । अलातृणः । क्वणन् । कुणारुः । दानवः । उदधिः । [सिरिः ।] वृत्रः । पर्वतः । चेमसः । अहिः । अभ्रम् । वलाहकः । दृतिः । ओदनः । वृषन्धिः । वृत्रः । कोशः । असुरः । मेघस्य ॥५०॥

१०१. [6](अद्रिः ।) अद्रिः । ग्रावा । गोत्रः । वलः । अश्नः । पुरुभोजाः । वलिशानः । अश्मा । गिरिः । व्रजः । चरुः । वराहः । शम्बरः । रौहिणः । रैवतः । परिघः । [पाणिघः] उपरः । उपलः । सानौ । रुद्रः । पर्वतस्य ॥५१॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० ३।१८
२. ,, ,, ,, ३।१६
३. ,, ,, ,, १।३
४. ,, ,, ,, १।६
५. ,, ,, ,, १।१०
६. ,, ,, ,, १।१०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

१०२. [1]गौः । गौः । गौरी । गान्धर्वी । गभीरा । गम्भीरा । मन्द्रा । मन्द्राजनी । [वाणीः ।] वाशी । वाणी । वाणीची । वाणः । पविः । भारती । धमनिः । मेडिः । सूर्या । सरस्वती । निवित् । स्वाहा । वग्नुः । उपब्धिः । काकुः । मायुः । जिह्वा । घोषः । श्लोकः । शब्दः । स्वरः । स्वनः । ऋक् । होत्रा । गीः । गाथा । गणः । धेना । ग्नाः । विपानना । कशा । धिषणा । नौः । अक्षरम् । मही । अदितिः । शची । [त्सघीः ।] अनुष्टुप् । [शब्दः ।] रसः । [वसा । मधु । कशा ।] विराट् । वाचः ॥५२॥

१०३. [2]ओजः । ओजः । पाजः । शावः । शार्धः । त्वक्षः । बाधः । नृम्णम् । तरः । तविषी । शुष्मम् । शुष्णम् । दक्षः । वीडु[तु]। च्यौत्नम् । द्युम्नम् । इन्द्रियम् । सहः । वयः । वधः । वर्गः । मज्मना । पौंस्यानि । धर्णसि । स्यन्द्रासः । द्रविणम् । वलस्य ॥५३॥

१०४. [3]विद्युत् । विद्युत् । नेमिः । पविः । वज्रः । सृकः । [यतः]। वधः । अर्कः । शम्बः । कुलिशः । कुत्सः । सायकः । त्रपुषी । वज्रस्य ॥५४॥

१०५. [4]रणः । रणः । त्रिवाक् । नदनुः । विखादः । भरे । क्रन्दः । आहावः । सम [नी] के । ममसत्यम् । नेमधितिः । सङ्का । समनम् । स्पृधः । पृत्सु । समत्सु । समरणे । समोहे । संख्ये । वृत्रतूर्ये । समर्ये । आणौ । प्रतरणे । [मंतसा ।] समनीके । [खाय] सेने । खले । खजे । पौंस्ये । महाधने । पृतना । ज्येष्ठः । संग्रामस्य ॥५५॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० १।११
२. ,, ,, ,, २।९
३. ,, ,, ,, २।२०
४. ,, ,, ,, २।१७

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

१०६. [1]खरे। स्वारम्। सुष्टि। नु। नु। मन्नु। द्रवत्। ओषम्। जीराः। जूर्णिः। शूर्ताः। शूघनाः। शिभम्। तृषु। तूयम्। तूर्णिः। अजिरम्। भुरण्युः। आशु। प्राशु। तूतुजानः। तूतुजिः। तुज्यमानासः। अज्राः। साचीवित्। द्यौगत्। ताजत्। तरणिः। वातरंहा। क्षिप्रस्य ॥५६॥

१०७. [2]निण्यम्। निण्यम्। अपीच्यम्। सस्वः। [हिरुक्]। [तत्र। तत्तन्त। तायतम्।] अन्तर्हितस्य ॥

१०८. [3](स्वः।) स्वः। पृश्निः। नाकः। गौः। विष्टप्। इष्टम्। नभः। दिवः। अन्तरिक्षस्य च। पराणि तदायतनानाम् ॥५७॥

१०९. [4][हिरुक्। हिरुक्।] आके। पराचैः। आरे। परावते। इति दूरस्य ॥५८॥

११०. [5]विभावरी। विभावरी। सूनरी। [भावती। सूनरी] भास्वती। उर्जस्वती। चित्रामघा। अर्जुनी। वाजिनी। वाजिनीवती। सुम्नावरी। अहना। द्योतना। श्वेत्या। अरुषी। सूनृतावरी। उषसः ॥५९॥

१११. [6]वस्तोः। वस्तोः। भानुः। वासरम्। स्वसराणि। घ्रंसः। घर्म्मः। घृणिः। दिवा। दिनम्। दिवे-(दिवे)। द्यवि द्यवि। अह्नः ॥६०॥

११२. [7]दीधितयः। गभस्तयः। वनम्। उस्राः। वसवः। मरी-

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० २।१५
२. ,, ,, ,, ३।२५
३. ,, ,, ,, १।४
४. ,, ,, ,, ३।२६
५. ,, ,, ,, १।८
६. ,, ,, ,, १।९
७. ,, ,, ,, १।५

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

चयः। सप्त ऋषयः। साध्यासः। सुपर्णासः। मयूखाः। रश्मीनाम् ॥६१॥

११३. खेदयः। खेदयः। किरणाः। गात्रः। अभीशवः। (रश्मीन्।) रश्मीनां च॥६२॥

११४. [1]आर्यः। आर्यः। राष्ट्री। नियुत्वान्। इनः। ईश्वरस्य ॥६३॥

११५. संयोगः। संयोगः। आशुशुक्षणिः। जहा। शिताम। मेहना। मूषः। मन्दू। इर्मान्तासः[वाजरान्ध्यम्।] कायमानः। विद्रधे। तुग्वनि।[नोधात्। नदः।]च्यवनः। कश्यपः। नू चित्। अकूपारस्य। अप्रायुवः। राजः। जुहुरे। क्राणा। विषुणः। जामिः। जसुरिः। चयसे। अन्धः। दुग्धम्। आहनः। नदः। अर्कः। सचा। चित्। पवित्रम्। पृथुज्रया। काणुका। अभ्रिगुः। आङ्गुषः। आपान्तमन्युः। शंसा। वाजगन्ध्यम्। [जराध्य।] पाकस्थामा कौरयाणः। ब्रन्दी। निष्षपी। क्षुम्पम्। निचुम्पुणः। [मजायेम। ध्रिरुः।] जोषवाकम्। कुटस्य। केपयः। सललूकम्। अस्कृधोयुः। निशृम्भाः। [ध्रुवद्रक्षं।] उपलप्रक्षिणी। उपसि। सवीमनि। विदथानि। श्रायन्त इव। अमूरः विजामातुः। अमवान्। अमीवा। अमतिः। रिशादसः। आनुषक्। गिर्वणाः। अम्यक्। यादृशिमन्। शुरुधः। अप्रतिष्कुतः। द्विबरुर्हाः। उराणः। जत्रारु। ततनुष्टिम्। इलीबिशः। [इराविणः।] कियेधाः। तुरीपम्। प्रतद्वसू। दिविष्टिषु। दूतः। ऋचीषमः। अनर्शरातिम् ॥६४॥

[2]अनर्वा। [अनर्वा। चाण्डा। वाल्हा।] जधवः। बकुरः। [वक्तारः]। बेकनाटान्। अभिधेतन। सदान्वे। पराशरः। करुदती। दनः॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० २।२२

२. ,, ,, ,, ४।१-३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

११६. इक्षुणा । कीलालम् । विजाम्नि । दोषा । [अष्ट-मर्त्यः] ॥६५॥

ज्येष्ठम् । (ज्येष्ठम्)। असिपक्व । विश्वाहा । विवस्वान् । वाते । तन्यन्तः । आल्म । काम्पीवकंसम् । जस्यत्यम् । जलाली । अन्धः । विपश्य (न्) । अयाविष्ठा । आंसा । रन्तु । तमायीवयः । शमोप्यात् । गुल्फः । विष्कले । खर्गला । प्रतोदः । वेदः । यत्रास्मन्नतः । रथ्रः । चिक्रिः । नुलुः पुच्छधौ । सुनिः । अपाष्ठः । मेदी । (ज्येना ।) मर्यः । (सप्तघ्नेतः ।) वालिनि । यातारम् । रुषंकिः । सिक्तः । सगणाः । (मुडिम्नाना । लिङ्गकाः । नादिना ।) मल्वः । अम्नः । जुगुः । नीलागलसाला । एलवः । (दरिद्रः ।) नीललोहितः । श्वा-पदः । कुनखी । कुरीरम् । (उपसः ।) तादुरि । कमथः । रुमथा । सर्वर्तेभ्यः । इदम् । अध्वर्युः । द्युम्नी । कुवितः । दम्नना । दुरोणे । (परेक्तौति ।) तितउ । (उत्पवाधत् ।) किमीदी । वामस्य । एकचेक्रम् । अमतिः । सुमतिः । दयते । दयन्ति । व्रीहि । वृत्त ॥६६॥ ईडे । ईडे । क्षयति । तपति । रजति । अनेकार्थाः ॥

११७. [1]प्रपित्वे । अभीके । प्राप्तस्य ॥

११८. तिरः । सतः । अप्राप्तस्य ॥

११९. त्वः । नेमः । अर्धस्य ॥

१२०. ऋक्षाः । स्तृभिः । इति नक्षत्राणाम् ॥

१२१. वम्रीभिः । उपजिह्विका । सीमिकानाम् ॥

१२२. रम्भः । (रथः ।) पिनाकम् । इति दण्डस्य ॥

१२३. शेपः । वैतसः । इति पुं(स्) प्रजननस्य ॥

१२४. परंगतिविलीके । इति स्त्रीप्रजननस्य ॥

---

१. तुलना करणीया—या० निघ० ३।२०–२१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

१२५. अनेन । अन्या । पनस्य ॥

१२६. मकि । ह्वकिर । इति प्रतिषेधस्य ॥

१२७. वरुथम् (असग्रम् ।) चर्मणोऽरुत्साहस्य ॥

१२८. पणिः प्रकलविद् वणिजः ॥

१२९. श्वघ्नी । कितवस्य । अक्षधूर्तस्य ॥

१३०. (मृण्यः ।) सीमिकस्य ॥

१३१. कुटस्य । कुलिशः ॥

१३२. [2]अग्निः । जातवेदाः । वैश्वानरः । द्रविणोदाः । वनस्पतिरिति सूक्तभाञ्जि ॥

१३३. इध्मः । (विष्णुः) । तनूनपात् । नराशंसः । देवीर्द्वारः । उषासानक्ता । दैव्याहोतारा । तिस्रोदेवीः । त्वष्टा । वनस्पतिः । स्वाहाकृत (य) इति निपातभाञ्जि ॥

१३४. इन्द्रः । विष्णुः । सोमः । पर्जन्यः । ऋतुः । अग्नायी । पृथिवी । इड़ा । भृगवः । अथर्वाणः । इति संस्तविकास्तस्यैकवद् बहुवत् स्त्रीवच्च ॥

१३५. वहनम् (च हविषां आवाहनं च) देवानां यच्च दार्ष्टिविषयिकं तदस्य कर्म ॥

१३६. अयंलोकः । वसन्तः । प्रातःसवनम् । गायत्री । त्रिवृद् रथंतरम् इति तद्भक्तीनि ॥६७॥

१३७. वायुः । वरुणः । इन्द्रः । रुद्रः । पर्जन्यः । बृहस्पतिः । ब्रह्मणस्पतिः । वास्तोष्पतिः । क्षेत्रस्यपतिः । कः । यमः । अपांनपात् । मित्रः । विश्वकर्मा । मन्युः । तार्क्ष्यः । दधिक्राः । सरस्वान् । अग्निः ।

२.तुलना करणीया—या० निघ० ५।१–२, ७।८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

असुनीतिः । वाजः । कुतः । वातः । ऋतः । मृत्युः । धाता । विधाता । पुरुरवाः । गन्धर्वाः । अनड्वान् । प्राणाः । स्तम्भः । व्रात्य इति सूक्तभाञ्जि ॥

१३८. प्रजापतिः । चन्द्रमाः । सोमः । इन्दुः । अदितिः । धेनवः । अहिर्बुध्न्य इति निपातभाञ्जि ॥

१३९. सरस्वती । वाक् । अदितिः । उर्वशी । गौः । धेनुः । सरमा । उषा । इन्द्राणी । पृथिवी । दस्य । गोधुकसा । विराट् । अघ्न्या । सिनीवाली । कुहूः । अनुमतिः । राका । यमी । सरण्यूः । पथ्या । रोदसी । देवपत्न्यः । मरुतः । रुद्राः । ऋभवः । अङ्गिरसः । भृगवः । अथर्वाण इति संस्तविकास्तस्यैकवद् बहुवत् स्त्रीवच्च ॥

१४०. स्नेहानु प्रदानं वृत्रवधोया च का चे बलकृतिस्तदस्य कर्म ॥

१४१. अन्तरिक्षलोकः । ग्रीष्मः । मध्यंदिनं सवनम् । त्रिष्टुप् पञ्च दशः । बृहदिति तद्भक्तीनि ॥

१४२. [1]आदित्यः । सविता । भगः । सूर्यः । पूषा । विष्णुः । केशी । विश्वानरः । वृषाकपिः । कालः । ब्रह्मचारी । रोहित इति सूक्तभाञ्जि ॥

१४३. दध्यङ् । अथर्वा । यमः । अज एकपात् । मनुः । विवस्वान् । दक्षः । अर्यमा । वैश्वनरः । सुपर्ण इति निपातभाञ्जि ॥

१४४. उषाः । सूर्या । वृषाकपायी । साध्याः । वसवः । आदित्याः । सप्त ऋषयः । वाजिनः । विश्वे देवा इति संस्तावकस्तस्यैकवद् बहुवत् स्त्रीवच्च ॥

---

१. १४२ तः १४७ यावत् तुलना करणीया—या० निघ० ५।६ निरु० ७।११॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

१४५. (रसादानं रश्मिभि(श्च) रसाधारणं यच्च प्रवल्हितं तदस्य कर्म ॥

१४६. असौ लोकः । वर्षास् । तृतीयसवनम् । जगती । सप्तदशः । वैरूपम् । इति तद्भक्तीनि ॥

१४७. एतेषाम् एव लोकानाम् ऋतु-छन्द(ः) स्तोमपृष्ठानाम् आनुपूर्वेण भक्तिशेषोऽनुकल्पः ॥

१४८. देवताद्वन्द्वे च पूर्वस्यापरः संस्तविकः । पूर्वस्यापरः संस्तविकः ॥६९॥

इति कौत्सव्य-निरुक्त-निघण्टुः समाप्तः । परिशिष्टम् ॥४८॥ समाप्तम् ॥

———

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

यास्कीय-निघण्टुः

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अथ यास्कीय-निघण्टुः

॥ अथ प्रथमाध्यायारम्भः ॥

गौः । ग्मा । ज्मा । क्ष्मा । क्षा । क्षमा[1] । क्षोणिः[2] । क्षितिः । अवनिः । उर्वी । पृथ्वी । मही । रिपः[3] । अदितिः । इळा । निर्ऋतिः । भूः । भूमिः । पूषा । गातुः । गोत्रा । इत्येकविंशतिः पृथिवीनामधेयानि ॥१॥

हेम[4] । चन्द्रम् । रुक्मम् । अयः । हिरण्यम् । पेशः । कृशनम् । लोहम् । कनकम् । काञ्चनम् । भर्म्म । अमृतम् । मरुत् । दत्रम् । जातरूपम् । इति पञ्चदश हिरण्यनामानि ॥२॥

अम्बरम् । वियत् । व्योम । बर्हिः । धन्व[5] । अन्तरिक्षम् । आकाशम् । आपः । पृथिवी । भूः । स्वयम्भूः । अध्वा । पुष्करम् । सर्गरः[6] । समुद्रः । अध्वरम् । इति षोडशान्तरिक्षनामानि ॥३॥

स्वः । पृश्निः । नाकः[7] । गौः । विष्टपम् । नभः । इति षट् साधारणानि ॥४॥

खेदयः । किरणाः । गावः । रश्मयः[8] । अभीशवः । दीधितयः[9] ।

---

१. इत्यस्य स्थाने 'क्षमुः; क्षामो; क्षामः; क्षामैः' इति चत्वारः शब्दाः पुस्तकान्तरेषु क्वचित् क्वचिद् दृश्यन्ते ।

२. कृदिकारादक्तिन इति ङीषि सति 'क्षोणी' इत्यपि भवति ।

३. स्वरभेदेन 'रिपः' इत्यपि पु० २ दृश्यते । ४. 'हेमा' इत्यपि पु० २ ।

५. 'धन्वा' ख । ६. 'सर्गरम्' इति लिङ्गभेदेन पुस्तकान्तरपाठः ।

७. 'नाकाः' इति बहुवचनान्तः क्वचित् ।

८. 'रश्म्यः' इति ङीषि सति पु० २ ।

९. 'दिधीतयः' इत्यपि पुस्तकान्तरपाठः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

गर्भस्त्यः । वनम् । उस्राः । वसवः । मरीचिपाः । मयूखाः । सप्त-ऋषयः । साध्याः । सुपर्णाः । इति पञ्चदश रश्मिनामानि ॥५॥

आताः । आशाः । उर्पराः । आष्ठाः । काष्ठाः । व्योम । ककुभः । हरितः । इत्यष्टौ दिङ्नामानि ॥६॥

श्यावी । क्षपा । शर्वरी । अक्तुः । ऊम्या[1] । राम्या[1] । यम्या । नम्या । दोषा[2] । नक्ता । तमः । रजः । असिक्नी । पयस्वती । तमस्वती । घृताची । शिरिणा[3] । मोकी । शोकी । ऊर्धः[4] । पयः । हिमा[5] । वस्त्री[6] । इति त्रयोविंशती रात्रिनामानि ॥७॥

विभावरी । सूनरी । भास्वती । ओदती । चित्रामघा । अर्जुनी । वाजिनी । वाजिनीवती[7] । सुम्नावरी । अहना । द्योतना । श्वेत्या । अरुषी[8] । सूनृता । सूनृतावती । सूनृतावरी । इति षोडशोषोनामानि ॥८॥

वस्तोः । द्युः[9] । भानुः । वासरम् । स्वसराणि । घ्रंसः । घर्मः । घृणः[10] । दिनम् । दिवा । दिवेदिवे । द्यविद्यवि । इति द्वादशाहर्नामानि ॥९॥

अद्रिः । ग्रावा । गोत्रः । बलः । अश्नः । पुरुभोजाः । बलिशानः[11] । अश्मा । पर्वतः । गिरिः । व्रजः । चरुः । वराहः । शम्बरः । रौहिणः ।

---

१. 'रम्या' इति पाठः पु० ।

२. संहितासु सर्वत्रैव 'दोषा' पदमन्तोदात्तमुपलभ्यते । अत्र तु चिन्तनीयम् ।

३. 'शीर्णा' इत्यपि पु० २ ।

४. 'ऊर्वा' इत्यपि पु० २ । ५. 'हिम' इत्यपि पु० २ ।

६. 'वसु; वस्वा; वसी' इत्यपि पु० २ । ७. 'वाजिनीवती' इत्यपि पु० ।

८. 'अरूषी' इत्यपि पु० । ९. 'द्यौः' इति पा० ।

१०. 'घृणिः' इत्यपि पु० । ११. 'पर्शानः; पर्णानः' इमावपि क्वचित् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रैवतः। फलिगः। उपरः। उपलः। चमसः। अहिः। अभ्रम्[1]। वलाहकः। मेघः। दृतिः[2]। ओदनः[3]। वृषन्धिः[4]। वृत्रः। असुरः। कोशः। इति त्रिंशन्मेघनामानि ॥१०॥

श्लोकः। धारा। इडा। गौः। गौरी। गान्धर्वी। गभीरा। गम्भीरा। मन्द्रा। मन्द्राजनी। वाशी। वाणी। वाणीची। वाणः। पविः। भारती। धमनिः। नाडीः[5]। मेडिः। मेना। सूर्या। सरस्वती। निवित्। स्वाहा। वग्नुः[6]। उपब्दिः। मायुः। काकुत्[7]। जिह्वा। घोषः। स्वरः। शब्दः। स्वनः। ऋक्। होत्रा। गीः। गाथा। गणः[8]। धेना। ग्नाः। विपा। नना[9]। कशा। धिषणा। नौः। अक्षरम्। मही। अदितिः। शची। वाक्। अनुष्टुप्। धेनुः। वल्गुः[10]। गल्दा[11]। सरः[12]। सुपर्णी[13]। वेकुरा[14]। इति सप्त पञ्चाशद् वाङ्नामानि ॥११॥

अर्णः। क्षोदः। क्षद्म[15]। नभः। अम्भः। कबन्धम्[16]। सलिलम्। वाः। वनम्। घृतम्। मधु। पुरीषम्। पिप्पलम्। क्षीरम्। विषम्। रेतः। कशः[17]। जन्म[18]। बुबूकम्। बुसम्। तुग्र्या। बर्बुरम्[19]।

---

१. 'अम्बम्' इत्यपि पु०।
२. 'दर्त्तिः' इति च पु०।
३. 'ओदनम्' इति नपुंसकं पु०।
४. 'विषन्धिः' इत्यपि पु०।
५. 'नालिः; नीलिः' इमौ क्वचित्।
६. 'गन्नुः' इति क्वचित्।
७. 'काकुप्' इति पु०।
८. 'गणा' इति पु०।
९. 'नग्ना' इति पु०।
१०. 'वग्नुः' इति पु०।
११. 'गल्दः; गलदः' इमौ पु०।
१२. 'रसः; रासः' इमौ च पु०।
१३. 'सुपर्णा' इति च पु०।
१४. 'वेकु' इति पु०।
१५. 'क्षद्मा; क्षद्मः; क्षन्म' इमे त्रयः पु०।
१६. 'कवन्धम्' इति वकारभेदेन क्वचिद् दृश्यते।
१७. 'शकं; शक्रम्' इति पु०।
१८. 'ब्रह्म; जह्म' इमावन्यैव स्थाने पु० दृश्येते।
१९. 'बुबुरम्; बुबुरः' इमौ च पूर्ववत्।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सुक्षेमं[1] । घरुणम् । सिरा[2] । अररिन्दानि[3] । [4]ध्वस्मन्वत् । जामि[5] । आयुधानि । क्षपः । अहिः । अक्षरम्[6] । स्रोतः । तृप्तिः । रसः । उदकम्[7] । प्रयः । सरः । भेषजम् । सहः । शवः । यहः । ओजः । सुखम् । क्षत्रम् । आवयाः । शुभम् । यादुः[8] । भुतम् । भुवनम् । भविष्यत् । महत् । आपः । व्योम । यशः । महः । सर्णीकम्[9] । स्वृतीकम्[10] । सतीनम्[11] । गहनम् । गभीरम्[12] । गम्भरम्[13] । ईम्[14] । अन्नम् । हविः । सद्म । सदनम् । ऋतम् । योनिः । ऋतस्य योनिः । सत्यम् । नीरम् । रयिः । सत् । पूर्णम् । सर्वम् । अक्षितम् । बर्हिः । नाम । सर्पिः । अपः । पवित्रम् । अमृतम् । इन्दुः । हेम[15] । स्वः । सर्गाः । शम्बरम् । अम्बम् । वपुः । अम्बु[16] । तोयम् । तूयम् । कृपीटम्[17] । शुक्रम् । तेजः । स्वधा । वारि । जलम् । जलाषम् । इदम् । इत्येकशतमुदकनामानि ॥१२॥

अवनयः । यह्वयः[18] । खाः । सीराः । स्रोत्याः । एन्यः । धुनयः । रुजानाः । वक्षणाः । खादीअर्णाः । रोधचक्राः । हरितः । सरितः । अग्रुवः । नभन्वः[19] । वध्वः । हिरण्यवर्णाः । रोहितः ।

---

१. 'सुक्षेमो; सुक्षोमं' एतौ च ।
२. 'सुरा; सूरा' इति पु० ।
३. अरारेदानि इति पु० ।
४. अजमेर-मुद्रिते तु 'वस्मन्वत्' इति पाठः भ्रष्टः ।
५. 'जामिः; जामिवत्' इति पु० ।
६. 'अक्षरः; अक्षरो' इति पाठान्तरम् ।
७. 'पयः' इत्यपि पु० ।
८. 'यादः' इति क्वचित् पु० ।
९. 'स्वर्णीकम्' इति पु० ।
१०. 'सतीकम्; स्मृतीकम्' इति पु० ।
११. 'सतिनम्' इति पु० ।
१२. 'गम्भीरम् इति पु० ।
१३. 'गह्वरम्' इति पु० ।
१४. 'कम्' इत्यधिकं क्वचित् पु० ।
१५. 'हेमा' इति पु० ।
१६. 'अम्बुः' इति लिङ्गभेदेन क्वचित् ।
१७. 'तृपीटम्; नृपीटम्' इति पुस्तकान्तरपाठः ।
१८. 'यव्याः' इति अजमेर-मुद्रिते पाठान्तरम् ।
१९. 'नभन्वोः' इति मात्राभेदेन पु० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सस्रुतः । अर्णाः । सिन्धवः । कुल्याः । वर्याः[1] । उर्व्याः । इरावत्यः । पार्वत्यः[2] । स्रवन्त्यः[3] । ऊर्जस्वत्यः । पयस्वत्यः । सरस्वत्यः । तरस्वत्यः । हरस्वत्यः । रोधस्वत्यः । भास्वत्यः । अजिराः । मातरः । नद्यः । इति सप्तत्रिंशन्नदीनामानि ॥१३॥

अत्यः । हयः । अर्वा । वाजी । सप्तिः । वह्निः । दधिक्राः । दधिक्रावा । एतग्वः[4] । एतशः । पृदाकुः । दौर्गहः । औच्चैश्रवसः[5] । तार्क्ष्यः । आशुः । ब्रध्नः । अरुषः । मांश्चत्वः[6] । अव्यथयः[7] । श्येनासः । सुपर्णाः । पतङ्गाः । नरः । ह्वार्याणाम्[8] । हंसासः । अश्वाः । इति षड्विंशतिरश्वनामानि ॥१४॥

हरी इन्द्रस्य । रोहितोऽग्नेः । हरितः आदित्यस्य । रासभावश्विनोः । अजाः पूष्णः । पृषत्यो मरुताम् । अरुण्यो गाव उषसाम् । श्यावाः सवितुः । विश्वरूपा बृहस्पतेः । नियुतो वायोः । इति दशाऽदिष्टोपयोजनानि ॥१५॥

भ्राजते । भ्राशते । भ्राश्यति[9] । दीदयति । शोचति । मन्दते । भन्दते । रोचते । द्योतते । ज्योतते । द्युमत् । इत्येकादश ज्वलतिकर्माणः ॥१६॥

---

१. 'ऋतावर्य्यः' इति पु० ।
२. 'वार्वत्यः; अर्वत्यः' इमौ पा० ।
३. 'रेवत्यः' इति पु० ।
४. 'एतग्वा' इति पु० ।
५. 'उच्चैश्रवसः' इति पु० ।
६. 'मंश्चतो; मंश्चतुः' इति पा० ।
७. 'व्यथ्यः' इति पा० ।
८. 'वार्याणाम्' इति पाठान्तरम् ।
९. 'म्लाशयति; म्लाशते; म्लाशयते' इमे पुस्तकान्तरेषु दृश्यन्ते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

जमत् । कल्मलीकिनम् । जञ्जणाभवन् । मल्मलाभवन् । अर्चिः । शोचिः । तपः । तेजः[1] । हरः । घृणिः[2] । शृङ्गाणि । इत्येकादश ज्वलतो नामधेयानि ॥१७॥

गौहेमाम्बरं स्वः खेदय आताः श्यावी विभावरी वस्तोरद्रिः श्लोकोऽर्णोऽवनयोऽत्यो हरीइन्द्रस्य भ्राजते जमदिति सप्तदश ॥

इति निघण्टौ प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥ १ ॥

---

१. 'पयः' इति च पु० ।

२. 'हर्णिः; हर्णिः' इति पाठभेदः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

॥ अथ द्वितीयाध्यायारम्भः ॥

अपः । अप्नः । दंसः । वेषः । वेपः[1] । विष्ट्वी । व्रतम् । कर्वरम् । शक्मे[2] । क्रतुः । करुणम्[3] । करणानि । करांसि । करन्ती[4] । करिक्रत् । चक्रत्[5] । कर्त्त्वम्[6] । कर्त्तोः । कर्त्त्वै । कृत्वी । धीः । शची । शमी । शिमी । शक्तिः । शिल्पम् । इति षड्विंशतिः कर्मनामानि ॥१॥

तुक् । तोकम् । तनयः[7] । तोकमे । तकमे । शेषः । अप्नः । गयः । जाः । अपत्यम् । यहुः । सूनुः । नपात् । प्रजा । बीजम्[8] । इति पञ्चदशापत्यनामानि ॥२॥

मनुष्याः । नरः[8] । धवाः । जन्तवः । विशः । क्षितयः । कृष्टयः । चर्षणयः । नहुषः[9] । हरयः । मर्याः । मर्त्याः । मर्ताः । व्राताः । तुर्वशाः । द्रुह्यवः । आयवः[10] । यदवः । अनवः । पूरवः । जगतः । तस्थुषः । पञ्चजनाः । विवस्वन्तः । पृतनाः । इति पञ्चविंशतिमनुष्यनामानि ॥३॥

आयती । च्यवाना । अभीशू । अप्नवाना । विनङ्गृसौ । गभस्ती । करस्नौ । बाहू । भुरिजौ । क्षिपस्ती[11] । शक्वरी । भुरित्रे । इति द्वादश बाहुनामानि ॥४॥

---

१. 'वेशः; विष्टी' इति पुस्तकान्तरं० । २. 'शग्मे; शक्मेम्' अस्यैव भेदः पु० ।
३. 'करणम्' इति पु० । ४. 'करन्ति' इति पु० ।
५. 'चक्रतुः' इति पु० । ६. 'कर्त्तुम्' इति पाठभेदः पु० ।
७. 'तनयम्' इति लिङ्गभेदेन क्वचित् पु० ।
८. 'नराः' इति पुस्तकान्तरेषु । ९. 'नहुषाः' इति वचनभेदेन क्वचित् पाठः ।
१०. 'अयवः' इति पु० । ११. 'क्षिपती; क्षिपन्ती' इति पु० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अग्रुवः । अरण्यः[1] । त्रिशः[2] । क्षिपः । शयाः । रशनाः । धीतयः । अथर्यः[3] । विपः । कक्ष्याः । अवनयः । हरितः[4] । स्वसारः । जामयः । सनाभयः । योक्त्राणि । योजनानि । धुरः । शाखाः । अभीशवः । दीधितयः । गभस्तयः[5] । इति द्वाविंशतिरङ्गुलिनामानि ॥५॥

वश्मि । उश्मसि[6] । वेति । वेनति । वेसति[7] । वाञ्छति । वष्टि[8] । वनोति । जुषते । हर्यति[9] । आचक्षे । उशिक् । मन्यते । छन्त्सत्[10] । चाकनत् । चकमानः । कनति । कानिषत् । इत्यष्टादश कान्तिकर्माणः ॥६॥

अन्धः[11] । वाजः । पयः । प्रयः[12] । पृक्षः । पितुः । वयः[13] । सिनम्[14] । अवः । क्षु[15] । धासिः । इरा । इडा । इषम् । ऊर्क् । रसः । स्वधा । अर्कः । क्षद्म[16] । नेमः । ससम् । नमः । आयुः । सूनृता । ब्रह्म । वर्चः । कीलालम् । यशः । इत्यष्टाविंशतिरन्ननामानि ॥७॥

---

१. 'बिभ्राः' इत्यधिकं क्वचित् पु० । २. 'वृशः' इति पाठान्तरम् ।
३. 'अथर्यवः; अथर्याः' इति पाठान्तरम् ।
४. 'रोहितः' इत्यधिकं क्वचित् पाठः ।
५. 'सुहस्त्याः; सस्रुतः' अस्यैव स्थाने इमौ लभ्येते पु० ।
६. इतोऽग्रे 'अवेति' इत्यधिकं पुस्तकान्तरेषु ।
७. 'विसति; वेशति' इति पुस्तकान्तरपाठः ।
८. 'वेष्टि' इति क्वचित् पु० ।
९. 'ईयत्तिः उशत्' इमावधिकौ पुस्तकान्तरेषु ।
१०. 'शंसनत्' इति पु० । ११. 'पार्जः' इत्यधिकं क्वचित् पु० ।
१२. 'अवः' इति क्वचित् पु० । १३. 'सुतः' इति पाठान्तरम् ।
१४. 'सीनम्' इति पु० ।
१५. 'क्षुमत् क्षुत' इत्येतौ क्षु इत्यस्यैव स्थाने दृश्येते पुस्तकान्तरेषु ।
१६. क्षद्मः इति पु० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

आवयति। भर्वति। बभस्ति। वेति। वेवेष्टि। अविष्यन्। बप्सति। भसथः। बब्धाम्। ह्वरति[1]। इति दशात्तिकर्माणः ॥८॥

ओजः। पाजः[2]। शवः। तवः। तरः। त्वक्षः[3]। शद्धः। बाधः। नृम्णम्। तविषी। शुष्मम्। शुष्णम्। शूषम्। दक्षः। वीडु। च्यौत्नम्। सहः। यहः। बधः। वर्गः। वृजनम्। वृक्[4]। मज्मना। पौंस्यानि। धर्णसिः[5]। द्रविणम्। स्यन्द्रासः। शम्बरम्। इत्यष्टात्रिंशतिर्बलनामानि ॥९॥

मघम्। रेक्णः। रिक्थम्। वेदः। वरिवः। श्वात्रम्। रत्नम्। रथिः। क्षत्रम्। भगः। मीढुम्[6]। गयः। नृम्णम्। द्युम्नम्। तना। बन्धुः। इन्द्रियम्। वसु। रायः। राधः। भोजनम्। मेधा। यशः। ब्रह्म। द्रविणम्[7]। श्रवः। वृत्रम्[8]। वृतम्। इत्यष्टाविंशतिरेव धननामानि ॥१०॥

अघ्न्या। उस्रा। उस्रियाः। अही। मही। अदितिः[9]। इडा। जगती। शक्वरी। इति नव गोनामानि ॥११॥

रेडते। हेडते। भामते। भृणीयते[10]। भ्रीणाति। भ्रेषति। दोधति। वनुष्यति। कम्पते। भोजते। इति दश क्रुध्यतिकर्माणः ॥१२॥

हेडः। हरः। हृणिः[11]। त्यजः। भामः। एहः। हरः[12]। तपुषी। जूर्णिः। मन्युः। व्यथिः। इत्येकादश क्रोधनामानि ॥१३॥

---

१. 'ह्वयति' इति पु०।
२. 'वाजः' इत्यधिकं क्वचित् पुस्तके।
३. 'तृक्षः' इति पु०।
४. 'विट्' इति पाठान्तरम्।
५. 'धर्णसि' इति प्रधानं पाठः।
६. 'मीलहम्' इति क्वचित् पु०।
७. 'शवः' इत्यधिकं क्वचित्।
८. 'ऋतम्; वित्तम्' इति पु०।
९. 'अदितिः' इति पुस्तकान्तरपाठः।
१०. अस्यैव स्थाने 'हृणीयते' इति क्वचित् पु०।
११. 'घृणिः' इति च पु०।
१२. 'वरः' इति तस्यैव स्थाने पुस्त०।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वर्त्तते । अर्यते । लोटते । लोठते । स्यन्दते[1] । कसति । सर्पति । स्यमति । स्रवति । स्रंसति[2] । अर्वति । श्चोतति । ध्वंसति । वेनति । मार्ष्टि । भुरण्यति । शर्वति । कालयति । पेलयति । कण्टति । पिस्यति । बिस्यति । मिस्यति । प्रर्वते । प्लर्वते । च्यर्वते । कर्वते । गर्वते । नर्वते[3] । क्षोदति । नक्षति । सक्षति । म्यक्षति[4] । सर्चति[5] । ऋच्छति । तुरीयति । चर्तति । अर्तति । गाति । इयक्षति । सश्चति । त्सरति । रंहति । यतते । भ्रमति । भ्रजति । रजति । लजति । क्षियति । धमति । मिनाति[6] । ऋण्वति[7] । ऋणोति । स्वरति । सिसर्त्ति । विषिष्टि[8] । योषिष्टि[9] । रिणाति[10] । रीयते । रेजति । दध्यति[11] । दृम्नोति[12] । युध्यति[13] । धन्वति । अरुषति[14] । आयाति[15] । सीयते[16] । तर्कति[17] । दीयति । ईषति । फणति[18] । हनति[19] । अर्दति । मर्दति । सस्रृते । नसते । हर्यति । इयर्त्ति । ईर्त्ते । ईङ्खति । ज्रयति ।

---

१. 'स्यन्दति' इति पु० । २. 'स्रंसते' इति पाठश्च पु० ।
३. 'अर्वते' इत्यपि क्वचित् पु० । ४. 'मियक्षति' इत्यपि पु० ।
५. 'अर्चति' इत्यपि पु० । ६. 'मिनोति; क्षिणोति' इति पु० ।
७. 'रिण्वति' इत्यपि पु० ।
८. 'वेशिष्टि; वेषिष्टि' इति क्वचित् पु० ।
९. 'योशिष्टि' इति च पु० ।
१०. 'ऋणाति; ऋणत्ति; ऋणत्ति' इति भेदः पु० ।
११. 'दध्यति' इति भेदः । 'नर्ल्यति' इत्यधिकं पु० ।
१२. 'दृम्नोति' इति पु० । १३. 'युध्यते' इति क्वचित् पाठः ।
१४. 'अरुष्यति; अरेषति' इति पा० ।
१५. 'अलेयति; अलेषति' इति पाठान्तरम् । १६. 'डीयते' इति बहुमतः पाठः ।
१७. 'दीयते' इत्यपि क्वचित् पाठ० ।
१८. अत्र 'कणति' इत्यपि क्वचित् पा० ।
१९. 'सस्रति । सिस्रति । धवति । धावति । हम्मति । हर्म्मति । हयति' इत्येतेऽधिकाः पुस्तकान्तरे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

श्वात्रति । गन्ति । आगनीगन्ति । जगन्ति[1] । जिन्वति[3] । जसति । गमति । ध्रति । ध्राति । ध्रयति[4] । वहते[5] । रथर्यति । जेहते[5] । ष्वःकति[6] । क्षुम्पति[7] । प्साति । वाति । याति । इषति[8] । द्राति[9] । द्रूडति । एजति । जमति । जवति । वञ्चति । अनिति । पवते[10] । हन्ति । सेधति । अगन् । अजगन् । जिगाति । पतति । इन्वति । द्रमति[11] । द्रवति[12] । वेति । हर्यन्तात्[13] । एति । जगायात् । अर्यथुः[14] । इति द्वाविंशशतं गतिकर्माणः ॥१४॥

नु । मन्नु । द्रुवत् । ओषम् । जीराः[15] । जूर्णिः[16] । शूर्त्ताः । शूघनासः[17] । शीभम् । तृषु[18] । तूयम्[19] । तूर्णिः[20] । अजिरम्[21] । भुरण्युः । शु[22] । आशुः । प्राशुः[23] । तूतुजिः[24] । तूतुजानः[25] ।

---

१. 'जंगन्ति' इत्यपि पु० । २. 'जगति; जगति' इत्यपि क्वचित् पु० ।
३. 'ध्रुवति' इति पाठान्तरम् ।
४. 'वल्गूयति । अथर्यति' इत्यधिकं क्वचित् पु० ।
५. 'जेहति' इति भेद. । 'वर्दति । राति । रूल्हति' इत्यधिकं क्वचित् पुस्तका० ।
६. 'षःकति; ष्वष्कति' इति पु० ।
७. 'क्षिम्पति' इति पु० । ८. 'जायति' इत्यधिकं क्वचित् पु० ।
९. 'पतयति' इत्यप्यधिकं क्वचित् पु० ।
१० 'प्लवति' इति पु० । ११. 'व्रजति' इत्यधिकं क्वचित् पु० ।
१२. 'दूवति; द्रूम्मति' इति पाठान्तरम् ।
१३. यकाराभावे 'हन्तात्' इति पु० ।
१४. 'अर्युयुः; अर्युघुः' इति तस्यैव भेदेन पाठः ।
१५. 'जिराः' इति पु० । १६. 'जूर्णीः' इति ङीष्भेदेन दीर्घान्तः पु० ।
१७. 'शुघनसाः; शूघनाः; शूघनाशः' इति तस्यैव भेदेन पाठान्तरम् ।
१८. 'त्रिषु' इति पु० । १९. 'तोयम्' इति पा० ।
२०. 'तूर्णि' इति लिङ्गभेदेन पा० ।
२१. 'अजिरम्' इत्याद्युदात्तस्वरभेदेन क्वचित् पाठः ।
२२. 'शूः; आशुः' इति पूर्वापरयोर्भेदः पु० ।
२३. 'प्लाशुचित्; प्राशुवित्' इति पाठान्त० । २४. 'तूतुजित्' इति पा० ।
२५. 'तूतुजानासः' इति पा० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

तुज्यमानासः । अज्राः[1] । साचिवित्[2] । द्युगत्[3] । ताजत् । तरणिः । वातरंहाः । इति षड्विंशतिः क्षिप्रनामानि ॥१५॥

तडित्[4] । आसात्[5] । अम्बरम् । तुर्वशे[6] । अस्तमीके । आके । उपके । अर्वाके[7] । अन्तमानाम् । अवमे । उपमे । इत्येकादशान्तिकनामानि ॥१६॥

रणः । विवाक् । विखादः । नदनुः । भरे । आक्रन्दे । आहवे । आजौ । पृतनाज्यम् । अभीके । समीके । ममसत्यम् । नेमधिता[8] । सङ्काः । समितिः । समनम् । मीडहे । पृतनाः । स्पृधः । मृधः । पृत्सु । समत्सु । समर्ये । समरणे । समोहे[9] । समीथे[10] । सङ्ख्ये । सङ्गे । संयुगे[11] । सङ्गथे । सङ्गमे । वृत्रतूर्ये । पृत्ते । आणौ[12] । शूरसातौ । वाजसातौ । समनीके । खले । खजे । पौंस्ये । महाधने । वाजे । अज्मे । सद्मे[13] । संयत् । संवतः[14] । इति षट्चत्वारिंशत् संग्रामनामानि ॥१७॥

इन्वति । नक्षति[15] । आक्षाणः । आनट् । आष्ट[16] । आपानः । अशत् । नशत् । आनशे । अश्नुते । इति दश व्याप्तिकर्माणः ॥१८॥

---

१. 'अजराः' इति पा० ।
२. 'साचीवित्; साचीवत्' इति पुस्तकान्त० ।
३. 'यु[गु]गत्' इति पु० । ४. 'तलित्' इति पा० ।
५. 'आसा' इति तकाराभावे तस्यैव भेदः । ६. 'तुर्वशः' इति पा० ।
७. 'अर्वाकः' इति पु० । ८. 'नेमधितिः' इति पा० ।
९. 'सम्मोहे' इति पु० ।
१०. 'समिथे; सङ्ख्ये' इति पूर्वापरयोर्भेदेन पाठः ।
११. इत्यस्मात् पूर्वं 'संयत्' इत्यधिकं क्वचित् पुस्तकान्तरेषु ।
१२. 'प्रधने' इत्यधिकं क्वचित् पु० ।
१३. 'अग्मन् । सग्मन् । स्पग्मन्' इत्येतेऽधिकाः पुस्तकान्तरेषु ।
१४. 'संवर्तम्' इति पाठान्तरम् । १५. 'ननक्षे' इति पा० ।
१६. 'आष्ठः आष्टः; आष्ठः' इति तस्यैव भेदः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

दम्नोति[1] । श्नथति । ध्वरति । धूर्वति । वृणक्ति[2] । वृश्चति । कृण्वति[3] । कृन्तति । श्वसिति[3] । नभते[4] । अर्दयति । स्तृणाति । स्नेहयति[5] । यातयति[6] । स्फुरति । स्फुलति । निवपन्तु । अवतिरति । वियातः । आतिरत् । तडित् । आखण्डल । द्रूणाति । रम्णाति । शृणाति । शम्नाति । तृणेडिह । ताडिह । नितोशते[7] । निवर्हयति[8] । मिनाति । मिनोति । धमति[9] । इति त्रयस्त्रिंशद्धकर्माणः ॥१९॥

दिद्युत् । नेमिः । हेतिः । नमः । पविः । सृकः । वृकः । वधः । वज्रः । अर्कः[10] । कुन्सः । कुलिशः । तुजः[11] । तिग्मम् । मेनिः । स्वधितिः । सायकः । परशुः । इत्यष्टादश वज्रनामानि ॥२०॥

इरज्यति । पत्यते । क्षयति[12] । राजति । इति चत्वार ऐश्वर्यकर्माणः ॥२१॥

राष्ट्री । अर्यः । नियुत्वान् । इनईनः । इति चत्वारीश्वरनामानि ॥२२॥

अपस्तुङ् मनुष्या आयत्यग्रुवो वश्म्यन्ध आवयत्योजोमघमघ्न्या रेडते हेडो वर्त्तते नु तडिद्रण इन्वति दम्नोति दिद्युदिरज्यति राष्ट्रीति द्वाविंशतिः ॥

इति निघण्टौ द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ॥२॥

---

१. 'श्लथति' इत्यधिकं क्वचित् पु०। 'श्रथति' इति परस्य पाठान्तरम्।
२. 'कृणत्ति। ऋणत्ति' इति पु०। ३. 'श्वसति' इति पा०।
४. 'नभति' इति पु०।
५. 'स्नेहति' इति पूर्वस्यैव भेदपाठः। 'अर्दति। मर्दति' इत्यधिकं क्वचित्।
६. 'यातति; यार्वति' इति पुस्तकान्तरपाठः।
७. 'नितोषते; नितोशयति' इति भेदेन क्वचित् पाठः।
८. 'वर्हयति' पु०। ९. 'जूर्वति' इत्यधिकं क्वचित्।
१०. 'अत्कः' इति पु०। ११. 'तुञ्जः। तिग्मः' इति पाठान्तरम्।
१२. 'क्षियति' इति क्वचित् पाठः।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

॥ अथ तृतीयाध्यायारम्भः ॥

उरु । तुवि । पुरु । भूरि । शश्वत् । विश्वम् । परीणसा । व्यानशिः । शतम् । सहस्रम् । सलिलम्[1] । कुवित् । इति द्वादश बहुनामानि ॥१॥

ऋहन्[2] । ह्रस्वः । निघृष्वः[3] । मायुकः । प्रतिष्ठा । कुधुः[4] । वम्रकः । द्रभ्रम्[5] । अर्भकः । लुल्लकः । अल्पः[6] । इत्येकादश ह्रस्वनामानि ॥२॥

महत्[7] । ब्रध्नः । ऋष्वः । बृहत्[8] । उक्षितः । तवसः । तविषः । महिषः । अम्बः । ऋषुक्षाः । उक्षा । विहायाः । यह्वः । ववक्षिथः । विवक्षसे । अम्भृणः । माहिनः । गभीरः । ककुहः[9] । रभसः । व्राधन्[10] । विरप्शी । अद्भुतम्[11] । बर्हिष्ठः[12] । बर्हिषत् । इति पञ्चविंशतिर्महन्नामानि ॥३॥

गयः । कृदरः । गत्नः । हर्म्यम् । अस्तम् । पस्त्यम् । दुरोणे । नीडम् । दुर्य्याः । स्वसराणि । अमा । दमे । कृत्तिः । योनिः । सदमे ।

---

१. 'सरिरम्' इति पुस्तकान्तरपाठः ।
२. 'रिहम्; ऋहम्; ऋहत्' इति पा० ।
३. 'तृषमः; त्रिषमः' इत्यधिकौ पु० । ४. 'कृधुकः; ऋधुकः' इति पु० ।
५. 'दहरकः; देहरकः' इमावधिकौ पु० ।
६. 'अल्पकम्' इति पा० । ७. 'महः' इति पु० ।
८. 'तुक्षः' इत्यधिकः पु० । ९. 'ककुहस्तिना' इति पाठभेदः ।
१०. 'व्राधम्; व्राधत्' इति पु० । ११. 'अदभुतः' इति लिङ्गभेदः ।
१२. 'बर्हिष्ठः' इति पु० । १३. 'बर्हिषि' इति पु० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

शरणम् । वरूथम् । छर्दिः । छदिः । छाया । शर्म[1] । अर्म । इति द्वाविंशतिर्गृहनामानि ॥४॥

इरज्यति[2] । विधेम । सपर्यति । नमस्यति । दुवस्यति । ऋघ्नोति । ऋणद्धि । ऋच्छति । सर्पति[3] । विवासति । इति दश परिचरणकर्माणः ॥५॥

शिम्बाता । शतरा । शातपन्ता । शर्म[4] । स्युमकम् । शेवृधम् । मयः । सुगम्यम् । सुदिनम् । शूषम् । शुनम् । शग्मम्[5] । भेषजम् । जलाषम् । स्योनम् । सुम्नम् । शेवम् । शिवम् । शम् । कम् । इति विंशतिः सुखनामानि ॥६॥

निर्णिक् । वध्रिः । वर्पः । वपुः[6] । अमतिः । अप्सः[7] । प्सुः । अप्नः । पिष्टम् । पेशः । कृशनम् । मरुत् । अर्जुनम् । ताम्रम् । अरुषम् । शिल्पम्[8] । इति षोडश रूपनामानि ॥७॥

अस्रेमा । अनेमा । अनेद्यः[9] । अनवद्यः । अनभिशस्त्यः[10] । उक्थ्यः । सुनीथः । पाकः । वामः । वयुनम् । इति दश प्रशस्यनामानि ॥८॥

केतः । केतुः[11] । चेतः । चित्तम् । क्रतुः । असुः । धीः । शची । माया । वयुनम् । अभिख्या । इत्येकादश प्रज्ञानामानि ॥९॥

बट् । श्रत् । सत्रा । अद्धा । इत्था । ऋतम् । इति षट् सत्यनामानि ॥१०॥

---

१. 'वर्म' इति पु० ।
२. 'इरध्यति' इति पा० ।
३. 'शर्वति' इति पा० ।
४. 'शिल्गुः' इति बहुमतः पा० ।
५. 'शग्म्यम्' इति पा० ।
६. 'अपुः' इत्यधिकं क्वचित् ।
७. 'बप्सः' इति पा० ।
८. 'प्सुरः' इति पा० ।
९. 'शर्ध्यम् । शिर्ध्यम्' इति पा० ।
१०. 'अनिन्द्यः' इत्यधिकं पु० ।
११. 'अनभिशस्तिः' इति सम्मतः पाठः ।
१२. 'कुतुः' इति पु० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

चिक्यत्[1] चाकनत्[2] । अचक्ष्म[3] । चष्टे । विचष्टे । विचर्षणिः । विश्वचर्षणिः । अवचाकशत् । इत्यष्टौ पश्यतिकर्माणः ॥११॥

हिकम् । नुकम् । सुकम् । आहिकम् । आकीम्[4] । नकिः । माकिः । नकीम् । आकृतम् । इति नवोत्तराणि पदानि सर्वपदसमाम्नायः ॥१२॥

इदमिव । इदं यथा । अग्निर्न ये । चतुरश्चिद्ददमानात् । ब्राह्मणा व्रतचारिणः । वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वयाः । जार आ भगम् । मेषो भूतोऽभि यन्नयः । तद्रूपः । तद्वर्णः । तद्वत् । तथा । इत्युपमाः ॥१३॥

अर्चति । गायति । रेभति । स्तोभति । गूर्द्धयति । गृणाति । जरते[5] । ह्वयते[6] । नदति । पृच्छति । रिहति । धमति । कृपायति[7] । कृपण्यति । पनस्यति[8] । पनायते । वल्गूयति । मन्दते । भन्दते । छन्दति । छदयते[9] । शशमानः । रञ्जयति । रजयति । शंसति । स्तौति । यौति । रौति । नौति । भनति[10] । पणायति[11] । पणते । सपति[12] । पपृक्षाः[13] । महयति । वाजयति । पूजयति । मन्यते[14] । मदति । रसति । स्वरति । वेनति । मन्द्रयते[15] । जल्पति[16] । इति चतुश्चत्वारिंशदर्चतिकर्माणः ॥१४॥

विप्रः । विग्रः । गृत्सः । धीरः । वेनः । वेधाः[17] । कण्वः । ऋभुः । नवेदाः । कविः । मनीषी । मन्धाता । विधाता । विपः ।

---

१. 'चिक्यम्' पा० । २. 'चन' इति पा० ।
३. 'चाक्ष्म; अचक्ष्म' इति तस्यैव भेदः । ४. 'आकिम्' इति पाठान्तरम् ।
५. 'जरति' इति पु० । ६. 'ह्वयति' इति पा० ।
७. 'कृपा' इति पा० । ८. 'पणस्यति । पणायते' इति पूर्वापरयोर्भेदः ।
९. 'छदयति' इति पा० । १०. 'भणति' इति णत्वभेदः ।
११. 'भणावते' इति भेदः । १२. 'स्वपिति' इति पा० ।
१३. 'पिपृक्षाः' इति पा० । १४. 'स्वदति' इत्यधिकं पु० ।
१५. 'कल्पति' इत्यधिकं पु० । १६. 'मन्त्रयते । वन्दते' इमावधिकौ पु० ।
१७. 'मेधः' इत्यधिकः पु० ।

Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

मनश्चित्। विपश्चित्। विपन्यवः[1]। आकेनिपः[2] उशिजः। कीस्तासः। अद्धातयः। मतयः। मतुथाः[3]। वाघतः[4]। इति चतुर्विंशतिर्मेधाविनामानि ॥१५॥

रेभः। जरिता। कारुः। नदः। स्तामुः[5]। कीरिः। गौः। सूरिः। नादः। छन्दः। स्तुप्[6]। रुद्रः। कृपण्युः। इति त्रयोदश स्तोतृनामानि ॥१६॥

यज्ञः। वेनः। अध्वरः। मेधः। विदथः। नार्यः। सवनम्[7]। होत्रा। इष्टिः। देवताता। मखः। विष्णुः। इन्दुः। प्रजापतिः। घर्मः। इति पञ्चदश यज्ञनामानि ॥१७॥

भरताः[8]। कुरवः। वाघतः। वृक्तबर्हिषः। यतस्रुचः। मरुतः। सबाधः। देवयवः। इत्यष्टावृत्विङ्नामानि ॥१८॥

ईमहे। यामि। मन्महे। दद्धि[9]। शग्धि। पृद्धि। रिरिद्धि। मिमिद्धि। मिमीहि। रिरीहि। पीपरत्। यन्तारः। यन्धि[10]। इषुध्यति। मदेमहि। मनोमहे। मायते। इति सप्तदश याच्ञाकर्माणः ॥१९॥

दाति। दाशति। दासति। राति। रासति। पृणक्षि[11]। पृणाति[12]। शिक्षति। तुञ्जति। मंहते। इति दश दानकर्माणः ॥२०॥

---

१. 'विपन्युः' इति पु०।
२. 'केनिपः' अयमधिकः पु०।
३. 'मनुष्थाः' इति पाठान्तरम्।
४. 'मेधाविनः' इत्यधिकं पु०।
५. 'तामुः' इति पाठान्तरम्।
६. 'सुत' इति पाठान्तरम्।
७. 'नारी' अयमधिकः पु०।
८. 'भारताः' इति पाठभेदः।
९. 'दग्धि' इति पा०।
१०. 'यन्ति' इति पाठान्तरम्।
११. 'पृणक्ति' इति पा०।
१२. 'वृश्चति' इत्यधिकं पु०।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

परिस्रव[1] । पवस्व । अभ्यर्ष । आशिषः । इति चत्वारोऽध्येषणा-कर्माणः ॥२१॥

स्वपिति । सस्ति[2] । इति द्वौ स्वपितिकर्माणौ ॥२२॥

कूपः । कातुः । कर्त्तः । वव्रः । कोटः । खातः[3] । अवतः । क्रिविः[4] । सूदः । उत्सः । ऋश्यदात् । कारोतरात्[5] । कुशयः । केवटः । इति चतुर्दश कूपनामानि ॥२३॥

तृपुः[6] । तक्वा[7] । रिभ्वा[8] । रिपुः । रिक्वा । रिहायाः । तायुः । तस्करः । वनर्गुः । हुरश्चित् । मुषीवान् । मलिम्लुचः । अघशंसः । वृकः । इति चतुर्दशैव स्तेननामानि ॥२४॥

निण्यम् । सस्वः । सनुतः । हिरुक् । प्रतीच्यम्[9] । अपीच्यम् । इति षण् निर्णीतान्तर्हितनामधेयानि ॥२५॥

आके । पराके । पराचैः । आरे । परावतः । इति पञ्च दूर-नामानि ॥२६॥

प्रत्नम् । प्रदिवः । प्रवयाः । सनेमि । पूर्व्यम्[10] । अह्नाय । इति षट् पुराणनामानि ॥२७॥

नवम् । नूत्नम् । नूतनम् । नव्यम् । इदा । इदानीम् । इति षडेव नवनामानि ॥२८॥

---

१. 'परिश्रव' इति शकारभेदेन पाठः । २. 'स्वस्ति' इति पा० ।
३. 'अवटः' अयमधिकः पुस्तकान्तरे ।
४. 'कुर्विः' इति पाठा० । ५. 'कारोतरः' इति पाठा० ।
६. 'त्रिपुः' इति पाठा० ।
७. 'रितक्वा; त्रिक्वा; तृक्वा' इति पुस्तकान्तरपाठः ।
८. 'रिह्वा' इति पाठान्तरम् । ९. 'प्रतीच्यम्' इति पा० ।
१०. 'पूर्वा' इति पा० ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

प्रपित्वे । अभीके । दभ्रम् । अर्भकम् । तिरः । सुतः । त्वः । नेमः । ऋक्षाः । स्तृभिः । वम्रीभिः । उपजिह्विका । ऊर्दरम् । कृदरम् । रम्भः । पिनाकम् । मेना । ग्नाः । शेपः । वैतसः । अया । एना । सिषक्तु । सचते । ग्यसते । रेजते । इति षड्त्रिंशतिर्द्विश उत्तराणि नामानि ॥२९॥

स्वधे । पुरन्धी । धिषणे । रोदसी । क्षोणी । अम्भसी । नभसी । रजसी । सदसी । सद्मनी । घृतवती । बहुले । गभीरे । गम्भीरे । ओण्यौ । चम्वौ । पार्श्वौ । मही । उर्वी । पृथ्वी । अदिति । अही । दूरे अन्ते । अपारे अपारे । इति चतुर्विंशतिर्द्यावापृथिवीनामधेयानि ॥३०॥

उवृहन् महद्गय इरज्यति शिम्वाता निर्णिगस्त्रेमा केतो वट् चिक्यद्धिकमिदमिवार्चति विप्रो रेभो यज्ञो भरता ईमहे दाति परिस्रव स्वपिति कूपस्तृपुर्निण्यमाके प्रत्नभवम् प्रपित्वे स्वधे त्रिंशत् ॥

इति निघण्टौ तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥३॥

---

१. 'सिंचक्ति' इति पा० । २. 'भसते' इत्यधिकं पु० ।
३. 'सुधे' इति पु० । ४. 'रोदसी' इति वर्णभेदेनाधिकं वा पु० ।
५. अतः पूर्वं 'नुम्भ्यौ' इत्यधिकं क्वचित् । अतोऽग्रे च 'नुम्भ्यौ' इति भेदपाठः ।
६. 'पारश्वौ' इति पा० । ७. 'भूरती' इत्यधिकमत्र पुस्तकान्तरे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

॥ अथ चतुर्थाध्यायारम्भः ॥

जहा । निधा । शितोम । मेहना । दमूनाः । मूषः[1] । इषिरेण । कुरुतन । जठरे । तितउ । शिप्रे । मध्या । मन्दू । ईर्मान्तासः । कार्यमानः । लोधम् । शीरम् । विद्रधे । द्रुपदे । तुग्र्येनि । नसन्ते । नसतः[2] । आहनसः । अद्मसत् । इष्मिणः । वाहः । परितक्म्या । सुविते । दर्यते । नूचित् । नूचै । दावने । अकूपारस्य । शिशीते । सुतुकैः । सुप्रायणाः । अप्रायुवः । च्यवनः । रजः । हरः । जुहुरे । घ्यन्तः । क्राणाः । वाशी । विषुणः । जामिः । पिता । शंयोः । अदितिः । एरिरे । जसुरिः । जरते । मन्दिने । गौः । गातुः । दंसयः । तूताव । चेयसे । वियुते । ऋधक् । अस्याः । अस्य । इति द्विषष्टिः पदानि ॥१॥

सस्निम् । वाहिष्ठः । दूतः । वावशानः । वार्यम् । अन्धः । असश्चन्ती । वनुष्यति । तरुष्यति । मन्दनोः । आहनः । नदः । सोमो । अक्षाः । श्वात्रम् । ऊतिः । हासमाने । पड्भिः । ससम् । द्विता । व्राः । वराहः । स्वसराणि । शयाः । अर्कः । पविः । वक्षः । धन्व । सिनेम् । इत्था । सचो । चित् । आ । द्युम्नम् । पवित्रम् । तोदः । स्वञ्चोः । शिपिविष्टः । विष्णुः । आघृणिः । पृथुज्रयोः । अथर्युम् । काणुका । अध्रिगुः । आङ्गूषः । आपोन्तमन्युः । श्मश्रा । उर्वशी । वयुनम् । वाजस्पत्यम् । वाजगन्ध्यम् । गध्यम्[3] । गधिता । कौरयाणः । तौरयाणः । अहयाणः[4] । आरितः । व्रन्दी । निष्षपी । तूर्णाशम् ।

---

१. 'इषिरः' इत्यधिकं पु० । २. 'नसन्तः' इत्यप्यधिकं क्वचित् पु० ।
३. 'गध्येति' इत्यधिकमत्र पुस्तकान्तरे ।
४. 'हरयाणः' इति पुस्तकान्तरपाठः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

चुम्पम् । निचुम्पुणः । पदिम् । पादुः । वृकः । जोषवाकम् । कृत्तिः । श्वघ्नी । समस्य । कुटस्य । चर्षणिः । शम्बः । केपयः । तूतुमाक्रपे । अंसत्रम् । काकुदम् । बीरिटे । अच्छ । परि । ईम् । सीम् । एनम् । एनाम् । सृणिः । इति चतुरुत्तरमशीतिः पदानि ॥२॥

आशुशुक्षणिः । आशाभ्यः । काशिः । कुणारुम् । अलातृणः । सललूकम् । कत्पयम् । विस्रुहः । वीरुधः । नक्षद्दाभम् । अस्क्रेधोयुः । निश्रृम्भाः । बृबदुक्थम् । ऋद्दरः । ऋद्रूपे । पुलुकामः । असिन्वती । कपना । भाऋजीकः । रुजानाः । जूर्णिः । ओमनो । उपलप्रक्षिणी । उपसि । प्रकेलवित् । अभ्यर्धयज्वा । ईत्ते । क्षोणस्य । अस्मे । पाथः । सवीमनि । सप्रथाः । विदथानि । श्रायन्तः । आशीः । अजीगः । अमूरः । शशमानः । देवो देवाच्या । कृपा । विजामातुः । ओमासः । सोमानम् । अनवायम् । किमीदिने । अमवान्[1] । अमीवा । दुरितम् । अप्वा । अमतिः । श्रुष्टी । पुरन्धिः । रुशेत् । रिशादसः । सुदत्रः । सुविदत्रः । आनुषक् । तुर्वणिः । गिर्वणसे । अमूर्ते सूर्ते । अम्यक् । यादृशिमेन् । जारयायि । अग्रिया । चनः । पचता । शुरुधः । अमिनः । जज्भ्रतीः । अप्रतिष्कुतः । शाशदानः । सुप्रः । सुशिप्रः । शिप्रे । रंसु । द्विबर्हाः । अक्रः । उराणः । स्तियानाम् । स्तिपाः । जबारु । जरूथम् । कुलिशः । तुञ्जः । बर्हणा । ततनुष्टिम् । इलीबिशः । कियेधाः । भूमिः । विष्पितः । तुरीपम् । रास्पिनः । ऋञ्जतिः । ऋजुनीती । प्रतद्वसू । हिनोत । चोष्कूयमाणः । चोष्कूयते । सुमत् । दिविष्टिषु । दूतः । जिन्वति । अमत्रः । ऋचीषमः । अनर्शरातिम् । अनर्वा । असामि । गन्दया । जन्हवः । बकुरः । बेकनाटान् । अभि-

---

१. इत्यस्मात् पूर्वं 'अप्नः । अमः' इत्यधिको क्वचित् पुस्तकान्तरे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

धैतन । अंहुरः । बतः । वाताप्यम् । चोकन् । रथर्यति । असेक्राम् । आधवः । अनवब्रवः । सदान्वे । शिरिम्बिठः । पराशरः । क्रिविदती । केरूलती । दनः । शरारुः । इदंयुः । कीकटेषु । बुन्दः । वृन्दम् । क्रिः । उन्जेम् । ऋबीसमृबीसेम् । इति त्रयस्त्रिंशच्छतं पदानि ॥३॥

जहा सस्निमाशुशुक्षणिस्त्रीणि ॥

इति निघण्टौ चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥४॥

---

१. क्वचित् 'शिप्रे' पदं नोपलभ्यते । तदभावे द्वात्रिंशच्छतं पदानीति निघण्टु-टीकायां पाठ उपलभ्यते । निरुक्ते (६।१७) 'शिप्रे' पदस्य, निर्वचन-दर्शनात् 'शिप्रे' पाठेन भाव्यम् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

॥ अथ पञ्चमाध्यायारम्भः ॥

अग्निः । जातवेदाः । वैश्वानरः । इति त्रीणि पदानि ॥१॥

द्रविणोदाः । इध्मः । तनूनपात् । नराशंसः । इडः । बर्हिः । द्वारः । उषासानक्ता । दैव्या होतारा । तिस्रो देवीः । त्वष्टा । वनस्पतिः । स्वाहाकृतयः । इति त्रयोदश पदानि ॥२॥

अश्वः । शकुनिः । मण्डूकाः । अक्षाः । ग्रावाणः । नाराशंसः[1] । रथः । दुन्दुभिः । इषुधिः । हस्तघ्नः । अभीशवः । धनुः । ज्या । इषुः । अश्वाजनी । उलूखलम् । वृषभः । दुघणः । पितुः । नद्यः । आपः । ओषधयः । रात्रिः । अरण्यानी । श्रद्धा । पृथिवी । अप्त्वा । अग्नायी । उलूखलमुसले । हविर्धाने । द्यावापृथिवी । विपोट्छुतुद्री । आत्नी । शुनासीरौ । देवीजोष्ट्री । देवी ऊर्जाहुती । इति षट्त्रिंशत् पदानि ॥३॥

वायुः । वरुणः । रुद्रः । इन्द्रः । पर्जन्यः । बृहस्पतिः । ब्रह्मणस्पतिः । क्षेत्रस्य पतिः । वास्तोष्पतिः । वाचस्पतिः । अपां नपात् । यमः । मित्रः । कः । सरस्वान् । विश्वकर्म्मा । तार्क्ष्यः । मन्युः । दधिक्राः । सविता । त्वष्टा । वातः । अग्निः । वेनः । असुनीतिः । ऋतः । इन्दुः । प्रजापतिः । अहिः । अहिर्बुध्न्यः । सुपर्णः । पुरूरवाः । इति द्वात्रिंशत् पदानि ॥४॥

श्येनः । सोमः । चन्द्रमाः । मृत्युः । विश्वानरः । धाता । विधाता । मरुतः । रुद्राः । ऋभवः । अङ्गिरसः । पितरः । अथर्वाणः । भृगवः[2] । आप्त्याः । अदितिः । सरमा । सरस्वती । वाक् । अनुमतिः । राका । सिनीवाली । कुहूः । यमी । उर्वशी । पृथिवी । इन्द्राणी । गौरी । गौः ।

---

१. 'नराशंसः' इति पुस्तकान्तरपाठः ।

२. 'ऋषयः' इत्यधिकं पुस्तकान्तरे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

धेनुः । अघ्न्या । पथ्या । स्वस्तिः । उषाः । इडा । रोदसी । इति षट्-त्रिंशत् पदानि ॥५॥

अश्विनौ । उषाः । सूर्या । वृषाकपायी । सरण्यूः । त्वष्टा । सविता । भगः । सूर्यः । पूषा । विष्णुः । विश्वानरः । वरुणः । केशी । केशिनः । वृषाकपिः । यमः । अज । एकपात् । पृथिवी । समुद्रः । अथर्वा । मनुः । दध्यङ् । आदित्याः । सप्तऋषयः । देवाः । विश्वेदेवाः । साध्याः । वसवः । वाजिनः । देवपत्न्यो देवपत्न्यः । इत्येकत्रिंशत् पदानि ॥६॥

अग्निर्द्रविणोदा अश्वो वायुः श्येनोऽश्विनौ षट् ॥

इति निघण्टौ पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ॥५॥

नैघण्टुकं समाप्तम् ॥

———

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

भास्करराय-प्रणीतः वैदिककोशः

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ओ३म्

॥ अथ वैदिककोशः ॥

नानापदकाण्डः

भूम्यादिवर्गः

श्रीगुरुचरणौ नत्वा भास्कररायेण सोमपाग्निचिता ।
वैदिकनिघण्टुकमिताः शब्दाः श्लोकैर्निबध्यन्ते ॥१॥

अस्मिन्वैदिककोशे प्रथमं नानापदात्मकं काण्डम् ।
ऐकपदिकं द्वितीयं, त्रितयद्वितये क्रमेण वर्गाणाम् ॥२॥

भूर्भूमिरनिर्गोत्रा गौरिडा निर्ऋतिर्मही ।
ग्मा ज्मा क्ष्मा क्षा क्षितिः क्षामा क्षोणी पृथ्व्यदितीरिपः ॥३॥

उर्वी पूषा गातुरिति भूनामान्येकविंशतिः ।
हेम चन्द्रं रुक्ममयो हिरण्यं भर्म काञ्चनम् ॥४॥

लोहं पेशो जातरूपममृतं कृशनं मरुत् ।
कनकं दत्रमित्येवं हेम्नः पञ्चदशाभिधाः ॥५॥

अन्तरिक्षं बर्हिरध्वा व्योम पुष्करमम्बरम् ।
समुद्रः सगरं धन्व भूरापः पृथिवी वियत् ॥६॥

स्वयंभूरध्वराकाशे इत्याकाशस्य षोडश ।
स्वः पृश्निर्गौर्नभो नाको विष्टबित्यभिधास्तु षट् ॥७॥

सूर्यस्य च द्युलोकस्य साधारण्येन वाचिकाः ।
किरणाः खेदयो गावो रश्मयो वसवो वनम् ॥८॥

सप्तर्षयो दीधितयः साध्या उस्रा मरीचिपाः ।
अभीशवः सुपर्णाश्च मयूखाश्च गभस्तयः ॥९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

इति पञ्चदशोक्तानि रश्मिनामानि सूरिभिः ।
हरितः ककुभः काष्ठा आष्ठा व्योम तथोपराः ॥१०॥
आता आशा इति प्रोक्तान्यष्टौ नामानि वै दिशाम् ।
शर्वरी शिरिणा श्यावी[1]मोकीशोकी पयस्वती ॥११॥
अक्तुरूर्म्या क्षपा राम्या यम्या नम्या तमस्वती ।
दोषा नक्ता तमोऽसिक्नी घृताच्यूधो रजः पयः ॥१२॥
हिमा वस्वीति रात्र्याख्यास्त्रयोविंशतिरीरिताः ।
सूनरीसूनृतावर्यौ सूनृता सूनृतावती ॥१३॥
सुम्नावर्यर्जुनी भास्वत्योदती च विभावरी ।
अहना द्योतना श्वेत्या वाजिनी वाजिनीवती ॥१४॥
चित्रा मघारुपीति स्युरुषोनामानि षोडश ।
वासरं स्वसराणि द्युर्वस्तोर्भानुर्घृणो दिवा ॥१५॥
दिनं घ्रंसश्च घर्मश्च द्यविद्यवि दिवेदिवे ।
अह्नो द्वादश नामानि मेघोऽभ्रं पर्वतोऽसुरः ॥१६॥
अश्नो गोत्रो बलो ग्रावा वृषन्धिर्वृत्र ओदनः ।
पुरुभोजा अद्रिरश्मा वलिशानो गिरिश्चेरुः ॥१७॥
उपरः शम्बरः कोश उपलश्चमसो व्रजः ।
वराहो रौहिणश्चैव रैवतोऽहिर्बलाहकः ॥१८॥
दृतिः फलिग इत्येवं त्रिंशन्नामानि वारिदे ।
वाग्वाणी भारती गीर्गौर्वाणः श्लोकः सरस्वती ॥१९॥
धारा गभीरा गम्भीरा मन्द्रा मन्द्राजनी निवित् ।
गौरी सुपर्णी गान्धर्वी वाणीची धमनिः पविः ॥२०॥
वाशी नाडीरिडा मेना मेडिः सूर्म्या नना विपा ।
वग्नुः स्वाहो-पदिर्मायुर्जिह्वा घोषः स्वरः स्वनः ॥२१॥

---

१. मेरठ संस्करणे 'तिष्यूरुषो' अपभ्रष्टः पाठः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

काकुद्वोत्रा गणो गाथर्धेना ग्ना धिषणा केशा ।
शब्दो नीर्वेकुरानुष्टुवदितिर्धेनुरक्षरम् ॥२२॥

गल्दा मही शची वल्गुः सर इत्याह्वया इमे ।
वचसः सप्तपञ्चाशज्जलमम्बूदकं पयः ॥२३॥

क्षीरं सलिलमम्भोऽर्णस्तोयं तूयं वनं विषम् ।
कबन्धं वार्नभः क्षोदः पुरीषं क्षद्म पिप्पलम् ॥२४॥

घृतं मधु कशो रेतो बृबूकं जन्म बर्बुरम् ।
सुक्षेम धरुणं तुग्र्या ध्वस्मन्वद्बुसमक्षरम् ॥२४॥

अररिन्दाल्यायुधानि जामि स्रोतः क्षपः सुरा ।
अहिः सरो रसस्तृप्तिर्भेषजं स्वः सहः शवः ॥२६॥

यादुरोजः सुखं क्षत्रं भूतं भुवनमावयाः ।
भविष्यदप ईं व्योम स्वृतीकं सदनं यशः ॥२७॥

महः स्मृतीकं स्वर्णीकं सतीनं सद्म गम्भरम् ।
हविर्गभीरं गहनं योनिः सत्यमृतं रयिः ॥२८॥

ऋतस्य योनिरन्नं सन्नामापो बर्हिरक्षितम् ।
नीरं पूर्णं वपुः सर्वं पवित्रं हेम शम्बरम् ॥२९॥

शुक्रं तेजोऽमृतं स्वर्गो जलाषं वारिकं स्वधा ।
महदभ्वं शुभं सर्पिः कृपीटमिदमित्यपाम् ॥३०॥

एकोत्तरशतं संज्ञाः नप्तः खाः सरितोऽग्रुवः ।
सीरा अवनयो यव्याः स्रोत्या एन्यश्च मातरः ॥३१॥

खादो अर्णा रोधवक्रा रुजाना धुनयोऽपि च ।
हिरण्यवर्णाः पर्वत्यो नभन्यो हरितस्तथा ॥३२॥

अर्णाः कुल्या वर्य उर्व्य ऊर्जस्वत्यश्च रोहितः ।
चध्वः स्रवन्त्यो भास्वत्य इरावत्यश्च सस्रुतः ॥३३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पयस्वत्यस्तरस्वत्यः सरस्वत्यश्च सिन्धवः ।
रोधस्वत्यो हरस्वत्यो वक्षणा अजिरा इति ॥३४॥
सप्तत्रिंशन्नदीनामान्यश्वो वाजी हयो नरः ।
हंसासोऽर्वा वह्निरत्यो दधिक्राः पैद्व एतशः ॥३५॥
औच्चैःश्रवस एतग्वः पतङ्गा आशुरेव च ।
दौर्गस्ताक्ष्यौ दधिक्रावा सप्तिरव्यथयोऽरुषः ॥३७॥
श्येनासश्च सुपर्णाश्च मांश्चत्यो ब्रध्न एव च ।
ह्वार्याणामित्यश्वशब्दाः षड्विंशतिरुदीरिताः ॥३७॥
हरी इन्द्रस्य, हरित आदित्यस्य तुरङ्गमाः ।
अरुण्यो गाव उषसां, विश्वरूपा बृहस्पतेः ॥३८॥
पृषत्यो मरुतामश्वाः, श्यावाः सवितुरीरिताः ।
रोहितोऽग्ने, रजाः पूष्णो, रासभावश्विनोरपि ॥
तुरगा नियुतो वायो रथ दीदयति द्युमत् ॥३९॥
भ्राजते भ्राशते शोचति भ्राशति
द्योतते ज्योतते मन्दते भन्दते ।
रोचते चेति शब्दा ज्वलत्यर्थका
एत एकादशाथ ज्वलद्वाचकाः ॥४०॥
कल्मलीकिनमर्चिश्च शोचिर्वै जञ्जणाभवन् ।
हरिर्हरस्तपस्तेजो जमद्वै मल्मलाभवन् ॥
शृङ्गाणीति समाप्तोऽभूद्भूम्यादेर्वर्ग आदिमः ॥४१॥
इति भूम्यादिवर्गः ॥ १ ॥

कर्मादि वर्गः

क्रतुः करन्ती चर्कृत्यं करणानि करांसि धीः ।
करिक्रत्करुणं क्रत्वी वेषोऽपः कर्तवै शची ॥१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

कर्त्वं कर्तोव्रतं विष्ट्वी शग्मं वेपश्च कर्वरम् ।
शिमी शिल्पं शमी शक्तिर्देसोऽप्न इति कर्मणः ॥२॥

षड्विंशतिर्नामधेयान्यपत्यं तनयं प्रजाः ।
जास्तुक्तोकं तक्म तोक्म सूनुः शेषो गयो नपात् ॥३॥

यहुरप्नो बीजमिति सूनोः पञ्चदशाभिधाः ।
मनुष्या जन्तवो मर्त्या मर्ता मर्या नरो विशः ॥४॥

हरयो नहुषो व्राताः कृष्टयः क्षितयो धवाः ।
विवस्वन्तश्चर्षणस्तुर्वशा द्रुह्यवोऽनवः ॥५॥

जगतस्तस्थुषः पञ्चजनाः पूरव आयवः ।
यदवः पृतनाश्चेति नराख्याः पञ्चविंशतिः ॥६॥

बाहू गभस्ती भुरिजौ क्षिपस्ती चैव शक्वरी ।
करस्ना वायती अप्नवानाभीशू विनंगृसौ ॥७॥

भारित्रे च च्यवानेति भुजयोर्द्वादशाभिधाः ।
शाखा त्रिशः क्षिपः शर्या रशना धीतयोऽग्रुवः ॥८॥

ह्वरितोऽत्रनयः कक्ष्याः स्वसारो जामयो विपः ।
गभस्तयो दीधितयो योजनानि सनाभयः ॥९॥

योक्त्राण्यभीषवोऽथर्यो धुरोऽण्योऽङ्गुलिवाचकाः ।
द्वाविंशतिर्वश्मि वेति वेनत्युश्मसि वेसति ॥१०॥

वनोति जुषते हर्यत्याचके वष्टि वाञ्छति ।
चाकनन्मन्यते छन्त्सदुशिक्कनति कानिषत् ॥११॥

चकमान इतीमेऽष्टादश कान्तिक्रियार्थकाः ।
अन्धः पयः श्रवः पृक्षः पितुर्वाजो वयः सिनम् ॥१२॥

इरेडेषमवो धासिरूर्गर्कः क्षु ससं स्वधा ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रसः क्षद्म नमो नेमो ब्रह्मायुः सूनृता यशः ॥१३॥
वर्चः कीलालमित्यन्नस्याष्टाविंशतिराह्वयः ।
वेति भर्वत्यावयति बब्धां ह्वरति बप्सति ॥१४॥
बभस्ति भसथोऽविष्यिन्वेवेष्टीति दशाभिधाः ।
भक्षणस्य, शवः पाजः शर्धस्त्वक्षस्तरस्तवः ॥१५॥
ओजो बाधो नृम्णं तविषी शुष्मं सहो यहः शुष्णम् ।
शूषं दक्षो वीडच्यौत्नं वर्गो वधो वृजनम् ॥१६॥
धर्णसिर्द्रविणं चैव स्पन्द्रासः शम्बरं चे वृक् ।
पौंस्यानि मज्मनेत्यष्टाविंशतिर्बलवाचकाः ॥१७॥
रिक्थं द्रविणं रत्नं रेक्णो वेदो रयिर्मघं वरिवः ।
श्वात्रं क्षत्रं मीढुं द्युम्नं भग इन्द्रियं गयो रायः ॥१८॥
नृम्णं बन्धुर्मेघा राधो वसु भोजनं तना वृत्रम् ।
ब्रह्म यशःश्रवसी वृतमित्यष्टाविंशतिर्धनाभिख्याः ॥१९॥
अघ्न्योस्त्रियोस्त्रा जगती शक्वरीडादितिर्मही ।
अहीति नव नामानि गवामथ वनुष्यति ॥२०॥
रेडते हेडते भामते भ्रीणाति भृणीयते ।
कम्पते भोजते चैव तथा भ्रेषति दोघति ॥२१॥
दश क्रुध्यतिकर्माणो मन्युर्हेडो हरो हृणिः ।
त्यज एहो ह्वरो भामो जूर्णिश्च तपुषी व्यथिः ॥२२॥
इत्येकादश नामानि क्रोधोऽथ गतिधातवः ।
अयते कवते गवते नवते पवते वहते जेहते यतते ।
धमति धूजति धूयति च्यवते लजति
लजति प्लवते रजति प्रवते ॥२३॥
अजगन्नसतीषति कालयति द्रमति द्रवतीषति पेलयति ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

कसति त्सरति स्रवति स्यमति स्वरति
क्षियति भ्रति हन्त्यनिति ॥२४॥

वर्तते लोटते लोठते सर्पति स्यन्दते रंहति भ्रमति ध्वंसति ।
रीयते डीयते दीयते सक्षति म्यक्षति
क्षोदति श्वात्रति ष्वःकति ॥२५॥

आगनीगन्ति जङ्गन्ति वञ्चत्यगन्नीङ्खते सर्सृते नेदति श्चोतति ।
द्राति वेषिष्टि योषिष्टि हर्यत्यवत्येति
दध्नोति च क्षुम्पति स्रंसते ॥२६॥

प्साति तुरीयति वाति ऋणोति भ्राति रथर्यति गन्ति सिसर्ति ।
अर्दति मर्दति वेति हयन्तादेजति
तेजति मार्ष्टि जगायात् ॥२७॥

याति भुरण्यतिवेनति कग्टति पिस्यति विस्यति मिस्यतिनक्षति ।
इन्वति जिन्वति धन्वति ऋण्वति
सेधति दध्यति युध्यति द्रूडति ॥२८॥

गमति जूयतीयर्ति मिनात्यतति सश्चति ।
ईर्ते त्सरत्यरुषति तकत्यार्यति जङ्गति ॥२९॥

पतति फणति हनति जसति जमति च जवति क्षिणात्ययुथुः ।
ज्वलति जिगाति रिणाति च शवतिद्वाविंशतिः शतं चोक्ताः ॥३०॥

आशु प्राशुर्मन्नु जीरा जूर्णिस्तूर्णिस्तृषु द्रवत् ।
ओषं शूर्ताः मृघनासः शीभं तूयं शु तूतुजिः ॥३१॥

भुरण्युस्तुज्यमानासस्तूतुजानो नु साचिवत् ।
ताजदञ्जा वातरंहा अजिरं तरणिर्द्रुगत् ॥३२॥

इतिषड्विंशतिः क्षिप्रनामानि तडिदम्बरम् ।
आके उपाके अर्वाके अस्तमीके च तुर्वशे ॥३३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अवमे उपमे आसादन्तमानामितीरिताः ।
एकादशान्तिकाभिख्या रणः समितिराहवे ॥३४॥

पृतनाः पृतनाज्यं च विखादो नदनुर्विवाक् ।
आक्रन्दे समनं सङ्का मीडे नेमधिता भरे ॥३५॥

आजावभीके समीके ममसत्यं मृधः स्पृधः ।
वृत्रतूर्ये समरणे आणौ पृत्ने च संयुगे ॥३६॥

समत्सु समिथेसंख्ये समर्ये पृत्सु सङ्गथे ।
शूरसातौ वाजसातौ समनीके खले खजे ॥३७॥

पौंस्येमहाधने वाजे समाहे सद्म सङ्गमे ।
संगेऽज्म संवतः संयत् षट्चत्वारिंशदीरिताः ॥३८॥

सङ्ग्रामाख्या अश्नुतेऽशन्नक्षतीन्नति चानशे ।
आक्षाण आनडापानो नशदाष्टेत्यमीदश ॥
व्याप्त्याख्या, अथ दभ्नोति निवपन्तु नितोशते ॥३९॥

अपि वृश्चेति कृण्वति कृन्तति च
श्नथति ध्वरति स्फुरति स्फुलति ।
नभते च सृणाति श्रृणाति पुनस्त-
डिदातिरदर्दयति श्वसिति ॥४०॥

अवतिरति वियातो यातयति स्नेहयति धमति द्रूणाति ।
धूर्वति वृणक्ति रम्णाति मिनाति मिनाति ताडिह शम्नाति ॥४१॥

तृणेड्द्याखण्डल निबर्हयतीति वधार्थकाः ।
त्रयस्त्रिंशदस्थो वज्रो निद्युद्वेतिर्नमः पविः ॥४२॥

नेमिर्मेनिः सृकः कुत्सः कुलिशोऽर्को वृको वधः ।
स्वधितिः सायकस्तुञ्जस्तिग्मः परशुरित्यमी ॥४३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अष्टादशाह्वया वज्रस्येरज्यति च पत्यते ।
राजति क्षयतीत्येश्वर्यार्थाश्चत्वार ईरिताः ॥४४॥
अर्यो नियुत्वान्राष्ट्रीन इति चत्वार ईशितुः ।
शब्दा इति तु कर्मादेर्द्वितीयो वर्गउद्गतः ॥४५॥

इति कर्मादिवर्गः ॥२॥

———

बह्वादि वर्गः

तुवि कुविदुरु पुरु सलिलं शतं सहस्रं परीणसा विश्वम् ।
शश्वद्भूरि व्यानशिरिति तु द्वादश बहोः शब्दाः ॥१॥
ह्रस्वो निघृष्वः कृध्वल्पः प्रतिष्ठा मायुकोऽर्भकः ।
क्षुल्लको वभ्रको दभ्रमृहन्ह्रस्वाभिधा इमाः ॥२॥
एकादशमहद्वृध्न ऋष्वस्तवस उक्षितः ।
उक्षा ऋभुक्षा विहायास्तविषो महिषो बृहत् ॥३॥
गभीरो माहिनो यह्वो ववक्षिथ विवक्षसे ।
व्राधन्विरप्शी बंहिष्ठः ककुहो रभसोऽम्भृणः ॥४॥
अभ्वोऽद्भुतं बर्हिषदित्यभिधाः पञ्चविंशतिः ।
महतोऽथ गयो गर्तो हर्म्यं पस्त्यममाद्मे ॥५॥
नीडं दुर्या दुरोणेऽस्तं स्वसराण्यज्म शर्म च ।
छर्दिश्छाया सद्म योनिर्वरूथं शरणं छदिः ॥६॥
कृदरः कृत्तिरित्येवमाख्या द्वाविंशतिर्गृहे ।
सपत्यृच्छत्यृणद्ध्यृध्नोतीरज्यति सपर्यति ॥७॥
विवासति विधेम स्म नमस्यति दुवस्यति ।
दशैते परिचर्यार्थाः शिम्बाता शतरा शिवम् ॥८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

शेवं शिल्गुः शातपन्ता स्यूमकं शेवृधं मयः ।
सुग्म्यं शूषं शग्मं जलाषं भेषजं च शम् ॥९॥
स्योनं कं सुदिनं सुम्नं सुखनामानि विंशतिः ।
निर्णिग्वत्रिर्वपुर्वर्पः पेशोऽप्नः कृशनं मरुत् ॥१०॥
अप्सः प्सु पिष्टममतिररुपं ताम्रमजुर्नम् ।
शिल्पं चेति तु रूपस्य नामान्युक्तानि षोडश ॥११॥
अस्रे मानभिशस्त्योऽनेमानेद्योऽनवद्यश्च ।
पाको वामो वयुनं सुनीथ उक्थ्यो दश प्रशस्याख्याः ॥१२॥
केतुः केतश्चेतश्चित्तं धीः क्रतुरसिः शची माया ।
वयुनमभिख्येत्येकादश तु प्रज्ञाभिधानानि ॥१३॥
बट् श्रत्सत्रर्तमद्धेत्था सत्यस्यैते षडाह्वयाः ।
विचर्षणिर्विचेष्टेऽवचाकशद्विश्वचर्षणिः ॥१४॥
चिक्यच्चाकनदाचक्ष्म चष्ट इत्यष्ट धातवः ।
पश्यत्यर्था अथ हिकं नुकमाहिकमाकृतम् ॥१५॥
नकिर्नकीं माकिराकीं सुकं नव पदानि तु ।
निपातास्तेतु नानार्था अथवा स्युरनर्थकाः ॥१६॥
अग्निर्नये इदमिवेदंयथा जारआभगम् ।
श्चतुरश्चद्दमानाद् ब्राह्मणाव्रतचारिणः ॥१७॥
हिरण्यरूपस्तद्वर्णो मेषोभूत भियन्नयः ।
वृक्षस्यनुप्रत्नथा च तद्वदित्यादिषूदिताः ॥१८॥
नेवानुचिद्यथावत्था हिरण्यं ब्राह्मणा अपि ।
मेष इत्यादयः शब्दा विज्ञेया उपमार्थकाः ॥१९॥
स्तोभति गायति रेभति पृच्छत्यर्चति गूर्धयति व्हयते च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रञ्जति रजयति यौति गृणाति
छन्दति महयति रौति कृपायति ॥२०॥
रिहति पणायति धमति पपृक्षाः
सपति कृपण्यति भनति पनस्यति ।
स्वरति रसति मदति नदति पणते
वेनति जल्पति शंसति जरते ॥२१॥
शशमानः पूजयति वल्गूयति पनायते ।
मन्दते भन्दते मन्द्रयते छदयतेऽपि ॥२२॥
मन्यते वाजयति च स्तौति नौतीति धातवः ।
चतुश्चत्वारिंशदर्चत्यर्था, अथ विपन्यवः ॥२३॥
विप्रो मनीषी मन्धाता विधाता मतयः कविः ।
विग्रो गृत्स ऋभुर्धीरो वेनो वेधाश्च वाघतः ॥२४॥
कीस्तासोऽद्भातयः कण्वो नवेदा मतुथा विपः ।
आकेनिपो विपश्चिच्च मनश्चिदुशिजस्त्विति ॥२५॥
चतुर्विंशतिसंख्याका मता मेधाविनोऽभिधाः ।
रेभः कारुर्जरिता सूरिः कीरिर्नदः कृपण्युर्गौः ॥२६॥
स्तामूरुद्रश्छन्दो नादः स्तुबिति त्रयोदश स्तोतुः ।
यज्ञोवेनोऽध्वरो मेधो विदथः सवनं मखः ॥२७॥
नार्यो होत्रा विष्णुरिष्टरिन्दुर्धर्म प्रजापतिः ।
देवतातेति यज्ञस्य प्रोक्ताः पञ्चदशाभिधाः ॥२८॥
भरताः कुरवो वृक्तबर्हिषश्च यतस्रुचः ।
सबाधो वाघतो देवयवो मरुत इत्यमी ॥२९॥
ऋत्विजां वाचका अष्टावोमहे यामि मन्महे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रिरिड्ढि दद्धि पीपरन्मनामहे मदेमहि ॥३०॥
मिमिड्ढि शग्धि मायतेरिरीहि पूर्धि यन्धि च ।
इषुध्यति च यन्तारो मिमीहीति तु धातवः ॥३१॥
याच्ञार्थकाः सप्तदश दाति दाशति दासति ।
पृणक्षि मंहते राति तथा रासति तुञ्जति ॥३२॥
पृणाति शिक्षतीत्येते दानार्था दश धातवः ।
परिस्रवाशिषोऽभ्यर्ष पवस्वेति चतुःपदी ॥३३॥
सत्कृत्य प्रार्थनां ब्रूतेद्वौ सस्ति स्वापितीति तु ।
निद्रार्थकावथो कूपः कातुः कर्तोऽवतः क्रिविः ॥३४॥
वज्रःकारोतरात्काठः खातः कुशय ऋश्यदात् ।
केवटः सूद उत्सश्च कूपशब्दाश्चतुर्दश ॥३५॥
मुषीवांस्तस्करस्तक्वा रिक्वा रिभ्वा रिपुस्तृपुः।
तायुर्हुरश्चिद्रिहाया अघशंसो मलिम्लुचः ॥३६॥
वृको वनर्गुरिति तु स्तेनशब्दाश्चतुर्दश ।
निण्यं सस्वस्सनुतर्हिरुक् प्रतीच्यं तथापीतीच्यम् ॥३७॥
निर्णीतान्तर्हितयोरिमानि षण्नामधेयानि ।
आके पराके पराचैरारे चैव परावतः ॥३८॥
दूरस्य पञ्च नामानि प्रत्नं पूर्व्यं सनेमि च ।
प्रवयाः प्रदिवोऽह्नाय षण्नामानि पुरातने ॥३९॥
इदानीं नूतनं नव्यं नवं नत्नमिदेति षट् ।
नव्यनामान्यऽथाभीके प्रपित्वे इति नामनी ॥४०॥
आसन्नस्यार्भकं दभ्रमल्पस्याथ तिरः सतः ।
अप्राप्तवाचिनी प्राप्तवाचिनी केचिदूचिरे ॥४१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

त्वो नेम इति चार्धस्य, ऋक्षाश्च स्तृभिरित्युडोः ।
वल्मीकेकृमिसंज्ञे द्वे वम्रीभिरुपजिह्विका ॥४२॥
ऊर्दरं कृदरं चति धान्यावपननामनी ।
रम्भः पिनाकं दण्डस्य, मेना ग्ना इति योषिताम् ॥४३॥
अया एनेत्वनेनार्थौ शिश्नार्थौ शेपवैतसौ ।
सिषक्तु सचेते धातुद्वयं सेवार्थकं मतम् ॥४४॥
भ्यसते रेजते धातू भयवेपनवाचकौ ।
रोदसी अम्भसी क्षोणी पुरन्धी धिषणे स्वधे ॥४५॥
नभसी रजसी ओण्यौ सदसी सद्मनी मही ।
चम्वौ गभीरे गम्भीरे पार्श्वौ घृतवती अही ॥४६॥
उर्वी पृथ्वी अपारे च बहुले अदिती तथा ।
दूरेअन्ते इत्यखण्डं पदमेकमितीरिताः ॥४७॥
द्यावापृथिव्योरभिधाश्चतुर्विंशतिसंख्यकाः ।
बह्वादिनामको वर्गः समाप्तोऽभूत्तृतीयकः ॥४८॥

इति बह्वादिवर्गः ॥३॥

इति भास्करराये‍ण काण्डो नानापदाभिधः ।
भ्वादिकर्मादिबह्वादिवर्गैस्त्रिभिरुदीरितः ॥४९॥

इति वैदिककोशे नानापदकाण्डः प्रथमः समाप्तः ।

———

अथ द्वितीयः काण्डः

जहादि वर्गः

जहेति हतवानर्थे, निधा पाशसमूहके ।
शितामेति पदं बाह्वोर्योनौ श्यामे यकृत्यपि ॥१॥
मेहना मद्गृहे नास्तीत्यर्थे च महनीयके ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

दमूना दानमनसि तथा दान्तमनस्यपि ॥२॥
इषिरः प्रेरके चेच्छावति, मूषस्तु मूचेकः।
कुरुतार्थे कुरुतन, चालन्यां तितउ स्मृतम् ॥३॥
मन्दुर्मदिष्णौ मुदिते, शिप्रे स्तो नासिके हनू।
लोधं लुब्धे,तुग्र तीर्थे शीरमित्यनुशायिनि ॥४॥
उदरे जठरे,वाहः सोमे, मध्या तु मध्यतः।
कायमानश्चायमाने तथा कामयमानके ॥५॥
विद्रधे विद्दढे व्यूढे, द्रुपदे तु द्रुमाश्रयः।
नंसन्त इत्यभिमुखे, नसतो व्याप्नुवन्ति हि ॥६॥
परितक्म्याभितो गन्त्र्याभीर्मान्ता ईरितान्तकाः।
अद्मसत्याककर्त्र्यौ स्यादिष्मिणो गतशालिषु ॥७॥
हन्तारो हन्यमानाश्च तथाभिषूयमाणकाः।
स्तुतिमन्तः शब्दवन्त इति आहनसःस्मृताः ॥८॥
सुविते शोभनगतौ प्रसवेऽपि च स्मृतः।
दयादानविभागेषु दयते दाहहिंसयोः ॥९॥
पुराणनव्ययोर्नूचं नूचिदित्यथ दावने।
प्रदानाय प्रदात्रे वाकूपारः सूर्यकूर्मयोः ॥१०॥
सुतुकः सुगमे, सुप्रायणाः सुगमनार्थकाः।
च्यवनश्च्यावने चर्षौ, शिशीते तीक्ष्णवाचकः ॥११॥
अप्रायुवोऽप्रगच्छन्तोऽप्रमाद्यन्तश्च कीर्तिताः।
रजो हरश्च ज्योतिष्यप्स्वहाने लोकेषु चासृजि ॥१२॥
जुहुरे जुह्विरे व्यन्तः पश्यत्स्वश्नत्सु गन्तृषु।
वाशीवाच्यश्ममय्यां च, क्राणः कुर्वाण ईरिताः ॥१३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विषुणो विषमे, जामिर्भगिनीभ्रातृबन्धुषु ।
सजातीयेऽतिरिक्तेच बालिशेथ पितापिता ॥१४॥

शंयस्तु सुखयौ रोगशमने भयनाशने ।
बृहस्पतेस्तनूजेऽपि स्थापयामासुरेरिरे ॥१५॥

अदितिः स्याद्दीनायां खण्डयायां देवमातरि ।
जसुरिः क्षुधिते, मन्दी स्तोतव्ये स्तुतिकर्तरि ॥१६॥

गौर्गन्तरि मयूरे च जरते स्तुतिकर्मणि ।
दंसिः कर्मणि, तूताव विवृद्धौ गातुरध्वनि ॥१७॥

वियुज्यमाने वियुते, चयसे गतिहिंसयोः ।
ऋधक् सत्यपृथग्वृद्धिष्वस्या अस्येति तु द्वयम् ॥१८॥

उदात्तं प्रथमादेशे तीव्रार्थेऽप्यनुदात्तकम् ।
अन्वादेशेऽल्पके, सस्निमेघेस्नपयितर्यपि ।
वाहिष्ठः स्याद्वीढ्दृतमेऽप्यत्यन्तं व्याप्नुवत्यपि ॥१९॥

वावशान स्तूयमाने तथा कामयमानके ।
वार्ये तु वरणीये स्याद्वरे श्रेष्ठेऽन्ध ओदने ॥२०॥

तिमिरे नेत्रहीने च दूतः सन्देशहारके ।
असश्चन्ती असज्जन्त्योर्व्युदस्यन्त्योर्वनुष्यति ॥२१॥

जिघांसि नुस्तिती छौच तरुष्यति जिघांसति ।
भन्दनाः स्तुतयः प्रोक्ताः आहन अपहन्तरि ॥२२॥

जपध्येतरि ऋषौ नद, ऊतिस्तु रक्षणे ।
सोमो अक्षाः क्षरत्यर्थे, श्वात्रं शीघ्रतरार्थकम् ॥२३॥

हासमाने तु हृष्यत्योर्जवेनस्पर्धमानयोः ।
षड्भिः पादैर्बाधनैश्च पानैश्च स्पर्शनैरपि ॥२४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ससमन्ये माध्यमिके ज्योतिषि स्यादथ द्विता ।
द्वैधे, व्रा इति तु व्रात्यावरीतारस्तथोपसः ॥२५॥

वराहस्तु वराहारहर्ता यज्ञोऽम्बुदोऽङ्गिराः ।
समूनोत्खातकर्ताथ देवभेदा वराहवः ॥२६॥

स्वसरं दिवसे, शर्या अङ्गुलीषु शरेष्वपि ।
अर्को वृक्षान्नमन्त्रेषु, पवित्रेभ्यां सचा सह ॥२७॥

धन्वान्तरिक्षे च मराविद्धेथं सनमोदने ।
चित्पूजायां पश्या वाड् स्यादुपमायां समुच्चये ॥२८॥

वक्षो भुजान्तरे, तोदः शिक्षके, द्युम्नमोदने ।
कीर्त्यां चाघृणिरायतप्रभे, स्वञ्चास्तु पावके ॥२९॥

पवित्रं जलवाय्वग्निमन्त्रेन्द्वर्केन्द्ररश्मिषु ।
शिपिविष्टः प्रशंसायां रश्माविष्टे च कुत्सिते ॥३०॥

विष्णौ चाथर्युरतनशालिन्यथ पृथुजूयाः ।
पृथुवेगे, काणुका तुकान्तक्रान्तेन्दुकर्तृकाः ॥३१॥

अध्रिगुः पावके मन्त्रे पुरुहूते प्रशासने ।
आपान्तमन्युरापातितमन्यौ स्यात्श्मशा तु कुल्मायाम् ॥३२॥

उर्वश्याप्सरसः स्यादाङ्गूषः स्तोम आघोषे ।
वाजपस्त्यं सोमरसे, वयुनं ज्ञानशोभयोः ॥३३॥

अन्नेन तुल्यो यद्गन्धो वाजगन्ध्यं तु तन्मतम् ।
गध्यं तु ग्रहणार्हं स्याद्गधितालिङ्गिता मता ॥३४॥

कौरयाणः कृतं येन यानं तद्वाचको भवेत् ।
यस्य तु त्वरितं यानं तौरयाणस्तु स स्मृतः ॥३५॥

अह्रयाणस्तु स प्रोक्तो तस्य यानमलज्जितम् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

हरयाणस्तु यद्यानं यत्किंचिद्धरते बलात् ॥३६॥
नादर्वापादको ब्रन्दी कर्मसु स्थिर आरितः ।
तूर्णाशमुदकेः चुम्पं शिलीध्रे निष्पपी विटे ॥३७॥
पदिं पक्षीः सोमरसे निचुम्पुणनिचुङ्कुणौ ।
पादुर्गत्यां; वृकश्चन्द्रे सूर्ये शुनि च जम्बुके ॥३८॥
अज्ञातनामधेयं यज्जोषवाकं तदीरितम् ।
कृतिर्यशोन्नकन्थासुश्वघ्नी कितव उच्यते ॥३९॥
समः स्यर्वः; कुटुं कर्म; चर्षणिर्द्रष्टरि स्मृतः ।
केपयः कुत्सिते;शम्बो वज्रे ; जिह्वासु काकुदम् ॥४०॥
करोष्यभिमुखं शीघ्रमित्यर्थे तूतुमाकृषे ।
अच्छेतु प्राप्तुमित्यर्थे; सर्वतः प्रसृतं परि ॥४१॥
ईं सीमिति द्वयं पादपूरणे त्यं परिग्रहे ।
अंसत्रं वर्मधनुषोर्व्योम्नि स्तोमे च बीरिटे ॥४२॥
एनमेनामिति पदे एतच्छब्दार्थके मते ।
सृणिर्दात्रेऽङ्कुशे चेति; जहादिर्वर्ग ईरितः ॥४३॥

इति जहादिवर्गः ॥४॥

आशुशुक्षण्यादि-वर्गः

आशुशुक्षणिरग्नौ स्यादुद्दिदीपयिषावपि ।
आशादिशश्चोपदिशः; काशिः स्यान्मुष्टिवाचकः ॥१॥
अलातृणः कुणारुश्च कत्पयं च शिरिम्बिठः ।
इलीबिशः कियेधाश्च षडमो मेघवाचकाः ॥२॥
सललूकं तु संलुब्धे; त्रिस्रुहस्त्वाप ईरिताः ।
नक्षद्दाभमिति प्रोक्तं व्याप्तिमात्रेण हिंसकम् ॥३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अस्कृधोयुस्तु दीर्घायुर्निशृभ्भाः शीघ्रहारिणः ।
ओषध्यो वीरुधः सोमरसवाची ऋदूदरः ॥४॥

वक्तव्योक्तो महोक्थश्च बृबदुक्थमिति स्मृतः ।
पुलुकामो भूरिकामः; कंपना कृमयो मताः ॥५॥

भात्रृजीकः सुप्रसिद्धः प्रकाशो यस्य स स्मृतः ।
ओमना रक्षणापार्थे जूर्णिः शक्त्याख्यमायुधम् ॥६॥

आसैञ्चती असंखादयन्यौ प्रकलविद्वणिक् ।
धान्यभर्जनपात्री या सोपलप्रक्षिणी मता ॥७॥

उपसीति ह्युपस्थाने; रुजाना नद्य ईरिताः ।
पाथोन्नेऽम्बुनि खेऽभ्यर्धयज्वा पूर्णीच्च ईशिषे॥८॥

सवीमन्यभ्यनुज्ञायामस्मे इत्यस्मदर्थकम् ।
अमूरः परिडते; क्षोणं गृहे; श्रायन्त आश्रिता ॥९॥

ज्ञानानि विदथानि स्युः; सप्रथाः सर्वतः पृथुः ।
शशमानः शंसमाः; आशीराशिषि चाशिरि ॥१०॥

अजीगरिति चागृह्णा अगारीरिति वार्थवत् ।
देवाच्या देवगत्यार्थे; कृपा कल्पितयार्थकम् ॥११॥

विजामातुरपर्याप्तजामातृत्वस्य वाचकम् ।
सोमानमभिषोत्तारमोमासो रक्षका मताः ॥१२॥

अनवायं तु सकलं; किमीदी पिशुनो मतः ।
अमीवा रोगभूते स्यादमवानपि तादृशे ॥१३॥

भयजात्यां रोगजात्यामप्वा, दुरितमंहसि ।
अमतिः स्वात्मविज्ञाने;श्रुष्टी स्यात्सुखशीघ्रयोः ॥१४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रुशद्रोचिष्णुरूपे स्यात् पुरन्धिर्वरुणेन्द्रयोः ।
रिशादसस्त उच्यन्ते हिंसका यैर्विदारितः ॥१५॥

सुविदत्रः सुविद्यावान् सुदत्रस्तु सुदानकृत् ।
अनुषक् स्यादानुपूर्व्यं; तुर्वणिः संभुजेद्द्रुतम् ॥१६॥

गिर्वणः स्तुतिसंभक्ता; सूतं तु सुसमीरितः ।
जारयाय्यजनीत्यर्थे यादृश्मिन्यादृशेऽर्थकम् ॥१७॥

अग्रिया त्वग्रगाम्यम्यगसम्यक्चन ओदनः ।
शुरुधोजज्झतीरापः पचता पक्व उच्यते ॥१८॥

अमिनस्त्वनवच्छिन्नावयवोऽथाप्रतिष्कुतः ।
प्रतीकारविनिर्मुक्ते, सुशिप्रो दीर्घनासिके ॥१९॥

शोभमानहनौ च, द्विबर्हा द्विगुणवृद्धिमान् ।
शाशदानस्तु शाशद्यमानः, सृप्रो भुजङ्गमे ॥२०॥

उराणो बहुकुर्वाणे, रमणीयेषु रंस्विति ।
प्रकारेऽक्रस्तिपाः कूपे, जवारु रविमण्डले ॥२१॥

स्तियानामप्स्वथ स्तात्रे जरूथं, कुलिशः पवौ ।
विषयैकप्रधानो यस्ततनुष्टिस्तु स स्मृतः ॥२२॥

बर्हणा परितो वृद्धो, तुञ्जो दाने ऽनले भृमिः ।
संसारे विष्पितो, रास्थि स्तुतिकर्तरि चाम्भसि ॥२३॥

तुरीपमुदकं प्रोक्तमृञ्जतिस्तु प्रसाधने ।
ऋजुनीतिस्तु कोटिल्यरहितं गमनं मतम् ॥२४॥

ऋदूपे दूरपतनौ तथागमनपातिनौ ।
प्रतद्वसू हये, चोष्कूयमाणो दानकर्तरि ॥२५॥

जिन्वति प्रीयते, चोष्कूयते धातुर्व्युदस्यति ।
हिनोतेति प्रहिणुत, स्वयमित्यर्थकं सुमत् ॥२६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

दिविष्टिः स्वर्ग-फलकं कर्म, दूतस्त्वरावति ।
महत्यमत्रो, मन्त्रोक्तगुणशालिन्यृचीषमः ॥२७॥
अनर्वानाश्रितेऽनर्शरातिं निष्पापदानकृत् ।
असाम्यनन्ते, गल्दा तु धमन्यामय जह्नवः ॥२८॥
निर्ज्वालनेषु, बकुरो ज्योतिरोघजलौघयोः ।
वेकनाटानिति प्रोक्ता ये तु द्विगुणकारिणः ॥२९॥
अभिधेतनशब्दः स्यादभिधावनवाचकः ।
अंहुरोंऽहूरणं चाथ कूपे, वाताप्यमम्भसि ॥३०॥
बतः खेदेऽनुकम्पायां, चाकन्निच्छति पश्यति ।
रथर्यति रथप्रेप्सावसक्रां गोन्तरिक्षयोः ॥३१॥
सदान्वेऽनारतं शब्दकर्त्ता, कम्पक आधवः ।
योऽनवक्षिप्तवचनः स भवेदनवब्रवः ॥३२॥
पराशरस्त्वृषौ हिंस्रे, दनः स्युर्दानचेतसः ।
विकर्तनक्षमा दन्ता यस्याः सा तु क्रिविर्दती ॥३३॥
संसारेच्छौ शरारुः स्याद्दन्तहीने करूलती ।
कीकटो नास्तिके, द्व्यर्थ इदंयुरिदमिच्छति ॥३४॥
एतद्वत्यप्यथो बुन्दवृन्दवृन्दारकाः शरे ।
भत्यो अत्यो गजेऽपि, किः
कर्तर्युल्बं शब्दो जरायुणि ॥
ऋबीसं तु पृथिव्यामित्याशुशुक्षणिवर्गकः ॥३५॥
अग्न्याद्या देवपत्न्यन्ता एकपञ्चाशता शतम् ।
देवतावाचिनः शब्दा विशिष्येह न वर्णिताः॥३६॥
इति भास्करराये‍ण काण्ड एकपदाभिधः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

उक्तो जहाद्याशुशुक्षण्यादिवर्गद्वयान्वितः ॥३७॥
द्वाविंशत्यधिकानां शब्दानां षोडशशतानाम् ।
यास्कव्याख्यानुमतः सम्पूर्णो वैदिकः कोशः ॥३८॥

इत्याशुशुक्षण्यादिवर्गः ॥५॥

इति श्रीमद्भारत्युपाख्यगम्भीरराजदीक्षित-
सूरिपुत्रभास्करराय दीक्षिताग्निचिता
रचितोद्वितीय ऐकपदिककाण्डो
वैदिककोशश्च समाप्तः ॥

———

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

मा ध वा नु क्र म णी

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

माधवानुक्रमणी

उपोद्घातः

लोकः पदं स्वरो वाक्यं समभिव्याहृतिः श्रुतिः ।
आर्षाण्यपि च शास्त्राणि पदार्थज्ञानहेतवः ।
व्युत्पत्तिस्तत्र लोकः स्यात्पारंपर्यसमागता ।
अग्निवाय्वादयः शब्दास्तत्र सर्वे निदर्शनम् ।
प्रकृति प्रत्ययव्यूहात्पदार्थपरिनिश्चयः ।
पदमित्युक्तमस्माभिर्घनो हन्ता हनो यथा ।
स्वरःप्रसिद्धो बहवस्तत्र चार्थाः प्रकल्पिताः ।
नामाख्यातविभागश्च स्वरादेवावगम्यते ।
ज्ञातार्थानि पदानि स्युरर्थानिर्णय हेतवः ।
१० वाक्यं तदुक्तमस्माभिरपामर्थं निदर्शनम् ।
अर्थो हि निम्नवाच्यत्र क्लृप्तोक्तेर्वाक्ययोगतः ।
पदयोरेव संयोगः समभिव्याहृतिर्मता ।
वृहन्तं चिद्वृहते[1]ऽत्र प्रसिद्धार्थं पदं बृहत् ।
पदेन तेन संयोगादमहान् स्याद्वहन्निति ।
द्रविणोदाः सनरस्य[2] सनरं स्थावरं भवेत् ।
द्रविणसस्तुरस्ये[3]ति जङ्गमो हि तुरो यतः ।
पलायमाना धावन्तो जिग्युभिः स्यात्समन्वयात् ।
यो धावद्भिर्हूयते[4]ऽत्र जिग्यवो जयिनो नराः ।
नू च पुरा च सदन[5] मद्याचिन्नू चित्तदपः[6] ।
२० पुराद्याभ्यां समायोगान्नूशब्दार्थो द्विधाकृतः ।
ममत्तु नः परिज्मे[7]ति परिज्मा परितो गतेः ।
वासाहत्वाद्वसर्हा च पृथिव्या वाचके इति ।

---

१. ऋ० १०।२८।९ २. ऋ० १।९६।८ ३. ऋ० १।१०१।६
४. ऋ० १।९६।७ ५. ऋ० ६।३०।३ ६. ऋ० १।१२२।३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

क्ष्णोत्रं[1] स्वधितिसंयोगात् संशिशीतेन चान्वयात् ।
तेजनार्था शिलेत्युक्तं बहवः सन्ति तादृशाः ।
त्र्यम्बकार्थस्तु श्रुत्युक्तस्त्रिभार्या स्याम्बिकेति सः ।
विश्वामित्रस्य शिष्यत्वादिन्द्र उक्तस्तु कौशिकः ।
निरुक्तव्याकरणयोः शब्दतत्त्वार्थ ईरितः ।
अपर्यवसितार्थेषु वाक्यसंयोगतो भवेत् ।
मन्त्रेष्वर्थं प्रवचनं तत्र चाहुर्निदर्शनम् ।
३० येना पावकचक्षसा[2] व्यषितेनेति पूर्यते ।
ते हि पुत्रासो अदितेः[3] पूर्वयर्चा समन्वितः ।
इमे चेतार[4] इत्यस्यां दुरोणे रावृधुस्ततः ॥
कदा त इन्द्र गिर्वणः[5] कदार्थे पर्यवस्यति ।
किंवृत्तेष्वपि चान्येषु स्थातव्यं प्रश्न एव नः ।
नेमादित्या अधस्यय[6] द्वाक्यद्वयमिदं भवेत् ।
नेमादित्यास्तदाप्नोतु यदद्यस्य भवेदिति ।
प्रयत्ते अग्ने सूरयो[7] जायेरन्निति गम्यते ।
यः समिधाय आहुती[8] स सर्वः स्वध्वरो भवेत् ।
वामस्य हि क्षमस्येति[9] स्मामेत्येतन्निहन्यते ।
४० तत ईशिष इत्येतदध्याहार्यं पदं भवेत् ।
आख्यातमाद्युदात्तं स्याद्यद्यद्यादिसमन्वितम् ।
अध्याहारेण तत्रैवं वाक्यभेदो भवेदिति ।
अर्वाञ्चं त्वा सुखे रथे[10] तिष्ठन्तमिति गम्यते ।
आ देवान् सोमपीतय[11] आङ्त्राक्षिपति क्रियाम् ।
हव्या सुश्चन्द्र वीतये[12] भवेयुरिति गम्यते ।
विशेषणाद्विशेष्यस्य कल्पनञ्च भवेत्तथा ।
रथो न यातः शिक्वभिः[13] शक्तैः स्याच्छिल्पिभि कृतः ।
भीमो न शृङ्गा[14] भीमेन प्रतीत ऋषभो भवेत् ।

---

१. ऋ० २।३९।७ २. ऋ० १।५०।६ ३. ऋ० ८।१८।५
४. ऋ० ७।६०।५ ५. ऋ० ८।१३।२२ ६. ऋ० ८।८३।५
७. ऋ० १।९७।४ ८. ८।१९।५ ९. ऋ० ६।७१।६
१०. ऋ० ३।४१।९ ११. ऋ० १।१४।६, ऋ० ६।१६।४४
१२. ऋ० १।७४।६ १३. ऋ० १।१४१।८ १४. ऋ० १।१४०।६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

आख्यातान्युपमानेषु संगच्छेरन्नपि क्वचित् ।
५० तत्रोपमेयानुगुणमध्याहार्यं पदं भवेत् ।
स्रुचेव 'तमित्यत्र जुहवाम क्रियापदम् ।
उपमाने भवेन्मुख्यमन्यत्रोच्चारणं मतम् ।
उद्यन्नद्य वि नो भज[२] तदप्यत्र निदर्शनम् ।
दानं ह्यपेक्षितं तत्र न विभागस्तु रिक्थवत् ।
चतुरश्चिद्दमाना[३]त्कक्षीवन्तं य औशिजः[४] ।
रक्षा णो ब्रह्मणस्पते[५] त्वं महां इन्द्रयो ह[६] च ।
अध्याहार्यमेषु वाक्यं तथा ह्यर्थोऽन्वितो भवेत् ।
पादानामन्वयो मन्त्रे यथाविन्यासमेव नः ।
प्रायेण दृष्टः सर्वत्र दृश्यते त्वन्यया क्वचित् ।
६० गूर्तश्रवसं दर्माण[७] मेहीमस्य द्रवा पिब[८] ।
अगन्म महा नमसा[९] ज्येष्ठेन सोतरिन्द्राय[१०] ।
स्पृधां श्वेतं तरुतार[११] मृचो व्यवहितान्वयाः ।
ऋगर्थः प्रतिपादं च कश्चित्कश्चिदवान्तरः ।
तेषामवान्तरार्थानां सिद्धो मन्त्रार्थ इष्यते ।
अवान्तराणां वाक्यानां तथैव महतोऽपि च ।
सुप्तिङ्विभक्तयः सर्वा निदर्श्यन्ते यथोचिताः ।
तत्रैकत्वबहुत्वानां पाठभेदेन दर्शनम् ।
अवान्तरार्थभेदेन नैरुक्तानां न दुष्यति ।
प्रत्यक्षत्वपरोक्षत्वपाता[१]श्चैकेन संगताः ।
७० संगृह्यन्ते शाब्दिकैस्तदेतद्बाहुलकैरिति ।
ऋक्षुहर्षविषादाभ्यां मृदुभिः कठिनैरपि ।
तैस्तैः पदैः प्रतीयन्त इति केचन वह्वृचाः ।
तद्विशेषपरिज्ञानं वाक्यैस्तृच्कृत्स्वरेण च ।
आख्यात स्वरतश्चेति संगिरन्ते परे पुनः ।

---

१. ऋ० १।११०।६ २. ऋ० खि० १।५०।२ ३. ऋ० १।४१।९
४. ऋ० १।१८।१ ५. ऋ० १।१८।३ ६. ऋ० १।६३।१
७. ऋ० १।६१।५ ८. ऋ० ८।१७।११, ८।६४।१२
९. ऋ० ७।१२।१ १०. ऋ० ८।२।२३ ११. १।११९।१०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

आख्यातानुक्रमणिका पठितव्याग्रतो नृभिः ।
तया रूपाणि धातूनामर्थाश्च सुगमा इति ।
अनुक्रमणिका नाम्नामध्येया तदनन्तरम् ।
नासंस्कृता अधीयीरन्ननुक्रमणिके इमे ।
निपातानुक्रमणिका शीलनीया ततो द्विजैः ।
८० अर्था हि बहवस्तस्यां मया व्युत्पादिता इति ।
अनुक्रमणिका तुर्या गूढार्थपदगोचरा ।
तयैवाव्यक्तसंस्कारा निरुच्यन्ते क्रमादिति ।
आयुष्कामो न निर्ब्रूयान्नावैयाकरणाय च ।
न चाप्यनुपसन्नाय न चाशुश्रूषवे तथा ।
न कथंचन निर्ब्रूयादशुचिभ्यः प्रमादतः ।
आचार्ययुत्रः शुश्रूषुर्मानवे[2] दश दर्शिताः ।
निर्ब्रूयात्तेभ्यः एवेति सोऽयं शिष्टविनिर्णयः ।
मन्त्रार्थश्चावगन्तव्यो यथाशक्ति द्विजैरिति ।
वक्ष्यन्ते हेतवस्तत्र ग्राह्या सा बह्वृचैरतः ।
९० पञ्चम्यनुक्रमणिका विभक्त्यर्थप्रदर्शिनी ।
तया सुप्तिङ्विभक्त्यर्थवृत्तयो दर्शिता इति ॥
अनुक्रमणिका षष्ठी स्वरतोऽर्थस्य निर्णयः ।
प्रदर्शयति मन्त्रेषु ग्राह्या सा निपुणैर्नृभिः ।
सप्तम्यनुक्रमणिका शाकल्यमनुधावति ।
व्याख्यातैवं हि तेनेयं संहितापददर्शनात् ।
पदतस्तदियत्तायाः प्रकृतेः प्रत्ययस्य च ।
धक्षि धुक्षि प्रवादेषु स्वरूपस्य च निर्णयः ।
तथा रेफितविज्ञानमनार्षेणेतिना कृतम् ।
तथैवान्ये विशेषाश्च तेनानार्षेतिना कृतम् ।
१०० समस्तपदविज्ञानं क्रमाध्ययनो भवेत् ।
संहितायां समानायामडाटौ दर्शनं क्वचित् ।
क्वचिच्चादर्शनं चेति स च भेदोऽर्थकारितः ।
केचिद्विसर्जनीयान्ताः शाकल्येन प्रदर्शिताः ।
केचित्स्वरान्तास्तेनापि भूयानर्थस्य निर्णयः ।

---

१. नि० २।३ २. मनु० २।१०९

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पुनः पदानि नाधीते तेषामर्थः स एव चेत् ।
विभक्तिस्वरसाम्ये च तस्मिन्नेव क्रमे सति ।
पदोपादानहानाभ्यां वह्वाश्चर्यमदीदशत् ।
कृतव्याख्यैव तेनेयमृषिणा दाशतय्यभूत ।
समयानुक्रमणिका यत्नेन महता द्विजैः ।
११० बह्वृचैरवगन्तव्या तस्मात्प्राज्ञतमैरिति ।
ऋषिनामार्षविज्ञानाद्यामर्थविनिश्चयः ।
अनुक्रमणिका तस्मादार्षी ग्राह्याष्टमी द्विजैः ।
प्रतिपादमृचामर्थाः सन्ति केचिदवान्तराः ।
ऋगर्थःसमुदायः स्यात्तेषां बुध्या प्रकल्पितः ।
छन्दोऽनुक्रमणी तस्मात्ग्राह्या सूक्ष्मेक्षिकापरैः ।
हातव्यान्यतिरिक्तानि पदान्यर्थबुभुत्सुभिः ।
न्यूनानि चाध्याहार्याणि तच्च तत्रैव दर्शितम् ।
दशम्यनुक्रमणिका देवतानां प्रदर्शिनी ।
देवताज्ञानपूर्वा हि मन्त्रार्थेषु नृणां गतिः ।
१२० एकादशीतिहासानुक्रमणिका ततः ।
अज्ञातेष्वितिहासेषु नह्यर्थः प्रतिभाति नः ।
एताभिरेकादशभिर्यास्वर्थो नावभासते ।
द्वादश्यनुक्रमणिका तासामर्थे वदेदिति ।
अङ्गे किंचैकादशभिरर्था ये प्रतिपादिताः ।
व्यक्ता भवन्ति ते सर्वे मन्त्रार्थानां प्रदर्शनात् ।
तत्रैतदवगन्तव्यमृषयः संहितामिमाम् ।
नानाविधैरभिप्रायैर्दृष्ट्वा जग्मुर्दिवं प्रति ।
मन्त्रार्थतत्वविज्ञानमनृषीणां तथा सति ।
ताद्भाव्यानागमान्नृणां न भवन्त्यतपस्विनाम् ।
१३० शास्त्रैर्ऋगर्था ज्ञातव्या दोपरत्नसमाश्च ताः ।
यो जागारे[1]ति चार्हर्षिर्ग्राह्याण्यङ्गानि शाकलैः ।
नारायणः सुदुर्ज्ञेयो यज्ञाश्चामो तदात्मजाः ।
अथाप्यनुविधीयन्ते प्रीयतां भगवानिति ॥

ओं नमो नारायणाय

---

१. ऋ० ५।४४।१४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

आख्यातानुक्रमणी

ओं नमो वासुदेवाय धातवो नामयोनयः ।
आचक्षते च वाक्यार्थं तिङ्विभक्तिसमन्विताः ।
यजुर्ब्राह्मणभाषासु यद्रूपमनुवर्तते ।
अन्वये व्यतिरेके च धात्वात्मास इति स्थितिः ।
भूयानृस्वक्ष्य रूपस्य लोपागमविकारजः ।
विपर्ययः, सन्ति चान्य आर्चिका एव धातवः ।
संप्रयोगात्पदैरन्यैरपि चाक्षरसाम्यतः ।
धात्वर्थरूपविज्ञानमेवं नामार्थकल्पनम् ।
पर्युदास्यो भवेद्धातुः सम्यञ्च यदि पश्यति ।
१० अर्थमन्यं तथा नाम पठितोऽपि स पाठतः ।
अल्पान्तरसमानार्थाः पठिताश्चेह धातवः ।
प्रातिस्विकार्थविज्ञानं वाक्यैरेव भवेदिति ।
धातवः स्तुति कर्माणः ईडे गायति नोनुमः ।
मनामहे नमस्यन्ति प्रशंसामो वचस्यते ।
अभिप्रमन्दे मदति प्रतिष्टोभति रेभति ।
गृणेऽनूषत शंसाति पनयन्ति विपन्यति ।
उच्यते भन्दते दीध्ये जराते जुरते स्तवै ।
जरते वन्दते गासि ऋज्यसे जोगुवे महै ।
स्तुषे स्तुवन्त्यावचति रिभ्यते वासयामसि ।
२० ररप्श ईट्टे रवति रिहन्त्यच्छां सुरस्वरन् ।
अर्चन्ति मंसै चक्रुव परिभूषति गूर्धय ।
अवेनदानृचुर्मन्ये चनिष्ठञ्च पनस्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अशमिष्टोपब्रुवे च परिष्टोभन्तु शुम्भतु ।
मनामहे च महय सदामि च मखस्यते ।
अकृपन्ता जुर्यमुश्च पनिष्टाभिनवामहे ।
प्रमन्महेऽक्रमुरपि त्रिषष्ठिः स्युः स्तुतिक्रियाः ।
अर्चन्ति प्रतिभूषन्ति चर्किराम मनायति ।
अनमस्यन्नध्ययष्ट प्रयक्षन्त महीयते ।
विततस्रे वासयथः संमहेत समासते ।
३० सपर्येम सतेमानडकारीदाविवासति ।
अभिजुगुर्या पनयद्वल्गूयति विधेम च ।
शमाये यक्षि यजति ममृज्यन्ते च मंहयः ।
अहिंरे च व्यवस्यन्ति चर्कम्यनुमुदीमहि ।
अनुप्रयेजे वेनन्ति रराध किरते विधत् ।
ऋञ्जते परिरपति ददाशार्यन्ति चर्करत् ।
अभूषंश्च तथा वृत्रन्न कारिषमुपासते ।
धातवस्त्रैष्टुभास्तेऽमी पठिताः पूजनक्रियाः ।
ब्रूम स्वरन्ति वाशन्ति रारपीत्यवचेक्रदत् ।
स्तनयन्ति नोनुवन्त रराबीति वदामसि ।
४० आहुश्चष्टे वावदीति शिङ्क्ते क्रन्दसि रायसि ।
अस्वाष्टां हूमहे प्रोथ नानभत्यादिदेशति ।
नूनोन्नवीनोस्तनिहि वावशन्ताशिषामहि ।
अनुक्रोशन्ति शुम्भामि गायिषे च सनिष्वणम् ।
चोष्कूयसे गर्हसे च नदयन्ति जगन्ति च ।
आघोषथो वच्यते च मन्त्रयन्ते वनन्त च ।
गृणात्यूदिम राधाम मिमाति च मिमाय च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पनायन्त च ऋच्यन्ते सपर्यति मुदीमहि ।
अवक्रन्दाचिक्रदच्च विवक्षि च मनामहे ।
अस्वनीदारुपाक्रुष्ट वव्रेऽर्चन्ति च तन्यति ।
५० आनवन्त कनिक्रन्ति शेपे वोचान्ति सर्जति ।
मर्मृज्यन्ते मन्वते च तथा गायसि शंससि ।
आगासिषुस्तथाघोषाद्राधाम च मियन्ति च ।
आदेदिशच्चाध्वनयत्कनिष्कं नन्यते तथा ।
अनोनुवुः श्रवय च रुवण्यश्च स्वराति च ।
अवीवशन्यूङ्खयन्तेऽराविषुश्च विवक्षच ।
एकाशीतिर्धातवः स्युरेते शब्दक्रिया इति ।
इच्छन्त्युशन्ति वनथ वावशुर्वष्टय कानिषत् ।
वशन्त्युश्मसि चाकन्धि कामयासे दृषण्यति ।
वरेयादाचके वीहि चाकनन्त चनस्यतम् ।
६० वाञ्छन्तु वृण्वते व्यन्तु वनोति स्पृहयन्ति च ।
वेनन्त्यच्छां श्छादयन्त श्वसिवेति वशाम च ।
ववष्टि विवसोरन्त ऊचिपे वेर्ववान च ।
रणयन्ते रणायन्त चाकनन्त वृणीमहे ।
हर्यत्यगृधदावव्ने स्मसीष इषयेम च ।
ऋतयन्तापरो वश्मि श्रवस्या दिषयन्त च ।
रराणा वाशयोपस्यादैभैरस्यं चरण्यति ।
चैश्छन्देषथुरिच्छार्था धातवः शाक्वरा इति ।
गच्छन्त्यहेम चरति जिहतेर्षन्त्यमंहत ।
अदीयमैये रिष्णासि गाः खादयत्यजूजुवत् ।
७० अभित्सरन्त्यर्थयासे गाथ गात च पप्तन ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अभियन्त्वलर्ष्यार्यन्ति जर्भरीति जनासि च ।
अतस्यति रव्य अभूषद्दध्मावन्त्वारतागतम् ।
अरंहता वरीवर्ति जनिग्मं सूक्तिघातवः ।
आवपन्त्यारताजन्ति ग्मन्त जोषि जिगाति च ।
अतिक्रन्दन्त्याविवासेदवभून्नभिधेत च ।
आगनीगन्ति प्रतियन्नध्वनीत्परिभूष च ।
अदघावदलर्तीत आनध्यायत सिस्रते ।
अभ्यारता धसिषुश्च दध्मा अयति येतिरे ।
अहेषताफाणयच्च चक्रमन्ताजिरायते ।
८० अपीपतदपास्थुश्च जगायादिष ईरते ।
स्रसेम हासते हिन्वे श्चोतस्तीध्वं बिभत्सतः ।
जवते परिदीवन्ति प्रविविज्रे पदीष्ट च ।
प्रुषायन्ते निजिहाते पतयन्ति सिसर्ति च ।
तुन्दते गाहते द्रान्तु जगम्यामीषते द्रव ।
पेवेति विहि विष्यन्ति क्रतूयन्ते च दीयथः ।
ऋजन्त्वृण्वन्ति चस्कन्द धवध्वे पापतीति च ।
आजगन्विभिषुर्वातु सरयन्ते वियन्ति च ।
यतन्ते याति पीपीहि नसिन्तेन्वति गन्वहि ।
उदहासतेऽङ्खयन्ति पवन्ते च प्रवन्त च ।
९० निररंपत्यते सर्प प्लवते च भुरण्यति ।
वव्राज सस्रुः स्यन्दन्तां क्षोदन्ते च सिसर्षि च ।
स्कन्दन्ति वेर्वष्टिताति द्रासदेषे स्वरन्ति च ।
प्रतिस्मरेथां बुध्यन्त उदशेमापनीफणत् ।
ग्मन्तीयर्ति पतान्योषन्वेषि साध रिणाति च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

व्यवस्थान्वक्षुर्वावक्रे वेमीलयत वर्तते ।
इयक्षस्योहते दद्रुजुर्गुरच्च जिगीषसे ।
ध्रजत्येपति धन्वन्तु सरण्यानृज्यते तथा ।
ऋपन्त्यृणोति प्रक्रीडान्रंहयन्ते च निंसते ।
रासन्त्रथर्यन्ति तथा रीयते चेङ्खयावहै ॥

१०० च्यवन्त गन्त वृध्वं च स्वञ्चस्व च पतेम च ।
द्रुद्रवद्गमनार्थानामिति द्वासप्ततं शतम् ।
आशाते नक्षसे वेमि पपृच्छे नशते वृणक्ष ।
जोषीरतां विश्रयन्ते विद्यामाशुः प्रसर्पथ ।
अजीनः पस्पशे पारन्नामीमिक्षुर्मिमिक्षतात् ।
इये भुरन्ताविशन्तु नसतेषाण इन्वसि ।
च्यवसे निष्णतेयेथ यासिष्टं वातयामसि ।
वाडहं विव्यक्थ भक्षीय ययतं यय वक्षति ।
उपवेत्यभिप्रवन्त सचेथे ओचिषेऽश्नवत् ।
विव्यचद्गाहतेप्सन्त सचेमह्यूहुरोहते ।

११० परिष्वजामहे वेषि विवक्ष्येत ननेफति ।
आयेजे पत्यते चक्षदुपदीयन्ति सश्चति ।
इनक्षतश्च पुष्येमा तं सयोऽथ गनिर्मतम् ।
आपृक्षसेऽपानयच्च जनीमहि समीरत ।
आविवाय वदोन्द्रष्ट वहन्तु निनाय च ।
विवक्ष्य यासमभ्यारुराशुषे च नगायथः ।
न्यूहीते गातुयन्नश्य मृणोम्योहिष आवयः ।
दक्षदूनजवापुश्च विवेषार्तानडेरिरे ।
आततानोपविविशे विवासेयं यतेम चे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अभिवक्षो ववक्षे च विविक्तो यातनापि च ।
१२० प्राप्ति प्रापणलाभार्था स्तत्तद्वाक्यानुगुण्यतः ।
नवतिः पठितास्तेऽमी धातवः पञ्च चाधिकाः ।
ददर्श विचयद्वचरव्यद्दृशेय भव चक्षि च ।
अवाख्यच्च विवक्षे च चाकशीत्यभिचक्ष च ।
अदृक्षत निचिक्युश्च ददृक्ष पश्यतीति च ।
चतुर्दशे ददृश्रे स्यात्त इमे दर्शनक्रियाः ।
अज्ञायि वित्तमम्नाते वेद चेतति चेत्यवेत् ।
वेत्थ वेदि विद ज्ञेया आविविद्रे विविद्रिरे ।
विद्र मंसीय विदथुरामन्येतां चिकित्रिरे ।
जानीथेमसि विन्दन्ते मनस्ये विद्मि दर्शथ ।
१३० बोधतं मंससे वित्तं मनिष्ये वेन्मनस्यसि ।
चिकित्सामो विदा विद्धि चिकितुश्चेतयत्यपि ।
चिकेत दमन्ताधीथ विविदे भुत्स्यभुत्स्महि ।
बोधया मनुताबुध्रं ज्ञानार्थास्त्रैष्टुभा इति ।
संशये विचिकित्सा स्याद्याचेद्विचितनेति च ।
अन्वेषणक्रियौ स्यातामन्वेति विचिनोति च ।
सिषक्ति निंसते वंस्व जुजोषथ सनोति च ।
मिम्यक्ष जोषयन्ते च सपन्ते वनुषन्त च ।
सिषाससि.....सचन्ते च भजामहे ।
च्यवस्य वन्वसि प्सन्त मृशन्तेऽश्रायि वेदिम ।
१४० इयक्षन्वक्षि वनत जुजुष्टन सनिष्यसि ।
वियोषद्भाग्वनवसे वनोतप ददृक्षत ।
अनक्षत वनो वंसि भनक्षि ववृषे वृत ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

उवाचैकाधिकापङ्क्तिः सैषा भजनकर्मणाम् ।
याचते यामि भिक्षन्ते वीहीषुध्यति हूमहे ।
ईट्टे च प्रवहयन्ति कृपण्यत्यावृणीमहे ।
ईड आचक्र आयक्षि वव्रायामह ईमहे ।
अयासिषं चार्थयन्ति तथा रान्ते वनामहे ।
अवृण्यर्थयेथे रपत्यक्षते चायजामहे ।
षड्विंशतिर्धातवः स्युर्याञ्चार्थाः पठिता इति ।

१५० संपृच्छसे तथाच्छान्त शिक्षेम छादयन्ति च ।
उपच्छन्दनकर्माणः खदयन्तेति पञ्चमः ।
मृडाते तथा मृडय स्वदयोपदयाक्रियाः ।
अनुमम्नाते महेम महन्तां च तथारुव ।
प्रसवत्यभिगृणीहि मृष्यते च तथेन्वति ।
नवमश्चानुममिरे स्युस्तेऽनुज्ञाक्रिया इति ।
प्रयच्छसि प्रहियन्ते धात्वभ्यर्ष समूहसि ।
आ वर्जते ददन्यद्धि विवक्षे दाति पृञ्चति ।
उपमा हि शग्ध्यायंसदातक्षन्तु दशस्यति ।
देदिषे दयते जुह्वे वितिरामि वियन्तन ।

१६० विषाह्ययामि संशस्त युवस्व वनते शकः ।
यस्तं दीदिहि सुवसिदाश्मि नाश्नोति पुष्यसि ।
प्रदद्रिरे नियमते रिरिच्या नृमणस्यसे ।
ममहे ररते पृङ्क्त आयुवस्व दुवस्यथ ।
वनवद्दिदेष्वरदोददीरन्नासते भरात् ।
रासीय शक्तिं जिगृत नियुवैते उवोचिथ ।
व्रणते विधते वीहि दुःप्रयत्नसमन्वितम् ।
दधाति वल्शे क्षरसि सचेन्त च विवासि च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

आचख्यथुर्विविष्टश्च वनाव प्रववाच च ।
मंहते वरिवस्यन्तु जिन्वतं यन्तु ताविदाः ।
१७० आवोऽहं रीरमायामि ववन्द स्कन्दति ख्यतम् ।
ददत्यविन्द शिक्षेय मामहे वङ्क्षिराभर ।
दिदिड्ढि यंसते वंस्व रिरिषे यंस्त दीधरः ।
सूदयच्च प्रहिणुता दिधिषन्तु नितोशसे ।
प्रहोषि चोष्कूयसे च यच्छद्याद्विभजाशकाः ।
करत्सनोतु हंसन्त तर्पयेथां विवासतः ।
आदर्द्ह्योर्विषेदासाद न्धूयते कृपणन्त च ।
वितारि चक्षि दिशति वियेमापि च येमथुः ।
संवेषिषो वययति च नस्याष्टादशं शतम् ।
अजहातन तत्याज परादेहि परासिचः ।
१८० प्रारिरेचित्परादेया जिहीते परिवर्जति ।
हीयेऽहासुरपारोधं परादा उत्सहं जहुः ।
चतुर्दशैते त्यागार्था गृभाय निमिमिक्षतुः ।
अभिव्ययस्व गृह्णन्ति गृहामहि मुषायति ।
आदद्वहे च गृहते क्रीणाति च जगृभिरे ।
दुर्गृभीय सआदामं जगृभ्यादसनत्तथा ।
आरभे च संरभन्ते षोडश ग्रहणक्रियाः ।
अविन्दथां विदो विन्धे स्पृहवाम सनेम च ।
असानिषं वेविदाम विन्धतेऽव्यन्नवेविषत् ।
अश्याम क्षेति विविदे सनुयाम विदंविवेः ।
१९० विद्याम विन्दते स्पार्ष प्रतिधीमह्यभक्त च ।
अभजन्तापीयति च भाजयत्यसनाम च ।
एकाधिकैषा गायत्री धातूनां लाभकर्मणाम् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अत्ति जाम्भषदश्नाति व्यजसद्वन्त्वयोभसत् ।
ग्रसेत व्यश जक्षीयादत्स्यत्याक्ष बुभूजिरे ।
क्षन्वेविषद्गरन्नश्नन्नगिरज्जग्रसीत च ।
भुज्यते भोजतेऽशान वीहि वप्सति खादय ।
खदन्त्यशिद्भर्वति च जघास च जगारि च ।
आरिशन्तां तथाऽश्नीत भसथो घसदापयत् ।
बार्हता अत्तिकर्माणः पाहि पेयाः पिपीषति ।

२०० वा·····पर्याया·····ज्रा·····पयते तथा ।
.... ग्वृषायस्वैते स्युः पानार्था दश धातवः ।
अतीतृषाम ततृषुः स्यातां तृष्णाक्रियाविति ।
ममत्सिहर्षसे मत्स्व मादयेथे च मन्दसे ।
मदथस्तृम्पत····· रंह्यथः ।
उद्यत्वोपश्वासय च····मोतं जिन्व जिन्वथ ।
भुनोषि यक्षति तथा पिप्रीषति च तृष्णु... ।
तरीरमद्वावृपस्व रणिष्टन ममद्धि च ।
उन्ममन्दामन्दिषार्थां स्वदथो ररणस्तथा ।
सप्तविंशतिरूपाणि वर्तन्ते तृप्तिहर्षयोः ।

२१० रिहति रिहते रेडिह भवन्त्यास्वादनक्रियाः ।
दधते धाम दिधृत दिधिषामि च दीधरत् ।
उपस्तभायद्विव्ये च दिधिषन्ते च भारधुः ।
दधन्वे धायसे धैथे ववक्षे धत्त ओहसे ।
दधद्बभ्रे च दधनद्दधता धनया धति ।
दिधिषेय तथोह्याथे दयसे चाददन्त च ।
भरते च भ्रियाते च धनयन्ते भरन्त च ।
धेथे चाधत्थ चासघोरदर्धरधियेतिरे ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सधदित्यापि षट्त्रिंशद्धातवो धारणक्रियाः ।
आभजाभक्षदाधेयाः प्रतिधत्प्रतिदीधिम ।
२२० निदीधद्धिध्रयते हृद्क्तत्परिदक्रसि धारय ।
निवधिष्टं मिमाथां च निजह्युपसदेमधुः ।
आजघर्त्यासजाम्यश्रेत्प्रतिधुश्च निदीदिहि ।
आधाश्रेषाभाशिश्राय दयसे निजघन्थ च ।
विभरिश्रन्निमिम्युश्च निधेयासुन्नयामसि ।
आस्कभ्नाति न्यमृक्षाम श्रीणेषे दध यच्छताम् ।
दिधृतं च विस्पृशश्च मयन्ते धीयते धिथा ।
नियच्छता श्रियंस्तद्वद्धयुरुर्यत उच्यते ।
एते निधनकर्माणो भवेयुस्त्रैष्टुभा इति ।
वृद्धिवर्धनकर्माणो ववृधे प्रतियेतन ।
२३० हिनोत्युधाथे पीपाय ररप्शेय समानृधे ।
जरते वयते वर्धाञ्छुश्रुयात कृणोषि च ।
विवेर्जिन्वे संजरेत हर्षते च वृषायते ।
दयते तिल्विलायध्वं परिदेहच्च धुक्षतम् ।
प्रतारिषच्च पुष्यन्ति रेदयाति प्रशर्धयत् ।
मेद्यन्तु मेदतान्यूजै तूतोत्तूतावशूशुवत् ।
इन्धतेश..... द्धत्तस्तवेतापायि पिन्वते ।
प्रातन्तं ग्राम वर्धन्ति पिबेम वितिरन्ति च ।
पीपिह्यृणधदिन्वन्ति दक्षते पीप्यतां तथा ।
अवीवृधच्च नसते पीपयच्च हि तुन्दते ।
२४० इरधन्तोत्तरै धत्ते व्याश्वेदाप्यायसे तथा ।
अविव्यतमिरज्यन्त द्वचूना षष्टिर्भवन्त्यमी ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

भवेम स्याम विद्याम क्षयत्येध्येधतेऽसति ।
आस्सिध्यति जनिष्ठाः सन् भुवानि परिभूष च ।
आसुश्चतुर्दशास्त्यर्था जजान च ससूव च ।
विममेन्निररिणीत जज्ञे जज्ञुरपिंशत ।
सूतः सूदत तेऽमी स्युर्नव व्युत्पादनक्रियाः ।
प्रदधन्युरस्तभाये दृह्यादर्दृहि धारयेः ।
चस्कम्न ददृहेऽरम्णा वीडयस्व रिरीहि च ।
आमिमिक्षु व्रीडयासि स्थेयामास्थादतिष्ठिपः ।

२५० अर्दृहदपि दृंहेथे तस्तम्भारमयस्तथा ।
द्व्यूना विंशतिरित्येषां स्थितिस्थापनकर्मणाम् ।
अपेजते सूदयन्ते समीङ्खयति चोदयात् ।
जङ्घनानि संजयत न्यानजे पातयामसि ।
विवेरिष्यति तुञ्जेते निरिणीते सिसर्ति च ।
इषण्यतीष्ये सृजति वहेथे अजतीरते ।
विवातीयर्ति यवय वाजयामस्तुरण्यति ।
ऋञ्जते स्य····· तुञ्जन्ति हिनोतीनुजनासि चे ।
ऋण्वतीष्णाति सुवसि नुदेथामभिवर्तय ।
उह्यते च प्रवहत चोदनापिष ऊहसे ।

२६० अचुच्यवुः पत्यसे च निराविध्यत्समस्यत ।
प्रवहत चोदवायच्च प्रविवाय समिन्वतु ।
प्रसस्राते निस्सृजन्त जह्रूरन्नेषवे
निर्जनर्ध ····· नभरे रवताहति ।
अनयन्यातयासे च समप्यग्नि शश··वन् ।
अभियुध्य यातय च न्यवृणत्तु जरन्धय ।
एरन् व्यसन् प्राद ·····श्च ततस्रे च समेयथुः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

युयोधि ध्वंसय प्राष्ठान विवेरिषणत्तुदन् ।
ररीध्यमानद्विषमन्नविन्नो विवयन्ति च ।
एनोत्क्षिपच्यवन्ते च वर्तयापावपस्तथा ।

२७० उदीङ्खय वृषायच्च संधूनुहि रिरेव च ।
क्षेपयच्च सुषूदश्च रत्थ·····उपससृज्महे ।
विदिद्युतो द्रवयति प्रहेषे प्रतिचक्षि च ।
असृग्रमभ्यच्चरच पुनीषेह्यन्धुनोत्ति च ।
धमित्यपिन्वनुदया नृण चावसि यन्त च ।
एरज्यत द्रवयथ प्रादिभ्येरयदारुज ।
आविवासे तथा वंहो विवायावेपयोऽजनः ।
शतं सप्तदशश्चेऽमो धातवः प्रेरणक्रियाः ।
वे.... यते वेपयन्ति धुनयन्तामनार्तिषुः ।
ईङ्घयन्ति दोधवीति विपयन्ति वि.... र्यति ।

२८० एजथ व्यथते धूधोज्जिहाते दुधुवीत च ।
विधाव ····· ··· ··· ··· ··· ··· कोपय ।
अविजे चाभ्यसेतां च हेतसद्विविजस्तथा ।
विवेज्यते प्रुष्णते च काकुभास्तपनक्रियाः ।
त्रसन्ति भेम बिभय श्नथयन्त बिभीतन ।
बिभेत्यभैष्ट भयतोऽभ्यसेतां भीक्रिया नव ।
युध्म योत्सि योधयाश्च युयुधाते पृतन्यति ।
पञ्चंते युद्धकर्माण इन्वतो रुणधामहै ।
वृण्वते वारयन्ते च सिषेधापि च रोषति ।
षण्निवारणकर्माणो युवस्वाश्रे युजेव्ययः ।

२९० युनक्तायुज्य युङ्क्षातां नियुवैते अयुङ्क्त च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

उपयुज्महे च दशमस्त एते योजनक्रियाः ।
अवावरीद्विहूणाति निषेध नियमन्निति ।
वराते निःशशा वव्रुः सप्त स्युर्वारणक्रियाः ।
अभिष्यात्प्रासि वनवदभितिष्ठ निरोधति ।
अवक्रमुः प्रसक्षच्च शापिद्याभ्यासनक्रमीः ।
वन्वन्त्वभिक्रंसते च सासहत्प्रभनक्ति च ।
सह्युः प्रसाक्षते साह्व पसामाभिक्षमेत च ।
अभितिष्टेमतितिरुः साक्षन्सादादिदेशति
अभिभूरभितस्थेन चासाक्षिन्यर्पयन्तथा ।
३०० अभ्यौहिष्टाभ्यश्नवाम धृष्णुह्यभिवभूव ह ।
आदधर्षि च दर्धर्षि तथाभिततनाम च ।
परिमृश्नन्त्यभ्यसच्च पङ्क्तिद्वचूंनाभिभूक्रियाः ।
तवाहिंसन्ति विध्यन्ति प्रमृणीहि श्नथिष्टन ।
वयन्ति तोशसे मन्ति स्रेहयन्निरिणाति च ।
दभ्नुवन्ति खिदन्व्यन्ति स्पृणुहि स्परतेदन ।
पपिषेध जयध्वेग्ध जिनन्तौब्जो स्फुरत्पृणत् ।
मर्द्धीशर्धद्विवधिष्व परियासि रिपण्यसि ।
ऋधायत चातयते दर्दरीति च दर्षसि ।
आर्द्स्ततस्रे रोषन्ति प्रतिषीयन्ति चिक्षिपः ।
३१० पृणाति तप्यते शारि ग्लपयन्ति चिकीर्षति ।
कृण्वते न्यृञ्जसे देभुरधूर्षत च सूदय ।
अविवेषीर्वनुष्याच्च भनत्ति च भिनत्ति च ।
निजूर्वादभिदासच्च मिनात्यभ्यातपन्ति हन् ।
रुरोज तुज्यते शास इरस्यत्यवधूनुषे ।
स्फुरन्त मत्त तपते विहरन्ते युयोपिम ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

नियात... वनुष्यन्ति क्षिणन्ति च मिमाय च ।
हंस्योतिरं कूलयातो नितासं जघनन्तथा ।
उज्जिघ्रन्ते सेधत च दधर्षन्ति जरन्त च ।
दर्षि दित्सति मर्धन्ति बाधते च जुनन्ति च ।
३२० अतृणद्ग्रेषते घ्नन्ति निशिशीतं च दद्वयहि ।
अवक्रमुश्च जुहुरो निपृणक्ति पृतन्ति च ।
अवतातिरस्कभायच्च रेषयन्ति स्तृणोति च ।
ततर्दश्चाभिदुद्रोह मर्चयन्ति मथायति ।
रिरिषीष्ट संमिमीहि भीणन्ति वनुयाम च ।
अर्दयो जम्भय.....जितामिनादुच्छुनायसे ।
आचखाद श्नाथिहि च बर्हयातमदस्फुरत् ।
विगाह्यश्नाच्चेदयते दषीष्टास्तुर्यस्तु च ।
अवनोश्च कर्शयन्ती.....वनवं समौ ।
संपिपेष शिश्रथश्च वितिरातिस्तराम च ।
३३० नेम ... ...रीरक्षत्यभियासिषत् ।
अवक्णोमि व्यथय च प्राक्षिणाश्चं नितृम्पसि ।
अदूदुषन्नितिरवगवतारिश्च तूर्वसि ।
अध्यायत्यशृणो रक्षा विशस्त च निवासते ।
पञ्चाशं शतमेते स्युर्हिसाकर्मण उद्धृताः ।
छिन्ध्यपिंशश्छृणीतं च परावक् छेद्म वृश्चसि ।
विविक्तं विरिणा अस्तर्दयन्ते वर्तयन्तथा ।
भङ्घिस्तनोति वचते पपन्ति च धनन्ति च ।
वृणक्ति वृञ्ज आवृक्षि तितक्ष दात्यराविषत् ।
चत्तोत्कृन्नत्यकृत च प्रमोमि श्ववनन्वति ।
३४० अवृष्टश्चौर्णिहा स्तेऽमी धातवश्छेदनक्रियाः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

जिगेथ जेष्यजैष्येति जयार्थास्त्रयः ईरिताः ।
जयन्त्यजूर्यं जूर्यन्ति त्रयः स्युर्जरणक्रियाः ।
परिव्ययोर्णु ते धुक्षच्छदयन्ति जुगुक्षतः ।
गूहथः प्रस्तृणाते च वहते विहुते गुहः ।
दश गूहनकर्माणस्तुतुर्याचूर्यतूर्व ..... ।
तरुषन्त तर्तरीति तरते पर्षि तारिषत् ।
स्पर्तञ्चरन्विप्रतित तूर्वतं निष्पिपर्तनम् ।
अतारिष्ट च तु...र्यात्पारया पीपरस्तथा ।
तत्तूर्यन्ते पिपर्त्यस्पर्विशतिस्तरणक्रियाः ।

३५० रक्षावीज्जुगुपुः पान्ति जिन्वाविष्टत धन्विरे ।
आविढ्यवस्पृधि त्राध्वं विपर्षि दयतेऽवित ।
उरुष्यतं पादविष्टस्त्रासीथामविषो दुहे ।
विवायाव्याश्च विभृत गोपायन्त्यव धातवः ।
गायत्रा रक्षणार्थाः स्युर्दहामि दयते तप ।
धक्ष्यधा घोषतदुष्ट्रन् समवृत्त च दूर्वच ।
विधहि स्वाद धत्तं च दानार्था द्वादश स्मृताः ।
भ्राजन्त आशुशुघ्य भ्राद्घ्ये दीदिहि दीदयत् ।
तपत्यभ्राजि शोचस्व दविद्युत शुशोभते ।
व्यश्वैदशोच्यदेदिष्ट दीपयश्च रिणक्षि च ।

३६० अबोध्य-द्यौ-द्विरुरुचुः शुम्भयन्ताघृणे भसत् ।
अशिश्वितद्दीदयश्च तित्विषे रारवीहि च ।
अशिश्वितो विदीधेच्च रुचयन्त प्रचक्षय ।
समिन्धतोऽतीतपे च दविद्योजासि राजसि ।
उद्बुध्यस्व प्रुषायन्ते संदिदीप स्मयन्ति च ।
शुभयन्ते दविद्योच्च तथा दीदाय भान्ति राः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अब्रुध्रं च रुरुच्याश्च दीप्त्यर्थं द्वचूनजागताः ।
परिष्कृण्वन्ति शुम्भन्ति निष्कृथा शूशुभन्नपि ।
निममृजे भन्दते च श्रीणन्ति समकारि च ।
इष्कृ···ध्वमज्यते दश संस्करणक्रियाः ।

३७० संजग्मुरुपयुज्यन्ते ससवन्त समुच्यसि ।
सचन्तां समवर्तन्त संवृणक्तु ववन्म च ।
संगृणीते समानंश ····· श्वेविष्याच्च संगृणम् ।
संमदन्ति समच्यन्त पृक्तं संनेषि संहरम् ।
नडियासे संचरन्ति समवर्तय संसृजत् ।
सबर्हय संतुतनेः समयन्त युवन्त च ।
संरोचते संहनन्त संयजन्ते समग्मत ।
समगस्मह्यायुवते संमिमिक्ष युयूषतः ।
संपृच्यन्तेऽभियोधीश्च समरैगापृचीमहि ।
अभ्यजाव चाभ्यम····· संरभेमहि संवयि ।

३८० संजिघ्नन्ते संविशन्तु संमिमिक्षु समूहति ।
संवावशन्त तत्सार तथासक्त ····· ।
समां कृणुध्वमथ संनसामह इत्यपि ।
समजग्मिरन् समीयुः संगच्छध्वं च धातवः ।
द्वचूना षष्टिः संगतार्थास्तद्विशेषास्तु वाक्यतः ।
समैरयं संदधते संरिरीथ समन्वित ।
विव्ये च प्रत्यैरयतं समरन्त च सप्त ते ।
संधानार्था ·····हे मृष्यते साहसन् मृडन् ।
चत्वारो मर्षणार्थाः स्युः प्रतिमुञ्चते आखयत ।
प्रत्ययुग्ध्वं च ब्रध्नते·····स्पाशयस्व च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

३९० सिनोशे .....स्पृष्ट समयन्ते च येमथुः ।
अप .....षन् समनाह च येयिम ।
अश्यर्धातामासिषाय ते सप्तदश बन्धने ।
आसजामि संभरन्ते निवेवेति च पिंशते ।
परिष्वजन्त्यश्लिषच्च मिम्यक्ष च समानूचे ।
रिपुनवन्ताञ्जते च त्रैष्टुभाः श्लेषण-क्रियाः ।
शीर्यते ब्रुन्द श्रुवरै रछ्रथर्यति .....।
सुकर्षो .....विश्रथाय नव शैथिल्य-वाचकाः ।
उपबबृह्यपार्धां च तृतीयश्चाभ्यधामिति ।
वाहूपधानकर्माणः स्त्रीणां स्युः पुरुषं प्रति ।

४०० क्षरत्पवन्ते श्चोतन्ति दुहीयश्च प्रसिव्रते ।
अस्यानसिष्यादुदग्र पवस्वाभ्यह्न दोहते ।
अक्षाः प्रधन्व सुस्रोच्च सुष्वयन्ते स्रवन्ति च ।
परिप्रस्यन्दते विव्ये भक्षीमहि च धुक्ष्व च ।
आवच्च स्वदोक् प्रुषायत् क्षरणे विंशतिस्त्रिभिः ।
सिञ्चामि परिषिच्यन्ते दुहे मेहत आज्यते ।
अभिप्रष्णत उक्षन्ते तथा क्षरत पिन्वते ।
मिमिक्षत पपियतो जिव्य मेहयन् ।
प्रौक्षन्नौक्षीस्तृषायन्ते श्च्योतान्ति व्यौनदासि च ।
उपस्णीतं विष्यन्ति द्वाविंशत्सेचन क्रियाः ।

४१० जीव जीवन्ति जीवेम शूशवाम दधन्विरे ।
प्राणित्याधारयन्तापि प्राणीदानीदिमे नव ।
चकार कृण्महे चक्रन् करिक्रत्करते कृषे ।
कर्त्ता कर्माक्रि तन्वन्ति कृतं चक्रानशे नशत् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

संमिमीहि प्रत्यधायि रिरिच्याच्चिच्युतैतते ।
पर्यचामि प्रमिमय शिक्षते तायते तथा ।
अवैददत्त तन्यन्ति ततक्षुरुपमासि च ।
साधाव्यये·····ममिरे मिमीतां च विवेष च ।
अरैक् चरामसि तथा कृणुतः कृपतेति च ।
··· ··· ··· ··· ··· विवृत च क्रिया ।

४२० अविवेष त्रैष्टुभाः स्युर्धातवः करणक्रियाः ।
चक्रमन्त चक्रमाथे क्रमतेऽति मनामहे ।
विचक्रमे क्रंसते च षडेते क्रमणक्रियाः ।
आरोहसे चारुहे च तस्थावस्था दधीरि च ।
पञ्चारोहणकर्माण उज्जिहीत उदर्पय ।
उच्छ्रियस्व संजिहीते उदारदुदुयर्ति च ।
उच्चरात उन्मृशस्व तेऽष्टा उद्गमनक्रियाः ।
सर्वे च गतिकर्माण उत्पूर्वा उद्गमक्रियाः ।
उदेत्युदश्रेदुत्तिष्ठदथोदार्त्त उदारत ।
उदपप्तन्नुदोर्ध्वेति सप्त तत्र निदर्शनम् ।

४३० उज्जिघ्नन्ते निर्जभार निरतष्ट ववर्ह च ।
विविदश्र प्रवृहथ ··· ··· ··· ··· ।
उद् ··· ··· व्यतिरच्चेति तेऽमी विवरणक्रियाः ।
स्तृणाति तिस्तिरेऽस्तारि विपयन्ति प्रवावृजे ।
वृज्यते स्तरणार्थाः षट् जुहोति जुहुरे पुनन् ।
जिघर्मि यक्षसि तथा जुहुते होमधातवः ।
समजासि जजस्तं च जहीति क्षेपणक्रियाः ।
क्रीडन्ति दीध्यदादीध्ये त्रयः स्युर्देवनक्रियाः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

दविषाणि तथा तन्द्रक् स्नेधतालस्यवाचिनः ।
अतियेषमत्यक्रमीत्क्रमिष्टमिहि च द्रव ।
४४० पञ्चातिक्रमणार्थाः स्यु ..... ते हासयन्ति च ।
हासार्थौ नेषदाशन्धि स्यातां प्रणयनक्रियौ ।
भरन्नाहाति वाहार्थावधुक्षद्गूहतामिति ।
धातू संवरणार्थीयाव स्पृध्रन् पस्पधे तथा ।
परामृशोदमृक्षन्त पस्पशंच्च स्पृशन्ति च ।
मृजेरवस्पृशं च ते गायत्रा स्पर्शनक्रियाः ।
ऊह्यतिस्थेय कर्मा स्याद्बीडयस्व तथापरः ।
सस्तु सिष्वं निषङ्ग ... ... शेषं निष्वापयत्तथा ।
ससन्त्व सस्तनेत्येतें स्वापार्थाः सप्त कीर्तिताः ।
अपह्नवे मुषायन्ति मोषथा मोषथेति च ।
४५० अमुष्णाः स्तेयकर्माणः शकेमाशक्नुवन्निति ।
शेके त्रिःशक्तिकर्माण उद्बुध्यध्वमभुत्स्महि ।
बोधामसि च जागार धातवो बोधनक्रियाः ।
अध्येसि परिममृशुरधीमह्यधिगातन ।
चत्वारः स्मरणार्थास्ते हर्षते जर्भुरीति च ।
जृम्भणार्थौ पचत्पक्षद्भृज्जति च ममत्तन ।
श्रीणन्ति च पचन्तीति षडमी पचनक्रियाः ।
प्रचिकित्साधिब्रवीतु स्याताम्धिवचःक्रियौ ।
परिदेहि परिदत्तादित्येतौ क्षेपणक्रियौ ।
तथा परिददच्चैव विरेचि प्ररिरेच च ।
४६० अत्यस्तु प्ररिरिक्थाथ प्ररिरिक्ते च पञ्चमः ।
एतेऽतिरेककर्माणश्चुक्रुधामाभ्यमीषि च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

गृणीषे च हृणीथां च जिहीडापि च रोषति ।
क्रीणन्ति सप्तक्रोधार्थाः खुदथर्णोस्तस्तथापरः ।
अपिवृञ्जन्ति त इमे त्रयः प्रक्षेपणक्रियाः ।
अपिस्मसीत्यप्ययात्थ आररामबलंवले ।
खिदत्याच्छेदनार्थाः स्युर्वस्ते वस्त्रन् समव्ययत् ।
परिव्यत च संविव्ये स्परदौहदगूहथाः ।
वसतेऽभिधित्सते च वसाते च ववर्त च ।
द्वादशाच्छादनार्था स्युर्दर्दभ ... ... ।
४७० भरणार्थौ परिख्यत्स्यात्परिख्यंश्च निषेधने ।
ततान विव्यक् ततनदनष्टां विव्यचन्त च ।
विधावभुवि ..... सप्त व्याप्तवाचक्रिया इति ।
ततनन्ता प्रथेतां च व्यमिमीत वितत्निरे ।
आतन्वते चाततने व्यतिरस्तत्निषे तनत् ।
नव विस्तारकर्माणो मिमेथा क्रोशनक्रियः ।
अभ्यमन्त रोगकर्मा विरेथे स्यान्निवारणे ।
आजुहोत हुवे ह्वन्त ह्वयन्ते जुहुरे तथा ।
आह्वानार्था अमी पञ्च निविशन्ते महीयते ।
निषीदध्वमासते च सीदा सत्सि निषीदत ।
४८० ववृतुं नीमिमृत्नुश्च शिश्रीत निषसत्थ च ।
क्षयन्त्यादच्छदयते दश पञ्चापि चासते ।
अञ्जन्ति व्युद्यते ऽनज्याद्व्यन्धीति क्लेदनक्रियाः ।
विनाशने विमृष्टा स्याद्ध्येत्यध्ययन क्रियः ।
शिशात्यपि च नेनिक्ते शिशीते निश्यतीत्यमी ।
चत्वारस्तैक्ष्ण्यकर्माणो नमन्ते नानमीति च ।
ववन्दिरे येमिरे च निनंसै नानमन्त च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

नम्नते नमनार्थाः स्युः प्रणेषदवहन्नृतुः ।
परावह तथा शाधि पञ्च प्रणयनक्रियाः ।
खनाम्यतृणदित्येतौ भवेतां खननक्रियौ ।
४९० नियच्छायादनमयो येमतुर्यमनक्रियाः ।
उपक्षेति क्षयः क्षेषदाक्षिकेतदशायताः ।
शके यक्षितो धिक्षित च निविश्रन्निषसत्थ च ।
शेप ऊषतुरित्येते निवासे द्वादश स्मृताः ।
अविविक्तः संविविक्तो न्वि च पृथ्व्याद्वियन्ति च ।
विवर्तेते च यतथो वियौरवदिषीय चे ।
योषिद्वियोथाः परिगा विभराश्चातयस्त्र च ।
योधि योषति च तथा यवयस्यपि षोडशः ।
पृथक्करणकर्माणः प्रासि पूर्धि पिपिन्वथुः ।
पृणक्त्यापृण पर्षच्च सिञ्च मित्रति विव्यथुः ।
५०० निरप्श्रतेऽपिप्रत च पृणेथामापृणत्तथा ।
दुहन्ति पप्रथुः सिञ्च पूरयन्तु पिपर्ति च ।
उत्पुपूर्या मन्दयाच्च विशति पूरणक्रियाः ।
आपि ..... हर्षयन्ति पिपर्ष्यच्च त ..... तर्पयः ।
प्रीणीत जिन्व मृडत मन्दिषीमहि धातवः ।
रारंधयति वैराजा भवन्ति प्रीणनक्रियाः ।
अक्षोभयत्प्राक्षिणाश्च पिपीडे संपिणक् तथा ।
चत्वारः प्रेषणार्थाः स्युः पतत्पप्तुशु चोपतत् ।
पाद्यपानूनुथाः पप्तन् पञ्च स्युः पतनक्रियाः ।
विरोह विरुहेमेति वर्तते द्वेऽपि रोहणे ।
५१० प्रचक्षयाविः सन्तीति व्यञ्जतश्च प्रकाशने ।
प्रतिमिमीते ममतुर्ममाते चाते चामि मिमीत च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विममते पञ्चमश्च परिच्छेदनवाचकाः ।
श्रुवन्तु श्रुधि शृण्वन्तु त्रयोऽमी श्रवणक्रियाः ।
पुनात्यव्यत शुन्धन्ति पुनीतन पुनन्तु च ।
पवनार्था इमे पञ्च शुन्धयन्तु मृजन्तु च ।
आधावत च संमार्ज्मि ममृर्ज्म च तथा वुपोत् ।
षडमी शोधनार्थाः स्युरथ राधति रीरधः ।
साधते साधनार्था स्युरशमिष्ठाः शमक्रियः ।
शुष्यति स्रेधति तथा क्षीयन्तेऽपि च तन्दते ।
५२० चम्नच्छाम्यति पायन्ति दस्यत्यपि च शश्रमुः ।
नव शोषण कर्माण ऊषुरौच्छद्विषाय च ।
उवासावासयन् पञ्च व्युष्टिकर्माण ईरिताः ।
समव्यद्वेष्टनार्थः स्याद्विभागे प्रतिवीहि च ।
मर्षिष्ठा प्रममर्षेति धातू विस्मरणक्रियौ ।
श्रीणन्त्यशिश्रियुश्चैव तथा श्रीणीतनाञ्जते ।
चत्वार श्रयणार्थाः स्युः पर्यास परिवृङ्क्ते च ।
परिवृक्तं परिवृज्यात्तथा परिवृणक्ति च ।
परिवर्जनकर्माणो श्रेषतेऽधिश्रयत्तथा ।
अपच्योऽष्ठा विवहीति चत्वारः प्रच्युति क्रियाः ।
५३० मरै मर्मर्तु मुमुरत्तथा मम्रुर्मरामहै ।
रूपाणि मरणार्थानि पृच्छा प्राट् प्रश्नमाहतुः ।
रणद्रणन्त ररण रणन्ते राणिषुस्तथा ।
ररन्धि रतिकर्माणो निर्वापय शमक्रियः ।
अध्येयानुक्रमध्येषा कृतोपनयनैर्द्विजैः ।
दाशतय्यर्थमिच्छद्भिः केशवाय नमो नमः ॥

आख्यातानुक्रमणी समाप्ता

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

नामानुक्रमणी

ओं नमो वासुदेवाय नामधेयविनिर्णयः ।
वृद्धोपदेशादाख्याताद् विशेषणसमन्वयात् ।
स्वरतो ब्राह्मणादर्थाद् भूर्भूमिः क्षा क्षमादितिः ।
स्मावनिर्गौरिडा वज्रा ज्मा माता दुहिता क्षितिः ।
पृथिवीयं वर्धयन्ती पद्या पूषा रिषोर्जनी ।
वसर्हेडोर्वरा गोत्रा मीमोर्वी निऋतिर्मही ।
क्षोण्युरूची गातुरमः क्ष्मा श्रेष्ठा क्षेत्रफर्वरे ।
विशिष्टे सोदके पथ्या द्व्यम्बिका बृहती तथा ।
गोगोत्रे शाकलैर्हेये इति केचन वैदिकाः ।
१० धन्वः स्यान्निर्जले देशे लोगे लोष्टं भवेदिति ।
गृहा दुर्या दमो योनिः स्वसरं विदथस्तयः ।
क्षयो वरूथं वृजनं पस्त्या हम्यं गयः पदम् ।
दुरोणं वर्तनिः शर्म विष्टप् क्षमो निवेशनम्
पाथो ज्म वसतिर्वास्तु सद्मौको वर्त्म निष्कृतम् ।
पद्वीयं सदः केत ओक्यं छायास्तवर्त्मनी ।
अमा सधस्थं शरणं कक्ष्यं नीडं धरीमणि ।
पाजो रजः सधिः सानुः कृत्तिस्थानं छदिर्जगत् ।
जन्मस्थानं भवेन्नाभिराष्ट्रीया यत्र भुज्यते ।
काकम्बीराग्निधाने द्वे काकस्थानमहानसे ।
२० निम्नं गम्भं गम्भरं च दश प्रवणवाचकाः ।
देशे परं गुणयुते भवेदिरिणमूषरे ।
अध्वा गातुः पत्रिः पन्था वृजनं सूरयः सुतिः ।

---

१. '०स्य०' मुद्रिते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

प्रुदेम वर्त्म वयुनं गव्यूतिर्वह्मजंहसी ।
सीता भीता व्यथिः पथ्या पदान्यूतिः सुगायने ।
वर्त्म निःसरणं रीतिः पञ्चविंशतिरध्वनः ।
मध्ये यत्र दशोषित्वा गूढमग्निं दिवौकसः ।
अविन्दन्दशान्तरुष्यः सोऽत्रा कौषीतकोदितः ।
दूरं पराकं परममाकमारात्परावतः ।
अन्तः परं पराचैश्च नव दूरार्थवाचिनः ।
३० आसास्रापित्वेऽस्तमीके नेदीयः समयाम्बरम् ।
उपाकोपह्वरावाका अन्त्यर्वावत्प्रतिह्वरम् ।
तडित्समीकमवममन्तमोपमतुर्वशाः ।
अष्टादश समीपार्था वनारण्ये तथारणः ।
अरण्यानीति चत्वारि तत्र ज्ञानिर्जला इति ।
अद्रिरश्मा गिरिः सानुरघ्न्यहयतपर्वताः ।
ग्रावाणो हिमवान्नूर्वो दश पर्वतवाचकाः ।
तत्रैको मूजवान्नाम गुणवत्सोमसंभवः ।
वृक्षा वनानि तरवो वनिनो दुर्वनस्पतिः ।
वामोर्वेत्यष्ट वृक्षाणां नीलपुष्पोत सोमतः ।
४० शाखा स्कन्धो वया वल्शा लिभुजा तु तला मता ।
एध इध्मोऽरणिदारु गर्तस्त्वेधो मृतस्य यः ।
स्थूणामेतोपमित्स्तम्भो दण्डरम्भौ समाविति ।
रथो गर्तो जयुर्यामः सधस्थो रथवाचकाः ।
अनो वनस्पतिश्चैव शकटी च त्रयोऽनसः ।
चक्रश्चक्रिः पविर्नेमिः पृथक् चक्रस्य वाचकाः ।
पातल्यमा णिश्च समौ मात्रा शम्या निरुच्यते ।
समौ रथी सारथिश्च बंधुरः काष्ठसंहतिः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वृक्षं वनस्पतिं चाहुः सप्तवाध्रिस्तु वेदिकाम् ।
स्वरुयूपौ समावाहुः सावने फलके चमूः ।
५० नौः पतत्री प्लवः पेरुर्नावा पञ्च समा मताः ।
प्रेङ्खो महाव्रतः प्रोक्त आघाभिर्दुन्दुभिः समौ ।
दर्व्यस्त्रिमपाणं तत्प्रसिद्धे युगलाङ्गले ।
विस्तारो जठलो नावां कूटश्च द्रुघणो घनः ।
चमसामत्रपात्राणि जुहूर्दर्व्युपसेचनी ।
स्रुग्घृताची प्रस्रवणो होमपात्राणि सस्रुवाः ।
वीणा वाणस्तथा क्षोणी क्षोणश्चैव समा इति ।
ग्रावाणः पर्वताः कृष्णा हरयो रुना हरिद्रवः ।
सूभर्वाद्रि सुकर्माणः सुपर्वसो नरो वृषाः ।
धिषणोपरसोमादः सुपर्णास्त्रिदिलास्तथा ।
६० भरित्रसानुवृषभा उस्ना मन्था मनीषिणाः ।
सोमिनश्चेति पयत्रा ग्रावाणः शाकलोदिताः ।
ओषध्यः शुरुधश्चन्द्रा मातरो बभ्रवस्तृणम् ।
सोम प्रस्वः पतत्रिण्यः शश्वतो जामयोऽग्रुवः ।
वीरुधो जरणाः सीराः केशिन्यो यवसं वपुः ।
पथ्या निष्कृतयो रायो हरिण्यो जगती तथा ।
उस्राश्चैवोपलाश्चैव समार्थाः पञ्चविंशतिः ।
छत्राकं चुम्पमित्याहुः तिल्विलः प्लक्षसन्निभः ।
क्षुद्रवृक्षोऽरण्यगतः प्ररोहे चातिमङ्गलः ।
सोमो हरिश्चित्रबर्हिः शुचिक्रन्दो वनस्पतिः ।
७० चम्रीपश्चमसो राजा विषुणोऽशुर्निचुम्पुणः ।
कण्वमान्महिषो मायी शुक्र विष्णुर्वृषानिधिः ।
पवमानोऽसुरो यज्ञो मदिरो मत्सरः क्रिविः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

द्रप्सःपृक्षो मधुर्वेधा गौरन्धः सवनं मदः ।
मन्दी शुचिः सद्वयबर्हिरिन्दुर्मासो वषट्कृतः ।
जम्बारुपुञ्ज आदार आपो रातिः क्रतुः सुतः ।
ऋद्दूरो रसो भक्षः समुद्रः कलशस्तपुः ।
सवो ब्रह्म भेषजं च प्रसुवोऽभिवया अपि ।
अत्यश्च सप्तपञ्चाशदेते सोमस्य वाचकाः ।
कूपः कारोतरोः वन्त्र ऋश्यदः केवटोऽवतः ।
८० सूदः काटः क्रिविः कर्त दर्शतश्च तथा व्रजः ।
परिष्कृतिः खनित्रं वा उत्सः कूचश्च उत्सधिः ।
वेशतं चमसः श्वभ्रं कूश्च द्वाविंशतिर्मता ।
आहावश्चावपानं च निपातें तत्समीपजे ।
पूर्णः कूले भिन्नदेशः कुम्बलस्तूदरो मतः ।
रज्जुः सर्गो रश्मिपाशौ रशनाभीशुरेव च ।
दामाभिभानिघा बद्धो परत्राग्रन्थिधातवः ।
त्रयोदशैते नामानि रज्वाः स्युरिति शाकलाः ।
नद्यो रुजानाः सरितः सिन्धवोऽवनयो मिहः ।
एन्यः स्रवन्त्यः स्रवतः स्वादोअर्णा अभिष्टयः ।
९० हिरण्यवर्णाः प्रवतः सृत्वर्यो मातरोऽग्रुवः ।
वक्षणा व्राधता कुल्या रोधचक्रा असश्चतः ।
अद्रयो विसृतः पस्त्या सुम्वयो युवती मही ।
वर्तन्यो योषणा रीतिः स्वसारो धीतयः सिराः ।
सीता नाव्या ऋतावर्यो रोधस्वर्त्यस्तथा वयाः ।
व्यामयो वहतो यह्वयो वाश्रा रध्र्यश्च रेवतीः ।
वक्षण्य ऊर्मयः स्रोत्या ध्वनयश्चेति जागताः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

मावो रसे मम्म इति तद्विशेषाद्[1]वृचोदिताः ।
विपाट् छिपाः सुवास्तुश्च गोमती श्वेतयावरी ।
अश्मन्वतीः सन्ति चान्यास्तत्र तत्र प्रदर्शिताः ।

१०० सरो ह्रदश्च सरसी नदः सिन्धुस्तथार्णवः ।
उदमेघः समुद्रोऽष्टौ सरसो वाचका इमे ।
जघनार्धे कुरुक्षेत्रे शर्यणावद्ध वै सरः ।
अस्तीति ताल्वकायुक्तं प्रसिद्धे फेनबुद्बुदे ।
तुग्वतीर्थे समे प्राहुः शीपालं शैवले भवेत् ।
उदकं पिप्पलं शापमापो गावोऽम्बयः स्वधा ।
अर्णो घृतं पशः शुब्धाः सलिलं विषमायुधम् ।
क्षोदः क्षीरं रजः काष्ठा अररिन्दरुजत्कुशः ।
ऋतं तमोऽच्युतं रेतः कबन्धं भोजनं मधुः ।
धरुणं गम्भरं द्रप्सः पुरीषं कं वनं वपुः ।

११० तूर्णाशममृतं पृश्निः सतीनमुद ऊर्मयः ।
अम्भः स्तर्यो रसो नाम बृबूकं शोचिरक्षितम् ।
द्रु समुद्रं बुसं तुम्याजनित्रं भुवनं नभः ।
वाताप्यं विष्पितं प्राथः कृपीटं हविरिच्चपः ।
जज्झतीः शुरुधो ज्योतिः स्वोऽक्षरं क्षाम रेवतीः ।
स्त्रिया जलाषं पीयूषं वोपा ब्रह्माप संशिवाः ।
स्रोतोऽभ्रियं शर्म जन्म शम्बरं भोजनं सहः ।
महदोजो महः क्षेम पवित्रं व्योमजामयः ।
स्वेदो गर्भोऽघ्न्या च धाम द्युम्नमुदं यशोमयिः ।
सिन्धवोऽवनयः सर्गा अभ्रं वामातरिश्वरीः ।

---

१. यथा मुद्रितं पाठः । 'ऋचो०' इति स्यात् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

१२० पृश्निगर्भा जीवधन्या वाण्यो नद्यो मिहस्तथा ।
अनुष्ठाः क्षद्वच मांश्चत्वमार्द्रं गर्भो वना तथा ।
धामधासिस्तथा प्रस्वो योनिश्चोदकवाचकाः ।
एकविंशच्छतं तेऽमी पठिताः शाकलैरिति ।
महत्तदुद्भवमित्येतदुदके पर्यवस्यति ।
अन्नं धासिः पितुः स्वाम स्वधा वाजः प्रयःसिनम् ।
इडिरा पचतं पृक्षश्चनो द्युम्नः पयोऽमृतम् ।
प्सरः ससः श्रवो राधः पित्वोध्नो भोजनं नमः ।
सनमात्मा विधिर्तेम क्षद्मपाथ इडोर्क् पयः ।
आन्त्राणि भक्षमन्नसं ब्रह्म पीवो यशो गिरः ।
१३० पाजोऽर्च प्लक्षकीलाल मायुरर्को रसः सुराः ।
शुरुधो यशसः पृश्निरसुतिर्गृ विषुस्तथा ।
चतुष्पञ्चाशतं प्राहुरन्नानामानि वैदिकाः ।
धनं मघं रयिः क्षत्रं वसु रिक्थं तनं यशः ।
धनिर्वादं भगश्चित्रं शेवधिर्भोजनं गयः ।
भुङ् मोडहं द्रविणं श्वात्रं विभत्रं सौभगं श्रवः ।
वेद्रो द्युम्नं वरं वार्यं मेधा हेमार्थमृनृते ।
जीवातुरिन्द्रियं ग्राभस्तरुत्रं वरिवो वृतम् ।
मेहना दक्षिणा दक्षो नान्द्यं भागभरीमणी ।
राधो बन्धुः सुम्नगोत्रे स्वर्नृम्णं रत्नरेक्णसो ।
१४० ... ... मन्मैधतुर्मतिः ।
जानोचथे तथामीष्टिर्दाश गातुः पनस्तरुः ।
वसत्याथ वस्त्यं च ... ... शिशपत्नु घने इति ।
विक्रीयमाणं वाणं स्याद्वाम देवेन भाषितम् ।
हिरण्यं कृशनं चन्द्रं रुक्षोऽयो हेमभर्मणी ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पेशोऽमृतं तथा निष्कं निष्के हारेऽपि ते दश ।
अलङ्करणवाचीनि शुभ्रेभिस्तृभिरञ्जिभिः ।
अलङ्कर्ता तु नो मत्यस्ततनुष्टिः स नास्तिकः ।
गाव उस्रो जगत्यो प्रा मह्योऽघ्न्याः पृश्नयः पुरः ।
उस्रिया श्रीरिडा गौरी विश्वाच्यो दक्षिणा इषः ।
१५० स्वर्योऽष्ठक्रण्यो रेवत्यो रायियः पशवोऽदितिः ।
धेनुः संशिश्वरी गृष्टिरुरुधारा रिधायसः ।
ऊर्जस्वत्यः पयस्वत्यः पीवस्वत्यो गव्यं विसद् ।
चित्तगर्भा जातगर्भा निवृत्तप्रसवा स्तरी ।
वत्सः शिशुर्वष्कयस्तु वत्सः स्यादेकहायनः ।
अध्यूर्धवर्षस्त्वविः स्याद्दध्रिर्मुष्के हते भवेत् ।
वृषो दधिर्मुष्कसारो वृषोक्षा भीमवंसगौ ।
उष्ट्रारो वृषभोऽनड्वान् प्रयोगो यस्तु दम्यते ।
रिरष्टोऽशक्त उत्सृष्टो वहनात्कर्षणादपि ।
पयःक्षीरं सवःपक्वं पीयूषममृतं परम् ।
१६० दुग्धं काम्यमृतं धायः साध्वन्धो रुशदाशिरः ।
शुष्कं स्यात्षोऽशं तेषामाज्यं सर्पिर्घृतं मधु ।
व्रजहं व्रक्षणोधश्च वाचक्रास्त्रय ऊधसः ।
स्तनः शशः समौ स्यातां शृङ्गकूटोपशास्तराः ।
त्वक् चर्म कृत्तिर्वृजनमविर्मेष उरावि कः ।
अजश्छागः शुगः पेत्वश्चाजकाव उरामथिः ।
सालावृकः सारमेयो विश्वयत्सरमा वृकः ।
सिंहो मृगस्तस्य ... ... ।
इभो हस्ती तथैवेभ्यः उष्ट्रगर्दभरासभाः ।
लोपाशः स्यात्कृष्णमृगः पतरुस्त्व ... कान्मृगः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

१७० वराहसूकरमृगाः शशारूश्च .... ।।
कैतवः शुन्धवः पैद्वो हरितोर्वन्त आशवः ।।
किलास्यो व्यत्ययः पत्रं दधिक्रा वह्निवाघतौ ।।
पतत्रिणः पतङ्गाश्च ककुहासः प्रतूर्तयः ।।
मांश्चत्वो बभ्रवः श्रौष्टिः सप्तिः पृषतयो हरिः ।।
एतग्वा तरणिर्वाजी दधिक्रावा वयोजवः ।।
विप्रा गावोऽजिराः श्येनाः सर्गा रम्याश्च वक्षथाः ।।
पृषत्य एतशा नप्त्यः शुचिहासो रघुस्तथा ।
जागता न्यश्वनामानि रोहितोऽग्नेः प्रकीर्तितः ।
अरुण्यो गाव उषसां विश्वरूपा बृहस्पतेः ।

१८० हरी इन्द्रस्य हरितः सूर्यस्याश्वौ तु रासभौ ।
अश्विनोर्नियुतो वायोः पृषस्यो मरुतां तथा ।
पूष्णोऽज्ञाः सवितुः श्यावास्तेऽमी वैशेषिका दश ।
मांसं मा आमिषं क्रव्यं क्रविडामश्च षट् समाः ।।
शकृच्छकृस्तथा भासः शकृतो वाचकास्त्रयः ।।
अश्वाजनी कशा तोदः कशिका च तुजा समाः ।।
वस्त्रं वाससस्तना सानुर्निर्णिगल्कं तथा स्नु च ।।
वारेण्यमिति वस्त्राणि वाससोऽन्ते च सिग्भवेत् ।।
स्याद्वीयमानं विततं वाधूयं मन्त्रवाससि ।
पुत्रः सूनुर्यहुस्तोकः शेषोऽपत्यं नपात्प्रजाः ।।

१९० तुग्जातं जत्त्वो गर्भो यशो रेतो रयिस्तुजिः ।
तन्तुर्वीरो युवाजाश्वः कुमारस्तनयस्तनः ।
बह्मिजो यशसस्तान्यः पिशो मर्या वृषा शिशुः ।
दक्षो रावेतसुर्जायुः क्रीडिराण्ड कनीनकः ।
वाजी मीढ्वांस्तनूर्यांशुः शक्तितेजश्च रश्मयः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

जनिमा सूनरश्चापि पुत्रा एकोनजागताः ।
दुहिता विट् कनी कन्या प्रफर्वी मेनिकन्यके ।
शुन्ध्यू कनीनिकाथर्वी कुमारी युवतिस्तथा ।
दौहित्रो दुहितुर्नप्तिः पौत्रोऽपि तनयो नपात् ।
अगस्त्यस्य नद्भ इति स्वस्त्रीया नत ईरिताः ।
२०० स्त्रियो योषा योषणा ग्ना धेना मेना पुरन्धयः ।
नार्यो वपुष्यो रश्मिण्यो धीराः पत्न्यः कमद्युवः ।
अधर्यो जनयो जाया जामयोगर्भधीः पिशः ।
एषैषी महिषी केशी वेना युवतयो मतिः ।
अह्नो दिधिष्ण्वो यादुर्य उस्रात्रिर्भावयुश्चदः ।
सत्यश्च कुलपा शर्यास्त्रिशत्पञ्चाधिकाः स्त्रियः ।
विधवाविधुरे तुल्ये हस्ता स्त्री हाससंयुता ।
काममूर्ता वृषस्यन्ती विद्वला विदुषी समे ।
अनुचर्यनुदेयी स्यान्न्योचनी परिचारिणी ।
असपत्नी काव्यतिः स्यात्परिवृत्ता निराकृता ।
२१० अम्बका रोदसी पृश्निः पत्न्यो रुद्रस्य कीर्तिताः ।
शचीन्द्राणी च ऋतचित्पत्न्य इन्द्रस्य ता अपि ।
जननीन्द्रस्य निष्टिः श्री पज्रा चैवादितिस्तथा ।
उत ग्ना व्यन्तु या गुङ्गूर्देवपत्न्यः प्रदर्शिताः ।
माता जनित्री सूर्जन्म ननामापि च केचन ।
पिता तातश्च जनिता जन्मेति पितृवाचिनः ।
ऋषभः शृङ्गवृद्धीति पितेन्द्रस्य बभूव सः ।
जामिः स्वसा च पर्यायौ समे एव वधूस्नुषे ।
जामाता विट्पतिश्चैव वधूयुश्च तदीधितिः ।
जास्पतिश्च विजामाता भवेदश्रोत्रियो वरः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

२२० भर्ता हना युवा चाकन्युवशः पतिरेव च ।
जीरो वीरः पूर्वहूतिर्वृषणो वृषभो वरः ।
धवश्च पत्युर्नामानि तानीमानि त्रयोदश ।
पत्युः स्वसा ननान्दा सा उभयोः श्वशुरः पिता ।
स्यालो भ्राता तु भार्यायाः भर्तुश्चेद्देवृदेवरौ ।
माता प्रियायाः श्वश्रूः स्यान्माता पत्युस्तथैव च ।
धीर्धिषा धिषणा केतुर्मतिर्विद्मः क्रतुः श्रवः ।
मेधा मन्युर्मनश्चेतः पुरन्धिर्वयुनं शची ।
चेतनं विदथं माया मन्तुहृत्केतचित्तयः ।
द्वाविंशति स्युः प्रज्ञाया आगूराकृतिरिष्यते ।
२३० बलमोजः शवः क्षत्रं वाजश्चौत्नं तपः सहः ।
पौंस्यं मज्म स्वधा नृम्णं तविषी शुष्ममिन्द्रियम् ।
शर्धो दक्षस्तरः शोचिः शक्तिः शूषममस्तयः ।
मानुषं तुपुषिः पुष्टं त्वक्षः पुरुषता तथा ।
अमुर्यं वृजिनं रक्षो वाजः सत्वमसुर्जनुः ।
शृध्या वेपो रयः पृक्षो वृषत्वं बन्धुयामनी ।
तुजाभ द्रविणं ब्रह्म तविषाश्वे अपस्तथा ।
असुरत्वं च पञ्चाशद्बलस्यैकाधिकं भवेत् ।
मनुष्याः कृष्टयो मर्त्या आयवः पूरवः प्रजाः ।
विशो मरो जना मर्या नहुषो मनवोऽनवः
२४० मर्ता व्राताश्चर्षणयो मानुषा जन्तवो मुरः ।
क्षोणयो जनिमान्यूमा जन्मानि भुवनानि च ।
केशिन्यः पुरुषा भूम चर्षणिर्वह्निमाहिनौ ।
क्षितिर्वः नायुर्वनुषो मनुषस्तुर्वशायवः ।
देह्यो मह्यः पुरः पस्त्या जातुः पत्युरया वसुः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ऋषुरेवा मनुष्याणां त्रिष्टुबेकाधिका भवेत् ।
पादः पत्पट् चरित्रं च जङ्घोरुः सक्थिपक्वरी ।
एनी प्लवं तस्यमूलं वटूरं गुल्फमिष्यते ।
शिश्नः शेफो वैतसश्च कपृद्धश्च मेहनः ।
अनस्थोरु प्रजननं सवो धूर्तस्तु निष्पपीः ।
२५० योनिर्भेदो भसत्सूम कंशोपस्थे च रोमशम् ।
उदरं जठरं कुक्षिर्हार्दिगर्भः समा इति ।
उरो वक्षश्च हृदयं हृच्चत्वार इमे समाः ।
बाहू भरित्रौ भुरिजौ करः स्ना किरणोऽङ्कुशम् ।
हस्तो विनं गृसः पाणी गभस्ती शक्वरी इति ।
बाह्वोरेकादशैतानि मूलमंसत्रयोरिति ।
अङ्गुल्यो योषणः शाखा वृशो नप्त्यः क्षिपो विपः ।
अण्व्योऽग्रुवो दीधितयो धितयो जामयो धुरः ।
अथर्योऽवनयः कक्ष्या स्वसारो रशनोस्रयः ।
शर्या योक्त्राणि हरितो हस्त्यभीशुगभस्तयः ।
२६० क्षपाश्चाङ्गुलिनामानि षड्विंशतिरिमानि नः ।
ग्रीवा ग्रयः शिरो मूर्धा शीर्षोखे शिम्बलं तथा ।
कर्णः श्रोत्रं हनू शिप्रे स्यातां ते अधरोत्तरे ।
चक्षुश्चक्षोऽक्षि दृक् चक्षुर्दृङ् मुखमासास्याननाः ।
वाक् शुक्तिरिति नामानि सप्तास्यस्य प्रचक्षते ।
द्रंष्ट्रे जम्भे च तीक्ष्णाग्रौ दन्तौ पार्श्वगतौ मतौ ।
जिह्वा धना काकुदं च जिह्वाया वाचकास्त्रयः ।
शिप्रे हनू नासिके वा तथा यास्कोऽब्रवीदिति ।
शिरस्त्राणेऽपि शिप्रा स्यात् कपर्दस्तु शिखा मता ।
मांसं शिरस्यं मस्तिष्कं केशाः स्युर्मूर्धजा इति ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

२७० रोमलोम तान्वमण्व्यः केशसङ्घस्तु कः स्मृतः ।
शरीरमात्मा देहश्च दमो धाम तनुर्जुसुः ।
जरायुर्ब्रह्मवपुषी मानं गात्रं च नाम च ।
त्वक् पृष्ठं गेयमेतानि देहनामानि षोडश ।
जीर्णो जुजुर्वाञ्जहितस्तवीयाञ्जिव्रिराशितः ।
वृधो ज्ञश्चे तवांश्चेति नव वृद्धस्य वाचकाः ।
श्रोणो विभग्नजानुः स्याच्छयावः कुष्ठेन दूषितः ।
जरणा पलितो वव्रिर्ज्जरा यक्ष्म गदो रपः ।
स्रामोऽमीवा रजो रोगो विशंसो द्वादशो भवेत् ।
अश्लीलस्तु कृशाङ्गः स्यात्सुप्रतीकस्तु शोभनः ।
२८० मनीषिणो विपो विप्रा गृत्सा विप्रा विपश्चितः ।
कवयो मेधिरा धीरा वेनाः कण्वा नवेदसः ।
आकेनिपा विधातारो मतयोऽद्वयतयोऽसुराः ।
केनिपा मतुथाः क्रीस्ताः प्रज्ञातारः प्रचेतसः ।
चिकित्वन्मनसोऽमूरा वेविदानाः पुरन्धयः ।
ऋभुर्विद्वानुशिक् सूरिश्चिकित्वान् स्पट् कविक्रतुः ।
बोधिन्मना मन्वपाको बोहब्रह्मासिमाघवौ ।
जानन्मनोता दीर्घश्रुन्मन्तुमान्मन्तवस्तथा ।
वचोविदश्च प्रज्ञाः स्युः पङ्क्तिः पञ्चाविका इति ।
अविद्वानन्धबधिरौ पाकमूकावचेतसः ।
२९० स्तोतारः कारवो रेफा जरिता स्तोमवाहसः ।
सूरयः कीरयो रुद्रा मरुतो वृषभा नराः ।
ब्रह्मणो वसवो वाका हडो ब्रह्मकृतो मखाः ।
पादाः कण्वास ऋभवो जोगुवो मुनयः स्तुभः ।
वन्दारुः स्वरणः स्तोमो वृषा वह्निररिस्तुरः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सोमोवतो विप्रवचा गिरोऽनावाश्च वेधसः ।
स्वेदो विभावसुर्गृध्रो मध्वक्तौ सन् विचक्षणः ।
अरंकृच्छशमानोऽद्रिमना स्तामुविमन्यवः ।
सरवा जरन्नृषिः स्तुभ्वा वन्धुक्षिद्वृषमान्यवः ।
उक्थशा उक्थवाहाशा देवो भन्दिष्ठमन्दयू ।
३०० जोगुवानः सुश्रवसो वृधः सुभ्वा नमस्विनः ।
आप्रशुष्टिः पूर्वहूतिर्गाधिनो रघुमण्यवः ।
मनी गूर्तिर्मेदिनश्च नदनुः सूक्तवागिषः ।
स्तौनः श्वान्तः प्रमन्दो दङ्गाथिता मतयो जुरः ।
ब्रह्मप्रियो गूर्तवचाः शंसो लोघो मदो मृगः ।
वचस्यवो धियो यज्ञ आङ्गूषा जूर्णिनोघसौ ।
मेधाःकृपाण उक्षाणः कामकातीः शुभा इति ।
स्तोतृनामान्येकशतं शाकलाः संप्रचक्षते ।
वाङ्निवित्तन्यतुर्गौरी स्वनो मन्द्रा जनी रपाः ।
गान्धार्वी सूनृता धेना वाणीची भारती स्वरः ।
३१० पावीरवी रवो वग्नुर्घोषः क्रन्दा इडा श्रुतिः ।
हस्कारो वाग्वनुर्गाथा प्रोथथो गौरभिष्टनः ।
मायुः स्वाहा चोण्युपब्दिर्जिह्वा नाडी प्रयुक्तुपः ।
मन्द्रानुष्टुप् कावकन्ये वक्वा वाणी पवित्रस्तथा ।
वद्या विपथ्या रवथो वामा वाक् त्रिष्टुबेकयुक् ।
स्तुतिर्ब्रह्म हवो मन्त्र उक्थं स्तोमो मतिः कथा ।
धीर्मन्यवाहः ककुहा शोकः काव्यं नमो वचः ।
प्रैष आङ्गूष आवृत्तिः कातिर्योनिर्जरामृतम् ।
स्तुन्मनीषोचथं धीतिर्होत्रा राधस्तुतो वनुः ।
हवीम धिषणा योग्या नीथयोजनगातवः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

३२० अक्षराशंसवहसी सूक्तमृङ्ग्यादनं दुवः ।
प्रयः पुरोहितिर्मन्तुर्वरूथं सक्ष्मवर्धनम् ।
द्यौः कीर्तिस्तवथ प्रैषो वाक्कार्या सूनृता कथा ।
शस्तिर्धनं शूषशासी मायाशीः साम धाम च ।
प्रयुजोऽवो निवचनं श्रोत्राकौं श्रौषडेव च ।
ऋतगायत्रमनना वन्दनं भन्दना तथा ।
प्रभृतिः सुमतिश्चैव पक्त्वा ब्रह्मकृतिस्तथा ।
अशीतिः स्तुतिनामानि मदस्तत्र निविद्भवेत् ।
ऋत्विजो ग्रावहस्तासो भरता वृक्तबर्हिषः ।
जुह्वः सबाधो होतारो देवा देवयवोऽसुराः ।
३३० वाघतः कारवः पस्त्याः सोममादो यतस्रुचः ।
उक्षा सरवाध्वरीयन्तो धीरणा संयतोऽपसः ।
सुहस्त्य ऊर्ध्वग्रावाणो युक्तग्रावा नरोह्रयः ।
हविष्मन्तस्तथाः पृक्षाः काकुभा ऋत्विजो मताः ।
हविर्हव्यं विश्वमिन्वं मधु यज्ञस्तनामृते ।
हविष्कृतिरपो मेधो मयो द्युम्नमृणं गृभः ।
स्वाहापूपपुरोडाशौ मन्धकं सुशमीति च ।
एकविंशः करम्भ स्याद्धविषो वाचकेष्विति ।
यजमाना विवस्वन्तो दाश्वांसः सद्मबर्हिषः ।
सुतावन्तो हविष्मन्तो हव्यदातिरनुव्रतः ।
३४० यज्वानो यज्यवो यज्ञा वीतिहोत्राः सपर्यवः ।
सोमानः सोमिनः सोम्याः सुकृत्सावो हविष्पति ।
मघवानो निक्तहस्ता दामा दाश्वांश्च दाशुरिः ।
रातहव्या विहुत्मत्यो हताः सुष्टिधियाजुरः ।
दीर्घप्रयज्युर्घातार अर्यो यज्ञियसोमपाः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विधन्तो यज्ञवनस आर्याः क्राणाश्च निःसृजः ।
इयक्षमाणो बर्हिष्मानृतावाश्वत्थसुम्नयू ।
हव्यवाड्वनिनः स्वाधीरुद्यतस्रुग्घियायवः ।
दीर्घाधियः पाकसुत्वा शिमीवानद्भुतो मखः ।
यज्ञसाचो रयिवृधो दाशाः प्राचुश्च सुक्षितिः ।
३५० वृधाः सहस्रनीथाश्च हविर्दा धीरणास्तथा ।
दाश्वध्वर ऋजूयाश्च हविष्कृद्वृषभा हवः ।
ओटयदेवो वसुधियः सुप्रावीर्देवयुस्तथा ।
त्रिसप्ततिः स्युस्त इमे यजमानस्य वाचकाः ।
कर्मविष्ट्वी दिवश्चित्त्रिह्म वीयं क्रतुर्व्रतः ।
अद्भुतं चरितं कर्त्वं दंसना सुवितं करः ।
कूटः सुकृत्या करणं केरुर्वायोद्यतं शची ।
अप्नोवश्चकृतं सत्यं नीतिरूतिर्महं शमी ।
उपेतिरत्वग्धि शग्म कावं जातमपः शिमी ।
कर्वरं करणं वेपः शिल्पापत्ये क्रतुर्यकम् ।
३६० धर्मवर्पो नाम पङ्क्तिः कर्मणः सप्तचाधिकाः ।
यज्ञः सवोऽध्वरो बर्हिः सवनं यजथो यजुः ।
ऋतं मघो देवतातिरिष्टिर्होत्रं महद्दमम् ।
मेधसातिर्हव्यजुष्टिः स्वर्णरो विष्णुकर्मणी ।
पङ्क्तिराधा देववीतिर्मियेधो माहिनं क्षयम् ।
वेदिर्निषदनं हर्म्यं क्रतुर्वक्षो हवीम च ।
सहस्रवल्शः संहोत्रः शेवारः परिधिर्हविः ।
त्रिषधस्थो देवयज्या सोतुवीतिर्दिविष्टयः ।
ऋतयुक्तिः सर्वतातिः सत्रं ब्रह्म कृतिस्तथा ।
सहस्रसावो विदथो द्यौर्धर्मोऽभिष्टिरेव च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

३७० सधमादो निषङ्गश्च चामर्यामसदस्तथा ।
ऋतस्य प्रभृतिः सद्म सप्तशीर्षा च धर्म च ।
महार्यं यजथस्तन्तुर्मेधो यज्ञस्य वाचकाः ।
द्विषष्टिः पङ्क्तिराधस्त्वं ब्राह्मणेन प्रदर्शितम् ।
अवन्तः पुष्करो धर्मो महावीरस्य वाचकाः ।
अव्रतस्तन्द्रयुः केपिः सुराश्वो मन्युषाविणः ।
अप्सवो यज्ञसाचश्च मृध्रवाचः कवत्नवः ।
जल्हवोऽपश्यतोऽरत्निरकर्मा दस्युकीटकौ ।
नास्तिकावतनामानि दश स्युस्तानि पञ्च च ।
सुदाः पुरूरवाः कण्वो नववास्त्व उपस्तुतः ।
३८० ययातिरेतशः कुत्सो दशस्युस्तुर्वशो यदुः ।
करञ्जहः पर्णयघ्न उग्रदेवस्तथेष्करः ।
अघाश्वः स्वर्णरः पेदुऋज्राश्वो नहुषो मनुः ।
आयुः शातवनेयश्च तूर्वयाणश्च कीर्तिताः ।
ऋगुत म ऋज्र इति यदिन्द्राग्नी यदुषु च ।
वाक्यैः सर्वेऽपि राजानः प्रतीता येऽप्यकीर्तिताः ।
अहिर्बुध्न्यस्तथा व्यंस और्णवाभश्च रौहिणः ।
पेरुः पिप्रुरर्बुदश्च ममस्युर्बृसयस्तथा ।
विष्वग्देह्यो नामरश्च धुनिश्च चुमुरिस्तथा ।
शुष्णं पिप्रुमृचा प्रोक्ता यो व्यंसमिति चेरिताः ।
३९० त इमे देवहन्तव्या असुराः सन्ति चापरे ।
ऋषयोऽत्रिर्भरद्वाजो वामदेवश्च काश्यपः ।
वसिष्ठो गोतमश्चैव भृगुर्गृत्समदस्तथा ।

---

१. ऋ० वे० ६'६३।९
२. ऋ० वे० १।१०३।८
३. ऋ० वे० १।१०८।८
४. ऋ० वे० १।१०१।२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वसिष्ठो गोतमश्चैव भृगुर्गृत्समदस्तथा ।
प्रियमेधः कलिर्द्युम्नो देववातो बृहद्दिव ।
हिरण्यस्तूप इडतो विश्वसामाससस्तथा ।
गविष्ठिरः स्यूमरश्मिः परावृज्जाहुषस्तथा ।
पृथिस्तथोर्ध्वरशनो विरूपो वैन्य एव च ।
अगस्त्योऽरिष्टनेमिश्च पलस्तिजमदग्नयः ।
निष्कग्रीवादयो वव्रेः पुत्राश्चत्वार ईरिताः ।
कण्वो मेधातिथिर्द्युम्नी विश्वामित्रो बरुस्त्रितः ।
४०० बहवः सन्ति त इमे तत्र तत्रोदिता इति ।
सत्यं श्रदित्था बडतमद्धा सत्रा च सप्त ते ।
क्रत्वेत्यपि च सत्यार्थे तुल्ये स्यातां मृषानृते ।
अमायः सत्यधर्मा स्यादतथामालिको मतः ।
सत्यानृताभ्यां संयुक्तो द्वयावीस्याद्द्वयुस्तथा ।
पापोंऽहूरण एनस्वानेनस्वी पापिनो मताः ।
ए·····श्चि किल्विषं वृत्रमेनोंऽहो निर्ऋतिर्द्वरः ।
अवद्यं वृजिनं रिप्रं तमोवन्निरयं रपः ।
रेण्वार्तना रजश्चागो दुष्कृतं दुरितिस्तथा ।
ऋजीयोऽसच्च कटुकं रेतो गायत्र सम्मिताः ।
४१० पापदारिद्र्यवचना काणा रायी च दुर्भरैः ।
कृत्येत्यलक्ष्मीनामानि तृष्टं तृष्यन्ति येन तत् ।
उदारः प्रमतिः सूरिर्वेनः प्रयतदक्षिणः ।
पुरोनवभ्रराधाश्च रेवान् पुष्टिस्तुवीमघा ।
विभूतद्युम्नो मघवां स्तुविनृम्णः पुरूवसुः ।
मंहनावान् वसुधितिस्तुविष्मान् स महाइडः ।
सहस्रदावाश्रुत्कर्णः सुदानुर्वाजिनीवसुः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

विसृष्टरातिर्धनदो मीढ्वान् गूर्तश्रवा मतिः ।
शन्दुः कविच्छत्सुमनाः सत्रदावा महामतिः ।
दाश्वान् धनस्पृक् पपुरिर्विश्ववारो वृषन्तमः ।
४२० महामना द्रवत्पाणिर्वृषभोऽकामकर्शनः ।
आर्योऽर्यमा दक्षिणावान् प्रचेताः सुमतिः पृणन् ।
द्रविणोदाः सुप्रदानुः सुकृतो मघवोऽसुरः ।
मंहिष्ठस्तूतुजिर्भोजः शाशदानो महामनाः ।
दानौकसश्च दक्षाय्यो जीरदानुर्विदद्वसुः ।
अर्शरातिर्वसुदावा कारुधायाः प्रतद्वसुः ।
निमेधमानः कामप्रो विचेताश्चोदयन्मतिः ।
गोविन्दरेहिमायासौ भूरिदात्रो वृषण्वसुः ।
ऋणयावा दातिवारः स्वर्णरो गोरुधाद्रयः ।
शिक्षानरस्कम्भदेष्णश्चित्ररातिरनानुदः ।
४३० स्पार्हराधा रध्रचोदः क्षपावांश्च रदावसुः ।
पिशङ्गरातिः कृष्टीप्रा भूरिदावा श्रुतामघः ।
अनुत्तमन्यु पुरकृद्येष्टाश्चाक्षोदनो वृधः ।
तुवीरवस्तुविद्युम्न इवावानिर्य एव च ।
मंहिष्ठरातिरुक्षेति दात्राख्या उत्कृती रिताः ।
लक्ष्मीः श्रीर्मङ्गलं भद्रं तमोऽश्लीलांहतिर्जसुः ।
अभिशस्ती निरेकश्च शूनदुर्मत्यवर्तयः ।
निर्ऋत्यमतिवावत्वं नैर्धन्ये द्वादश स्मृताः ।
आघ्रः कृशो गृभुश्चाङ्गूरधितश्चरुरेव च ।
भिक्षमाणो नाथमानः सनीयं द्रविणस्यवः ।
४४० उत्तानहस्तो महयन्नर्थी वेनंस्तथा भ्रमिः ।
याचन्कामश्चक्रमान इच्छन् कामीक आकयत् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

श्रद्धानस्तातृषाण इषिरास्तृणजौपशाः ।
वीर्यपाता कायमान इषुध्यन्नुशधक्कृशः ।
आनुष्टुभाः कायमाना भिक्षमाणास्तथैव च ।
आदित्सन्नपृणन्नप्रभुञ्जयन्नप्रचेतसः ।
आतूतुजिररातीवा केवलाद्यररुः पणिः ।
अरातिश्च तथारावा दाश्वश्चादाशुरिस्तथा ।
अरायी चाकवारिश्च षोडशा दातृवाचिनः ।
अनवद्येडयकीर्तेन्या वन्द्यो देवप्सरस्तमः ।
४५० कीजो धिष्ण्यो विश्वर्तो मन्त्रो ज्यायान्मरुद्वृधः ।
नव्या पृच्या वह्र्यागाः सुनीथो वस्नदर्शतौ ।
देवत्तं सूनरं काम्यं गिर्वाहा वासरी मघः ।
श्रीमतो समष्टकाव्यो बवदुक्थाः प्रयज्यवः ।
धनर्चामत्रमार्जाल्या वाविनोद्याचथोपमाः ।
प्रतिमानं पुनर्मन्यः स्वविवातो वपुष्टरः ।
अर्चत्रयो दुवसना अग्राद्वाना पुरुस्तुतः ।
गुहदवद्या गीर्वाणास्तोदवेद्या यसूनराः ।
चित्रः प्रशस्तो ज्येष्ठश्च नवीयाननवब्रुवः ।
पृथुप्रगाणो वन्द्यासः शंस्येडेन्यावृचीषमः ।
४६० यक्ष्मी वरिष्ठाषतरौ वपिष्ठा ऋणकातयः ।
कोणुकामतवान् राध्यो गाथान्यः ककुहो वसुः ।
अकवो देवजुष्टा च जोहूर्तं काव्यशुश्रिणः ।
स्तुषेय्यश्चाह्र्यो यज्ञः पनीयान् प्रश्रवास्तथा ।
अह्यः सुमन्तुर्ऋषभो गव्यो नेहाग्यू एव च ।
दृशीकः षडशीतिः स्युः प्रशस्यवचना इति ।
राजेशानः पतिरिनः पत्यमानः चयन् प्रभुः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अर्यो राष्ट्री स्वराडिर्य इरज्यन्तो विभुस्तथा ।
एकेशानकृदध्यक्षाः कर्ता काणः करिः करः ।
विंशतिः स्वामिनामानि देवं चैके प्रचक्षते ।
४७० त्रातविता भुगोमासः पयः पायुर्धियावसुः ।
पातावनिरवो विद्या रक्षिता पात्रमोम च ।
चतुर्दशैते त्रातारो दासाऽप्नस्थस्तथैव च ।
श्रुष्टीवा च धियंजित्वा भारवाहस्तु भारभृत् ।
श्रुष्टीवानं क्षिप्रमेके चर्मम्नाः पादुकप्रदाः ।
उपलप्रक्षिणी दासी वेषणेया प्रचक्षते ।
दासन्यत्रैतना नाम्ना समौ कीनाशकीनरौ ।
बलीवर्दाजकौ तौ च धान्यकृद्बीजवापकृत् ।
वृकलाङ्गलसीराणि फलाष्ट्रे तन्मुखे इति ।
कर्माराः कारवो विष्टी तक्षा तष्टा भृगुस्तथा ।
४८० शिक्वा शखानन्यतमो वृवुस्त्वेषां तु नामतः ।
ज्ञातिर्मित्रस्तथारातिर्युगापिः प्रष्टिरेव च ।
सचा सजात्यः शाकी च सनाभिः शाकजामयः ।
आप्ताः सचाभुवो ज्ञासः सजाताश्च सबन्धवः ।
अजुर्योऽमा तथा शेवः सचथः सहजानुषः ।
षड्विंशतिर्जामयः स्युर्बन्धुता सातिसंयुता ।
सख्यं साप्त सजाम्याप्ते प्रपित्वं भ्रात्रमेवच ।
ज्ञातेये षट् प्रयुज्यन्ते सुखं शर्म मयः सुगम् ।
श्रुष्टिः स्मत्कं जनुर्भद्रं जलाषं शमनुष्टुकम् ।
सुमृडीकं तथा सानुः सुदिनं रुदियं प्रियम् ।
४९० स्वस्तिः सुम्नं भोगशूषे सुगम्यं छर्दिः शुनं शिवम् ।
मार्डीकं सुवितं वस्यो वल्गु स्यूमन् युरेव च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

स्यूमना जनिमा श्वात्राः शिम्बाता शतरा तथा ।
स्वादु स्योनामषतराः पाङ्क्ताः स्युः सुखवाचिनः ।
सर्वे सुखकरेऽपि स्युः शेवृधः सुखकृन्मतः ।
शत्रवोऽभियुजोऽमीवा दस्यवो निगुतो मृधः ।
अघायन्तो निदोऽमित्राः शिश्नदेवा अरातयः ।
अत्राण्यशस्तयो दासा दिप्सवो राधसः स्पृधः ।
श्वयातयः परिधयो दुर्धियो हृदयाविधः ।
शिरोऽरयो रिषः शिम्युरत्रिणो यातवो द्विषः ।
५०० सश्चतो भूर्णयो वर्पो धूर्तयः परिषूतयः ।
अर्शसानाः प्रसितयो दुर्मित्रासो रिपो वृकाः ।
अत्या दुराध्यो रिपवो दुःशंसा दुच्छुना विपः ।
इरीरन्यः पृशन्यश्च वृत्राणि स्नेहतीर्दुहः ।
अंहः सपत्ना हृन्मृध्रा जुहुराणो द्विषन्व्यधिः ।
जिघद्वशस्तिविषुणा उपवक्ता विजामयः ।
आघायन्तो मनायन्तस्तथा वर्षारणौ ह्वरः ।
अशवा अतृषो मन्युः शत्रवः सप्ततिर्मताः ।
रक्षो यातुर्यातुजवो यातुधानाः किमीदिनः ।
ब्रह्मद्विषो मूरदेवा रेफा असुतृपोऽचितः ।
५१० जरूथं पिशुना मृध्रा दमो दानुपृशन्यवः ।
तपूंषि दुरितामीवा शर्धन्तोंऽहोयुवस्तमः ।
तमिषीच्यो दुर्मतयः पृशन्यश्च तमोवृधः ।
रक्षस्वी सोमपरिभादनिन्द्रो द्रोघवागपि ।
द्रुहोऽप्रशस्ता व्यथयो विवाचो जत्रवः पणिः ।
सललूकवनिष्यन्तः कवअद्रुष्कृतो शवः ।
अभिह्वृतो देवनिदः परिक्रोशो द्वयाविनः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अदेवा वृजिना नग्ना दुरेवा अनुधूपिताः ।
असुरा दानवा एन्यः पीयवो मायिनोऽत्रिणः ।
मित्रेरुरामात्क्रव्यादौ दुर्मन्मानः प्रियारवः ।
५२० मिथूदृशो दुर्मतयो भूर्णिरर्वा शफारुजः ।
पतङ्गाः शृतपादासास्ततनुष्टिरदेवयुः ।
यातुमावा शरुर्नत्वं मित्रज्ञश्च कवासखः ।
अघशंसः पथेष्ठाश्चे धन्या भोगनृचक्षसः ।
अदेवा उपहस्वानो जल्हवो ग्राहिरामुरः ।
अंहस्तथा शण्डिकाश्च रक्षसां त्रिष्टुभाविति ।
प्रमगन्दबेकनाटावाह यास्कः कुसीदिनौ ।
ऋषि परावृत्कुब्जत्वादनगन्धो भवेदिति ।
स्तानो द्वयावी दुःशंसो हुरश्चित्तस्करो वृकः ।
मुषीवाणास्तायवश्च ह्वरोऽघायुश्च तक्ववीः ।
५३० अघशंसः प्रस्फुरंश्च तक्वानः परिपन्थिनः ।
स्तेनाः पञ्चदशैते स्युर्भामो मन्युर्हरो ह्वरः ।
तपुरेहस्त्यजश्चैव अमोऽष्टौ क्रोधवाचिनः ।
हेडमानोऽमनाः क्रुध्मी जिहीडानश्च हीडितः ।
षष्ठो गृणानः क्रुद्धस्य भामितः सप्तमो मतः ।
युद्धं स्पृद्वृजनं वाजो भरोऽनीकं महाधनम् ।
पृतनाज्यं खजः कारः खलो मृक्षो गृणीषणि ।
संस्थं सहस्रप्रधनं दुरितं पृतना विवाक् ।
वैलस्थानं दस्यु हत्यं योगः समरणं समत् ।
समोहः समिथं सेना यामवृत्रककर्दवः ।
५४० असंत्र कोशं समनमाजिभर्मोत्सवाकराः ।
स्वर्जषहशर्महम्मीडहंजती पृत्सुतियुधिः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

परिवर्गो वृत्रतूर्यमपूर्यं संगमो जुरम् ।
अर्कसातिर्वाजकृत्यमभीकः संयदेव च ।
देवहूयं भयस्थं च संघावाधविरिष्टयः ।
मेधसातिश्च युद्धस्य साष्टपञ्चाशदुद्धृताः ।
शूरो यवीयुदसुरो बाहुचद्दृष्टरोऽभिभूः ।
अमनस्युर्घनो निष्फाण्मरायी यावयत्सखः ।
ओजायमानः स्वतवान् पृतन्युर्द्रावियत्सखः ।
पृथुश्रवा वाडहसृत्वा तोशोऽक्रो वर्णवारणौ ।
५५० एकवीरो दमूनाश्च सत्यशुष्मः सदासहः ।
सेन्योऽप्रतिधृष्टशवा अमितौजा धृषन्मनाः ।
उराणो यावयद्द्वेषो द्वयोयुर्ध्मोऽहरिष्वणिः ।
अनायुधो दधृग्जित्वा पुरु·····ष्कृदलातृणः ।
सहो निःषहमाणश्च वृत्रखादोऽप्रतिष्कुतः ।
भ्राजदृष्टिः क्षयद्वीरो नक्षद्दाभोऽभिभूतयः ।
चर्कृत्य एधमानद्विड्धावान् सिध्मपूर्भिदौ ।
सहस्रमूतिः प्रमरः शवसा जिगीषवः ।
भरस्वन्तो वृथाषाहः शाशदाना अभीरवः ।
आस्क्रोऽतिष्ठन्नमृक्तश्च सहन्त्यश्च घनाघनः ।
५६० ओजिष्ठो यन्तुरो द्रप्सः साधुः शुष्मी च गोदरिः ।
सुपारो नाभशी यक्षो द्विबर्हा हवनश्रुतः ।
परमाज्यो धृष्णुषेणो वलो मृध्रश्च मांश्चतुः ।
शृङ्गी कियेधाः कुचरो रक्षो·····ग्वृत्रहा शशः ।
द्वेषोयुतः सनुतर ऊर्ध्वसानोऽन्तराभरः ।
रंहि प्रत्वक्षसो हन्त्वः शौरदेव्या जिगीषवः ।
अभिष्टिशवा नृतमो वीरेण्यश्चोग्र एव च ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वितन्तसाय्यः सहुरिस्तुम्रवीरा विभञ्जनुः ।
वृषायमाणोऽषाडहश्च याताहन्ता नवाधिकम् ।
शतं नामानि शूराणां ये चान्ये तादृशा इति ।
५७० पूर्वगत्वा पुरो योधः क्षेप्नुः क्षिप्रेषुरेव च ।
अस्ता युध्वा वज्रधृष्णू आयुधीर्योध एव च ।
दश स्युर्योद्धृनामानि वव्राता समितिर्गणः ।
जग्मानीकं समूहे षट् स्तूपस्तेषां तु सप्तमः ।
वर्मा सत्रं वरूथं च द्रापिरत्कं च निर्णिजः ।
षट् स्युः कवचनामानि सत्वानः सादिनो मताः ।
अपगूडहं हिरुङ्निण्यमपि रिप्तमकुध्य·····त् ।
गोपायत्यमपम्लुप्तं सनुत्यापीच्यसस्वराः ।
रहश्चाकुत्र सनुतस्तिरो गूढे चतुर्दश ।
आयुधं हन्म वृषभः पवीरं निद्यवो वधः ।
५८० पर्वतः फेनमद्रिश्च सृक्को वज्रं धनुस्त्यजः ।
कुलिशं बकुरं वाशी पविः शम्बस्तथासि च ।
अश्माशनिस्तन्यतुश्च तुजं स्त्रीगीत एव च ।
सिनमर्कं च तृपलमवर्तिर्वर्तनिः करः ।
मन्मदिद्युदशस्तीश्च त्र्यविका त्रिशदायुधे ।
धनुर्हेतिर्धसचक्री वधस्नो वृक्ष एव च ।
जावयन्धनुषः सप्त बाणो बुन्द इषुः शकः ।
शर्याफलानसोऽक्तुश्च शरव्यापर्णवीस्तथा ।
रुरुचीर्ष्णिप्रतिहिता लायो विद्युश्च सायकः ।
जूर्णिर्यविः षोडशेषोः सप्तदश्यसना भवेत् ।
५९० ऋष्टिरूर्मिः खादिरारा क्षद्वच वाशी क्रिविर्दती ।
शोचिर्दात्रं सृणिश्चैव तथा वनधितिः परः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

स्वधिति द्वादशैतानि वज्रचनायुधवाचिनः ।
तेजनार्था शिलाक्ष्णोत्रं भवेद्वाद्यं तु गर्गरः ।
ज्या गौः प्रकोष्ठत्राणं स्याद्धस्तघ्न इति शाकलाः ।
स्थिरं वीडु कडहश्चैव बाष्पमन्तर्गतं विदुः ।
लघुतुच्छयन्तकर्दभ्रं कृष्वभार्वभर्भकः समाः ।
ध्रुवं स्थाः सनरं स्थातुर्जगम्यच्च रथं तुरः ।
क्षिप्रं मत्तु त्रिषु श्वात्रं शी ..... मज्रा भुरण्यवः ।
तूतुजिः शूधनास्तूर्णि र्द्रविणस्तृपलं द्रवत् ।
६०० तुर्वणिस्तूतुमा भूर्णिस्तथा द्रप्सो मनोजुवः ।
तुरास्तथैव तूर्ण्यर्था वातरंहाश्च जूर्णिती ।
दविध्वतं तूतुजानास्तरणिद्युगदेव च ।
आशुहेमा तुरण्यं च तरुत्रोऽरमतिस्तथा ।
आशुस्पन्दस्तथा हेत्वः क्षिप्रार्था बृहती भुरिक् ।
नवनूतननूत्नानि नव्यापूर्व्ये सनाच्चिरम् ।
प्रवयाः प्रदिवः प्रश्नः सनेमि सनयंस्तथा ।
पुराणं प्रथमं पूर्वमिति प्रत्नार्थ वाचकाः ।
निम्नं भरं गम्भरं च दश प्रवणवाचकाः ।
इदेदानीं समानार्थौ तादीत्ना स्यात्तदासमः ।
६१० महान्विरप्शी तविषो विहाया अम्भृणो बृहत् ।
यह्वोऽमात्रोऽद्भुतो वृद्धो विश्वप्स्न्यः कुहयाकृतः ।
ऋभुक्षा माहिनो यक्षो गम्भीरमहिषोऽक्षिताः ।
ऋभ्वोऽभ्वो विभृतः स्फूरो दिविक्षा व्राघतो व्यचः ।
सत्रा महित्वं महिमा तवो सामि परीणसः ।
अविदस्ये गिरौकाश्च ककुहो वरिमा मही ।
मनः स्थूरोऽतिमानश्च सप्रथा महिना तथा ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

गम्भीरञ्च भवीयश्च महतो वाचका इमे ।
महत्त्वस्यापि तेष्वेके चत्वारिंशत्त्रयश्च ते ।
शुक्रो दिवित्मा प्रुषितो दीदिविर्भ्राराघृणिः ।
६२० द्युक्षः सुरोचिः सुद्योत्मा बाकुरो जञ्जणा भवन् ।
भाऋजीको पाकचक्षा अरुणः कल्मलीकिनः ।
ऋभुर्ज्योतिर्जरायुश्च त्विषितं शुचयस्तथा ।
अभिद्यवः शुचन्तश्च घृतनिर्णिक् तथापरः ।
ऋभ्वा तथा सुसंकाशा गायत्रा दीप्तवाचिनः ।
ऋकायमाणो बृकतिर्जिज्यासन् हिंसकास्त्रयः ।
केक्षमाणश्चतुर्थः स्याज्जिगत् अस्तरुताचरन् ।
त्रयोऽध्वगा भवन्त्येते त्राता गोपास्तथावनिः ।
अवसस्तन्तुवायः स्यात्परिज्मर्योस्त्रिकास्त्रयः ।
गोपालवाचिनोऽमी स्युरन्त्यूती रक्षको भवेत् ।
६३० सम्राड्राज्यं प्रसन्ता च वसवानस्तथैव च ।
रथ्यश्चेश्वरनामानि समाप्तः पार्थिवो गणः ।
अन्तरिक्षं पृथिव्याप ऋतयो निर्नभो रजः ।
नाकः समुद्रं कुन्तत्रं व्योमधन्वाम्बरं च ।
ऋतस्य सानुप्रदिवि सगरो निण्युरेव च ।
विधर्मपांसुरं चैव सलिलं द्यौस्तथा पदम् ।
अन्तरिक्षस्य नामानि भवन्ति द्वे च विंशतिः ।
उरु विश्वं तु विपुरु सहस्रं व्याशनिः शतम् ।
भूरिपूर्वी कुविच्छश्वदयुतं बहुलं बहु ।
विश्वायुराशु बंहिष्टं बहुव्याप्त्यर्थं वाचिनः ।
६४० दिश आशाः ककुप्काष्ठा हरितो दापरा इति ।
रश्मयः किरणा गावो भानुरर्चिर्मरीचयः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

कृपा वपूंषि धामानि भासः केशा गभस्तयः ।
सप्तर्षयोंऽशवो द्यावो नामोस्राः समिधः स्पशः ।
अयास ऊर्मयो भर्ग आतपो वक्षथो रजः ।
रोचिः सुपर्णा द्युम्नानि वसवः पायवो नरः ।
जुह्वः पाजो दीधितयो वाश्यः खेदो हरो घृणिः ।
अरुर्वनानि वस्त्राणि शुष्माः पन्था अभीशवः ।
अनीकं वसनं चक्षुरनवः शोचिरुस्रियाः ।
सूपा द्रप्सा मयूखं श्रीर्विद्युतो देवहूतयः ।
६५० अक्तवो जन्तवः सूर्मीर्धीतयो भ्राज ऊजवः ।
इषोऽज्रा आशवो रोका ऋक्वाणः प्रसितिर्भ्रमाः ।
पथ्याः श्लोकास्तविष्यः पट्त्विषो भामोऽसुराश्चितः ।
सुचेतुः शरणाः सर्गाः पवयोऽर्कस्तपुर्वरः ।
ज्योतिः पवित्रं विषणे हेषो हेतिर्जयः सदः ।
स्वः श्वेतनं महो ध्वस्म विशश्चक्षश्च केतवः ।
वृजन्यश्च सुषुम्नश्च यन्त्राण्येवश्च रोचनम् ।
वाशी द्योत्म तथाजिह्वाः शक्मा आश्वच्च...न्तथा ।
दशकं शतमेतानि रश्मिनामानि शाकलाः ।
रूपं वर्पो मतिः पेशो वत्सो निर्णिग्वपुःप्सरः ।
६६० अर्कं प्रतीपं धादस्सु रूपे द्वादश कीर्तिताः ।
श्वेतः शुक्रो रुचश्चेति त्रयः शुक्लस्यवाचकाः ।
तमो ध्वान्तं तथा कृष्णं वर्तनिर्बहुलान्धसी ।
तमसो वाचकाः षट् स्युर्मरुतः स्वर्यजो नरः ।
सनीडा एवयावानो रुद्रा ऋक्वाण ऊतयः ।
उग्रा वराहा निजतो विश्वेदेवा उदप्रुतः ।
गणो वृषाणः शुचयो रुद्रिया गूर्तयो मघाः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

स्वेदाञ्जयो युवानश्च परिज्ञा च वराहवः ।
उपशाकास्तथा विप्राः पृश्नेः पुत्रास्तुरा अपि ।
गोजाताश्च तथा वृष्ण्या सत्वयावान एव च ।
६७० मरुतां त्रिंशदेकं च नामधेयानि शाकलाः ।
वायुरिन्द्रसखा श्वेतो जामाता त्वष्टुरेव च ।
विः पञ्चहोता रिबिति सप्तैते वायुवाचकाः ।
इन्द्र आखण्डलः शक्रो वृष्णिर्हरियोजनो वृषा ।
हर्यश्वो वृत्रहा सिध्मः पुरुहूतः पुरन्दरः ।
उग्रो हंसस्त्रितः शूरो वज्रबाहु ऋतस्तथा ।
सहस्रमुष्को मघवा वीरः शासस्तथा हरिः ।
हरिवानथ गार्ष्टेय आशुः शृङ्गवृषो नपात् ।
वज्री संक्रन्दनो मेष एकवीरः शचीपतिः ।
ग्रोत्रभिच्चेन्द्रनामानि भवत्यानुष्टुभानि नः ।
६८० उषाः पुनर्भू र्युवतिर्भास्वती सूनृतावरी ।
ऋतस्य योषा योषा च शुक्रा चित्रा विभावरी ।
मघोनिरुशतीःश्वेत्या शश्वती द्योतना मही ।
अर्या सुम्नावरी जैत्री धनुत्री नव्यसी स्वसा ।
विभारुणस्पुरहना दक्षिणा व्राश्च नूनृता ।
नारी दिवश्च दुहिता वधूश्चन्द्राञ्जनी.....।
आरुणी सूनरीश्वेत्या वाजिनी चाङ्गिरस्तमा ।
उच्छन्त्युषास्तथा वासो युगार्चाक्तुस्तथोदितः ।
ऋतः सुसदृशश्चेति पङ्क्तिः पञ्चाधिकोषसः ।
अहर्द्यौः स्वसरं घ्रंसो दिनमुस्रा दिवो दिवा ।
६९० वस्तोश्च वासरं भानुर्घृणं वास उषा इति ।
चतुर्दशाह्नो नामानि ह्यो गतं श्वस्त्वनागतम् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अद्यास्मिन्नहनीत्यर्थे सदा नित्यं दिवो दिवे ।
रात्रीश्यावी क्षपानक्तं शिरिणोर्म्या च शर्वरी ।
त्रिरश्रिरक्तुनकूष्णी मेकी दोषा तमः क्षपः ।
असद्भिः परितक्म्याथ रक्ता मर्त्या च निम्रुचः ।
रमा राम्या तमिस्रा च वस्त्री हिम्या हिमोषसः ।
अत्र्यश्चित्रकृष्णे च रात्रिरेकाधिका विराट् ।
नक्तोषासा तथा मेने क्षपा यम्या पतत्रिणी ।
युगनि च स्वसरौ च नक्ता चैवाहनी तथा ।
७०० समानबन्धू धर्मा च वाचकाः स्युः समस्तयोः ।
संवत्सरः सप्तचक्रः शरद्वत्सश्च बष्कयः ।
पञ्चारो वृषपर्वा च त्रिनाभिर्वत्सरो हिमाः ।
त्रिपाजस्यश्च वृषभस्त्रिचक्रः परिवत्सरः ।
अजो धाता द्वादशारो दश पञ्च च वत्सरे ।
तस्मिन्मासा द्वादश स्युरुपजातस्त्रयोदशः ।
ऋतवः पञ्च षट् सप्त त्रयो वा गुणयोगतः ।
तस्य पुत्रा अहोरात्रा अस्यवामीय इरिताः ।
बहुधा चास्यवामीये[1] सोऽयं संवत्सरः स्तुतः ।
पक्षी पतत्री च पदिर्मार्ताण्डः शकुनो वयः ।
७१० द्विजस्तथैव शकुनिः पक्षिणामष्टवाचकाः ।
निशागर उलूकः स्यादुलूकेत्यपि चापरे ।
आतिर्हस्वि सखा हंसः क्विङ्का वृषरवः शुकः ।
कर्करिश्चिच्चिकश्चाषो निहाकाकि किदीवयः ।
कृकदाशुगृध्रकङ्कौ तद्विशेषा मता इति ।
मुक्षीजा प्रसितिः सेतुर्वारणा गरुरंहतिः ।

---

१. ऋ० वे० १।१६४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

मृचा जालस्य सप्तैते वाचका इति शाकलाः ।
अभ्रं गोत्रं विमुक्रोशः सवृष्टिः पर्वता मिहः ।
उन्सः कबन्धः उपरश्चरुरोधोऽब्दिमान् ययिः ।
अर्णवः फलिनः पौरो वराहः शम्बलो वलः ।
७२० अद्रिर्गिरिः ससः सस्निः कुणारुः कल्प०···मृगः ।
अहिवृत्रः परिषदो द्रोणयश्चेलीबिशौदनाः ।
अश्मा वृषन्धिः पर्शानो मेघोऽश्ना रोहिणो दृतिः ।
मिहो नपाच्च वृषभो दिवः सूनुस्तथैव च ।
पर्जन्यस्त्रैष्टुभा मेघास्तडिद्विद्युत्समाविति ।
कुम्भो मानस्तथैवाप्स उदधिश्च समा इति ।
पूर्णमुब्धं समावेतौ·····कुरिक्तं प्रचक्षते ।
देवा यजत्रा अमृता हविष्मन्तो भुजः सहाः ।
अग्निजिह्वा नरः सोम्या वसवो वह्नयस्तथा ।
दैव्यो जनो रेणवश्च स्वर्दृशश्च तथोशिजः ।
७३० देवाः पञ्चदशैते स्युर्लोकाश्चैव रजांसि च ।
धामानि चेति लोकानां त्रयः स्युर्वाचका इति ।
नक्षत्रमृक्षा ज्योतींषि स्तरश्चित्रं समा इति ।
मासश्चन्द्रमा वृषो मासस्तेषां सोमस्तु पञ्चमः ।
अग्निस्तनूनपाद्रुद्रो जातवेदा वनस्पतिः ।
रोहिदश्वो नराशंसो·····वैश्वानरोऽङ्गिराः ।
हव्यवाड्भरतो वह्निः शोचिष्केश ऋतः सिमः ।
वीतिहोत्रो गृहपतिः कृष्णजंहा वसुः कविः ।
ऋबीसो घृतपृष्ठश्च श्वेतो दूतस्तथा त्रितः ।
षड्विंशतिर्भवन्त्यग्नेस्त्वष्टानावांस्तथाघृणिः ।
७४० विश्वरूपश्च चत्वारस्त्वष्टुः स्युर्वाचका इति ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रुद्र उग्रः शुचिर्वङ्कुर्वभ्रुस्तिग्मायुधः श्वितीक् ।
जलाषभेषजे रूपः स्थिरधन्वा त्रियम्बकः ।
भिषक्क्रमो वास्तोष्पतिः कपर्दी मरुतां पिता ।
भरतो रुद्रनामानि षोडशैतानि वैदिकाः ।
वरुणादित्यकवयः सम्राड्राजा धृतव्रतः ।
असुरो मेधिरो देवः प्रचेताश्च समुद्रियः ।
द्वादशो वृषभस्तेषां पर्जन्योऽथ महाधनः ।
अनागो वृषभश्चैव दिवस्पुत्रः समा विति ।
अंशुः पुष्करिणी च द्वौ सरसीवाचका इति ।
७५० बृहस्पतिर्गणपतिः सप्तास्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
आङ्गीरसो नीलपृष्ठः सप्तगुश्च बृहस्पतेः ।
यमो वैवस्वतो मृत्युर्वेधा राजा तथाहनाः ।
दुरितं दुर्गहा दुःखं विष्पितं दुःखवाचिनः ।
मित्रो राजाथ सुक्षत्र आदित्योऽयातयज्वनः ।
पूषाजाश्वः कपर्दीच पुरन्ध्रिश्च तथाधृणिः ।
हिरण्यगर्भःको राजा गतमश्च प्रजापतिः ।
विश्वकर्माविता धाता हिहायोऽजः समा इति ।
तार्क्ष्यः श्योनोऽरिष्टनेमिः सुपर्णो विर्मनोजवः ।
मन्युः स्वयंभूः सहुरिर्मन्योः स्युर्वाचका इति ।
७६० सवितायोहनुर्देवः सुपर्णो भग एतशः ।
विश्वानरस्तथा सूर्यो विप्रो देवः समा इति ।
हिरण्मयानि सर्वाणि तस्याङ्गान्यृषयोऽब्रुवन् ।
हस्तो जिह्वाचाक्षिणी च देवाश्चास्मिन प्रतिष्ठिताः ।
ऋभुर्विवा च वाजश्च त्रयः पुत्राः सुधन्वनः ।
नामानि तेषामृभवो वाजरत्नाश्च सूरयः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अनिःशस्ताः सुहस्ताश्च नपातः शवसश्च ते ।
सौधन्वना ऋभुक्षाणो वाजाश्चेति प्रचक्षते ।
पितरोऽङ्गिरसः सोम्या नवग्वा यज्ञियास्तथा ।
पूर्वे तथा दशग्वाश्च सप्तैतेऽङ्गिरसामिति ।
७७० अश्विनौ धिषणौ धिष्ण्या नासत्या रोदसी तथा ।
माध्वी दस्रा पुरुभुजा भुरणौ च करौ नरौ ।
ऋतावृधौ चेकरणौ तथैव च शुभस्पती ।
अश्विनोर्नामधेयानि दाशतय्यां चतुर्दश ।

द्यावापृथिव्यौ धिषणे इमे धृतवती तथा ।
उर्वी पृथ्वीत्यृचो[1]क्तानि देवी ओण्यौ चमू इति ।
ऋतावरी गभीरे च पितरौ रजसी तथा ।
मही अपारे युवतिर्मातरा विश्वशंभुवा ।
असश्चन्ती भूरिधारे सुकृते रोदसी तथा ।
सिचौच क्रन्दसी चैव ऋक्[2] स्याद्धृतवती इति ।
७८० सूर्यो वृषाजरो नाको गौर्गन्धर्व इनो हरिः ।

अह्नां केतुरिन्द्रसूरौ पूषाजः सविता भगः ।
नक्षत्रो भरतो ज्योतिर्ब्रध्नः स्वः पलितोऽमतिः ।
विश्वानरः सप्तनामा त्रिवस्वानरुणः शुचिः ।
सुपर्णो·····रुग्मौ च सरस्वांस्तरणिस्तथा ।
श्वेतः पतङ्गः शुन्ध्युश्च जातवेदाश्च वायसः ।
भास्वानमर्त्यो दूरेदृगात्मा जीवस्तथारतिः ।
अर्को विभ्राट् तथायुर्गो धाता आदित्य एव च ।
आदितेयस्तथा विष्णुर्ब्रह्मा हंसोऽतिजागतः ।

इति नामानुक्रमणी समाप्ता

---

१. ऋ० वे० १।१८५।७ २. ऋ० वे० ६।७०।१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वैदिक-निघण्टु-सङ्ग्रहस्य

पदानुक्रमणिका

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

सङ्केत-विवरणम्

कौ० नि०—कौत्सव्य-निघण्टुः
ग० सं०—गण-सङ्ख्या
या० नि०—यास्कीय-निघण्टुः
अ० खं०—अध्याय-खण्डम्
भा० वै० को०—भास्करीय-वैदिक-कोशः
क० व० श्लो०—कण्डिका-वर्ग-श्लोकः
मा० अनु०—माधवानुक्रमणी
ना०—नामानुक्रमणी
आ०—आख्यातानुक्रमणी
पं० सं०—पङ्क्ति-संख्या
पृ० दे०—पृथिवी-स्थानीय-देवता
अ० दे०—अन्तरिक्ष-स्थानीय-देवता
द्यु० दे०—द्युस्थानीय-देवता

आवश्यकनिर्देशः—१. यास्कीयनिघण्टोः चतुर्थाध्यायस्य त्रिषु खण्डेषु यानि अनेकार्थानि अनवगतसंस्काराणि पदानि निर्दिष्टानि तेषामत्र अर्थ-निर्देशः माधवीयानुक्रमण्यनुसारं भास्करीयवैदिककोशानुसारं च क्रियते।

२. कौत्सव्यनिघण्टोः ११५ तमे ११६ तमे च खण्डे यानि पदानि पठ्यन्ते तानि अनेकार्थानि विज्ञेयानि॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अथ

वैदिक-निघण्टु-सङ्ग्रहस्य

पदानुक्रमणिका

पदम्	अर्थः	कौ० नि० गण-सं०	या० नि० अ० खं०	भा० वै० को० का० वर्ग श्लो०	मा० अनु० पं० सं०
			अ		
अंशवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४३
अंशु	सरसि	—	—	—	ना० ७४९
अंशुः	सोमे	—	—	—	ना० ७०
अंसत्रकोशम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४०
अंसत्रम्	कवचे	—	—	—	ना० ५७४
,,	वर्मधनुषि	—	४।२	२।४।४२	—
अंहः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२५
,,	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०४
,,	अघे	६३	—	—	ना० ४०६
अंहति	नैर्घन्ये	—	—	—	ना० ४३५
अंहतिः	जाले	—	—	—	ना० ७१५
अंहुरः	पापे	—	४।३	२।५।३०	—
अंहूरणः	पापिनि	—	—	—	ना० ४०५
अकर्मा	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७७
अकवारिः	अदातरि	—	—	—	ना० ४४८
अकानिषत्	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५७
अकारिषम्	पूजने	—	—	—	आ० ३६
अकारीद्	पूजने	—	—	—	आ० ३०
अकुत्र	गूढे	—	—	—	ना० ५७८
अकूपारस्य	सूर्यकूर्मयोः	११५	४।१	२।४।१०	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अक्रुपन्त	स्तुतौ	—	—	—	आ० २५
अक्तः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
अक्तवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५०
अक्तुः	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	ना० ६९४
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
,,	बाणे	—	—	—	ना० ५८७
अक्रः	शूरे	—	४।३	—	ना० ५४९
,,	प्रकारे	—	—	२।५।२१	—
अक्रमीः	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९५
अक्रमुः	स्तुतौ	—	—	—	आ० २६
अक्रि	करणे	—	—	—	आ० ४१३
[1]अक्रुच्य···त्	गूढे	—	—	—	ना० ५७६
अक्रुष्ट	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
अक्षते	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४८
अक्षरम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० ११४
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
अक्षराः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२०
अक्षराः	उदके	७५	—	—	—
अक्षाः	क्षरणे	—	५।३	—	आ० ४०२
अक्षि	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६३
अक्षितः	महति	—	—	—	ना० ६१२
अक्षितम्	उदके	—	१।१२	१।१।२९	ना० १११
अक्षोदनः	दातरि	—	—	—	ना० ४३२
अक्षोभयत्	पेषणे	—	—	—	आ० ५०६
अगः	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०८
अगन्	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
अगस्त्यः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९७
अगिरत्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९५
अगूहथाः	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६७

१. 'अक्रुच्यक्' इति संभाव्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अगृभत्	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६४
अग्नायी	—	—	५।३	—	—
अग्निः	अ० दे०	१३७	५।१	—	—
अग्निजिह्वा	देवे	—	—	—	ना० ७२८
अग्निर्नये	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१७	—
अग्मन्	संग्रामे	—	२।१७	?	—
अग्राद्वाना	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५६
अग्रिया	अग्रगामिनि	—	४।३	२।५।१८	—
अग्रुवः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३१	ना० ९०
अग्रुवः	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।८	ना० २५७
अग्रुवः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६३
अघशंसः	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	ना० ५३०
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२३
अघायन्तः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९६
अघायुः	स्तेने	—	—	—	ना० ५२९
अघाश्वः	राजनि	—	—	—	ना० ३८२
अघोषाद्	शब्दे	—	—	—	आ० ५२
अघ्न्यः	पर्वते	—	—	—	ना० ३५
अघ्न्याः	उदके	—	५।५	—	ना० ११८
अघ्न्या	गवि	१३९	२।११	१।२।२०	ना० १४८
अङ्कुशम्	बाह्वोः	—	—	—	ना० २५३
अङ्क्वयन्ति	गमने	—	—	—	आ० ८९
अङ्गिरसः	अङ्गिरस्सु	१३९	५।५	—	ना० ७६८
अङ्गिरस्तमा	उर्षासु	—	—	—	ना० ६८६
अङ्गिरा	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३५
अङ्गुल्यः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५६
अङ्गूः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३८
अचक्ष्म	दर्शने	—	३।११	१।३।१५	—
अचथ	संगते	—	—	—	आ० ३८२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अचितः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०९
अचुच्यवुः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६०
अच्चिरम्	नवे	—	—	—	ना० ६०५
अच्छ	प्राप्तौ	—	४।२	२।४।४१	आ० ६१
अच्छान्त	उपच्छन्दने	—	—	—	आ० १५०
अच्युतम्	उदके	—	—	—	ना० १०८
अजः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०४
अजः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८१
अजः	विश्वकर्मणि	—	—	—	ना० ७५७
अज एकपात्	द्यु० दे०	१४३	५।६	—	—
अजगन्	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
अजति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५५
अजनः	,,	—	—	—	आ० २७६
अजन्ति	गमने	—	—	—	आ० ७४
अजरः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
अजा	पूषणि	—	—	—	ना० ७५५
अजाहतन	त्यागे	—	—	—	आ० १७९
अजिरम्	क्षिप्रे	—	२।१५	१।२।३२	—
अजिराः	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
,,	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३४	—
अजीगः	शब्दे	—	४।३	२।५।११	—
अजीनः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०४
अजुः	स्तुतौ	—	—	—	आ० २५
अजुर्यः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८४
अजूजुवत्	गमने	—	—	—	आ० ६९
अजूर्य	जरणे	—	—	—	आ० ३४२
अज्ञाः[1]	अश्वविशेषे	—	—	—	ना० १८२
अज्ञायि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२६

१. वेदे तु 'अजाः' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अज्म	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३८	—
,,	गृहे	—	३।४	१।३।६	—
अज्यते	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६९
अञ्जाः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	ना० ५९८
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
अञ्जते	श्रयणे	—	—	—	आ० ५२५
अञ्जते	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९५
अञ्जनी	उषसि	—	—	—	ना० ६८५
अञ्जन्ति	क्लेदने	—	—	—	आ० ४८२
अञ्जिभिः	अलङ्करणे	—	—	—	ना० १४६
अण्वम्	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८७
अण्व्यः	केशसङ्घे	—	—	—	ना० २७०
अण्व्यः	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।१०	ना० २५७
अतंसय	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११२
अतति	गतौ	२।१४	—	१।२।२९	—
अतथा	सत्यधर्मे	—	—	—	ना० ४०३
अतस्यति	गमने	—	—	—	आ० ७२
अतारिष्ट	तरणे	—	—	—	आ० ३४८
अतिक्रन्दन्ति	गमने	—	—	—	आ० ७५
अतिमनामहे	क्रमणे	—	—	—	आ० ४२१
अतिमानः	महति	—	—	—	ना० ६१६
अतियेषम्	अतिक्रमणे	—	—	—	आ० ४३९
अतिष्ठन्	शूरे	—	—	—	ना० ५५९
अतिष्ठिपः	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४९
अतीतपे	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६३
अतीतृषाम	तृष्णायाम्	—	—	—	आ० २०२
अतृणत्	खनने	—	—	—	आ० ४८९
अतृणद्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२०
अतृषः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०७
अत्कः[1]	वज्रे	—	२।२०	१।२।४३	—

१. यास्कीय निघण्टौ भास्करीय श्लोके च 'अर्कं' इति पाठान्तरम् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अत्कम्	कवचे	—	—	—	ना० ५७४
अत्ति	अदने	—	—	—	आ० १९३
अत्यः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	—
अत्यः	सोमे	—	—	—	ना० ७८
अत्यकृत	छेदने	—	—	—	आ० ३३९
अत्यक्रमीत्	अतिक्रमणे	—	—	—	आ० ४३९
अत्यर्बुदम्	वह्नौ	६६	—	—	—
अत्यस्तु	अतिरेके	—	—	—	आ० ४६०
अत्या[1]	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
अत्याक्ष	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९४
अत्राणि	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९७
अत्रिः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
अत्रिः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९१
अत्रिणः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१८
अत्रिणः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९९
अत्वग्धि	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५८
अत्सि	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९४
अथ	धने	—	—	—	ना० १४२
अथर्यः	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।१०	ना० २५८
अथर्युम्	रतनशालिनि	—	४।२	२।४।३१	—
अथर्वा	—	१४३	५।६	—	—
अथर्वाणः	—	१३९	५।५	—	—
अथर्वी	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९७
अदत्त	करणे	—	—	—	आ० ४१६
अददन्त	धारणे	—	—	—	आ० २१५
अदधावत्	गमने	—	—	—	आ० ७७
अदधीरि	अवरोहणे	—	—	—	आ० ४२३
अदर्वं	धारणे	—	—	—	आ० २१७
अदाशुरिः	अदातरि	—	—	—	ना० ४४७

१. अत्र 'अत्यः' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अदाश्वः	अदातरि	—	—	—	ना० ४४७
अदितिः	इन्द्रस्य जनन्याम्	—	—	—	ना० २१२
अदितिः	अ० दे०	१३८	—	—	—
,,	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ३
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
,,	अदीनायाम्	—	४।१	२।४।१६	—
,,	गवि	९२	२।११	१।२।२०	ना० १५०
,,	अ० दे०	१३९	—	—	—
अदिती	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४७	—
अदीयम्	गमने	—	—	—	आ० ६९
अदीरन्	दाने	—	—	—	आ० १६४
अदूदुषन्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३२
अदृंहत्	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २५०
अदृक्षत	दर्शने	—	—	—	आ० १२४
अदेवयुः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२१
अदेवा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२४
अदेवाः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१७
अद्धा	सत्ये	७१	३।१०	१।३।१४	ना० ४०१
अद्ध्यतयः[1]	प्रज्ञायाम्	८५	३।१५	—	ना० २८२
अद्भुतः	महति	६८	३।३	१।३।५	ना० ६११
अद्भुतः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४८
अद्भुतम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५५
अद्मसत्	अकर्त्र्याम्	—	४।१	२।४।७	—
अद्य	अस्मिन्नहनि	—	—	—	ना० ६९२
अद्यौत्	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६०
अद्रयः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९२
अद्रिः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५८
अद्रिः	पर्वते	१०१	—	—	ना० ३५
अद्रिः	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	ना० ७२०

१. यास्कीय-निघण्टौ भास्करीयश्लोके च मेघाविन्यर्थे 'अद्धातयः' इति पाठान्तर-मुपलभ्यते।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अद्रिः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८०
अद्रिमना	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९७
अधत्थ	धारणे	—	—	—	आ० २१७
अधर्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०२
अधसिषुः	गमने	—	—	—	आ० ७८
अधाह्यः	सत्ये	७१	—	—	—
अधिगातन	स्मरणे	—	—	—	आ० ४५३
अधितः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३८
अधिब्रवीतु	अधिवचसि	—	—	—	आ० ४५७
अधियेतिरे	धारणे	—	—	—	आ० २१७
अधिश्रयत्	प्रच्युत्याम्	—	—	—	आ० ५२८
अधीथ	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३२
अधीमहि	स्मरणे	—	—	—	आ० ४५३
अधुना	नवे	६९	—	—	—
अधूर्षत	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३११
अध्यक्षः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८
अध्ययष्ट	पूजने	—	—	—	आ० २८
अध्यायति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३३
अध्येति	अध्ययने	—	—	—	आ० ४८३
अध्येसि	स्मरणे	—	—	—	आ० ४५३
अध्रिगुः	पावके	११५	४।२	२।४।३२	—
अध्वनयत्	शब्दे	—	—	—	आ० ५३
अध्वनीत्	गमने	—	—	—	आ० ७६
अध्वरः	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२७	ना० ३६१
अध्वरम्	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।७	—
अध्वरीयन्तः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३१
अध्वा	अन्तरिक्षे	९८	१।३	१।१।६	—
अध्वा	अध्वनि	—	—	—	ना० २२
अनः	अनसि	—	—	—	ना० ४४
अनक्	अन्धे	—	—	—	ना० ५२७

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अनक्षत	भजने	—	—	—	ना० १४२
अनज्यादि	क्लेदने	—	—	—	ना० ४८२
अनड्वान्	वृषभे	१३७	—	—	ना० १५७
अनन्ते	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
अनभिशस्त्यः	प्रशस्ये	—	३।८	१।३।१२	—
अनमयः	यमने	—	—	—	आ० ४९०
अनमस्यन्	पूजने	—	—	—	आ० २८
अनयन्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६४
अनर्थी	कायमाने	—	—	—	ना० ४४०
अनर्वा	अनाश्रिते	११५	४।३	२।५।२८	—
अनर्शरातिम्	निष्पापदानकृति	११५	४।३	२।५।२८	—
अनवः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।५	ना० २३९
अनवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४८
अनवद्य	प्रशस्ये	६२	३।८	१।३।१२	ना० ४४९
अनवब्रवः	अनवक्षिप्ते	—	४।३	२।५।३२	ना० ४५८
अनवब्रुवः[1]	प्रशस्ये	—	—	—	—
अनवभ्रराधा	दातरि	—	—	—	ना० ४१३
अनवायम्	सकले	—	४।३	२।५।१३	—
अनष्टाम्	व्याप्ते	—	—	—	आ० ४७१
अनस्था	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४९
अनागः	पर्जन्ये	—	—	—	ना० ७४८
अनानुदः	दातरि	—	—	—	ना० ४२९
अनायुधः	शूरे	—	—	—	ना० ५५३
अनार्तिषु	तपने	—	—	—	आ० २७८
अनावाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९५
अनावान्	त्वष्टरि	—	—	—	ना० ७३९
अनिःशस्ताः	सुधन्वनःपुत्रे	—	—	—	ना० ७६६
अनिति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
अनिन्द्य	प्रशस्ये	६२	—	—	—

१. नामानुक्रमण्याम् अपपाठोऽयं प्रतीयते वेदे तु 'अनवब्रवः' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अनिन्द्रः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१३
अनीकम्	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४८
अनीकम्	समूहे	—	—	—	ना० ५७३
अनीकम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३५
अनुक्रोशन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ४३
अनुत्तमन्युः	दातरि	—	—	—	ना० ४३२
अनुदेयी	अनुचर्यायाम्	—	—	—	ना० २०८
अनुघूपिताः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१७
अनुप्रयेजे	पूजने	—	—	—	आ० ३४
अनुमतिः	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
अनुममिरे	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५५
अनुमम्नाते	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५३
अनुमुदीमहि	पूजने	—	—	—	आ० ३३
अनुव्रतः	यजमाने	—	—	—	३३९
अनुष्टुकम्	सुखे	—	—	—	ना० ४८८
अनुष्टुप्	वाचि	—	—	—	ना० ३१३
अनुष्ठाः	उदके	—	—	—	ना० १२१
अनूषत	स्तुतौ	—	—	—	आ० १६
अनृतम्	असत्ये	—	—	—	ना० ४०२
अनेन	पने	—	—	—	—
अनेमाः	प्रशस्ये	—	३।८	१।३।१२	—
अनेद्यः	प्रशस्ये	६२	३।८	१।३।१२	—
अनोनुवुः	शब्दे	—	—	—	आ० ५४
अन्तः	दूरार्थे	—	—	—	ना० २७
अन्तमानाम्	अन्तिके	७३	२।१६	१।२।३४	—
अन्तराभरः	शूरे	—	—	—	ना० ५६४
अन्तरिक्षम्	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।६	ना० ६३२
अन्ति	समीपे	—	—	—	ना० ३१
अन्त्यूती	रक्षके	—	—	—	ना० ६२९
अन्धः	अविदुषि	—	—	—	ना० २८९

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अन्धः	सोमे	—	—	—	ना० ७३
अन्धः	पयसि	—	—	—	ना० १६०
अन्धः	ओदने	११५	४।२	२।४।२०	—
अन्धः	तमसि	११६	—	—	ना० ६६२
अन्धः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१२	—
अन्धि	क्लेदने	—	—	—	आ० ४८२
अन्नम्	अन्ने	८८	—	—	ना० १२५
अन्नम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	—
अन्यः	शत्रौ	१२५	—	—	ना० ५०३
अन्वति	छेदने	—	—	—	ना० ३३९
अन्वेति	अन्वेषणे	—	—	—	आ० १३५
अपः	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	—
अपः	कर्मणि	६१	२।१	१।२।१	ना० ३५८
अपः	बले	—	—	—	ना० २३६
अपः	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
अपगूडहम्	गूढे	—	—	—	ना० ५७६
अपच्यः	प्रच्युत्याम्	—	—	—	आ० ५२९
अपतत्	पतने	—	—	—	आ० ५०७
अपत्यम्	पुत्रे	—	२।२	१।२।२	ना० १८९
अपत्यम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५९
[1]अपम्लुतम्	गूढे	—	—	—	ना० ५७७
अपश्यत	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७७
अपसः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३१
अपसम्	उदके	—	—	—	ना० ११५
अपह्नये	स्तेये	—	—	—	आ० ४४९
अपांनपात्	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
अपाणम्	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५२
अपाधां	बाहूपधाने	—	—	—	आ० ३९८
अपानयत्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११३

१. नामानुक्रमण्यां तु अपपाठोऽयं प्रतीयते वेदे तु 'अपम्लुक्तम्' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अपायि	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३६
अपारे	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४७	ना० ७७७
अपारोधम्	त्यागे	—	—	—	आ० १८१
अपावपः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६९
अपाष्ठः	—	११६	—	—	—
अपास्थुः	गमने	—	—	—	आ० ८०
अपिंशः	छेदने	—	—	—	आ० ३३५
अपिंशत	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
अपिप्रत	पूरणे	—	—	—	आ० ५००
अपीच्यम्	गूढे	१०७	३।२५	१।३।३७	ना० ५७७
अपीपतत्	गमने	—	—	—	आ० ८०
अपीयति	लाभे	—	—	—	आ० १९१
अपुः	रूपे	—	३।७	१।३।१०	—
अपूपः	हविषि	—	—	—	ना० ३३६
अपूर्यम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४२
अपूर्व्यम्	नूतने	—	—	—	ना० ६०५
अपृणन्	अदातरि	—	—	—	ना० ४४५
अपेजते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५२
अप्नः	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	—
,,	अपत्ये	८७	२।२	१।२।४	—
,,	रूपे	—	३।७	१।३।१०	—
अप्नवाना	बाह्वौ	८१	२।४	१।२।७	—
अप्नस्थः	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७२
अप्नोवः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५७
अप्रचेतसः	अदातरि	—	—	—	ना० ४४५
अप्रतिधृष्टशवाः	शूरे	—	—	—	ना० ५५१
अप्रतिष्कुतः	शूरे	११५	४।३	२।५।१९	ना० ५५४
अप्रभुञ्जयन्	अदातरि	—	—	—	ना० ४४५
अप्रशस्ताः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१४
अप्वा	रोगजात्याम्	—	४।३	२।५।१४	—
,,	—	—	५।३	—	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	आ० अनु०
अप्सः	कुम्भे	—	—	—	ना० ७२५
अप्सः	रूपे	७९	३।७	१।३।११	—
अप्सवः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७६
अफाणयत्	गमने	—	—	—	आ० ७९
अबाधः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४४
अबुधम्	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३३
अबुध्रं	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६६
अबोधि	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६०
अब्दिमान्	मेघे	—	—	—	ना० ७१८
अभक्त	लाभे	—	—	—	आ० १९०
अभजन्त	लाभे	—	—	—	आ० १९१
अभिक्रमते	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९६
अभिअमेत	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९७
अभिख्या	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	—
अभिगृणीहि	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५४
अभिचक्ष	दर्शने	—	—	—	आ० १२३
अभिजुगुर्याम	पूजने	—	—	—	आ० ३१
अभिततनाम	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३०१
अभितस्थेन	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९९
अभितिष्ठ	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९४
अभितिष्ठेम	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९८
अभित्सरन्ति	गमने	—	—	—	आ० ७०
अभिदासत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१३
अभिदुद्रोह	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२३
अभिद्यवः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२३
अभिधित्सते	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६८
अभिधेत	गमने	—	—	—	आ० ७५
अभिधेतन	अभिधावने	—	४।३	२।५।३०	—
अभिनवामहे	स्तुतौ	—	—	—	ना० २५
अभिप्रमन्दे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १५
अभिप्रवन्त	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अभिप्रष्णत	सेचने	—	—	—	आ० ४०६
अभिबभूव	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३००
अभिभा	रज्ज्वाम्	—	—	—	आ० ८६
अभिभूः	शूरे	—	—	—	ना० ५४६
अभिभूः	अभिभूक्रियायाम्		—	—	आ० २९८
अभिभूतयः	शूरे	—	—	—	ना० ५५५
अभियन्तु	गमने	—	—	—	आ० ७१
अभियासिषत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३०
अभियुजः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९५
अभियुध्यः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६५
अभियोधीः	संगते	—	—	—	आ० ३९८
अभिवक्षः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११९
अभिवया	सोमे	—	—	—	ना० ७७
अभिवर्तय	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५८
अभिव्ययस्व	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८३
अभिशस्ती	नैर्घन्ये	—	—	—	ना० ४३६
अभिष्टन	वाचि	—	—	—	ना० ३११
अभिष्टयः	नद्याम्	—	—	—	ना० ८९
अभिष्टिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६९
अभिष्टिशवाः	शूरे	—	—	—	ना० ५६६
अभिष्यात्	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९४
अभिहवृत	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१६
अभीकः	युद्धे	—	२।१७	१।२।३६	ना० ५४३
अभीके	प्राप्ते	११७	३।२९	१।३।४१	—
अभीरवः	शूरे	—	—	—	ना० ५५८
अभीशवः	रश्मौ	११३	१।५	१।१।९	ना० ६४६
अभीशवः	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।१०	—
अभीशु	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५९
अभीशुः	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८५
अभीशू	बाह्वोः	—	२।४	१।२।७	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अभीष्टिः	धने	—	—	—	ना० १४१
अमुत्स्महि	बोधने	—	—	—	आ० ४५२
अमृत्स्महि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३२
अभूवि	व्याप्ते	—	—	—	आ० ४७२
अभूषद्	गमने	—	—	—	आ० ७२
अभूषन्	पूजने	—	—	—	आ० ३६
अमैष्ट	भये	—	—	—	आ० २८५
अभ्यजाव	संगते	—	—	—	आ० ३७९
अभ्यधाम्	वाहूपधाने	—	—	—	आ० ३९८
अभ्यम	संगते	—	—	—	आ० ३७९
अभ्यमन्त	रोगे	—	—	—	आ० ४७६
अभ्यमीषि	क्रोधे	—	—	—	आ० ४६१
अभ्यर्धयज्वा	पूर्णि[1]	—	४।३	२।५।८	—
अभ्यश्नवाम	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३००
अभ्यर्ष	अध्येषणे	—	३।२१	१।३।३३	—
अभ्यर्ष	दाने	—	—	—	आ० १५६
अभ्यसत्	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३०२
अभ्यसेताम्	भये	—	—	—	आ० २८५
अभ्यसेताम्	तपने	—	—	—	आ० २८२
अभ्यह्य	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०१
अभ्यातपन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१३
अभ्यारत	गमने	—	—	—	आ० ७८
अभ्यारुः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११५
अभ्यासन्	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९५
अभ्यौहिष्ट	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३००
अभ्रम्	मेघे	१००	१।१०	१।१।१६	ना० ७१७
अभ्रम्	उदके	—	—	—	ना० ११९
अभ्राजि	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३५८
अभ्रियम्	उदके	—	—	—	ना० ११६

१. द्र० निरु० ६।६ ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अम्बः	महति	६८	३।३	१।३।५	ना० ६१३
अम्बम्	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	—
अमंहत	गमने	—	—	—	आ० ६८
अमः	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ७
अमः	क्रोधे	—	—	—	ना० ५३२
अमतिः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२
,,	नैर्घन्ये	—	—	—	ना० ४३७
,,	रूपे	७९	३।७	१।३।११	—
,,	स्वात्मविज्ञाने[1]	११६	४।३	२।५।१४	—
,,	हिंसायाम्	१९	—	—	—
अमत्रः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५४
,,	महति[2]	—	४।३	२।५।२७	—
अमत्रपात्रम्	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५४
अमनस्युः	शूरे	—	—	—	ना० ५४७
अमनाः	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३३
अमन्तम	समीपे	—	—	—	ना० ३२
अमर्त्यः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८६
अमवान्	रोगभूते[3]	११५	४।३	२।५।१३	—
अमस्तयः	बले	—	—	—	ना० २३२
अमा	गृहे	८९	३।४	१।३।५	ना० १६
अमा	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८४
अमात्रः	महति	—	—	—	ना० ६११
अमाणि	—	—	—	—	ना० ४६
अमितौजाः	शूरे	—	—	—	ना० ५५१
अमित्राः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९६
अमिनःअनवछिन्ने,[4] भावने		५१	४।३	२।५।१९	—
अमीवा	रोगभूते[3]	११५	४।३	२।५।१३	ना० ४९५
अमीवा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५११

१. निरु० ६।११ ॥ २. निरु० ६।२३ ॥ ३. निरु० ६।१२ ॥
४. निरु० ६।१६ ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अमीवा	विशंसे	—	—	—	ना० २७८
अमुष्णाः	स्तेये	—	—	—	आ० ४५०
अमूरः	पण्डिते[1]	११५	४।३	२।५।९	—
अमूराः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८४
अमूर्यम्	बले	—	—	—	ना० २३४
अमृक्तः	शूरे	—	—	—	ना० ५५९
अमृडय	उपदये	—	—	—	आ० १५२
अमृतम्	निष्कहारयोः	—	—	—	ना० १४५
अमृतम्	अन्ने	—	—	—	ना० १२६
अमृतम्	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	ना० ११०
अमृतम्	पयसि	—	—	—	ना० १५९
अमृतम्	हिरण्ये	९१	१।२	१।१।५	—
अमृतम्	हविषि	—	—	—	ना० ३३४
अमृताः	देवेषु	—	—	—	ना० ७२७
अम्नः	—	११६	—	—	—
अम्नाते	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२६
अम्बका	रुद्रस्यपत्न्याम्	—	—	—	ना० २१०
अम्बयः	उदके	—	—	—	ना० १०५
अम्बरम	अन्तरिक्षे	९८	१।३	१।१।६	ना० ६३३
अम्बरम्	समीपे	७३	२।१६	१।२।३३	ना० ३०
अम्बु	उदके	७५	१।१२	१।१।२३	—
अम्भः	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १११
अम्भसी	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४५	—
अम्भृणः	महति	६८	३।३	१।३।४	ना० ६१०
अम्यक्	असम्यक्[2]	११५	४।३	२।५।१८	—
अयंलोकः	पृ० दे०	१३६	—	—	—
[3]अयः	निष्कहारयोः	९१	१।२	१।१।४	ना० १४४
अयति	गमने	—	—	—	आ० ७८

१. निरु० ६।८ ॥ २. निरु० ६।१५ ॥

३. को० निघण्टौ तु 'अरः' इति पाठः भ्रष्टः।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अयते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
अयथुः	,,	—	२।१४	१।२।३०	—
अयनम्	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
अयवः	मनुष्ये	—	२।३	१।२।६	—
अयाः	मनुष्ये	—	३।२९	१।३।४४	ना० २४४
अयात्थ	आच्छेदने	—	—	—	आ० ४६५
[1]अयामसि	निधने	—	—	—	आ० २२४
अयाविष्ठा	—	११६	—	—	—
अयासः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४४
अयासिषम्	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४७
अयुङ्क्त	योजने	—	—	—	आ० २९०
अयुतम	बहुव्याप्त्याम्	६६	—	—	ना० ६३८
अयोभसत्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९३
अयोहनुः	सवितरि	—	—	—	ना० ७६०
अरङ्कृत्	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९७
अरंहता	गमने	—	—	—	आ० ७३
अरणः	अरण्ये	—	—	—	ना० ३३
अरणः	उदके	७५	—	—	—
अरणि	दारौ	—	—	—	ना० ४१
अरण्यानि	अरण्ये	—	—	—	ना० ३४
अरण्यानी	अरण्यस्य पत्न्याम्[2]	—	५।३	—	—
अरण्ये	अरण्ये	—	—	—	ना० ३३
अरतिः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८६
अरत्निः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७७
अरदोत्	दाने	—	—	—	आ० १६४
अरमतिः	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६०३
अरम्णाः	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४८
अरयः	मनुष्ये	७८	—	—	—
अरयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९९

१. अत्र नयामसि इति संभाव्यते । २. निरु० ९।३० ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अरराम्	आच्छेदने	—	—	—	आ० ४६५
अररिन्दम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	ना० १०७
अररुः	दातरि	—	—	—	ना० ४४६
अरातयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९६
अरातिः	अदातरि	—	—	—	ना० ४४७
अरातीवा	अदातरि	—	—	—	ना० ४४६
अरायी	अदातरि	—	—	—	ना० ४४८
अरावा	अदातरि	—	—	—	ना० ४४७
अराविषत्	छेदने	—	—	—	आ० ३३८
अराविषुः	शब्दे	—	—	—	आ० ५५
अरित्रम्	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५२
अरिष्टनेमिः	श्येने	—	—	—	ना० ७५८
अरिष्टनेमिः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९७
अरिस्तुरः[1]	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९४
अरुः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४७
अरुणः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८३
अरुणः	उषसि	—	—	—	ना० ६८४
अरुणः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२१
अरुण्यः गावः	उषसाम् अश्वविशेषे	९४	१।१५	१।१।३८	ना० १७९
अरुषः	अश्वे	—	१।१४	१।१।३७	—
अरुषति	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
अरुषम्	रूपे	—	३।७	१।३।११	—
अरुषी	उषसि	११०	१।८	१।१।१५	—
अरैक्	करणे	—	—	—	आ० ४१८
अर्कः	वज्रे	१०४	२।२०	१।२।४३	—
अर्कः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १३०
अर्कः[2]	वृक्षे	११५	४।२	२।४।२७	—
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२४

१. नामानुक्रमण्यां तु 'अरिस्तुतः' इत्यपेक्ष्यते ।

२. निरु० ५।१।४।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८७
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
अर्कम्	रूपे	—	—	—	ना० ६६०
,,	आयुधे	—	—	—	ना० ५८३
अर्कसातिः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४३
अर्च	अन्ने	—	—	—	ना० १३०
अर्चति	—	९	३।१४	१।३।२०	—
अर्चत्रयः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५६
अर्चन्ति	पूजने	—	—	—	आ० २७
अर्चन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
अर्चन्ति	स्तुतौ	—	—	—	आ० २१
अर्चिः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४१
,,	ज्वलति	२०	१।१७	१।१।४१	—
अर्जुनम्	रूपे	—	३।७	१।३।११	—
अर्जुनी	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	—
अर्णः	उदके	—	१।१२	१।१।२४	ना० १०६
अर्णवः	सरसि	—	—	—	ना० १००
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७१९
,,	नद्याम्	७६	—	—	—
अर्णाः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३२	ना० ८९
अर्दति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
अर्दयति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
अर्थः	धने	—	—	—	ना० १३६
अर्थयन्ति	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४७
अर्थयासे	गमने	—	—	—	आ० ७०
अर्थयेथे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४८
अर्दयः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२५
अर्धाताम्	बन्धने	—	—	—	आ० ३९०
अर्बुदः	असुरे	—	—	—	ना० ३८७
अर्भः	लघौ	—	—	—	ना० ५९६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अर्मकः	लघौ	६७	३।२	१।३।२	ना० ५९६
अर्मकम्	—	—	३।२९	१।३।४१	—
अर्यः	स्वामिनि	—	२।२२	१।२।४५	ना० ४६७
अर्यः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४४
अर्यन्ति	गमने	—	—	—	आ० ७१
अर्यन्ति	पूजने	—	—	—	आ० ३५
अर्यमा	दातरि	१४३	—	—	ना० ४२१
अर्या	उषसि	—	—	—	ना० ६८३
अर्याः	मनुष्ये	७८	—	—	—
अर्वा	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	—
अर्वा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२०
अर्वाक्	अन्तिके	—	—	—	३१
अर्वाके	,,	७३	२।१६	१।२।३३	—
अर्शरातिः	दाताति	—	—	—	ना० ४२५
अर्शसानाः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०१
अर्षन्ति	गमने	—	—	—	आ० ६८
अर्हरिष्वणिः	शूरे	—	—	—	ना० ५५२
अर्हिरे	पूजने	—	—	—	आ० ३३
अर्लति	गमने	—	—	—	आ० ७७
अर्लर्ष्यं	गमने	—	—	—	आ० ७१
अलातृणः	शूरे	—	—	—	ना० ५५३
अलातृणः	मेघे[1]	१००	४।३	२।५।२	—
अल्कम्	वस्त्रे	—	—	—	आ० १८६
अल्पः	ह्रस्वे	—	३।२	१।३।२	—
अवः	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	—
अव	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५३
अवः	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२४
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०

१: निरु० ६।२ ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अवक्रन्द	शब्दे	—	—	—	आ० ४८
अवक्रमुः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२१
अवक्रमुः	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९५
अवक्ष्णोमि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३१
अवग्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३२
अवचक्रदत्	शब्दे	—	—	—	आ० ३८
अवचाकशत्	दर्शने	—	३।११	१।३।१४	—
अवटः	कूपे	७७	—	—	—
अवतः	कूपे	—	३।२३	१।३।३४	ना० ७९
अवतः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९५
अवतातिः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२२
अवतारि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३२
अवति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
अवतिरति	गतौ	—	२।१९	१।२।४१	—
अवदिषीय	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९५
अवद्यम्	पापे	—	—	—	ना० ४०७
अवधूनुषे	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१४
अवन्	पापे	—	—	—	ना० ४०७
अवनयः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३१	ना० ८८
अवनयः	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।९	ना० २५८
अवनयः	उदके	—	—	—	ना० ११९
अवनिः	पृथिव्याम्	—	१।१	१।१।३	ना० ४
अवनिः	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१
अवनिः	त्रातरि	—	—	—	ना० ६२७
अवनोः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२८
अवन्तः	महावीरे	—	—	—	ना० ३७४
अवन्तु	गमने	—	—	—	आ० ७२
अवपानम्	निपानार्थे	—	—	—	ना० ८३
अवभून्	गमने	—	—	—	आ० ७५
अवम्	समीपे	—	—	—	ना० ३२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अवमे	अन्तिके	७३	२।१६	१।२।३४	—
अवर्तिः	नैर्वन्ये	—	—	—	ना० ४३७
अवर्तिः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८३
अवर्यः	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९७
अवलम्बले	आच्छेदने	—	—	—	आ० ४६५
अवसः	तन्तुवाये गोपाले च	—	—	—	ना० ६२८
अवसम्	अन्ने	—	—	—	ना० १२९
अवसि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७४
अवस्थात्	आरोहणे	—	—	—	आ० ४२३
अवस्पृधि	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५१
अवस्पृशम्	स्पर्शने	—	—	—	आ० ४४५
अवहन्	प्रणयने	—	—	—	आ० ४८७
अवाख्यत्	दर्शने	—	—	—	आ० १२३
अवावरीद्	वारणे	—	—	—	आ० २९२
अविः	गोः वत्से	—	—	—	ना० १५५
अविः	मेषे	—	—	—	ना० १६४
अविका	मेषे	—	—	—	ना० १६४
अविजे	तपने	—	—	—	आ० २८२
अवित	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५१
अविता	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७०
अविदस्ये	महति	—	—	—	ना० ६१५
अविन्द	दाने	—	—	—	आ० १७१
अविन्दथां	लाभे	—	—	—	आ० १८७
अविन्न	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६८
अविविक्तः	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९४
अविवेषीः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१२
अविवेष	करणे	—	—	—	आ० ४२०
अविव्यतम्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २४१
अविषः	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५२
अविष्टः	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अविष्यन्	—	१५	२।८	१।२।१५	—
अवीवशन्	शब्दे	—	—	—	आ० ५५
अवीवृधत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३९
अवृणि	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४८
अवृष्टः	छेदने	—	—	—	आ० ३४०
अवेत्	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२६
अवेनद्	स्तुतौ	—	—	—	आ० २२
अवेविषत्	लाभे	—	—	—	आ० १८८
अवैत्	करणे	—	—	—	आ० ४१६
अव्यत	पवने	—	—	—	आ० ५१४
अव्यथयः	अश्ने	—	९३	—	—
अव्यथयः	अश्वे	—	१।१४	१।१।३७	—
अव्यन्	लाभे	—	—	—	आ० १८८
अव्यये	करणे	—	—	—	आ० ४१७
अव्याः	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५३
अव्रतः	नास्तिकाक्रते	—	—	—	ना० ३७५
अशक्नुवन्	शक्त्याम्	—	—	—	आ० ४५०
अशत्	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
अशनशि	—	२	—	—	—
अशनिः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८२
अशमिष्ट	स्तुतौ	—	—	—	आ० २३
अशमिष्ठाः	शमे	—	—	—	आ० ५१८
अशवः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०७
अशस्तयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९७
अशस्ती	आयुधे	—	—	—	ना० ५८४
अशान	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९६
अशायतः	निवासे	—	—	—	आ० ४९१
अशि	बन्धने	—	—	—	आ० ३९२
अशिद्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९७
अशिश्राय	निधने	—	—	—	आ० २२३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अशिश्रियुः	श्रयणे	—	—	—	आ० ५२४
अशिश्वितः	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६२
अशिश्वितत्	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६१
अशूशुवत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३५
अशूणोः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३३
अशोच्य	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५९
अश्नः	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
अश्नन्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९५
अश्नवत्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०८
अश्ना	मेघे	—	—	—	ना० ७२२
अश्नात्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२७
अश्नाति	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९३
अश्नीत	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९८
अश्नुते	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
अश्म	आयुधे	—	—	—	ना० ५८२
अश्मन्वतीः	नदीविशेषे	—	—	—	ना० ९९
अश्मा	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	ना० ७२२
अश्मा	पर्वते	१०१	—	—	ना० ३५
अश्य	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११६
अश्याम	लाभे	—	—	—	आ० १८९
अश्रायि	भजने	—	—	—	आ० १३९
अश्रेत्	निघने	—	—	—	आ० २२२
अश्लिषत्	श्लेषे	—	—	—	आ० ३९४
अश्लीलः	कृशाङ्गे	—	—	—	ना० २७९
अश्लीलम्	नैर्वन्ये	—	—	—	ना० ४३५
अश्वः	पूषणि	—	५।३	—	ना० ७५५
अश्वत्थः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४६
अश्वम्	बले	—	—	—	ना० २३६
अश्वाः	—	१।१४	१।१।३५	—	—
अश्वाजनी	कशायाम्	—	५।३	—	ना० १८५

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अश्विनौ	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७०
अश्विनौ	—	—	५।६	—	—
अषतरः[1]	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६०
अषाडहः	शूरे	—	—	—	ना० ५६८
अष्टकर्ण्यः	गवि	—	—	—	ना० १५०
अष्टमर्त्यः	—	११६	—	—	—
अष्ठाः	प्रच्युतिक्रियायाम्	—	—	—	आ० ५२९
असक्राम्	योऽन्तरिक्षयोः	—	४।३	२।५।३१	—
असघोः	धारणे	—		—	आ० २१७
असत्	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०९
असति	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४२
असद्भिः[2]	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९४
असनत्	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८५
असना	बाणे	—	—	—	ना० ५८९
असनाम	लाभे	—	—	—	आ० १९१
असश्चतः	नद्याम्	—	—	—	ना० ८९
असश्चन्ती	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७८
असाक्षि	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९९
असानिषम्	लाभे	—	—	—	आ० १८८
असामि	अनन्ते	—	४।३	२।५।२	—
असि	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०१
असि[3]	आयुधे	—	—	—	ना० ५८१
असिक्नी	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	—
असिन्वती	—	—	४।३	—	—
असुः	बले	—	—	—	ना० २३४
असुः	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	—
असुतृपः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०९

१. वेदे 'अषतरा' उपलभ्यते

२. अस्य स्थाने 'असिक्नी' संभाव्यते इदं पदं या० निघण्टौ तु प्रथम अध्यायस्य सप्तमे खण्डे उपलभ्यते। ३. वेदे तु 'असिः' इति पुंसि उपलभ्यते।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
असुनीति	—	१३७	—	—	—
असुरः	सोमे	—	—	—	ना० ६२
असुरः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४६
,,	मेघे	१००	—	—	—
असुरः	दात्रारिव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ४२२
असुरत्वम्	बले	—	—	—	ना० २३७
असुराः	प्रजायाम्	—	—	—	ना० २८२
असुराः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३२९
असुराः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१७
असूर्ते	सूर्ते	—	४।३	२।५।१७	—
असृक्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७३
अस्कभायत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२२
अस्कृधोयुः	—	११५	—	—	—
अस्तम्	गृहे	—	३।४	१।३।६	ना० १५
अस्तः	अध्वगे	—	—	—	ना० ६२६
अस्तभाये	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४७
अस्तमीके	समीपे	७३	२।१६	१।२।३३	ना० ३०
अस्तर्दयन्ते	छेदने	—	—	—	आ० ३३६
अस्ताः	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७१
अस्तारि	तरणे	—	—	—	आ० ४३३
अस्तुः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२७
अस्यः	तरणे	—	—	—	आ० ३४९
अस्फुरत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
अस्मे	अस्मदि	—	४।३	२।५।९	—
अस्य	—	—	४।१	२।४।१८	—
अस्याः	—	—	४।१	२।४।१८	—
अस्यानसिष्याद्	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०१
अस्ने मा	प्रशस्ये	—	३।८	१।३।१२	—
अस्वनीत्	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
अस्वाष्टाम्	शब्दे	—	—	—	आ० ४१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
अहना	उषसि	११०	—	—	—
अहनी	रात्र्यहनोः समस्तयोः	—	—	—	ना० ६९९
अहर्	अह्नि	—	—	—	ना० ६८९
अहासुः	त्यागे	—	—	—	आ० १८१
अहिः	मेघे	१००	१।१०	१।१।१८	ना० ७२१
अहिः	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
अहिः	असुरे	—	—	—	ना० ३८६
अहिर्बुध्न्यः	—	१३८	—	—	—
अही	गवि	—	२।११	१।२।२०	—
अही	द्यावा पृथिव्योः	—	३।३०	१।३४६	आ० ६८
अहेम	गमने	—	—	—	—
अहेषत	गमने	—	—	—	आ० ७९
अहोयुवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५११
अह्नांकेतुः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८१
अह्नाय	पुराणे	—	३।२७	१।३।३९	—
अह्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६४
अह्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
अह्वयाणः	—	—	४।२	२।४।३६	—
आ	समीपार्थे	—	४।२	—	ना० ३१
आः	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४३
आकं	दूरे	—	—	—	ना० २८
आकयत्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४१
आकरः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४०
आकाशे	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।७	—
आकीम्	सर्वपदसमाम्नाये	—	३।१२	१।३।१६	—
आकृतम्	सर्वपदसमाम्नाये	—	३।१२	१।३।१५	—
आकृतिः	आगुरि (अनुमोदने)	—	—	—	ना० २२९
आके	अन्तिके	—	२।१६	१।२।३	—
,,	दूरे	—	३।२६	१।३।३८	—
आकेनियाः	प्रज्ञायाम्	८५	—	१।३।२५	ना० २८२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा०अनु०
आक्रोशति	स्पर्शे	४७	—	—	—
आक्षाणः	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
आखण्डलः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७३
,,	हिंसायाम्	१८	२।१९	१।२।४२	—
आगतम्	गमने	—	—	—	आ० ७२
आगनीगन्ति	गमने	—	२।१४	१।२।२६	आ० ७६
आगासिषुः	शब्दे	—	—	—	आ० ५२
आग्निधानम्	देशप्रवणे	—	—	—	ना० १९
आघायन्त	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०६
आघृणिः	दीप्ते	—	४।२	२।४।२९	ना० ६१९
आघृणे	दीप्रे	—	—	—	आ० ३६०
आघोषथः	शब्दे	—	—	—	आ० ४५
आघ्रः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३८
आङ्गीरसः	बृहस्पतौ	—	—	—	ना० ७५१
आङ्गूषः	—	११५	—	—	—
आङ्गूष	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१७
आङ्गूषा	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०५
आचके	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५९
,,	कान्तौ	—	२।६	१।२।११	—
आचके	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४६
आचक्ष्म	दर्शने	—	३।११	१।३।१५	—
आचरवाद	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२६
आचरूयथुः	दाने	—	—	—	आ० १६८
आचरन्	अध्वगे	—	—	—	ना० ६२६
आचिकेतद्	निवासे	—	—	—	आ० ४९१
आचिक्रदत्	शब्दे	—	—	—	आ० ४८
आजकावः	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६५
आजगन्	गमने	—	—	—	आ० ८७
आजघर्ति	निघने	—	—	—	आ० २२२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
आजिः	युद्धे	—	२।१७	१।२।३६	ना० ५४०
आजिरायते	गमने	—	—	—	आ० ७९
आजुहोत	आह्वने	—	—	—	आ० ४७७
आज्यते	सेचने	—	—	—	आ० ४०५
आज्यम्	घृते	—	—	—	ना० १६१
आणौ	संग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३६	—
आण्डम्	पुत्रे	—	—	—	ना० १९३
आतक्षन्तु	दाने	—	—	—	आ० १५८
आततने	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७४
आततान	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११८
आतन्वते	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७४
आतयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४४
आताः	दिशि	—	१।६	१।१।११	—
आताः	समूहे	—	—	—	ना० ५७२
आतिः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
आतिरत्	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
आतूतुजिः[1]	अदातरि	—	—	—	ना० ४४६
आत्मा	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८६
आत्मा	देहे	—	—	—	ना० २६९
आत्मा	अन्ने	—	—	—	ना० १२८
आदत्	आसने	—	—	—	आ० ४८१
आददीहि	दाने	—	—	—	आ० १७६
आददृंहि	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४७
आदद्वहे	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८४
आदधर्षि	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३०१
आदामम्	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८५
आदारः	सोमे	—	—	—	ना० ७५
आदितेयः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८८
आदित्यः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४५
आदित्यः	सूक्तभाञ्जि	१४२	—	—	—

१. 'अतूतुजि' अपेक्ष्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
आदित्यः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८७
आदित्यः	अयातयज्वनि	—	—	—	ना० ७५४
आदित्याः	द्यु० दे०	१४४	—	—	—
आदित्याः	प्रथमागामिनि[1]	—	५।६	—	—
आदित्सन्	अदातरि	—	—	—	ना० ४४५
आदिदेशति	शब्दे	—	—	—	आ० ४१
आदिदेशति	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९८
आदीध्ये	देवने	—	—	—	आ० ४३७
आदेदिशत्	शब्दक्रियायाम्	—	—	—	आ० ५३
आध	निघने	—	—	—	आ० २२३
आधवः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८६
आधवः	कम्पके	—	—	२।५।३२	—
आधवः	आधवने[2]	—	४।३	—	—
आधाभिः	दुन्दुभौ	—	—	—	ना० ५१
आधारयन्त	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४११
आधावत	शोधने	—	—	—	आ० ५१६
आधृणिः	पूषनि	—	—	—	ना० ७५५
आनट्	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
आनड्	पूजने	—	—	—	आ० ३०
आनड्	प्रापणलाभे	—	—	—	ना० ११७
आनद्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६८
आनध्यायत	गमने	—	—	—	आ० ७७
आननः	आस्ये	—	—	—	ना० २६३
आनवन्त	शब्दे	—	—	—	आ० ५०
आनशे	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
आनशे	करणे	—	—	—	आ० ४१३
आनुषक्[3]	—	११५	४।३	२।५।१६	—
आनृचुः	स्तुतौ	—	—	—	आ० २२

१. निरु० १२।३५॥ २. निरु० ६।२९॥
३. निरु० ६।१४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
आन्त्राणि	अन्ने	—	—	—	ना० १२९
आपः	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	ना० १०५
आपः	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।६	ना० ६३२
आपः	सोमे[1]	—	५।३	—	ना० ७५
आपनीफणत्	गमने	—	—	—	आ० ९३
आपयत्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९८
आपानः	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
आपान्तमन्युः[2]	—	—	४।२	२।४।३२	—
आपिः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८१
आपिष	प्रेरणक्रियायाम्	—	—	—	आ० २५९
आपुः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
आपृक्षसे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११३
आपृचीमहि	संगते	—	—	—	आ० ३७८
आपृण	पूरणे	—	—	—	आ० ४९९
आपृणत्	पूरणे	—	—	—	आ० ५००
आप्ताः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८३
आप्ते[3]	ज्ञातेये	—	५।३	—	ना० ४८६
आप्यायसे	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २४०
आप्रशुष्टिः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०१
आभक्ष	निघने	—	—	—	आ० २१९
आभज	निघने	—	—	—	आ० २१९
आभर	दाने	—	—	—	आ० १७१
आभीशव	अङ्गुल्याम्	८२	—	—	—
आभुः	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३९
आम	सुखे	—	—	—	ना० ९३
आमः	मांसे	—	—	—	ना० १८३

१. निरु० २।१५, २१; ४।१६, २५; ५।५, ६; ६।२, ३, ११, १६, १७, २२; ८।६; ९।२६, २७; १०।३९, ४४, ४७; १२।३०॥

२. निरु० ५।१२॥

३. 'आप्त्यम्' इत्युपलभ्यते। निरु० ३।१५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
आमन्दिषाथाम्	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २८०
आमन्येताम्	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२८
आमात्	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१९
आमिमिक्षुः	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४९
आमिमिक्षुः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०४
आमिषम्	मांसे	—	—	—	ना० १८३
आमुरः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२४
आयंसत्	—	—	—	—	आ० १५८
आयक्षि	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४६
आयजामहे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४८
आयती	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।७	—
आयवः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।६	ना० २३८
आयामि	दाने	—	—	—	आ० १७०
आयुः	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	ना० १३०
आयुः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८३
आयुगः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८७
आयुज्य	योजने	—	—	—	आ० २९०
आयुधम्	उदके	—	—	—	ना० १०६
आयुधम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५७९
आयुधानि	उदके	७५	१।१२	२।१।२६	—
आयुधीः	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७१
आयुवते	संगते	—	—	—	आ० ३७७
आयुवस्व	—	—	—	—	आ० १६३
आयेजे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १११
आरत	गमने	—	—	—	आ० ७२
आरत	गमने	—	—	—	आ० ७४
आरमयः	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २५०
आरभे	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८६
आरवयत्	बन्धने	—	—	—	आ० ३८८
आराः	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
आरात्	इरे	—	—	—	ना० २८
आरितः[1]	—	४।२	—	—	—
आरिशन्ताम्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९८
आरुः	सूकरे	—	—	—	ना० १७०
आरुज	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७५
आरुणी	उषसि	—	—	—	ना० ६८६
आरुप	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
आरुव	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५३
आरुहे	आरोहणे	—	—	—	आ० ४२३
आरोहसे	आरोहणे	—	—	—	आ० ४२३
आर्तं	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
आर्तना	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०८
आर्त्नी[2]	—	—	५।३	—	—
आर्द्नन्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०९
आर्द्रम्	उदके	—	—	—	ना० १२१
आर्यः	दातरि	—	—	—	ना० ४२१
आर्याः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४५
आवचति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १९
आवत्	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०४
आवन्	समीपे	—	—	—	ना० ३१
आवपन्ति	गमने	—	—	—	आ० ७४
आवयः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११६
आवयति	अत्तिकर्मणि	१५	२।८	१।२।१४	—
आवयाः	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
आवर्जने	दाने	—	—	—	आ० १५७
आवल्ने	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६४
आवासयन्	व्युष्टौ	—	—	—	आ० ५२१
आविड्ढि	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५१
आविता	विश्वकर्मणि	—	—	—	ना० ७५७

१. निरु० ५।१५॥ २. निरु० ९।४०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा०अनु०
आविवाय	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११४
आविवासति	पूजने	—	—	—	आ० ३०
अविवासे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७६
आविवासेद्	गमने	—	—	—	आ० ७५
आविविद्रे	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२७
आविशन्तु	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०५
आविष्टत	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५०
आवीत्	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५०
आवृक्षि	छेदने	—	—	—	आ० ३३८
आवृणीमहे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४५
आवृत्तिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१७
आवेपयः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७६
आवोडहम्	दाने	—	—	—	आ० १७०
आशकाः	दाने	—	—	—	आ० १७४
आशन्धि	प्रणयने	—	—	—	आ० ४४१
आशवः	अश्वे	—	—	—	ना० १७१
आशवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
आशाः	दिशि	—	१।६	१।१।११	ना० ६४०
आशाते	प्रापणे	—	—	—	आ० १०२
आशाभ्यः[1]	दिशि	—	४।३	—	—
आशितः	वृद्धे	—	—	—	ना० २७४
आशिरः	पयसि	—	—	—	ना० १६०
आशिषः	अध्येषणे	—	३।२१	१।३।३३	—
आशिषामहि	शब्दे	—	—	—	आ० ४२
आशीः[2]	स्तुतौ	—	४।३	—	ना० ३२३
आशुः	प्राप्रणलाभे	—	—	—	आ० १०३
आशुः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७७
,,	अश्वे	९३	१।४	१।१।३७	—

१. निरु० ६।१।। २. निरु० ६।८।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
आशुशुक्षणिः[1]	अग्नौ	११५	४।३	२।५।१	—
आशुशुच्य	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३५७
आशुषे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११५
आशुहेमा	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६०३
आश्रे	योजने	—	—	—	आ० २८९
आश्रेषाम्	निघने	—	—	—	आ० २२३
आश्वक्ष	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५७
आष्ट	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
आष्टीया[2]	गृहे	—	—	—	ना० १८
आष्ठाः	दिशि	—	१।६	१।१।१०	—
आसजामि	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९३
आसजामि	निघने	—	—	—	आ० २२२
आसते	आसने	—	—	—	आ० ४७९
आसात्	समीपे	७३	२।१६	१।२।३४	—
आसादन्	दाने	—	—	—	आ० १७६
आसिषाय	बन्धने	—	—	—	आ० ३९१
आसुः	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४४
आसुत्	निघने	—	—	—	आ० २२४
आसुतिः	अन्ने	—	—	—	ना० १३१
आस्कम्नाति	निघने	—	—	—	आ० २२५
आस्क्रः	शूरे	—	—	—	ना० ५८९
आस्तराः	शृङ्गे	—	—	—	ना० १६३
आस्थात्	आरोहणे	—	—	—	आ० ४२३
आस्थात्	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४९
आस्थम्	आस्ये	—	—	—	ना० २६३
आहनः[3]	असभ्यभाषके	११५	४।२	२।४।२२	—
आहनसः[4]	—	—	४।१	२।४।८	—

१. निरु० ६।१॥
२. वेदे 'आष्ट्री' उपलभ्यते।
३. निरु० ५।२॥
४. निरु० ४।१५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
आहनाः	दुःखे	—	—	—	ना० ७५२
आहने	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३४	—
आहति	प्रेरणक्रियायाम्	—	—	—	आ० २६३
आहाति	वाहे	—	—	—	आ० ४४२
आहावः	निपाने	—	—	—	ना० ८३
आहिंसन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०३
आहिकम्	सर्वपदसमाम्नाये–		३।१२	१।३।१५	—
आहुः	शब्दे	—	—	—	आ० ४०
आह्वयः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६३
			इ		
इ (ईम्)	उदके	—	—	—	ना० ११३
इक्षुणा	—	११६	—	—	—
इग्ध	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
इङ्खयावहे	गमने	—	—	—	आ० ९९
इच्छन्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४१
इच्छन्ति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५७
इडः	—	—	५।२	—	—
इडतः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९५
इडा	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ४
इडा	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १२८
इडा	गवि	९२	२।११	१।२।२०	ना० १४९
इडा	वाचि	—	१।११	१।१।२१	ना० ३१०
इडा[1]	सम्भाषणे	—	५।५	—	—
इडिरा	अन्ने	—	—	—	ना० १२६
इडीविशः	—	—	४।३	—	—
इडेन्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५९
इतः	—	—	—	—	आ० ७७
इत्था[2]	अत्र	—	४।२	२।४।२८	—

१. निरु० ८।१३; ११।४९॥ २. निरु० ४।२५; ६।३; ११।८, ३७ ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
इत्था	सत्ये	—	३।१०	१।३।१४	ना० ४०२
इदंयथा	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१७	—
इदंयु[1]:	कामयामाने	—	४।३	२।५।३४	—
इदम्	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	—
इदमिव	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१७	—
इदा	नवे	—	३।२८	१।३।४०	—
इदानीम्	नवे	६९	३।२८	१।३।४०	ना० ६०९
इध्मः	पृथिव्याम्	१३३	—	—	—
इध्मः[2]	समिन्धने	—	५।२	—	—
इध्मः	दारौ	—	—	—	ना० ४१
इनः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
इनः	स्वामिनि	११४	२।२२	१।२।४५	ना० ४६६
इनक्षतः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११२
इनद्धि	ज्वले	२०	—	—	—
,,	कर्मणि	६१	—	—	—
इनुजनासि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५७
इन्दुः[3]	सोमे	१३८	—	५।४	ना० ६८
इन्दुः	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२८	—
इन्द्र	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८४
इन्द्र[4]	इन्द्रे	१३७	५।४	—	—
इन्दः[5]	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७३
इन्द्रः	—	१३४	—	—	—
इन्द्रसखा	वायौ	—	—	—	ना० ६७१
इन्द्रसूरः[6]	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८१
इन्द्राणी[7]	इन्द्रस्य पत्न्याम्	१३९	५।५	—	ना० २९९
इन्द्रियम्	बले	१०३	—	—	ना० २३९

१. निरु० ६।३१॥ २. निरु० ८।४,५॥ ३. निरु० १०।४१,४२॥
४. निरु० ४।५;२।१६ इत्यादि। ५. अत्र 'इन्द्रः' स्यात्।
६. 'ऐन्द्रासूराः' इति तु तैत्तिरीये उपलभ्यते। ७. निरु० ११।३७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
इन्द्रियम्	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३६
इन्धते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३६
इन्वं	हविषि	—	—	—	ना० ३३४
इन्वतः	निवारणे	—	—	—	आ० २८७
इन्वति	गमने	—	२।१४	१।२।२८	आ० ८८
इन्वति	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५४
,,	व्याप्त्याम्	—	२।१८	१।२।३९	—
इन्वन्ति	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३८
इन्वसि	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०५
इभः	पशौ	—	—	—	ना० १६८
इभ्यः	पशौ	—	—	—	ना० १६८
इमसि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२९
इयक्षति	गतौ	—	२।१४	—	—
इयक्षन्	भजनकर्मणि	—	—	—	आ० १४०
इयक्षमाणः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४६
इयक्षसि	गमने	—	—	—	आ० ९६
इर्यति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५६
इर्यति	गमने	—	२।१४	१।२।२९	आ० ९४
इये	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०५
इयेथ	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०६
इरज्यति	ऐश्वर्ये	२१	२।२१	१।२।४४	—
,,	परिचरणे	१०	३।५	१।३।७	—
इरज्यन्त	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६७
इरज्यन्त	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २४१
इरधन्त	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २४०
इरस्यति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१४
इरा	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	—
इरावत्यः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३३	—
इरिणम्	ऊषरदेशे	—	—	—	ना० २१
इरिणाति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०४
इरीः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
इर्यः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६७
इराविणः	—	११५	—	—	—
इर्मान्तासः	—	११५	—	—	—
इवावानिः	दात्राख्ये	—	—	—	ना० ४३३
इषः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०२
इषः	गवि	—	—	—	ना० १४९
इषः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
इषणत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६७
इषण्यति	प्रेरणक्रियायाम्	—	—	—	आ० २५५
इषति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
इषम्	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	—
इषयेम	इच्छार्थे	—	—	—	आ० ६४
इषाण	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०५
इषिराः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४२
इषिरेण[1]	प्रेरके चेच्छावति	—	४।१	२।४।३	—
इषुः	बाणे	—	—	—	ना० ५८६
इषुध्यन्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४३
इषुध्यति	याच्ञार्थे	१८	३।१९	१।३।३१	आ० १४४
इषे	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६४
इषे	गमने	—	—	—	आ० ८०
इष्करः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८१
इष्टम्	अन्तरिक्षे	१०८	—	—	—
इष्टाति	स्वादने	२८	—	—	—
इष्टिः	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२८	ना० ३६३
इष्णाति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५८
इष्मिणः[2]	गतशालिषु	—	४।१	२।४।७	—
ईहि	अतिक्रमणे	—	—	—	आ० ४३९

१. निरु० ४।७॥

२. निरु० ४।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
			ई		
ईकम्	समीपार्थे	—	—	—	ना० ३२
ईक्षे[1]	ईशिषे	—	४।३	—	—
ईङ्खते	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
ईङ्खयन्ति	तपने	—	—	—	आ० २७९
ईट्टे	स्तुतौ	—	—	—	आ० २०
ईट्टे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४५
ईडे	स्तुतौ	११६	—	—	आ० १३
ईडे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४६
ईड्य	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४४९
ईप्सन्त	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०९
ईम्	उदके	—	१।१२	१।१।२७	—
ईम्[2]	पादपूरणे	—	४।२	२।४।४२	—
ईमहे	याच्ञायाम्	१२	३।१९	१।३।३०	आ० १४६
ईरते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५५
ईरते	गमने	—	—	—	आ० ८०
ईर्त्ते	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
ईर्मान्तासः[3]	ईरितान्तके	—	४।१	२।४।७	—
ईशानः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६६
ईशानकृत्	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८
ईषति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
ईषते	गमने	—	—	—	आ० ८४
ईषथुः	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६७
ईष्ये	प्रेरणे	—	—	—	आ० २३२
			उ		
उक्थं	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
उक्थवाहाशा[4]	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९९

१. निरु० ६।६॥ २ निरु० २।८॥
३. निरु० ४।१३॥ ४. 'उक्थवाहसा' अपेक्ष्यते।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० कौ०	मा० अनु०
उक्थशा	—	—	—	—	ना० २९९
उक्थ्यः	प्रशस्ये	६२	३।८	१।३।१२	—
उक्षः	महति	६८	—	—	—
उक्षन्ते	सेचनार्थे	—	—	—	आ० ४०६
उक्षा	महति	६८	३।३	१।३।३	—
उक्षा	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३१
उक्षा	वृषभे	—	—	—	ना० १५६
उक्षा	दातरि	—	—	—	ना० ४३४
उक्षाणः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०६
उक्षितः	महति	६८	३।३	१।३।३	—
उक्षिता	महति	६८	—	—	—
उखा[1]	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१
उग्रः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७५
उग्रः	शूरे	—	—	—	ना० ५६६
उग्रः	रुद्रे	—	—	—	ना० ६४१
उग्रदेवः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८१
उग्रा	मरुति	—	—	—	ना० ६६५
उचथम्	—	—	—	—	ना० ३१८
उचन	घने	—	—	—	ना० १४१
उच्चरात	उद्गमनार्थे	—	—	—	आ० ४२६
उच्छन्ती	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
उच्छुनायसे	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२५
उच्यते	स्तुतौ	—	—	—	आ० १७
उछ्रियस्व	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२५
उज्जिघ्रन्ते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१८
उज्जिघ्नन्ते	विवरणे	—	—	—	आ० ४३०
उज्जिहीत	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२४
उत्कुन्नति	छेदने	—	—	—	आ० ३३९
उत्क्षिप	प्रेरणे	—	--	--	आ० २६९

१. सोमयागे होमपात्रमपि उच्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
उत्तरै	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २४०
उत्तानहस्तः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४०
उत्तिष्ठद्	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२८
उत्पन्नावत्	—	११६	—	—	—
उत्पूपूर्या	पूरणे	—	—	—	आ० ५०२
उत्सः	कूपे	७७	३।२३	१।३।३५	ना० ८१
उत्सधिः	कूपे	—	—	—	ना० ८१
उत्सवः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४०
उत्सहम्	त्यागे	—	—	—	आ० १८१
उदः	उदके	—	—	—	ना० ११०
उदकम्	उदके	—	१।१२	१।१।२३	ना० १०५
उदग्र	क्षरणार्थे	—	—	—	आ० ४०१
उदधिः	मेघे	१००	—	—	—
उदधिः	कुम्भे	—	—	—	ना० ७२५
उदपप्तन्	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२९
उदप्रुतः	मरुति	—	—	—	ना० ६६५
उदमृशन्त	स्पर्शने	—	—	—	आ० ४४४
उदमेघः	सरसि	—	—	—	ना० १०१
उदरम्	शरीरावयवे	८०	—	—	ना० २५१
उदर्पय	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२४
उदशेम	गमने	—	—	—	आ० ९३
उदश्रेत्	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२८
उदहासते	गमने	—	—	—	आ० ८९
उदारः	दातरि	—	—	—	ना० ४१२
उदारत्	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२५
उदारत	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२८
उदार्त	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२८
उदितः	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
उदीङ्ख[1]य	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७०

१. त्रुटितः पाठः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
उदीर्ष्व	उद्गमनार्थे[1]	—	—	—	आ० ४२९
उदुर्वति	उद्गमनार्थे	—	—	—	आ० ४२५
उदेति	उद्गमनार्थे	—	—	—	आ० ४२८
उद्बुद्धयध्वम्	बोधनार्थे	—	—	—	आ० ४५१
उद्बुद्धयस्व	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३६४
उद्यतम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५६
उद्यतस्रुग्	यजमाने	—	—	—	ना० ३४७
उद्यत्वा	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०५
उद्रम्	उदके	—	—	—	ना० ११८
उद्धाथे	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३०
उन्द्वष्ट	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११४
उन्ममन्द	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०८
उन्मृशस्व	उद्गमने	—	—	—	आ० ४२६
उन्सः[2]	मेघे	—	—	—	ना० ७१८
उपक्षेति	निवासे	—	—	—	आ० ४९१
उपजिह्विका	सीमिकायाम्	१२१	३।२९	१।३।४२	—
उपदोयन्ति	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १११
उपबर्बृहि	बाहूपधाने	—	—	—	आ० ३९८
उपब्दिः	वाचि	—	१।११	१।१।२१	ना० ३१२
उपन्नुवे	स्तुतौ	—	—	—	आ० २३
उपमः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५४
उपमासि	करणे	—	—	—	आ० ४१६
उपमित्	स्थूणायाम्	—	—	—	ना० ४२
उपमे	अन्तिके	७३	२।१६	१।२।३४	—
उपयुज्महे	योजने	—	—	—	आ० २९१
उपयुज्यन्ते	संगते	—	—	—	आ० ३७०
उपरः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५९

१. उत्पूर्वाद् गत्यर्थाद् धातोराख्याता न उद्गमनक्रिया भवन्ति। अत्र सप्त उद्गमनार्थे निदर्शनमात्रमुद्धृताः सन्ति।

२. अत्र 'उत्स' इति स्यात्।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
उपरः	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	ना० ७१८
उपरः	पर्वते	१०१	—	—	—
उपराः	दिशि	९९	१।६	१।१।१०	—
उपलः	मेघे	—	१।१०	—	—
उपलः	पर्वते	१०१	—	—	—
उपलप्रक्षिणी[1]	दास्याम्	११५	४।३	२।५।७	ना० ४७५
उपलाः	ओषधे	—	—	—	ना० ६६
उपवक्ता	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०५
उपविविशे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११८
उपवेति	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०८
उपशः	शृङ्गे	—	—	—	ना० १६३
उपशाकाः	मरुति	—	—	—	ना० ६६८
उपश्वासय	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०५
उपसः	अनेकार्थे	११६	—	—	—
उपसदेम	निधने	—	—	—	आ० २२१
उपससृज्महे	प्रेरणे	—	—	—	आ० १७२
उपसि[2]	उपस्थाने	११५	४।३	२।५।८	—
उपसेचनी	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५४
उपस्तभायत्	धारणे	—	—	—	आ० २१२
उपस्तुतः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३७९
उपस्तृणीतम्	सेचने	—	—	—	आ० ४०९
उपस्थम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५०
उपस्याद	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६६
उपहस्वानः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२४
उपह्वर	समीपे	—	—	—	ना० ३१
उपाके	समीपे	७३	२।१६	१।२।३३	ना० ३१
उपासते	पूजने	—	—	—	आ० ३६
उपेतिः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५८

१. निरु० ६।६॥ २. निरु० ६।६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	यो० नि०	भा० वै० कौ०	मा० अनु०
उव्वम्	पूर्णे	—	—	—	ना० ७२६
उरः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५२
उरा	मेषे	—	—	—	ना० १६४
उराणः	शूरे	—	—	—	ना० ५५२
उराणः[1]	बहुकुर्वाणे	११५	४।३	२।५।२१	—
उरामथिः	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६५
उरु	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३७
उरु	वहौ	—	३।१	१।३।१	—
उरु	महति	६८	—	—	—
उरुधारा	गतौ	—	—	—	ना० १५१
उरुष्यतम्[2]	रक्षणे	१४	—	—	आ० ३५२
उरूची	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
उरूची	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ७
उर्म्या	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९३
उर्यते	निघने	—	—	—	आ० २२७
उर्वरा	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ६
उर्वी	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।४	ना० ६
,,	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।१।४	ना० ७७५
उर्व्यः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३३	—
उर्वशी[3]	अप्सरसि	१३९	४।२	२।४।३३	—
उर्वशी[4]	अप्सरसि	—	५।५	—	—
उलूकः	उलूकायाम्	—	—	—	ना० ७११
उलूका	,,	—	—	—	ना० ७११
उलूखलम्[5]	—	—	५।३	—	—
उलूखलमुसले[6]	—	—	५।३	—	—
उल्वम्[7]	—	—	४।३	२।५।३५	—

१. निरु० ६।१७॥ २. कौ० निघण्टौ तु 'उरुष्यति' इत्युपलभ्यते ।
३. निरु० ५।१३॥ ४. निरु० १२।३६,४९॥
५. निरु० ९।२०॥ ६. निरु० ९।३५॥
७. निरु० ६।३५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
उवास	व्युष्टचाम्	—	—	—	आ० ५२२
उवोचिथ	दाने	—	—	—	आ० १६५
उशतीः	उषसि	—	—	—	ना० ६८२
उशधक्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४३
उशन्ति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५७
उशिक्	कान्त्याम्	३	२।६	१।२।११	—
उशिक्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८५
उशिजः	देवे	—	—	—	ना० ७२९
,,	प्रज्ञायाम्	८५	३।१५	१।३।२५	—
उश्मसि	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५८
उश्मसि	कान्तौ	३	२।६	१।२।१०	—
उषसः	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९६
उषा[1]	अ० दे०	१३९	५।१	—	—
उषा	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
उषाः[1]	द्यु० दे०	१४४	५।६	—	—
उषाः	अह्नि	—	—	—	ना० ६९०
उषाः	उषसि	—	—	—	ना० ६८०
उषासानक्ता[2]	रात्रिदिवसयोः	—	५।२	—	—
उष्टः[3]	पशुविशेषे	—	—	—	ना० १६८
उष्टारः	वृषभे	—	—	—	ना० १५७
उष्ट्रन्	दानार्थे	—	—	—	आ० ३५५
उस्ना	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ६०
उस्रः	गवि	—	—	—	ना० १४८
उस्रयः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५८
उस्रा	अह्नि	—	—	—	ना० ६८९
उस्रा	गवि	९२	२।११	१।२।२०	—
उस्रा	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
उस्राः	ओषधे	—	—	—	ना० ६६

१. निरु० ११।१७॥ २. निरु० ८।११॥

३. 'उष्ट्रः' अपेक्ष्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
उस्राः	रश्मौ	११२	१।५	१।१।९	ना० ६४३
उस्रिका	गोपाले	—	—	—	ना० ६२८
उस्रिया	गवि	९२	—	—	ना० १८९
उस्रियाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४८
उह्यते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५९
उह्याथे	धारणे	—	—	—	आ० २१५

ऊ

ऊचिषे	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६२
ऊजवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५०
ऊर्जे	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३५
ऊतयः	मरुति	—	—	—	ना० ६६४
ऊतिः[1]	रक्षणे	४।२	२।४।२३	—	—
ऊतिः	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
ऊतिः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५७
ऊदिम	शब्दे	—	—	—	आ० ४६
ऊधः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४८
,,	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	—
ऊधः	ऊधसि	—	—	—	ना० १६२
ऊमाः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४९
ऊरु	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
ऊरुः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४९
ऊर्क्	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	ना० १२८
ऊर्जः	अन्ने	८८	—	—	—
ऊर्जनी	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ५
ऊर्जस्वती	उषसि	११०	—	—	—
ऊर्जस्वत्यः	गवि	—	—	—	ना० १५२
ऊर्जस्वत्यः	नद्याम्	१।१३	१।१।३३	—	—
ऊर्णुते	गूहने	—	—	—	आ० ३४३

१. निरु० २।२;५।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ऊर्दरम्	धान्यावयवनाम्नि	—	३।२९	—	—
ऊर्दरः	कूसूले	—	—	—	ना० ८४
ऊर्ध्वगवाणः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३२
ऊर्ध्वरशनः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९६
ऊर्ध्वसानः	शूरे	—	—	—	ना० ५६४
ऊर्मयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४४
ऊर्मयः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९६
ऊर्मयः	उदके	—	—	—	ना० ११०
ऊर्मिः	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९०
ऊर्म्या	रात्रौ	७४	—	१।१।१२	—
ऊर्वः	पर्वते	—	—	—	ना० ३६
ऊर्वा	वृक्षे	—	—	—	ना० ३९
ऊषतुः	निवासे	—	—	—	आ० ४९३
ऊषुः	कुष्टचाम्	—	—	—	आ० ५२१
ऊहसे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५९
ऊहुः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०९
ऊह्यति	स्थेये	—	—	—	आ० ४४६
			ऋ		
ऋक्	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२०
ऋकायमाणः	हिंसायाम्	—	—	—	ना० ६२५
ऋक्वाणः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
ऋक्वाणः	मरुति	—	—	—	ना० ६६४
ऋक्षा	नक्षत्रे	१२०	३।२९	१।३।४२	ना० ७३२
ऋगुतम	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८४
ऋचा	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
ऋचीषमः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५९
ऋचीषमः[1]	मन्त्रोक्तगुणशालिनि	११५	४।३	२।५।२७	—
ऋच्छति	गतौ	१०	२।१४	—	—

१. निरु० ६।२३।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० व० कौ०	मा० अनु०
ऋच्छति	परिचरणे	—	३।५	१।३।७	—
ऋच्यन्ते	शब्दे	—	—	—	आ० ४७
ऋजन्तु	गमने	—	—	—	आ० ८६
ऋजीयः	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०९
ऋजुनीती[1]	कौटिल्यरहिते	—	४।३	२।५।२४	—
ऋजूयाः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५१
ऋज्यते	गमने	—	—	—	आ० ९७
ऋज्यसे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १८
ऋज्राश्वः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८२
ऋज्रे	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८४
ऋञ्जति	ऋजुगमने	४४	—	—	—
ऋञ्जतिः[2]	प्रसाधने	—	४।३	२।५।२४	—
ऋञ्जते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५७
ऋञ्जते	पूजने	—	—	—	आ० ३५
ऋणकातयः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६०
ऋणद्धि	परिचरणे	१०	३।५	१।३।७	—
ऋणधत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३८
ऋणम्	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
ऋणयावा	दातरि	—	—	—	ना० ४२८
ऋणोः	प्रक्षेपणे	—	—	—	आ० ४६३
ऋणोति	गमने	—	२।१४	१।२।२७	आ० ९८
ऋण्वति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५८
ऋण्वन्ति	गमने	—	२।१४	१।२।२८	आ० ८६
ऋतः	उषसि	—	—	—	ना० ६८८
ऋतः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७५
,,	अ० दे०	१३७	—	—	—
ऋतः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३६
ऋतः[3]	ईश्वरे	—	५।४	—	—

१. निरु० ६।२१।। २. निरु० ६।२१।।
३. निरु० १०।४०,४२।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ऋतचित्	इन्द्रस्य पत्न्याम्	—	—	—	ना० २९९
ऋतदीधितिः	जामातरि	—	—	—	ना० २९८
ऋतम्[1]	सत्ये	७१	३।१०	१।३।१४	ना० ४०१
ऋतम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२५
ऋतम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६२
ऋतम्	उदके	—	१।१२	१।१।२८	ना० १०८
ऋतम्	पयसि	—	—	—	ना० १६०
ऋतयन्त	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६५
ऋतयुक्तः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६८
ऋतस्य	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७१
ऋतस्य	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३४
ऋतस्ययोनिः	उदके	—	१।१२	१।१।२९	—
ऋतस्ययोषा	उषसि	—	—	—	ना० ६८१
ऋतावरी	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७६
ऋतावर्यः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९४
ऋतावा	यजमाने	—	—	—	ना० ३४६
ऋतावृधौ	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७२
ऋतियोनिः	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३२
ऋतुः	प्रणयने	—	—	—	आ० ४८७
ऋत्विजः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३२८
ऋदुदरः[2]	सोमे	—	४।३	—	—
ऋदूदरः	—	—	—	२।५।४	—
ऋदूपे[3]	हिंसायाम्	—	४।३	—	—
ऋद्दूदरः	सोमे	—	—	—	न० ७६
ऋधक्[4]	सत्यपृथग्वृद्धिषु	—	४।१	२।४।१८	—
ऋधायत	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०८

१. नामानुक्रमण्यां 'वडतम्'=वट्+अतम् इति अशुद्धः पठ्यते ।

२. निरु० ६।४॥ ३. निरु० ६।३३॥

४. निरु० ४।२५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ऋघावान्	शूरे	—	—	—	ना० ५५६
ऋघ्नोति	—	१०	३।५	१।३।७	—
ऋबीसः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३८
ऋबीसम्[1]	पृथिव्याम्	—	४।३	२।५।३५	—
ऋभवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९३
ऋभवः[2]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
ऋभवः	सुधन्वनःपुत्रे	—	—	—	ना० ७६५
ऋमुः	दीप्त्याम्	—	—	—	ना० ६२२
ऋमुः	प्रज्ञायाम्	८५	३।१५	१।३।२४	ना० २८५
ऋमुक्षाः	महति	६८	३।३	१।३।३	ना० ६१२
ऋमुक्षाणः	सुधन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६७
ऋमुर्विभ्वा	सुधन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६४
ऋम्वः	महति	—	—	—	ना० ६१३
ऋम्वा	दीप्त्याम्	—	—	—	ना० ६२४
ऋश्यदः[3]	कूपे	७७	३।२३	१।३।३५	ना० ६९
ऋषः	अपत्ये	८७	—	—	—
ऋषन्ति	गमने	—	—	—	आ० ९८
ऋषभः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६४
ऋषभः	इन्द्रस्य पितरि	—	—	—	ना० २१६
ऋषयः[4]	सिद्धपुरुषे	—	५।६	—	—
ऋषिः	—	—	—	—	ना० २९८
ऋषुः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४५
ऋष्टिः	वश्चनायुधे	—	—	—	ना० १९०
ऋष्व	महति	६८	३।३	१।३।३	—
ऋहन्	ह्रस्वे	६७	३।२	१।३।२	—
			ए		
एकः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८
एकचक्रम्	—	११६	—	—	—

१. निरु० ६।३५॥ २. निरु० ११।१६॥

३. या० नि० तु 'ऋश्यदात्' इति पाठान्तरम् ।

४. निरु० २।११;४।३ इत्यादि॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
एकवीरः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७८
एकवीरः	शूरे	—	—	—	ना० ५५०
एजति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
एजथ	तपने	—	—	—	आ० ८८०
एतग्वा[1]	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३७	ना० १७५
एतते	करणे	—	—	—	आ० ४१४
एतशः	सवितरि	—	—	—	ना० ७६०
एतशः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८०
एतशाः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	ना० १७७
एति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
एध	दासे	—	—	—	ना० ४१
एधतु	धने	—	—	—	ना० १४०
एधते	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४२
एधमानद्विट्	शूरे	—	—	—	ना० ५५६
एन	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६९
एनम्[2]	एतच्छब्दार्थे	—	४।२	२।४।४३	—
एना	अनेनार्थे	—	३।२९	१।३।४४	—
एनाम्[3]	एतच्छब्दार्थे	—	४।२	२।४।४३	—
एनस्वान्	पापिनि	—	—	—	ना० ४०५
एनी	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४७
एन्यः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१८
एन्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३१	ना० ८९
एम	अध्वनि	—	—	—	ना० २३
एरज्यत	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७५
एरन्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६६
एरिरे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
एरिरे[4]	स्थापने	—	४।१	२।४।१५	—

१. यास्कीये निघण्टौ तु 'एतग्वः' इति पाठः ।

२. निरु० १।१०,१५,२० इत्यादि ।

३. निरु० १।१९;११।४३॥ ४. निरु० ४।२३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
एलबः	—	११६	—	—	—
एवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५६
एवयावानः	मरुति	—	—	—	ना० ६६४
एवाः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४५
एषति	गमने	—	—	—	आ० ९७
एषवे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६२
एषा	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३
एषि	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३
एषे	गमने	—	—	—	आ० ९२
एहः	क्रोधे	—	२।१३	१।२।२२	ना० ५३२
			ऐ		
ऐघतुः	धने	—	—	—	ना० १४०
ऐहिमायासः	दातरि	—	—	—	ना० ४२७
ऐये	गमने	—	—	—	आ० ६९
			ओ		
ओकः	गृहे	—	—	—	ना० १४
ओक्यम्	गृहे	—	—	—	ना० १५
ओचिषे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०८
ओजः	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
ओजः	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३०
ओजसि	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६३
ओजायमानः	शूरे	—	—	—	ना० ५४८
ओजिष्ठः	शूरे	—	—	—	ना० ५६०
ओट्यदेवः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५२
ओण्यौ	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४६	ना० ७७५
ओतिरम्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१७
ओदती	उषसि	—	१।८	१।१।१४	—
ओदनः	मेघे	१००	१।१०	१।१।१७	ना० ७२१
ओघ	मेघे	—	—	—	ना० ७१८
ओपशः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४२
ओम	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ओमना[1]	रक्षणापार्थे	—	४।३	२ ५।६	—
ओमासः[2]	त्रातरि	—	४।३	२।५।१२	ना० ४७०
ओविषेद	—	—	—	—	आ० १७६
ओषधयः[3]	ओषधिषु	५।३	—	—	—
ओषध्यः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६२
ओषन्	गमने	—	—	—	आ० ९४
ओषम्	क्षिप्रे	—	२।१५	१।२।३१	—
ओहते	गमने	—	—	—	आ० ९६
ओहते	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०९
ओहसे	धारणे	—	—	—	आ० २१३
ओहिष	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११६

औ

औक्षीः	सेचने	—	—	—	आ० ४०८
औच्चैःश्रवसः	अश्वे	—	१।१४	१।१।३७	—
औच्छत्	व्युष्टयाम्	—	—	—	आ० ५२१
औब्जः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
और्णवामः	असुरे	—	—	—	ना० ३८६
औहद्	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६७

क

कः	केशसङ्घे	—	—	—	ना० २७०
कः[4]	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
कः	हिरण्यगर्भे	—	—	—	ना० ७५५
ककर्दुः	—	—	—	—	ना० ५३९
ककुभः	दिशि	९९	१।६	१।१।१०	ना० ६४०

१. निरु० ६।४॥ २. निरु० १२।४०॥
३. निरु० ४।२५॥ ४. निरु० १।६;३।१५,२२ इत्यादि

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ककुहः	महति	—	३।३	१।३।४	ना० ६१५
ककुहः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६१
ककुहा	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
ककुहासः	अश्वे	—	—	—	ना० १७३
कक्षमाणः	हिंसायाम्	—	—	—	ना० ६२६
कक्ष्यम्	गृहे	—	—	—	ना० १६
कक्ष्याः	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।९	ना० २५८
कङ्कः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१४
कङ्कम्	अन्ने	८८	—	—	—
कटुकम्	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०९
कडहः	वाष्पान्तर्गते	—	—	—	ना० ५९५
कण्टति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
कण्वः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९९
कण्वः	पुरूरवसि	—	—	—	ना० ३७९
कण्वाः	प्रज्ञायाम्[1]	८५	३।१५	१।३।२५	ना० २८१
कण्वान्	सोमे	—	—	—	ना० ६९
कण्वासः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९३
कत्पयम्[2]	मेघे	—	४।३	२।५।२	—
कथा	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
कनकम्	सुवर्णे	९१	१।२	१।१।५	—
कनति	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—
कनिक्रन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ५०
कनिष्कम्	शब्दे	—	—	—	आ० ५३
कनी	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९६
कनीनकः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९३
कनीनिका	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९७
कन्यका	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १४६
कन्या	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९६

१. अस्मिन्नर्थे यास्कीये 'कण्वः' उपलभ्यते । २. निरु० ६।३।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
कपना[1]	कृमिषु	—	४।३	२।५।५	—
कपर्दः	शिखायाम्	—	—	—	ना० २६८
कपर्दी	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४३
कपर्दी	पूषणि	—	—	—	ना० ७५५
कपृत्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४८
कबन्धः	मेघे	—	—	—	ना० ७१८
कबन्धम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०८
कम्	सुखे	—	३।६	१।३।१०	ना० ४८८
कम्	उदके	७५	—	—	ना० १०९
कमद्यु वः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०९
कमथः	—	११६	—	—	—
कम्पते	क्रोधे	—	२।१२	१।२।२१	—
करः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५५
करः	बाह्वोः	—	—	—	ना० २५३
करः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८३
करः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८
करञ्जहः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८१
करणम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५६
करणम्	कर्मणि	६१	—	—	ना० ३५९
करणानि	कर्मणि	—	२।१	१ २।१	—
करणौ	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७२
करत्	दाने	—	—	—	आ० १७५
करते	करणे	—	—	—	आ० ४१२
करन्ती	कर्मणि	६१	२।१	१।२।१	—
करम्भः	हविषि	—	—	—	ना० ३३७
करस्नौ	बाह्वोः	—	२।४	१।२।७	—
करांसि	कर्मणि	६१	२।१	१।२।१	—
करिः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८

१. निरु० ६।४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
करिक्रत्	कर्मणि	६१	२।१	१।२।१	आ० ४१२
कड्डती[1]	दन्तहीने	११५	४।३	२।५।३४	—
करो	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७१
कर्करिः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१३
कर्णः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६२
कर्तः	कूपे	—	३।२३	१।३।३४	—
कर्तम्	कूपे	—	—	—	ना० ८०
कर्त्तवै	कर्मणि	—	२।१	१।२।१	—
कर्त्ता	करणे	६१	—	—	आ० ४१३
कर्ता	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८
कर्तुम्	कर्मणि	६१	—	—	—
कर्त्तो	कर्मणि	—	२।१	१।२।२	—
कर्त्वम्	कर्मणि	—	२।१	१।२।२	ना० ३५५
कर्बुरम्	उदके	७५	—	—	—
कर्म	करणे	—	—	—	आ० ४१३
कर्म	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५४
कर्म	यज्ञे	९५	—	—	ना० ३६३
कर्माराः	कारुके	—	—	—	ना० ४७९
कर्वरम्	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	ना० ३५९
कर्शयन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२८
कलशः	सोमे	—	—	—	ना० ७६
कलि	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९३
कल्प०	मेघे	—	—	—	ना० ७२०
कल्मलीकिनः	दीप्त्याम्	२०	१।१७	१।१।४२	ना० ६२१
कव अद्	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१५
कवते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
कवत्नवः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७६
कवयः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८१

१. निरु० ६।३१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
कवासखः[1]	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२२
कविः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४५
कविः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३७
,,	मेधाविनि	८५	३।१५	१ ३।२४	—
कविक्रतुः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८५
कविच्छत्	दातरि	—	—	—	ना० ४१८
कव्यादः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१९
कशः	उदके	—	१।१२	१।१।२४	—
कशा	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
कशा	कशायाम्	—	—	—	ना० १८५
कशिका	कशायाम्	—	—	—	ना० १८५
कसति	गतौ	—	२।१४	१।२।३४	—
काकम्बरि	गृहे	—	—	—	ना० १९
काकुः	वाचि	१०२	—	—	—
काकुत्	वाचि	—	१।११	१।१।२२	—
काकुदम्[2]	जिह्वायाम्	—	४।२	२।४।४०	ना० २६६
काञ्चनम्	सुवर्णे	९१	१।२	१।१।४	—
काटः	कूपे	७७	३।२३	१। ३।३५	ना० ८०
काणः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६८
काणा	अलक्ष्म्याम्	—	—	—	ना० ४१०
काणुका[3]	प्रिये	११५	४।२	२। ४।३१	—
काणुका	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६१
कातिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१७
कातुः	कूपे	—	३।२३	१।३।३४	—
कानिषत्	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—
कामकातीः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०६
कामप्रः	दातरि	—	—	—	ना० ४२६

१. 'कवसखः' उत्युपलभ्यते । २. निरु० ५।२७॥
३. निरु० ५।११॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
काममूर्ता[1]	—	—	—	—	ना० २०६
कामयासे	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५८
कामीकः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४१
काम्पीवकंसम्	—	११६	—	—	—
काम्यम्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५२
काम्यम्	पयसि	—	—	—	ना० १६०
कायमानः[2]	अयमाने	११५	४।१	२।४।५	—
कायमानः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४३
कारः	युद्धे	—	—	—	ना० ५३६
कारवः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३०
कारवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९०
कारवः	कारुके	—	—	—	ना० ४७९
कारुः	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२६	—
कारुधाय्यः	दातरि	—	—	—	ना० ४२५
कारोतरः	कूपे	७७	—	—	ना० ७९
कारोतरात्	कूपे	—	३।२३	१।३।३५	—
कार्या	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२
कालयति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
कावम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५८
कावकन्ये	वाचि	—	—	—	ना० ३१३
काव्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६२
काव्यम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
काव्यतिः	असपत्न्याम्	—	—	—	ना० २०९
काशति	—	६१	—	—	—
काशिः[3]	मुष्टौ	—	४।३	२।५।१	—
,,	—	११५	—	—	—
काश्यपः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९१
काष्ठाः	दिशि	९९	१।६	१।१।१०	ना० ६४०

१. 'काममूता' इत्युपलभ्यते ना० २०७।

२. निरु० ४।१४॥

३. निरु० ६।१; ७।६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
काष्ठाः	उदके	७५	—	—	ना० १०६
किः[1]	गजे	—	४।३	२।५।३५	—
किदीवयः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१३
किमीदिनः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०८
किमीदिने[2]	पिशुने	११६	४।३	२।५।१३	—
किमीदी	—	११६	—	—	—
कियेधाः	शूरे	—	—	—	ना० ५६३
कियेधाः[3]	मेघे	११५	४।३	२।५।२	—
किरणः	बाह्वोः	—	—	—	ना० २५३
किरणाः	रश्मौ	—	१।५	१।१।८	ना० ६४१
किरते	पूजने	—	—	—	आ० ३४
किलास्यः	अश्वे	—	—	—	ना० १७२
किल्बिषम्	पापे	—	—	—	ना० ४०६
कीकटेषु[4]	नास्तिके	—	४।३	२।५।३४	—
कीजः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५०
कीटकः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७७
कीनरः	कृषके	—	—	—	ना० ४७६
कीनाशः	कृषके	—	—	—	ना० ४७६
कीरयः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९१
कीरिः	स्तोतरि	८७	३।१६	१।३।२६	—
कीर्तिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२
कीर्तेन्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४४९
कीलालम्	अन्ने	८८	२।७	१।२।१४	ना० १३०
,,	—	११६	—	—	—
कीस्तासः	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२५	—
कुक्षिः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५१
कुचरः	शूरे	—	—	—	ना० ५६३

१. निरु० ६।३५॥ २. निरु० ६।११॥
३. निरु० ६।२०॥ ४. निरु० ६।३२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
कुटस्य	कर्मणि	१३१	४।२	—	—
कुणारुः	मेघे	१००	—	२।५।२	ना० ७२०
कुणारुम्	गर्जने[1]	—	४।३	—	—
कुतः	अ० दे०	१३७	—	—	—
कुत्सः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८०
कुत्सः	वज्रे	१०४	२।२०	१।२।४३	—
कुमारः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९१
कुमारी	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९७
कुम्भः	कुम्भे	—	—	—	ना० ७२५
कुरवः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	—
कुरवी	—	११६	—	—	—
कुरीरम्	—	११६	—	—	—
कुरुतन	कुरुतार्थे	—	४।१	२।४।३	—
कुर्वति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
कुलपा	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०५
कुलायम्	गृहे	८९	—	—	—
कुलिशः	वज्रे	१०४	२।२०	१।२।४३	—
कुलिशम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८१
कुल्याः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३३	ना० ९१
कुवित्	बहुव्याप्त्याम्	—	३।१	१।३।१	ना० ६३८
कुवितः	—	११६	—	—	—
कुशयः	कूपे	७७	३।२३	१।३।३५	—
कुसूलः	कुसूलार्थे	—	—	—	ना० ८४
कुहयाकृतः	महति	—	—	—	ना० ६११
कुहूः[2]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
कूः	कूपे	—	—	—	ना० ८२
कूचः	कूपे	—	—	—	ना० ८१
कूटः	शृङ्गे	—	—	—	ना० १६३
कूटः	घनार्थे	—	—	—	ना० ५३

१. निरु० ६।१॥ २. निरु० ११।३१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
कूटः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५६
कूपः	कूपे	—	३।२३	१।३।३४	ना० ७९
कूलयातः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१७
कृकदाशुः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१४
कृच्छ्रम्	दुःखे	६५	—	—	—
कृणुतः	करणे	—	—	—	आ० ४१८
कृणोषि	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३१
कृण्महे	करणे	—	—	—	आ० ४१२
कृण्वति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
कृण्वते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३११
कृतम्	करणे	—	—	—	आ० ४१३
कृतिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६८
कृत्तिः	गृहे	८९	३।४	१।३।७	—
कृत्तिः	चर्मणि	—	—	—	ना० १६४
कृत्तिः[1]	यशोन्नकन्यासु	—	४।२	२।४।३९	—
कृत्तिस्थानम्	गृहे	—	—	—	ना० १७
कृत्या	अलक्ष्म्याम्	—	—	—	ना० ४११
कृत्वी	कर्मणि	—	२।१	१।२।१	—
कृदरः	गृहे	—	३।४	१।३।७	—
कृदरम्	उदरे	८०	—	—	—
कृदरम्	धान्यावपननाम्नि	—	३।२९	१।३।४३	—
कृधुः	लघौ	—	३।२	१।३।२	ना० ५९६
कृधुकः	ह्रस्वे	६७	—	—	—
कृन्तत्रम्	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३३
कृन्तति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
कृपणन्त	दाने	—	—	—	आ० १७६
कृपण्यति	याच्ञायाम्	९	—	—	आ० १४५
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
कृपण्युः	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२६	—

१. निरु० ५।२२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
कृपत	करणे	—	—	—	आ० ४१८
कृपा	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४२
कृपाण	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०६
कृपायति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२०	—
कृपीटम्	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	ना० ११३
कृशः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३८
कृशनम्	सुवर्णे	९१	१।२	१।१।५	—
कृशनम्	निष्कहारयोः	—	—	—	ना० १४४
कृशनम्	रूपे	७९	३।७	१।३।१०	—
कृशम्	ह्रस्वे	६७	—	—	—
कृषे	करणे	—	—	—	आ० ४१२
कृष्टयः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।५	ना० २३८
कृष्टीप्राः[1]	दातरि	—	—	—	ना० ४३१
कृष्णम्	तमसि	—	—	—	ना० ६६२
कृष्णजंहा	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३७
कृष्णाः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५७
केतः	गृहे	—	—	—	ना० १५
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२८
केतवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५
केतुः	प्रज्ञायाम्	८४	३।९	१।३।१३	ना० २२६
केनियाः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८३
केपयः[2]	कुत्सिते	११६	४।२	२।४।४०	—
केपिः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७५
केरुः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५६
केवटः	कूपे	७७	३।२३	१।३।३५	ना० ७९
केवलादी	अदातरि	—	—	—	ना० ४४६
केशाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४२
केशाः	केशे	—	—	—	ना० २६९

१. 'कृष्टीप्रः' इत्युपलभ्यते ।

२. निरु० ५।२५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
केशिनः[1]	प्रकाशे	५।६	—	—	—
केशिन्यः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६४
केशिन्यः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४२
केशी[2]	द्यु० दे०	१४२	५।६	—	—
केशी	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३
कैतवः	अश्वे	—	—	—	ना० १७१
कोभयः	क्षये	४२	—	—	—
कोशः	मेघे	१००	१।१०	१।१।१८	—
कौरयाणः[3]	यानकर्त्तरि	—	४।२	२।४।४३	—
क्रंसते	क्रमणे	—	—	—	आ० ४२२
क्रतुः	सोमे	—	—	—	ना० ७५
क्रतुः	कर्मणि	—	२।१	१।२।१	ना० ३५४
क्रतुः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६५
क्रतुः	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	ना० २२६
क्रतूयन्ते	गमने	—	—	—	आ० ८५
क्रत्वा	सत्ये	—	—	—	ना० ४०१
क्रन्दसि	शब्दे	—	—	—	आ० ४०
क्रन्दसी	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७९
क्रन्दा	वाचि	—	—	—	ना० ३९०
क्रमते	क्रमणे	—	—	—	आ० ४२१
क्रमिष्टम्	अतिक्रमणे	—	—	—	आ० ४३९
क्रविट्	मांसे	—	—	—	ना० १८३
क्रव्यम्	मांसे	—	—	—	ना० १८३
क्राणाः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४५
क्रणाः[4]	कुर्वाणे	—	४।१	२।४।१३	—
क्रिविः	सोमे	—	—	—	ना० ७२
क्रिविः	कूपे	—	३।२३	१।३।३४	ना० ८०

१. निरु० १२।२७॥ २. निरु० १२।२६॥
३. निरु० ५।१५॥ ४. निरु० ४।१९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
क्रिविर्दती[1]	व्रश्चनायुधे	—	४।३	२।५।३३	ना० ५९०
क्रीडन्ति	देवने	—	—	—	आ० ४३७
क्रीडिः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९३
क्रीणन्ति	क्रोधे	—	—	—	आ० ४६३
क्रीणाति	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८४
क्रीस्ताः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८३
क्रुध्मी	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३३
क्षत्रम्	बले	—	—	—	ना० २३०
क्षत्रम्	धने	९०	२।१०	१.२।१८	ना० १३३
क्षद्म	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	ना० १२८
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	—
क्षद्व्य[2]	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९०
क्षद्व्य	उदके	—	—	—	ना० १२१
क्षन्	अदने	—	—	—	आ० १९५
क्षयः	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९४
क्षपः	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
क्षपा	रात्र्यह्नोः समस्तयोः		—	—	ना० ६९८
क्षपा	रात्रौ	७२	१।७	१।१।१२	ना० ६९३
क्षपा	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २६०
क्षपा	दातरि	—	—	—	ना० ४३०
क्षमा	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ३
क्षयः	निवासे	—	—	—	आ० ४९१
क्षयः	गृहे	—	—	—	ना० १२
क्षयति	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४२
क्षयति	ऐश्वर्ये	२१	२।२१	१।२।४४	—
क्षयति	—	११६	—	—	—
क्षयद्वीरः	शूरे	—	—	—	ना० ५५५
क्षयन्	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६६
क्षयन्ति	आसने	—	—	—	आ० ४८१

१. निरु० ६।३०॥ २. 'क्षद्म' पाठ उपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
क्षयम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६४
क्षया	गृहे	८९	—	—	—
क्षरत्	क्षरणे	—	—	—	आ० ४००
क्षरत	सेचने	—	—	—	आ० ४०६
क्षरसि	दाने	—	—	—	आ० १६७
क्षराः	उदके	७५	—	—	—
क्षा	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ३
क्षामः	उदके	—	—	—	ना० ११४
क्षामः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७०
क्षिणन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१६
क्षितयः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।५	—
क्षितिः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४३
क्षितिः	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ४
क्षिपः	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।८	ना० २५६
क्षिपः	उदके	—	—	—	ना० ११३
क्षिपस्ती	वाह्वीः	—	२।४	१।२।७	—
क्षिप्रम्	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ४७४
क्षिप्रम्	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ५९८
क्षिप्रेषुः	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७०
क्षियति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
क्षीयन्ते	शोषणे	—	—	—	आ० ५१९
क्षीरम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०७
क्षीरम्	पयसि	—	—	—	ना० १५९
क्षु	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	—
क्षुम्पति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
क्षुम्पम्	ओषधौ	—	—	—	ना० ६७
क्षुम्पम्[1]	शिलजीध्रे[1]	११५	४।२	२।४।३७	—
क्षुल्लकः	ह्रस्वे	—	३।२	१।३।२	—

१. निरु० ३।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
क्षेति	लाभे	—	—	—	आ० १८९
क्षेत्रम्	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ७
क्षेत्रम्	धने	९०	—	—	—
क्षेत्रस्य पतिः	—	—	५।४	—	—
क्षेत्रस्यपति	अ० दे०	१३७	—	—	—
क्षेपयत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७१
क्षेप्नुः	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७०
क्षेम	उदके	—	—	—	ना० ११६
क्षेमः	गृहे	—	—	—	ना० १३
क्षेषद्	निवासे	—	—	—	आ० ४९१
क्षोणः	वीणायाम्	—	—	—	ना० ५६
क्षोणयः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४१
क्षोणस्य[1]	गृहे	—	४।३	२।५।९	—
क्षोणी	वीणायाम्	—	—	—	ना० ५६
क्षोणी	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ७
क्षोणी	वाचि	—	—	—	ना० ३१२
क्षोणी	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३	१।३।४५	—
क्षोदः	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०७
क्षोदति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
क्षोदन्ते	गमने	—	—	—	आ० ९१
क्ष्णोत्रम्	तेजने	—	—	—	ना० ५९३
क्ष्मा	पृथिव्याम्	७२	—	—	ना० ७
क्ष्विङ्काः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
			ख		
खजः[2]	युद्धे	१०५	—	—	ना० ५३६
खदन्ति	भक्षिकर्मणि	—	—	—	आ० १९७
खदयन्त	उपच्छन्दने	—	—	—	आ० १५१
खनामि	खनाने	—	—	—	आ० ४८९
खनित्रम्	कूपे	—	—	—	ना० ८१

१. निरु० ६।६॥ २. यास्कीयकौत्सव्ययोः निघण्ट्व्योः तु 'खजे' पाठः।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
खरे	क्षिप्रे	१०६	—	—	—
खर्गला	—	११६	—	—	—
खलः[1]	युद्धे	१०५	—	—	ना० ५३६
खाः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३१	—
खाटः	कूपे	७७	—	—	—
खातः	कूपे	—	३।२३	१।३।३५	—
खादयः	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९६
खादयति	गमने	—	—	—	आ० ६९
खादिः	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९०
खादोअर्णाः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३२	—
खाय	संग्रामे	१०५	—	—	—
खिदति	आच्छेदने	—	—	—	आ० ४६६
खिदन्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०५
खुदथ	प्रक्षेपणे	—	—	—	आ० ४६३
खेदः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४६
खेदयः	रश्मौ	११३	१।५	१।१।८	—
ख्य	गमने	—	—	—	आ० ७२
ख्यतम्	दाने	—	—	—	आ० १७०
			ग		
गच्छन्ति	गमने	—	—	—	आ० ६८
गणः	मरुति	—	—	—	ना० ६६६
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
गणः	समूहे	—	—	—	ना० ५७२
गणपतिः	बृहस्पतौ	—	—	—	ना० ७५०
गतमः	हिरण्यगर्भे	—	—	—	ना० ७५६
गदः	विशंसे	—	—	—	ना० २७७
गदति	—	९	—	—	—
गधिता	अलिङ्गितायाम्	—	४।२	२।४।३४	—
गध्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६४
गध्यम्[2]	ग्रहणार्हे	—	४।२	२।४।३४	—

१. यास्कीय-कौत्सव्ययोः निघण्ट्व्योस्तु 'खले' पाठः। २. निरु० ५।१५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
गनिः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११२
गन्त	गमने	—	—	—	आ० १००
गन्ति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
गन्धर्वः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
गन्धर्वाः	अ० दे०	१३७	—	—	—
गन्वहि	गमने	—	—	—	आ० ८८
गभस्तयः	रश्मौ	११२	१।५	१।१।९	ना० ६४२
,,	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।९	—
गभस्तिः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५९
गभस्ती	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।७	ना० २५४
गभीरः	महति	—	३।३	१।३।४	—
गभीरम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२८	—
गभीरा	वाचि	१०२	१।११	१।१।२०	—
गभीरे	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३०	१।३।४६	ना० ७७६
गमतिः	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
गमेः	—	२	—	—	—
गम्भम्	प्रवणे	—	—	—	ना० २०
गम्भरम्	उदके	—	१।१२	१।१।२८	ना० १०९
गम्भरम्[1]	प्रवणे	—	—	—	ना० ६०८
गम्भरम्	प्रवणे	—	—	—	ना० २०
गम्भीरः	महति	—	—	—	ना० ५१२
गम्भीरम्	महति	—	—	—	ना० ६१७
गम्भीरा	वाचि	१०२	१।११	१।१।२०	—
गम्भीरे	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३०	१।३।४६	—
गयः	धने	—	२।१०	१।२।१८	ना० १३४
गयः	गृहे	—	३।४	१।३।५	ना० १२
,,	अपत्ये	८७	२।२	१।२।३	—
गरः	उदके	७५	—	—	—
गरन्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९५

१. गमनानुक्रमण्याम् अस्मिन्नर्थे पदानां दश संख्या नोपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
गरुः	जाले	—	—	—	ना० ७१५
गर्गरः	वाद्ये	—	—	—	ना० ५९३
गर्तः	दारुषु	—	—	—	ना० ४१
गर्तः	रथे	—	—	—	ना० ४३
गर्त्तः	गृहे	८९	३।४	१।३।५	—
गर्दनम्	उदरे	८०	—	—	—
गर्दभः	गर्दभे	—	—	—	ना० १६८
गर्भः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०
गर्भः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५१
गर्भः	उदके	—	—	—	ना० ११८
गर्भः	उदके	—	—	—	ना० १२१
गर्भधीः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०२
गर्हसे	शब्दे	—	—	—	आ० ४४
गल्दया[1]	धमन्याम्	—	४।३	२।५।२८	—
गल्दा	वाचि	—	१।११	१।१।२३	—
गवते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
गविष्ठिरः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९
गव्यूतिः	अहनि	—	—	—	ना० २३
गहनम्	उदके	७५	१।१४	१।१।२८	—
गह्वरम्	,,	७५	—	—	—
गाः	गमने	—	—	—	आ० ६९
गातः	गमने	—	—	—	आ० ७०
गातिः	गतौ	—	२।१४	—	—
गातु	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११६
गातुः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
गातुः	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।४	ना० ७
गातुः[2]	अध्वनि	—	४।१	२।४।१७	ना० २२
गातुः	धने	—	—	—	ना० १४१

१. निरु० ६।२४ ॥ २. निरु० ४।२५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
गात्रम्	देहे	—	—	—	ना० २७२
गाथ	गमने	—	—	—	आ० ७०
गाथा	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	ना० ३११
गाथान्य	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६१
गाथिनः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०१
गान्धर्वी	वाचि	१०२	१।११	१।१।२०	ना० ३०९
गायति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १३
गायति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२०	—
गायत्रम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२५
गायत्री	पृ० दे०	१३६	—	—	—
गायसि	शब्दे	—	—	—	आ० ५१
गायिषे	शब्दे	—	—	—	आ० ४३
गावः	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
गावः	गवि	—	—	—	ना० १४८
गावः	रश्मौ	११३	१।५	१।१।८	ना० ६४१
गावः	उदके	—	—	—	ना० १०५
गाष्टेयः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७७
गासि	स्तुतौ	—	—	—	आ० १८
गाहत	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०९
गाहते	गमने	—	—	—	आ० ८४
गिरः	अन्ने	—	—	—	ना० १२७
गिरः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २७५
गिरिः	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	ना० ७२०
गिरिः	पर्वते	१०१	—	—	ना० ३५
गिरौकाः	महति	—	—	—	ना० ६१५
गिर्वणसे[1]	स्तुतिसंभक्ते	—	४।३	२।५।१७	—
गिर्वाहा	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५२
गीः	वाचि	१०२	१।११	१।१।१९	—

१. निरु० ६।१४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
गीर्वाण.[1]	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५७
गुङ्गूः	देवपत्न्याम्	—	—	—	ना० २१३
गुल्फः	—	११६	—	—	—
गुल्फम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४७
गुहः	गूहने	—	—	—	आ० ३४४
गुहदवद्या[2]	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५७
गूर्तयः	मरुति	—	—	—	ना० ६६६
गूर्तवचाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०४
गूर्तश्रवाः	दातरि	—	—	—	ना० ४१७
गूर्तिः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०२
गूर्धय	स्तुतौ	—	—	—	आ० २१
गूर्धयति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२०	—
गूहताम्	संवरणे	—	—	—	आ० ४५२
गूहथ	गूहने	—	—	—	आ० ३४४
गृणाति	शब्दे	—	—	—	आ० ४६
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२०	—
गृणानः	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३४
गृणीषणिः	युद्धे	—	—	—	ना० ५३६
गृणीषे	क्रोधार्थे	—	—	—	आ० ४६२
गृणे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १६
गृत्सः	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
गृत्समदः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९२
गृत्साः	प्राज्ञे	—	—	—	ना० २८०
गृध्रः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१४
गृध्रः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
गृभः	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
गृभाय	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८२

१. अस्य स्थाने 'गिर्वणाः' उपलभ्यते । मूले तु गीर्वाणाः ।

२. 'गुहदवद्यः' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
गृभुः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३८
गृविषुः	अन्ने	—	—	—	ना० १३१
गृष्टिः	गवि	—	—	—	ना० १५१
गृसः	वाह्नोः	—	—	—	ना० २५४
गृहते	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८४
गृहपतिः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३७
गृहाः	गृहे	—	—	—	ना० ११
गृहामहि	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८३
गृह्णन्ति	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८३
गेयम्	देहे	—	—	—	ना० २७३
गोः	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ९
गोजाता	मरुति	—	—	—	ना० ६६९
गोतमः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९२
गोत्रः	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
,,	पर्वते	१०१	—	—	—
गोत्रम्	धने	—	—	—	ना० १३९
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७१७
गोत्रा	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ६
गोत्रभित्	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७९
गोदरिः	शूरे	—	—	—	ना० ५६०
गोधुकासा	अ० दे०	१३९	—	—	—
गोपाः	त्रातरि	—	—	—	ना० ६२७
गोपायति	गोपने	३४	—	—	—
गोपायत्यम्	गूढे	—	—	—	ना० ५७७
गोपायन्ति	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५३
गोमती	नदीविशेषे	—	—	—	ना० ७८
गोरुषाद्रयः	दातरि	—	—	—	ना० ४२८
गोविन्दुः	दातरि	—	—	—	ना० ४२७
गौः	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
गौः[1]	गवि	—	५।५	—	—
गौः	वाचि	—	१।११	१।१।१९	ना० ३११
,,	स्तोतरि	—	३।१६	१।३।२६	—
गौः[2]	ज्यायाम्	—	४।१	—	ना० ५९४
गौः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
गौः	गन्तरि	—	—	२।४।१७	—
गौः	सोमे	—	—	—	ना० ७३
गौः	अ० दे०	१३९	—	—	—
गौरी	गवि	—	—	—	ना० १४९
गौरी	वाचि	१०२	१।११	१।१।२०	ना० ३०८
,,	—	—	५।५	—	—
ग्ना	स्त्रीम्	८६	३।२९	१।३।४३	ना० २००
ग्नाः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
ग्मन्त	गमने	—	—	—	आ० ७४
ग्मन्ति	गमने	—	—	—	आ० ९४
ग्मा	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ४
ग्रन्थिः	रज्जौ	—	—	—	ना० ८६
ग्रयः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१
ग्रसेत	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९४
ग्राभः	धने	—	—	—	ना० १३७
ग्राम	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३७
ग्रावहस्तासः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३२८
ग्रावा	पर्वते	१०१	—	—	—
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
ग्रावाणः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५७
ग्रावाणः	पर्वते	—	—	—	ना० ३६
ग्रावाणः[3]	प्रस्तरे	—	५।३	—	—
ग्राहिः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२४
ग्रीवा	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१

१. निरु० २।९॥ २. निरु० २।६॥
३. निरु० ९।८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
ग्रेषते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२०
ग्लपयन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१०
			घ		
घनः	शूरे	—	—	—	ना० ५४७
घनः	घनार्थे	—	—	—	ना० ५३
घनाघनः	शूरे	—	—	—	ना० ५५९
घर्मः	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२८	—
घर्म्मः	अह्नि	१११	१।९	१।१।१६	—
घसत्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९८
घृणम्	अह्नि	—	१।९	१।१।१५	ना० ६९०
घृणिः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४६
घृणिः	त्वष्टरि	—	—	—	ना० ७३९
घृणिः[1]	ज्वलति	—	१।१७	—	—
,,	अह्नि	१११	—	—	—
घृतनिर्णिक्	दीप्त्याम्	—	—	—	ना० ६२३
घृतपृष्ठः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३८
घृतम्	घृते	—	—	—	ना० १६१
घृतम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०६
घृत वती	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४६	—
घृताची	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५५
,,	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	—
घोषः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३१०
घोषतत्	दाने	—	—	—	आ० ३५५
घ्नन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२०
घ्रंसः	अह्नि	१११	१।९	१।१।१६	ना० ६८९
			च		
चकमानः	कान्तौ	२	२।६	१।२।१२	—
चकार	करणे	—	—	—	आ० ४१२

१. अस्मिन्नर्थे कौत्सव्यश्लोके तु 'हृणिः' इति पाठः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
चकृव	स्तुतौ	—	—	—	आ० २१
चक्र	करणे	—	—	—	आ० ४१३
चक्रः	चक्रस्य वाचके	२	—	—	ना० ४५
चक्रत्	कर्मणि	६१	२।१	१।२।१	—
चक्रति	प्रतिदेवने	५२	—	—	—
चक्रन्	करणे	—	—	—	आ० ४१२
चक्रमन्त	क्रमणे	—	—	—	आ० ४२१
चक्रमन्त	गमने	—	—	—	आ० ७९
चक्रमाथे	क्रमणे	—	—	—	आ० ४२१
चक्रमानः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४१
चक्रिः	चक्रस्य वाचके	२	—	—	ना० ४५
चक्षः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६३
चक्षः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५
चक्षत्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १११
चक्षि	दाने	—	—	—	आ० १७७
चक्षि	दर्शने	—	—	—	आ० १२२
चक्षु	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६३
चक्षुः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४८
चक्षुस्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६३
चतति	गतौ	—	२।१४	१।२	—
चतुरश्चिद्दमानात् उपमायाम्		—	३।१३	१।३।१७	—
चत्त	छेदने	—	—	—	आ० ३३९
चदः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
चनः	अन्ने	—	—	—	ना० १२६
चनः[1]	ओदने	—	४।३	२।५।१८	—
चनस्यतम्	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५९
चनिष्ठत्	स्तुतौ	—	—	—	आ० २२
चन्द्रम्	हिरण्ये	—	१।२	१।१।४	—
चन्द्रम्	निष्कहारयोः	—	—	—	ना० १४४

१. निरु० ६।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
चन्द्रमाः	चन्द्रमसि	—	—	—	ना० ७३३
चन्द्रमाः[1]	अ० दे०	१३८	५।५	—	—
चन्द्रा	ओषधौ	—	—	—	ना० ६२
चन्द्रा	उषसि	—	—	—	ना० ६८५
चमसः	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५४
,,	मेघे	१००	१।१०	१।१।१८	—
चमसः	सोमे	—	—	—	ना० ७०
चमसः	कूपे	—	—	—	ना० ८२
चमू	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७५
चमू	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ४९
चम्नतु	शोषणे	—	—	—	आ० ५२०
चम्रीषः	सोमे	—	—	—	ना० ७०
चम्वौ	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३०	१।३।४६	—
चयसे[2]	गतिहिंसयोः	११५	४।१	२।४।१८	—
चर	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७३
चरण्यति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६६
चरति	गमने	—	—	—	आ० ६८
चरथम्	गमने	—	—	—	ना० ५९७
चरन्	तरणे	—	—	—	आ० ३४७
चरामसि	करणे	—	—	—	आ० ४१८
चरितम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५५
चरित्रम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
चरुः	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
चरुः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३८
चरुः	पर्वते	१०१	—	—	—
चर्कमि	पूजने	—	—	—	आ० ३३
चर्करन्	पूजने	—	—	—	आ० ३५
चर्किराम	पूजने	—	—	—	आ० २७
चर्कृतम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५१

१. निरु० २।६; ११।६।। २. निरु० ४।२५।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
चर्कृत्यः	शूरे	—	—	—	ना० ५५६
चर्म	चर्मणि	—	—	—	ना० १६४
चर्मम्नाः	पादुकप्रदेषु	—	—	—	ना० ४७४
चर्षणयः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।५	ना० २४०
चर्षणिः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४२
चर्षणिः[1]	द्रष्टरि	—	४।२	२।४।४०	—
चश्छन्द	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६७
चष्टे	शब्दे	२	—	—	आ० ४०
चष्टे	दर्शने	—	३।११	१।३।१५	—
चस्कन्द	गमने	—	—	—	आ० ८६
चस्कम्भ	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४८
चाकनत्	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—
चाकनत्	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५९
चाकनत्	दर्शने	—	३।११	१।३।१५	—
चाकनन्त	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६३
चाकन्धि	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५८
चाकन्युवशः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२०
चाकशीति	दर्शने	—	—	—	आ० १२३
चाण्डा	—	११५	—	—	—
चातयते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०८
चातयस्व	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९६
चाते	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५११
चामि	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५११
चायि	—	२	—	—	—
चाषः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१३
चिकितुः	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३१
चिकित्रिरे	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२८
चिकित्वान्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८५
चिकित्विन्	मनसःप्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८४

१. निरु० ५।२४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
चिकित्सामः	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३१
चिकीर्षति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१०
चिकेत	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३२
चिक्यत्	दर्शने	—	३।११	१।३।१५	—
चिक्रिः	—	११६	—	—	—
चिक्षिपः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०९
चिच्चिकः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१३
चिच्युते	करणे	—	—	—	आ० ४१४
चित्[1]	पूजायाम्	११५	४।२	२।४।२८	—
चितः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
चित्तम्	बुद्धौ	८४	—	—	—
चित्तम्	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	—
चित्तिः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२८
चित्रः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५८
चित्रकृष्णे	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९७
चित्रबर्हिः	सोमे	—	—	—	ना० ६९
चित्रम्	नक्षत्रे	—	—	—	ना० ७३२
चित्रम्	धने	—	—	—	ना० १३४
चित्रातिः	दातरि	—	—	—	ना० ४२९
चित्रा	उषसि	—	—	—	ना० ६८१
चित्रामघः[2]	उषसि	११०	१।८	१।१।१५	—
चुक्रुधाम्	क्रोधे	—	—	—	आ० ४६१
चुमुरिः	असुरे	—	—	—	ना० ३८८
चूर्णम्	उदके	७५	—	—	—
चेतः	प्रज्ञायाम्	—	३।९	—	ना० २२६
चेतः	बुद्धौ	८४	—	—	—
चेतति	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२६
चेतनम्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२८

१. निरु० ३।११; १०।२९॥

२. अस्मिन्नर्थे यास्कीयनिघण्टौ तु 'चित्रमघा' इति पाठः दृश्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
चेतयति	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३१
चोदन	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५९
चोदयन्मतिः	दातरि	—	—	—	ना० ४२६
चोदयात्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५२
चोदवायत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६१
चोष्कूयते[1]	कुदस्यति	—	४।३	२।५।२६	—
चोष्कूयमाणः[2]	दानकर्तरि	—	४।३	२।५।२५	—
चोष्कूयसे	दाने	—	—	—	आ० १७४
चोष्कूयसे	शब्दे	—	—	—	आ० ४४
चौत्नम्[3]	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३०
च्यवते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
च्यवनः[4]	ऋषौ	११५	४।१	१।४।११	—
च्यवन्त	गमने	—	—	—	आ० १००
च्यवन्ते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६९
च्यवसे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०६
च्यवस्य	भजने	—	—	—	आ० १३९
च्यवाना	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।८	—
			छ		
छत्राकम्	ओषधौ	—	—	—	ना० ६७
छदयति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२२	—
छदयते	आसने	—	—	—	आ० ४८१
छदयन्ति	गूहने	—	—	—	आ० ३४३
छदिः	गृहे	८९	३।४	१।३।६	ना० १७
छन्त्सत्	—	३	२।६	१।२।११	—
छन्दः	गृहे	८९	—	—	—
,,	स्तोतरि	—	३।१६	१।३।२७	—
छन्दति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२०	—

१. निरु० ६।२२।। २. निरु० ६।२२।।

३. अपभ्रष्टोऽयं पाठः। यास्कीय-कौत्सव्य-भास्करीय-निघण्टौ 'च्यौत्नम्' इति पाठः समीचीनः। ४. निरु० ४।१९।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
छर्दिः	सुखे	—	—	—	ना० ४९०
,,	गृहे	—	३।४	१।३।६	—
छागः	अजे	—	—	—	ना० १६५
छादयन्त	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६१
छादयन्ति	उपच्छन्दने	—	—	—	आ० १५०
छाया	गृहे	८९	३।४	१।३।६	ना० १५
छिन्धि	छेदने	—	—	—	आ० ३३५
छिपाः[1]	नदीविशेषे	—	—	—	ना० ९८
छेद्म	छेदने	—	—	—	आ० ३३५
			ज		
जंहस्	अध्वनि	—	—	—	ना० २३
जक्षति	क्षुत्सहने	५३	—	—	—
जक्षीयात्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९४
जगत्	गृहे	—	—	—	ना० १७
जगतः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।६	—
जगती	ओषधौ	—	—	—	ना० ६५
,,	गवि	—	२।११	१।२।२०	—
जगत्यः	गवि	—	—	—	ना० १४८
जगन्ति[2]	शब्दे	—	—	—	आ० ४४
,,	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
जगम्यत्[3]	गमने	—	—	—	ना० ५९७
जगम्यामि	गमने	—	—	—	आ० ८४
जगायाद्	गमने	—	—	१।२।२७	आ० ८०
जगारि	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९७
जगृतम्	उदरे	८०	—	—	—
जगृभिरे	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८४

१. भष्टोऽयं पाठः 'शिफः' इत्युपलभ्यते ।

२. भास्करीयकोशे तु 'जङ्गन्ति' पाठः ।

३. नामानुक्रमण्याम् अपपाठोऽयम् । तत्र 'जङ्गम्यत्' अपेक्ष्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
जगृभ्यात्	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८५
जग्मः	समूहे	—	—	—	ना० ५७३
जग्रसीत	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९५
जघनन्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१७
जघास	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९७
जङ्घमानि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५३
जङ्घा	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
जजस्तम्	क्षेपणे	—	—	—	आ० ४३६
जजान	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४४
जज्झतीः[1]	उदके	—	४।३	२।५।१८	ना० ११४
जञ्जणा	दीप्तौ	—	—	—	ना० ६२०
जञ्जणाभवन्	ज्वलति	—	१।१७	१।१।४२	—
जज्ञुः	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
जज्ञे	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
जठरम्	शरीरावयवे	८०	—	—	ना० २५१
जठरे	उदरे	—	४।१	२।४।५	—
जठलः	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५३
जतु	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०
जत्रवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१४
जधवः	—	११५	—	—	—
जनः	देवे	—	—	—	ना० ७२९
जनयः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०२
जनाः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २३९
जनासि	गमने	—	—	—	आ० ७१
जनिग्मम्	गमने	—	—	—	आ० ७३
जनितम्	उदके	—	—	—	ना० ११२
जनिता	पितरि	—	—	—	ना० २१५
जनित्री	मातरि	—	—	—	ना० २१४

१. निरु० ६।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
जनिमा	सुखे	—	—	—	ना० ४९२
जनिमा	पुत्रे	—	—	—	ना० १९५
जनिमानि	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४१
जनिष्ठाः	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४३
जनी	वाचि	—	—	—	ना० ३०८
जनीमहि	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११३
जनुः	सुखे	—	—	—	ना० ४८८
जनुः	बले	—	—	—	ना० २३४
जन्तवः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।४	ना० २४०
जन्तवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५०
जन्म	उदके	—	१।१२	१।१।२४	ना० ११६
जन्म	मातरि	—	—	—	ना० २१४
जन्म	पितरि	—	—	—	ना० २१५
जन्मानि	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४१
जबारु[1]	रविमण्डले	११५	४।३	२।५।२१	—
जमति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
जमत्	ज्वलति	२०	१।१७	१।१।४२	—
जम्बारुपुञ्जः	सोमार्थे	—	—	—	ना० ७५
जम्भय	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२५
जम्भिषत्	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९३
जम्भे	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६५
जयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५४
जयध्व	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
जयन्ति	जरणे	—	—	—	आ० ३४२
जयुः	रथे	—	—	—	ना० ४३
जरणा	रोगविशेषे	—	—	—	ना० २७७
जरणाः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६४
जरते	बुद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३१
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—

१. निरु० ६।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
जरते[1]	स्तुतौ	९	४।१	२।४।१७	आ० १८
जरन्	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९८
जरन्त	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१८
जरन्वय	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६५
जराते	स्तुतौ	—	—	—	आ० १७
जराध्यः	—	११५	—	—	—
जरामृतम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१७
जरायुः	देहे	—	—	—	ना० २७२
जरायुः	दीप्तौ	—	—	—	ना० ७२२
जरिता	स्तोतरि	८७	३।१६	१।३।२६	ना० २९०
जरूथम्[2]	राक्षसे	—	४।३	२।५।२२	ना० ५१०
जर्भरीति	गमने	—	—	—	आ० ७१
जर्भुरीति	जम्भणे	—	—	—	आ० ४५४
जलम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२३	—
जलाली	—	११६	—	—	—
जलाषः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४२
जलाषम्	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	ना० ११५
जलाषम्	सुखे	६४	३।६	१।३।९	ना० ४८८
जल्पति	गतौ	९	३।१४	१।३।२४	—
जल्हवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२४
जल्हवः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७७
जल्हवे[3]	आमये	—	४।३	२।५।२८	—
जव	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
जवति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
जवते	गमने	—	—	—	आ० ८२
जसति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
जसुः	नैर्घृण्ये	—	—	—	ना० ४३५
जसुरिः[4]	क्षुधिते	११५	४।१	२।४।१६	—

१. निरु० ४।२४॥
२. निरु० ६।१७॥
३. निरु० ६।२५॥
४. निरु० ४।२४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
जस्पत्यम्	—	११६	—	—	—
जहा[1]	हतवानर्थे	११५	४।१	२।१।१	—
जहितः	वृद्धे	—	—	—	ना० २७४
जहीति	क्षेपणे	—	—	—	आ० ४३६
जहुः	त्यागे	—	—	—	आ० १८१
जहूरन्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६२
जह्म	उदके	७५	—	—	—
जाः	पुत्रे	८७	२।२	१।२।३	ना० १९१
जागार	बोधने	—	—	—	आ० ४५२
जातम्	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०
जातम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५८
जातरूपम्	सुवर्णे	९१	१।१	१।१।५	—
जातवेदाः[2]	अग्नौ	—	५।१	—	ना० ७३४
जातवेदाः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८५
जातुः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४४
जानन्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८७
जानीथ	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२९
जामयः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६३
जामयः	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।९	ना० २५७
जामयः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०२
जामयः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८२
जामाता	जामातरि	—	—	—	ना० २१८
जामाता	वायौ	—	—	—	ना० ६७१
जामि	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
जामिः[3]	स्वसरि	११५	४।१	२।४।१४	ना० २१७
जाया	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०२
जायुः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९३
जारआभगग्	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१७	—

१. निरु० ४।२॥ २. निरु० ७।१७॥
३. निरु० ३।६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
जारयायि[1]	अजनीत्यर्थे	—	४।३	२।५।१७	—
जावयन्	धनुषि	—	—	—	ना० ५८६
जास्पतिः	जामातरि	—	—	—	ना० २१९
जाहुषः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९५
जिगः	अध्वगे	—	—	—	ना० ६२६
जिगाति	गमने	—	२।१४	१।२।३०	आ० ७४
जिगीषवः	शूरे	—	—	—	ना० ५५७
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५६५
जिगीषने	गमने	—	—	—	आ० ९६
जिगृत	दाने	—	—	—	आ० १६५
जिगेथ	जये	—	—	—	आ० ३४१
जिघन	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०५
जिघर्ति	ग्रहणे गिरणे च	४९	—	—	—
,,	सेचने	३२	—	—	—
जिघर्मि	होमे	—	—	—	आ० ४३५
जिज्यासन्	हिंसायाम्	—	—	—	ना० ६२५
जित्वा	जये	—	—	—	ना० ५५३
जिनन्त	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
जिन्व	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०५
,,	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५०
,,	प्रीणने	—	—	—	आ० ५०४
जिन्वतम्	दाने	—	—	—	आ० १६९
जिन्वति	गतौ	३१	२।१४	१।२।२८	—
,,	प्रीयतौ	—	४।३	२।५।२६	—
जिन्वथ	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०५
जिन्वे	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३२
जिव्य	सेचने	—	—	—	आ० ४०७
जिव्रिः	वृद्धौ	—	—	—	ना० २७४
जिहृतेः	गमने	—	—	—	आ० ६८

१. निरु० ६।१५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
जिहाते	तपने	—	—	—	आ० २८०
जिहीड	क्रोधे	—	—	—	आ० ४६२
जिहीडानः	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३३
जिहीते	त्यागे	—	—	—	आ० १८०
जिह्वा	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३१२
,,	जिह्वायाम्	—	—	—	ना० २६६
जिह्वाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५७
जीरः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२१
जीरदानुः	दातरि	—	—	—	ना० ४२४
जीराः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	२।२।३१	—
जीर्णः	वृद्धे	—	—	—	ना० २७४
जीव[1]	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४१०
जीवः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८६
जीवघन्याः	उदके	—	—	—	ना० १२०
जीवन्ति	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४१०
जीवातुः	धने	—	—	—	ना० १३७
जीवेम	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४१०
जुगुः	—	११६	—	—	—
जुगुक्षतः	गूहने	—	—	—	आ० ३४३
जुगुपुः	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५०
जुगुरत्	गमने	—	—	—	आ० ९६
जुजुर्वान्	वृद्धे	—	—	—	ना० २७४
जुजुष्टन	भजने	—	—	—	आ० १४०
जुजोषथ	भजने	—	—	—	आ० १३६
जुनन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१९
जुरः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०३
जुरते	स्तुतौ	—	—	—	आ० १७
जुरम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४२
जुषते	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—

१. अर्थो नोपलभ्यते । पाणिनेः मतानुसारं प्राणधारणार्थे अत्र कल्प्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
जुसुः	देहे	—	—	—	ना० २७१
जुहुते	होमे	—	—	—	आ० ४३५
जुहुरः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२१
जुहुराणः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
जुहुरे[1]	आह्वाने	११५	४।१	२।४।१३	आ० ४७७
जुहुरे	होमे	—	—	—	आ० ४३४
जुहूः	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५४
जुहूः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४६
जुहोति	होमे	—	—	—	आ० ४३४
जुह्वः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३२९
जुह्वे	दाने	—	—	—	आ० १५९
जूर्णिः	बाणे	—	—	—	ना० ५८६
,,	क्रोधे	—	२।१३	१।२।२२	—
,,	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	—
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०५
जूर्णिः[2]	शक्त्याख्यमायुधे	—	४।३	२।५।६	—
जूर्णिती	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६०१
जूर्यन्ति	जरणे	—	—	—	आ० ३४२
जेष्य	जये	—	—	—	आ० ३४१
जेहते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
जैत्री	उषसि	—	—	—	ना० ६८३
जैष्य	जये	—	—	—	आ० ३४१
जोगुवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९३
जोगुवानः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३००
जोगुवे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १८
जोषयन्ते	अर्जने	—	—	—	आ० १३७
जोषवाकम्[3]	अज्ञातनामधेये	११५	४।२	२।४।३९	—
जोषि	गमने	—	—	—	आ० ७४

१. निरु० ४।१९॥ २. निरु० ६।४॥
३. निरु० ५।२५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
जोषीरताम्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०३
जोहूर्तम्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६२
ज्ञः	वृद्धे	—	—	—	ना० २७५
ज्ञरा[1]	विशंसे	—	—	—	ना० २७७
ज्ञा	अरण्ये	—	—	—	ना० ३४
ज्ञातिः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८१
ज्ञासः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८३
ज्ञेया	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२७
ज्म	गृहे	—	—	—	ना० १४
ज्मा	पृथिव्याम्	—	१।११	१।१।३	ना० ४
ज्या[2]	धनुःसूत्रे	—	५।३	—	—
ज्यायान्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५०
ज्येना	—	११६	—	—	—
ज्येष्ठः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५८
,,	संग्रामे	१०५	—	—	—
ज्येष्ठम्	—	११६	—	—	—
ज्योतते	ज्वलति	२०	१।१६	१।१।४१	—
ज्योतिः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२
,,	दीप्तौ	—	—	—	ना० ६२२
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५४
,,	उदके	—	—	—	ना० ११४
ज्योतींषि	नक्षत्रे	—	—	—	ना० ७३२
ज्रयति	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
ज्वले	ज्वलति	२०	—	—	—
			ट		
टुह्वः[3]	मनुष्ये	७८	—	—	—

१. नामानुक्रमण्याम् अपपाठोऽयम् । अत्र 'जरा' अपेक्ष्यते ।

२. निरु० ९।१८॥

३. कौत्सव्यनिघण्टौ तु अपपाठोऽयं प्रतीयते । अन्यत्र 'द्रुह्वः' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
			त		
तकति	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
तकम्	लघौ	—	—	—	ना० ५९६
तक्म	अपत्ये	८७	२।२	१।२।३	—
तक्त्रवीः	स्तेने	—	—	—	ना० ५२९
तक्वा	स्तेने	८३	३।२४	१।३।३६	—
तक्वानः	स्तेने	—	—	—	ना० ५३०
तक्षा	कारुके	—	—	—	ना० ४७९
तडित्	विद्युति	—	—	—	ना० ७२४
,,	हिंसायाम्	१९	२।१९	१।२।४०	—
,,	समीपे	७३	२।१६	१।२।३३	ना० ३२
तडिह	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
ततक्षुः	करणे	—	—	—	आ० ४१६
ततनद्	व्याप्तौ	—	—	—	आ० ४७१
ततनन्ता	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७३
ततनुष्टिः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२१
ततनुष्टिः	अलङ्कर्तरि	—	—	—	ना० १४७
ततनुष्टिम्[1]	विषयैकप्रधाने	११५	४।३	२।५।२२	—
ततर्दः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२३
ततस्रे	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०९
,,	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६६
ततान	व्याप्तवचने	—	—	—	आ० ४७१
ततृषुः	तृष्णायाम्	—	—	—	आ० २०२
तत्तन्त	अन्तर्हिते	१०७	—	—	—
तत्तूर्यन्ते	तरणे	—	—	—	आ० ३४९
तत्निषे	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७४
तत्यागं	त्यागे	—	—	—	आ० १७९
तत्र	अन्तर्हिते	१०७	—	—	—
तत्सार	संगते	—	—	—	आ० ३८१

१. निरु० ६।१९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
तथा	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१९	—
तद्रूप	,,	—	३।१३	१।३।१८	—
तद्वत्	,,	—	३।१३	१।३।१८	—
तद्वर्ण	,,	—	३।१३	१।३।१८	—
तनः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९१
तनत्	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७४
तनम्	धने	—	—	—	ना० १३३
तनयः	पौत्रे	—	—	—	ना० १९८
,,	पुत्रे	—	२।२	१।२।३	ना० १९१
तनयम्	अपत्ये	८७	—	—	—
तना	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८६
,,	धने	—	२।१०	१।२।१९	ना० ३३४
तनुः	देहे	—	—	—	ना० २७१
तनूः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९४
तनूनपात्	अग्नौ	१३३	—	—	ना० ७३४
तनूनपात्[1]	अपत्ये	—	५।२	—	—
तनोति	छेदने	—	—	—	आ० ३३७
तन्तुः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९१
,,	यज्ञवाचके	—	—	—	ना० ३७२
तन्दते	शोषणे	—	—	—	आ० ५१९
तन्द्रक्	आलस्ये	—	—	—	आ० ४३८
तन्द्रयुः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७५
तन्यति	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
तन्यतुः	वाचि	—	—	—	ना० ३०८
,,	आयुधे	—	—	—	ना० ५८२
तन्यन्त	—	११६	—	—	—
तन्यन्ति	करणे	—	—	—	आ० ४१६
तन्वन्ति	करणे	—	—	—	आ० ४१३
तप	दाने	—	—	—	आ० ३५४

१. निरु० ८।६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
तपः	ज्वलति	२०	१।१७	१।१।४२	—
,,	बले	—	—	—	ना० २३०
तपति	दीप्तौ	१७	—	—	आ० ३५८
,,	—	११६	—	—	—
तपते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१५
तपुः	सोमे	—	—	—	ना० ७६
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
तपुरे	क्रोधे	—	—	—	ना० ५३२
तपुषी	क्रोधे	—	२।१३	१।२।२२	—
तपूंषि	राक्षसे	—	—	—	ना० ५११
तप्यते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१०
तप्रः	भजने	—	—	—	आ० १४१
तमः	गायत्रे	—	—	—	ना० ४०७
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५११
,,	उदके	—	—	—	ना० १०८
,	नैर्घन्ये	—	—	—	ना० ४३५
,,	तमसि	—	—	—	ना० ६६२
,,	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	ना० ६९४
तमस्वती	—	७४	१।७	१।१।१२	—
तमायीवयः	—	११६	—	—	—
तमिषीच्यः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१२
तमिस्रा	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९६
तमोवृधः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१२
तयः	गृहे	—	—	—	ना० ११
तरः	बले	१०३	२।९	१।२।१५	ना० २३२
तरणिः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	ना० ६०२
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८४
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७५
तरते	तरणे	—	—	—	आ० ३४६
तरवः	वृक्षे	—	—	—	ना० ३८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
तरस्वत्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३४	—
तरीरमत्	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०७
तरुः	घने	—	—	—	ना० १४१
तरुत्रम्	घने	—	—	—	ना० १३७
तरुषन्त	तरणे	—	—	—	आ० ३४६
तरुष्यति[1]	जिघांसति	—	४।२	२।४।२२	—
ततंरीति	तरणे	—	—	—	आ० ३४६
तर्था	स्तेने	८३	—	—	—
तर्पयेथाम्	दाने	—	—	—	आ० १७५
तला[2]	लतायाम्	—	—	—	ना० ४०
तवः	महति	—	—	—	ना० ६१४
,,	हिंसायाम्	—	—	—	ना० ३०३
,,	बले	—	२।९	१।२।१५	—
तवथः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२
तवसः	महति	६८	३।३	१।३।३	—
तवान्	वृद्धे	—	—	—	ना० २७५
तविषः	महति	—	३।३	१।३।३	ना० ६१०
तविषम्	बले	—	—	—	ना० २३६
तविषी	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३१
तविष्यः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
तवीयान्	वृद्धे	—	—	—	ना० २७४
तवेत	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३६
तष्टा	कारुके	—	—	—	ना० ४७१
तस्करः	स्तेने	८३	३।२४	१।३।३६	ना० ५२८
तस्तम्भ	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २५०
तस्थुषः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।६	—
तस्थौ	आरोहणे	—	—	—	आ० ४२३
ताजत्	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	—

१. निरु० ५।२।।

२. श्लोके 'लता' इत्यपेक्ष्यते अतो मुद्रणदोषः प्रतीयते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
तातः	पितरि	—	—	—	ना० २१५
तातृषाणः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४२
तादीत्ना	तदार्थे	—	—	—	ना० ६०९
तादुरि	—	११६	—	—	—
तान्वः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२
तान्वम्	केशसंघे	—	—	—	ना० २७०
ताम्रम्	रूपे	—	३।७	१।३।११	—
तायतम	अन्तर्हिते	१०७	—	—	—
तायते	करणे	—	—	—	आ० ४१५
तायवः	स्तेने	—	—	—	ना० ५२९
तायुः	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	—
तारिषत्	तरणे	—	—	—	आ० ३४६
तार्क्ष्यः	श्येने	—	—	—	ना० ७५८
तार्क्ष्यः[1]	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
,,	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३७	—
ताविदाः	दाने	—	—	—	आ० १६९
तिग्मम्	वज्रे	—	२।२०	१।२।४३	—
तिग्मायुधः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४१
तितउ[2]	चालन्याम्	११६	४।११	२।४।३	—
तितक्ष	छेदने	—	—	—	आ० ३३८
तितिरुः	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९८
तित्विषे	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६१
तिरः	गूढे	—	—	—	ना० ५७८
,,	अप्राप्ते	११८	३।२९	१।३।४१	—
तिरति	—	१६	—	—	—
तिल्विलः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६७
तिल्विलायध्वम्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३३
तिस्तिरे	तरणे	—	—	—	आ० ४३३
तिस्रोदेवीः[3]	पृ० दे०	१३३	५।२	—	—

१. निरु० १०।२७॥ २. निरु० ४।९॥ ३. निरु० ८।१३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
तीर्थे	सरविशेषे	—	—	—	ना० १०४
तुकः	गृहे	८९	—	—	—
तुग्	पुत्रे	८७	२।२	१।२।३	ना० १९०
तुग्र्या	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० ११२
तुग्वनि[1]	तीर्थे	—	४।१	२।४।४	ना० १०४
तुच्छयम्	लघौ	—	—	—	ना० ५९६
तुजः	बले	—	—	—	ना० २३६
तुजम्	आयुधे	—	२।२०	१।२।४३	ना० ५८२
तुजा	कशायाम्	—	—	—	ना० १८५
तुजिः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०
तुज्यते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१४
तुज्यमानासः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	—
तुञ्जः[2]	दाने	—	४।३	२।५।२३	—
तुञ्जति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५७
,,	दाने	—	३।२०	१।३।२०	—
,,	—	१३, १४	—	—	—
तुञ्जेते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५४
तुतुर्यात्	तरणे	—	—	—	आ० ३४५
तुदन्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६७
तुन्दते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३९
तुन्दते	गमने	—	—	—	आ० ८४
तुपः	वाचि	—	—	—	ना० ३१२
तुपुषिः	बले	—	—	—	ना० २३३
तुम्रः	शूरे	—	—	—	ना० ५६७
तुरः	गमने	—	—	—	ना० ५९७
तुरण्यति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५६
तुरण्यम्	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६०३
तुरा	,,	—	—	—	ना० ६०१

१. निरु० ४।१५॥ नामानुक्रमण्यां तु 'तुग्व' इति पाठान्तरं पठ्यते ।
२. निरु० ६।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
तुराः	मरुति	—	—	—	ना० ६६८
तूरीपम्[1]	उदके	११६	४।३	२।५।२४	—
तुरीयति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
तुर्वणिः[2]	क्षिप्रे	—	४।३	२।५।१६	ना० ६००
तुर्वशः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४३
तुर्वशः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८०
तुर्वशा	समीपे	—	—	—	ना० ३२
तुर्वशाः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।५	—
तुर्वशे	अन्तिके	७३	२।१६	१।२।३३	—
तुवि	बहुव्याप्त्याम्	६६	३।१	१।३।१	ना० ६३७
तुवि द्युम्नः	दातरि	—	—	—	ना० ४३३
तुविनृम्णः	दातरि	—	—	—	ना० ४१४
तुविमघा[3]	दातरि	—	—	—	ना० ४१३
तुविष्मान्	दातरि	—	—	—	ना० ४१५
तुवीरवः	दातरि	—	—	—	ना० ४३३
तूताव[4]	विवृद्धौ	—	४।१	२।४।१७	—
तूतुजानः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	ना० ६०२
तूतुजिः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	ना० ५९९
तूतुजिः	दातरि	—	—	—	ना० ४२३
तूतुमा	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६००
तूतुमाकृषे[5]	शीघ्रे	—	४।३	२।५।४१	—
तूतोद्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३५
तूतौ	,,	—	—	—	आ० २३५
तूयम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	—
तूर्णाशम्[6]	उदके	—	४।२	२।४।३७	ना० ११०
तूर्णिः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	ना० ५९९

१. निरु० ६।२१॥ २. निरु० ६।१६॥
३. स्त्रीलिङ्गे नोपलभ्यते, सर्वत्र पुंसि। अपपाठोऽयं प्रतीयते।
४. निरु० ४।२५॥ ५. निरु० ५।२५॥
६. निरु० ५।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
तूर्य	तरणे	—	—	—	आ० ३४५
तूर्वतम्	तरणे	—	—	—	आ० ३४७
तूर्वयाणः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८३
तूर्वसि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३२
तृणजः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४२
तृणम्	ओषधौ	—	—	—	ना० ६२
तृणेडिह	वधे	—	२।१९	१।२।४२	—
तृणेढि	—	१९	—	—	—
तृपलम्	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ५९९
तृपलम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८३
तृपुः	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	—
तृप्तिः	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
तृप्रम्	दुःखे	६५	—	—	—
तृम्पत	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०४
तृषायन्ते	सेचने	—	—	—	आ० ४०८
तृषु	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	—
तृष्टम्	दुरवस्थायाम्	—	—	—	ना० ४११
तृष्णु	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०६
तृष्यन्ति	दुरवस्थायाम्	—	—	—	ना० ४११
तेजः	उदके	—	१।१२	१।१।३०	—
तेजः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९४
,,	ज्वलति	२०	१।१७	१।१।४२	—
तोकः	पुत्रे	—	—	—	ना० १८९
तोकम्	,,	८७	२।२	१।२।३	—
तोकम	अपत्ये	—	२।२	१।२।३	—
तोदः	कशायाम्	—	—	—	ना० १८५
तोदः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५७
तोदः[1]	शिक्षके	—	४।२	२।४।२९	—
तोयम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	—

१. निरु० ५।६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
तोशः	शूरे	—	—	—	ना० ५४९
तोशसे	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०४
तोरयाणः[1]	त्वरितयाने	—	४।२	२।४।३५	—
त्यजः	क्रोधे	१८	२।१३	१।२।२२	ना० ५३२
त्यजः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८०
त्रपुः	कूपे	७७	—	—	—
त्रपुषी	वज्रे	१०४	—	—	—
त्रसन्ति	भये	—	—	—	आ० २८४
त्राता	त्रातरि	—	—	—	ना० ६२७
त्राध्वम्	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५१
त्रासीथाम्	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५२
त्रिचक्रः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०३
त्रितः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९९
,,	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३८
त्रिदिलाः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५९
त्रिनाभिः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०२
त्रिपाजस्यः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०३
त्रियम्बकः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४२
त्रिरश्मिः	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९४
त्रिवृद् रथन्तरम्	पृ० दे०	१३६	—	—	—
त्रिषधस्थः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६७
त्रिषि	निशामयत्योः	२	—	—	—
त्र्यविका	आयुधे	—	—	—	ना० ५८४
त्वः	अर्धे	११९	३।२९	१।३।४२	—
त्वक्	देहे	—	—	—	ना० २७३
,,	चर्मणि	—	—	—	ना० १६४
त्वक्षः	बले	१०३	२।९	१।२।१५	ना० २३३
त्वष्टा	त्वष्टरि	—	—	—	ना० ७३९
त्वष्टा[2]	पृ० दे०	१३३	५।२,४,६	—	—

१. निरु० ५।१५॥ २. निरु० ६।१४, २१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
त्विषः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
त्विषितम्	दीप्तौ	—	—	—	ना० ६२२
त्विष्यति	वृद्धौ	१६	—	—	—
त्सरति	गतौ	—	२।१४	१।२।१४	—
			थ		
थलित	हिंसायाम्	६१	—	—	—
			द		
दंष्ट्रे	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६५
दंसना	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५५
दंसः	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	—
दंसयः[1]	कर्मणि	—	४।१	२।४।१७	—
दक्षः	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३२
,,	द्यु० द्वे०	१४३	—	—	—
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९३
,,	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
,,	धने	—	—	—	ना० १३८
दक्षते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३८
दक्षाय्यः	दातरि	—	—	—	ना० ४२४
दक्षिणा	धने	—	—	—	ना० १३८
,,	गवि	—	—	—	ना० १४९
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८४
दक्षिणावान्	दातरि	—	—	—	ना० ४२१
दण्ड(रश्मौ)	दण्डे	—	—	—	ना० ४३
दत्रम्	सुवर्णे	९१	१।२	१।१।५	—
ददति	दाने	—	—	—	आ० १७१
ददाति	—	१३	—	—	—
ददन्	दाने	—	—	—	आ० १५७
ददर्श	दर्शने	—	—	—	आ० १२२

१. निरु० ४।२५

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
ददाश	पूजने	—	—	—	आ० ३५
दद्दक्ष	दर्शने	—	—	—	आ० १२४
दद्दक्षत	भजने	—	—	—	आ० १४१
दद्दक्षे	दर्शने	—	—	—	आ० १२५
दद्हे	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४८
दद्धि	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३०	—
दद्महि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२०
दद्रुः	गमने	—	—	—	आ० ९६
दध	निधने	—	—	—	आ० २२५
दधता	धारणे	—	—	—	आ० २१४
दधति	—	२५	—	—	—
दधते	धारणे	—	—	—	आ० २११
दधद्	धारणे	—	—	—	आ० २१४
दधनद्	धारणे	—	—	—	आ० २१४
दधन्विरे	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४१०
दधन्वे	धारणे	—	—	—	आ० २१३
दधर्षन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१८
दधाति	दाने	—	—	—	आ० १६७
दधिः	मुष्कभारे	—	—	—	ना० १५६
दधिक्राः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	ना० १७२
दधिक्राः[1]	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
दधिक्रावा	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३७	—
दधृक्	—	—	—	—	ना० ५५३
दध्म	गमने	—	—	—	आ० ७२
दध्मा	गमने	—	—	—	आ० ७८
दध्यङ्[2]	देवतायाम्	—	५।६	—	—
दध्यति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
दध्ये	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५७

१. निरु० २।२८; १०।३१॥ २. निरु० १२।३४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
दनः[1]	दानचेतसि	११५	४।३	२।५।३३	—
दभम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६२
दम्नुवन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०५
दम्नोति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
दम्नोति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
,,	वधे	१९	२।१९	१।२।३९	—
दभ्रम्	ह्रस्वे	३।२	१।३।२	—	—
दभ्रम्	अल्पे	—	३।२९	१।३।४१	ना० ५९३
दमः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१०
,,	गृहे	८९	—	—	ना० ११
,,	देहे	—	—	—	ना० २७१
दमन्त	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३२
दमस्वती	रात्रौ	७४	—	—	—
दमूना	शूरे	—	—	—	ना० ५५०
दमूना[2]	दानमनसि	—	४।१	२।४।२	—
दमे	गृहे	—	३।४	१।३।५	—
दम्य	वृषभे	—	—	—	ना० १५७
दयते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३३
दयते[3]	दाहहिंसयोः	—	४।१	२।४।९	—
दयते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२७
दयते	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५१
दयते	दाने	—	—	—	आ० ३५४
दयते	दाने	—	—	—	आ० १५९
,,	—	११६	—	—	—
दयन्ति	—	११६	—	—	—
दयसे	धारणे	—	—	—	आ० २१५
,,	निघने	—	—	—	आ० २२३
दरिद्रः	—	११६	—	—	—

१. निरु० ६।३१॥ २. निरु० ४।५॥
३. निरु० ४।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
दर्दरीति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०८
दर्दुरम्	उदरे	८०	—	—	—
दर्धर्षि	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३०१
दर्वि	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५४
दर्विः	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५२
दर्शतः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५१
,,	कूपे	—	—	—	ना० ८०
दर्शथ	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२९
दर्षसि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०८
दर्षि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१९
दविदि	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६३
दविद्युत	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५८
दविद्योत्	,,	—	—	—	आ० ३६५
दविध्वतम्	क्षिपे	—	—	—	ना० ६०२
दविषाणि	आलस्ये	—	—	—	आ० ४३८
दशग्वाः	अङ्गिरस्सु	—	—	—	ना० ७६९
दशस्यति	दाने	—	—	—	आ० १५८
,,	द्रोहे	२८	—	—	—
दशस्युः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८०
दषीष्ट	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२७
दस्य	अ० दे०	१३९	—	—	—
दस्यति	शोषणे	—	—	—	आ० ५२०
,,	क्षये	४२	—	—	—
दस्यवः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९५
दस्यु	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७७
दस्युहत्यम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३८
दस्रा	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७१
दहरकः	ह्रस्वे	६७	—	—	—
दहामि[1]	दाने	—	—	—	आ० ३५४

१. अत्र दाहार्थे स्यात् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
दाति	दाने	—	३।२०	१।३।३२	आ० १५७
,,	छेदने	—	—	—	आ० ३३८
दातिवारः	दातरि	—	—	—	ना० ४२८
दात्रम्	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९१
दाधेयाः	निधने	—	—	—	आ० २१९
दानः	धने	९०	—	—	—
दानपनुपरिवस्यते	—	५९	—	—	—
दानम्	धने	९०	—	—	—
दानवः	मेघे	१००	—	—	—
दानवाः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१८
दानुः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१०
दानौ कसः	दातरि	—	—	—	ना० ४२४
दापराः[1]	दिशि	—	—	—	ना० ६४०
दाम	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८६
दामा	यजमाने	—	—	—	ना० ३४२
दारु	दारौ	—	—	—	ना० ४१
दावने[2]	प्रदातरि	—	४।१	२।४।१०	—
दाश	धने	—	—	—	ना० १४१
दाशति	दाने	१३	३।२०	१।३।३२	—
दाशः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४९
दाशुरि	यजमाने	—	—	—	ना० ३४२
दाशिम	दाने	—	—	—	आ० २६०
दाश्वध्वरः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५१
दाश्वान्	यजमाने	—	—	—	ना० ३४२
,,	दातरि	—	—	—	ना० ४१९
दाश्वांसः	यजमाने	—	—	—	ना० ३३८
दास	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७२
दासति	दाने	१३	३।२०	१।३।३२	—

१. नामानुक्रमण्यां तु अपपाठोऽयं प्रतीयते । अस्मिन्नर्थे 'उपराः' इति स्यात् ।
२. निरु० ४।१८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
दासति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
दासन्य त्रैतना	—	—	—	—	ना० ४७६
दासा	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९७
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२१
दित्सति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१९
दिदिड्ढि	दाने	—	—	—	आ० १७२
दिदेषु	—	—	—	—	आ० १६४
दिद्युत्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८४
दिधिषन्तु	दाने	—	—	—	आ० १७३
दिधिषन्ते	धारणे	—	—	—	आ० २१२
दिधिषामि	धारणे	—	—	—	आ० २११
दिधिषेय	धारणे	—	—	—	आ० २१५
दिधिष्वः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
दिधृत	धारणे	—	—	—	आ० २११
दिधृतम्	निधने	—	—	—	आ० २२६
दिनम्	अह्नि	१११	१।९	१।१।१६	ना० ६८९
दिप्सवः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९७
दिवः	दिवे	—	—	—	ना० ६९२
,,	अन्तरिक्षे	१०८	—	—	—
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८५
,,	अह्नि	—	—	—	ना० ६८९
,,	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५४
दिवः सूनुः	मेघे	—	—	—	ना० ७२३
दिवस्पुत्रः	पर्जन्ये	—	—	—	ना० ७४८
दिवा	अह्नि	१११	१।९	१।१।१५	ना० ६८९
दिविक्षा	महति	—	—	—	ना० ६१३
दिवित्सा	दीप्ते	—	—	—	ना० ६१९
दिविष्टयः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६७
दिविष्टिषु	स्वर्गफलकर्मणि	११५	४।३	२।५।२७	—
दिवे	अह्नि	१११	१।९	१।१।१६	ना० ६९२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
दिशः	दिशि	—	—	—	ना० ६४०
दिशति	दाने	—	—	—	आ० १७७
दिषयन्त	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६५
दीदयः	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६१
दीदयत्	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५७
दीदयति	ज्वलति	२०	१।१६	१।१।४०	—
दीदाय	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६५
दीदिविः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६१९
दीदिहि	दाने	—	—	—	आ० १६१
,,	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५७
दीधरः	दाने	—	—	—	आ० १७२
दीधरत्	धारणे	—	—	—	आ० २१०
दीधितयः	रश्मौ	११२	१।५	१।१।९	ना० ६४६
,,	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	—	ना० २५७
दीध्यत्	देवने	—	—	—	आ० ४३७
दीध्ये	स्तुतौ	—	—	—	आ० १७
दीपयः	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५९
दीयति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
दीयथः	गमने	—	—	—	आ० ८५
दीर्घप्रयुज्युः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४४
दीर्घश्रुत्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८७
दीर्घाधियः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४८
दुः	वृक्षे	—	—	—	ना० ३८
दुःखम्	दुःखे	—	—	—	ना० ७५३
दुःशंसः	स्तेने	—	—	—	ना० ५२८
दुःशंसा	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
दुग्धम्	पयसि	११५	—	—	ना० १६०
दुच्छुना	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
दुघुवीत	तपने	—	—	—	आ० २८०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
दुन्दुभिः[1]	दुन्दुभौ	—	५।३	—	ना० ५१
दुराध्यः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
दुरितम्	दुःखे	—	—	—	ना० ७५३
,,	युद्धे	—	—	—	ना० ५३७
दुरितम्[1]	अंहसि	—	४।३	२।५।१४	—
दुरिता	राक्षसे	—	—	—	ना० ५११
दुरितिः	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०८
दुरेवाः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१७
दुरोणम्	गृहे	—	—	—	ना० १३
दुरोणे	गृहे	११६	३।४	१।३।६	—
दुर्गहा	दुःखे	—	—	—	ना० ७५३
दुर्गृभीय	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८५
दुर्धियः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९८
दुर्मरैः	अलक्ष्म्याम्	—	—	—	ना० ४१०
दुर्मतयः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१२
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२०
दुर्मतिः	नैर्घन्ये	—	—	—	ना० ४३६
दुर्मन्मानः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१९
दुर्मित्रासः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०१
दुर्या	गृहे	८९	३।४	१।३।६	ना० ११
दुवः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२०
दुवसना	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५६
दुवस्यति	परिचरणकर्मणि	१०	३।५	१।३।८	—
दुवस्यथ	दाने	—	—	—	आ० १६३
दुष्कृतः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१५
दुष्कृतम्	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०८
दुष्टरः	शूरे	—	—	—	ना० ५४६
दुहः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०३
दुहन्ति	पूरणे	—	—	—	आ० ५०१

१. निरु० ९।२१॥ २. निरु० ६।१ ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
दुहिता	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९६
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८५
,,	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ४
दुहीयः	क्षरणे	—	—	—	आ० ४००
दुहे	सेचने	—	—	—	आ० ४०५
,,	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५२
दूतः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३८
दूतः[1]	सन्देशहारके	११५	४।२३	२।४।२१	—
दूतः	अरावति	—	—	२।५।२७	—
दून	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
दूरम्	दूरे	—	—	—	ना० २८
दूरे अन्ते	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४७	—
दूरे दृग्	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८६
दूर्व	दाने	—	—	—	आ० ३५५
दृंहेथे	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २५०
दृक्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६३
दृङ्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६३
दृङ्गाथिता	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०३
दृङः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९२
दृतिः	मेघे	१००	१।१०	१।१।१९	ना० ७२२
दृशीकः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६५
दृशेय	दर्शने	—	—	—	आ० १२२
दृहि	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४७
देदिषे	दाने	—	—	—	आ० १५९
	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५९
देभुः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३११
देवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९९
,,	सवितरि	—	—	—	ना० ७६१
,,	वरुणे	—	—	—	ना० ७४६

१. निरु० १।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
देवजुष्टा	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६२
देवतम्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५२
देवताता	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२८	—
देवतातिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६२
देवनिदः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१६
देवपत्न्यः[1]	अ० दे०	१३९	५।६	—	—
देवप्सरस्तमः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४४९
देवम्	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६९
देवयज्या	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६७
देवयवः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	—
देवयुः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५२
देवरः	पत्युः भ्रातरि	—	—	—	ना० २२४
देववातः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९३
देववीतिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६४
देवाः[3]	देवेषु	—	५।६	—	ना० ७२७
देवाः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३२९
देवृ (वा)	अपत्युः भ्रातरि	—	—	—	ना० २२४
देवा चष्टे	—	२	—	—	—
देवी	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७५
देवी[1]	ऊर्जाहुती	—	—	५।३	—
देवी[1]	जोष्ट्री	—	—	५।३	—
देवीर्द्वारः	पृ० दे०	१३३	—	—	—
देवो देवाच्याकृपा[4]	देवगत्यार्थे	—	४।३	२।५।११	—
देहः	देहे	—	—	—	ना० २७१
देवहूतयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४९
देवहूयम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४४
देह्यः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४४
,,	असुरे	—	—	—	ना० ३८८

१. निरु० १२।४६।। २. निरु० ३।८, २०।।
३. निरु० ९।४२, ४३।। ४. निरु० ६।८।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
दैव्यः	देवे	—	—	—	ना० ७.९
दैव्याहोतारा[1]	पृ० दे०	१३३	५।२	—	—
दोघति	क्रोधे	१८	२।१२	१।२।२१	—
दोघवीति	तपने	—	—	—	आ० २७९
दोवति	—	१९	—	—	—
दोषा	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	ना० ६९४
,,	—	११६	—	—	—
दोहते	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०१
दौर्गहः	अश्वे	—	१।१४	१।१।३७	—
दौहित्रः	दुहितुर्पुत्रे	—	—	—	ना० १९८
द्यविः	अह्नि	१११	१।९	१।१।१६	—
द्यावः	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ६४३
द्यावापृथिव्यौ[2]	द्यावापृथिव्योः	—	५।३	—	ना० ७७४
द्युः	अह्नि	—	१।१९	१।१।१५	—
द्युगत	क्षिप्रे	—	२।१५	१।२।३२	ना० ६०२
द्युमत्	ज्वलति	—	१।१६	१।१।४०	—
द्युम्नः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९३
,,	अन्ने	—	—	—	ना० १२६
द्युम्नम्	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३६
,,	बले	(१०३)	—	—	—
द्युम्नम्[3]	उदके	—	४।२	२।४।२९	ना० ११८
द्युम्नम्	सुखे	६४	—	—	—
द्युम्नम्	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
द्युम्नानि	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४५
द्युम्नी	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९९
द्योतते	ज्वलति	२०	१।१६	१।१।४१	—
द्योतनम्	सुखे	६४	—	—	—

१. निरु० ८।१२॥ २. निरु० ९।३८॥

३. निरु० ५.५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
द्योतना	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	ना० ६८२
द्योतम	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५७
द्यौः	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३५
,,	अह्नि	—	—	—	ना० ६८९
,,	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६९
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२
द्यौगत	क्षिप्रे	१०६	—	—	—
द्रप्सः	शूरे	—	—	—	ना० ५६०
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७३
,,	उदके	—	—	—	ना० १०९
,,	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६००
द्रप्साः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४९
द्रव	अतिक्रमणे	—	—	—	आ० ४३९
,,	गमने	—	—	—	आ० ८४
द्रवत्	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	ना० ५९९
द्रवति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
द्रवत्पाणिः	दातरि	—	—	—	ना० ४२०
द्रवयति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७२
द्रवयथ	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७५
द्रविणः	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ५९९
द्रविणम्	धने	—	२।१०	१।२।१८	ना० १३५
,,	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३६
द्रविणस्यवः	कामयमाने	—	—	—	ना० ४३९
द्रविणोदाः[1]	दातरि	—	५।२	—	ना० ४२२
द्राति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
द्रान्तु	गमने	—	—	—	आ० ८४
द्रापिः	कवचे	—	—	—	ना० ५७४
द्रावियत्सखः	शूरे	—	—	—	ना० ५४८
द्रासद्	गमने	—	—	—	आ० ९२

१. निरु० ८।२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
द्रु	उदके	—	—	—	ना० ११२
द्रुघणः[1]	घनार्थे	—	५।३	—	ना० ५३
द्रुद्रवत्	गमने	—	—	—	आ० १०१
द्रुपदे[2]	द्रुमाश्रये	—	४।१	२।४।६	—
द्रुहः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१४
द्रुह्वः	मनुष्ये	—	२।३	१।२।५	—
द्रूडति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
द्रूणाति	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
द्रोघवाग्	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१३
द्रोण्यः	मेघे	—	—	—	ना० ७२१
द्वयाविनः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१६
द्वयावी	सत्यानृतसंयुक्ते	—	—	—	ना० ४०४
,,	स्तेने	—	—	—	ना० ५२८
द्वयुः	सत्यानृतसंयुक्ते	—	—	—	ना० ४०४
द्वादशारः[3]	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०४
द्वारः[4]	—	—	५।२	—	—
द्विजः	पक्षिणि	—	—	—	ना० ७१०
द्विता[5]	ज्योतिषि	—	४।२	२।४।२५	—
द्विबर्हाः[6]	शूरे	—	४।३	२।५।२०	—
द्विषः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९९
द्विषन्	,,	—	—	—	ना० ५०४
द्वेषोयुतः	शूरे	—	—	—	ना० ५६४
			ध		
धक्षि	दाने	—	—	—	आ० ३५५
धति	धारणे	—	—	—	आ० २१४

१. निरु० ९।२३॥ २. निरु० ४।१५॥

३. नामानुक्रमण्याः श्लोकेषु गणनाक्रमे सप्तदश संख्या अस्ति ।

४. निरु० ८।१०॥ ५. निरु० ५।३॥

६. निरु० ६।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
घत्त	धारणे	—	—	—	मा० २१३
घत्तम्	दाने	—	—	—	आ० ३५६
घर्त्त	वृद्धिवर्धने	—	—	—	मा० २४०
घनदः	दातरि	—	—	—	ना० ४१७
घनन्ति	छेदने	—	—	—	आ० ३३७
घनम्	घने	—	—	—	ना० १३३
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२
घनयन्ते	धारणे	—	—	—	आ० २१६
घनया	धारणे	—	—	—	आ० २१४
घनर्चः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५४
घनस्पृक्	दातरि	—	—	—	ना० ४१९
घना	जिह्वायाम्	—	—	—	ना० २६६
घनिः	घने	—	—	—	ना० १३४
घनुः[1]	धनुषि	—	५।३	—	ना० ५८५
घनुः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८०
घनुत्री	उषसि	—	—	—	ना० ६८३
घनुष्यति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
घन्याः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२३
घन्व	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।६	ना० ६३३
घन्व[1]	अन्तरिक्षे	—	४।३	२।४।२८	—
घन्वः	निर्जलदेशे	—	—	—	ना० १०
घन्वति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
घन्वन्तु	गमने	—	—	—	मा० ९७
घन्विरे	रक्षणे	—	—	—	मा० ३५०
घमति	गतौ	९	२।१४	१।२।२३	—
,,	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
घमनि	वाचि	१०२	१।११	१।१।२०	—

१. निरु० ६।३३; ९।१७॥ २. निरु० ५।५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
घमिति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७४
घयुः	निघने	—	—	—	आ० २२७
घरीमणि	गृहे	—	—	—	ना० १६
घरुणम्	उदके	—	१।१२	१।१।२४	ना० १०९
घर्णसिः	बले	१०३	२।९	१।२।१७	—
घर्म	कर्मणि	—	—	—	ना० ३६०
घर्मः[1]	महावीरवाचके	—	—	—	ना० ३७४
घर्मः	यज्ञवाचके	—	—	—	ना० ३६९
घर्मा	रात्र्यह्नोः समस्तयोः	—	—	—	ना० ७००
घवः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२२
घवध्वे	गमने	—	—	—	आ० ८६
घवाः	मनुष्ये	—	२।३	१।२।५	—
घसचक्री	धनुषि	—	—	—	ना० ५८५
घाता[2]	आदित्ये	—	५।५	—	ना० ७८७
घाता	विश्वकर्मणि	—	—	—	ना० ७५७
,,	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०४
घातारः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४४
घातु	दाने	—	—	—	आ० १५६
घातुः	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८६
घादस्सु	रूपे	—	—	—	ना० ६६०
घानाप्यम्	उदके	७५	—	—	—
घान्यकृत्	बीजवापकृति	—	—	—	ना० ४७७
घाम	धारणे	—	—	—	आ० २११
,,	देहे	—	—	—	ना० २७१
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२३
,,	उदके	—	—	—	ना० ११८
घामघासिः	उदके	—	—	—	ना० १२२

१. नामानुक्रमण्याम् अपपाठोऽयम् । अस्मिन्नर्थे 'घर्मः' इति प्रयुज्यते ।
२. निरु० १०।२६; ११।११।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
धामानि	लोके	—	—	—	ना० ७३१
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४२
धायः	पयसि	—	—	—	ना० १६०
धायसे	धारणे	—	—	—	आ० २१३
धारय	निधने	—	—	—	आ० २२०
धारयते	धारणे	२५	—	—	—
धारयेः	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४७
धारा	वाचि	—	१।११	१।१।२०	—
धासिः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १२५
धिक्षित	निवासे	—	—	—	आ० ४९२
धितयः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५७
धिथा	निधने	—	—	—	आ० २२६
धिनोति	प्रीतौ	३०	—	—	—
धियं जित्वा[1]	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७३
धियः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०५
धियाजुरः	यजमाने	—	—	—	ना० ३१४
धियायवः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४७
धियावसु	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७०
धिषणा	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५९
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२६
,,	वाचि	१०२	—	१।११।२२	—
धिषणे	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४५	ना० ७७४
धिषणौ	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७०
धिषा	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२६
धिष्ण्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५०
धिष्ण्या	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७०
धिष्ण्ये	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—

१. वेदे तु 'धियजिन्वा' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
धीः	प्रज्ञायाम्	३।९	—	१।३।१३	ना० २२६
,,	बुद्धौ	८४	—	—	—
,,	कर्मणि	६१	२।१	१।२।१	—
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
धीतयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५०
,,	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।८	—
धीतिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१८
धीयते	निधने	—	—	—	आ० २२६
धीरः	मेधाविनि	८५	२।१५	१।३।२४	—
धीरणः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३१
धीरणाः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५०
धीराः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८१
,,	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०१
धुः	निधने	—	—	—	आ० २२१
धुक्षः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२०
धुक्षत्	गूहने	—	—	—	आ० ३४३
धुक्षतम्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३३
धुक्षद्	संवरणे	—	—	—	आ० ४४२
धुक्ष्व	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०३
धुनयः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३२	—
धुनयन्ताम्	तपने	—	—	—	आ० २७८
धुनिः	असुरे	—	—	—	ना० ३८८
,,	स्तेने	८३	—	—	—
धुनोति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७३
धुरः	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।१०	ना० २५७
धूधोत्	तपने	—	—	—	आ० २८०
धूयते	दाने	—	—	—	आ० १७६
धूर्तः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४९
धूर्तयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५००
धूर्वति	वधे	१९	२।१९	१।२।४१	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
घृतवती	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७४
,,	,,	—	—	—	ना० ७७९
घृतव्रतः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४५
घृषन्मनाः	शूरे	—	—	—	ना० ५५१
घृष्णुः	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७१
घृष्णुषेणः	शूरे	—	—	—	ना० ५६२
घृष्णुहि	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३००
घेथे	धारणे	—	—	—	आ० २१७
घेनवः	अ० दे०	१३८	—	—	—
घेना	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २००
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	ना० ३०९
घेनुः	वाचि	—	१।११	१।१।२२	—
,,	गवि	—	—	—	ना० १५१
घेनुः[1]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
घैथे	धारणे	—	—	—	आ० २१३
घोतयः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९३
घ्रजति	गमने	—	२।१४	१।२।२३	आ० ९७
घ्रति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
घ्रथति	,,	—	२।१४	१।२।२३	—
घ्राति	,,	—	२।१४	१।२।२७	—
घ्रुवः	स्थातरि	—	—	—	ना० ५९७
घ्रुवद्रक्षम्	—	११५	—	—	—
घ्वंसति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
घ्वंसते	—	५	—	—	—
घ्वंसय	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६७
घ्वनति	—	४	—	—	—
घ्वनयः	नद्याम्	—	—	—	ना ९६
घ्वरति	वधे	१९	२।१९	१।२।४०	—
घ्वस्मः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५

१. निरु० ११।४२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ध्वस्मन्वत्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	—
ध्वान्तम्	तमसि	—	—	—	ना० ६६२
			न		
नंसन्ते[1]	अभिमुखे	—	४।१	२।४।६	—
नकि	नानार्थे	—	३।१२	१।३।१६	—
नकीम्	,,	—	३।१२	१।३।१६	—
नकूष्णी	रात्री	—	—	—	ना० ६९४
नक्तम्	रात्री	—	—	—	ना० ६९३
नक्ता	रात्री	७४	१।७	१।१।१२	—
नक्ता	रात्र्यह्नो.समस्तयोः	—	—	—	ना० ६९९
नक्तोषासाम्	,,	—	—	—	ना० ६९८
नक्षति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
नक्षत्रम्	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२
,,	नक्षत्रे	—	—	—	ना० ७३२
नक्षद्दाभः	शूरे	—	—	—	ना० ५५५
नक्षद्दाभम्[2]	व्याप्तिमात्रेण हिंसके	—	४।३	२।५।३	—
नक्षसे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०२
नगायथः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११५
नग्नाः	राक्षस	—	—	—	ना० ५१७
नतः	स्वस्त्रीये	—	—	—	ना० १९९
नत्वम्	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२२
नदः	जपध्येतरि ऋषौ	११५	४।२	२।४।२३	—
,,	सरसि	—	—	—	ना० १००
,,	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२६	—
नदति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२१	—
नदनुः	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३५	—
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०२
नदयन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ४४

१. निरु० ४।१५॥ २. निरु० ६।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
नद्यः	उदके	—	—	—	ना० १२०
,,	नद्याम्	—	१।१३	—	ना० ८८
नद्यः[1]	—	—	५।३	—	—
नना	स्त्रियाम्	८६	—	—	—
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	—
ननान्दा	पत्युः स्वसरि	—	—	—	ना० २२३
ननामा	मातरि	—	—	—	ना० २१४
ननेफति	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११०
नन्यते	शब्दे	—	—	—	आ० ५३
नपात्	पौत्रे	—	—	—	ना० १९८
,,	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७७
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७२३
,,	पुत्रे	८७	२।२	१।२।३	ना० १८९
नपातः	सुधन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६६
नप्तिः	दुहितुर्पुत्रे	—	—	—	ना० १९८
नप्त्यः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५६
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७७
नप्त्यौ	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
नभः	अन्तरिक्षे	१०८	१।४	१।१।७	ना० ६३२
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० ११२
नभते	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
नभन्वः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३२	—
नभसी	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४६	—
नमः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
,,	वज्रे	—	२।२०	१।२।४२	—
,,	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १२७
नमन्ते	नमने	—	—	—	आ० ४८५
नमस्यति	परिचरणे	१०	३।५	१।३।८	—
नमस्यन्ति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १४

१. निरु० १०।४७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
नमस्विनः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३००
नम्नते	नमने	—	—	—	आ० ४८७
नम्या	रात्री	७४	१।७	१।१। १२	—
नरः	मरुति	—	—	—	ना० ६६३
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४५
,,	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५८
,,	देवे	—	—	—	ना० ७२८
,,	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३२
नराः	अश्वे	१०८	१।१४	१।१।३५	—
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९१
,,	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।४	—
नराशंसः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३५
नराशंसः[1]	पृ० दे०	१।३३	५।२	—	—
नरौ	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७१
नर्चंते	—	४८	—	—	—
नर्दंति	—	४	—	—	—
नव	नूतने	—	—	—	ना० ६०५
नवग्वाः	अङ्गिरस्सु	—	—	—	ना० ७६८
नवते	मतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
नवन्त	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९५
नवम्	नवे	६९	३।२८	१।३।४	—
नववास्त्व	राज्ञि	—	—	—	ना० ३७९
नवीनोः	शब्दे	—	—	—	आ० ४२
नवीयान्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५८
नवेदसः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८१
नवेदाः	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२५	—
नव्यम्	नवे	६९	३।२८	१।३।४०	ना० ६०५
नव्यसी	उषसि	—	—	—	ना० ६८३
नव्या	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५१

१. निरु० ८।७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
नशत्	करणे	—	—	—	आ० ४१३
,,	व्याप्तौ	—	२।१८	१।२।३९	—
नशते	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०२
नसत	,,	—	—	—	आ० १०५
,,	व्याप्तौ	—	—	२।४।६	—
नसति	—	४८	—	—	—
नसते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० ३३९
,,	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
नसिन्त	गमने	—	—	—	आ० ८८
नहुषः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८२
,,	मनुष्ये	—	२।३	१।२।५	ना० २३९
नाकः	आदित्ये	—	१।४	१।१।७	ना० ७८०
,,	अन्तरिक्षे	१०८	—	—	ना० ६३३
नाडी	वाचि	—	१।११	१।१।२१	ना० ३१२
नाथमानः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३९
नादः	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२७	—
नादिना	—	११६	—	—	—
नानभति	शब्दे	—	—	—	आ० ४१
नानमन्त	नमने	—	—	—	आ० ४८६
नानमीति	नमने	—	—	—	आ० ४८५
नान्द्यम्	धने	—	—	—	ना० १३८
नाभशी	शूरे	—	—	—	ना० ५६१
नाभिः	स्थाने	—	—	—	ना० १८
नाम	देहे	—	—	—	ना० २७२
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४३
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२९	ना० १११
नाराशंसः[1]	पृ० दे०	—	५।३	—	—
नारी	उषसि	—	—	—	ना० ६८५
नार्मरः	असुरे	—	—	—	ना० ३८८

१. निरु० ९।९।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
नार्यः	यज्ञे	—	३।१७	१।३।२८	—
,,	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०१
नावः	नावि	—	—	—	ना० ५०
नाव्या	नद्याम्	—	—	—	ना० ९४
नाश्नोति	दाने	—	—	—	आ० १६१
नासत्या	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७०
निसते	गमने	—	—	—	आ० ९८
,,	भजने	—	—	—	आ० १३६
निःशशा	वारणे	—	—	—	आ० २९३
निःषहमाणः	शूरे	—	—	—	ना० ५५४
निःसरणम्	अध्वनि	—	—	—	ना० २५
निःसृजः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४५
निक्तहस्ता	,,	—	—	—	ना० ३४२
निगुतः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९५
निघृष्वः	ह्रस्वे	६७	३।२	१।३।२	—
निचिक्युः	दर्शने	—	—	—	आ० १२४
निचुम्पुणः[1]	सोमे	—	४।२	२।४।३८	ना० ७०
निजघन्थ	निघने	—	—	—	आ० २२३
निजतः	मरुति	—	—	—	ना० ६६५
निजनर्ध	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६३
निजहि	निघने	—	—	—	आ० २२१
निजिहाते	गमने	—	—	—	आ० ८३
निजूर्वाद	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१३
निण्यम्	गूढे	१३७	३ २५	१।३।३७	ना० ५७६
निण्युः	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३४
नितिर	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३२
नितृम्पसि	,,	—	—	—	आ० ३३१
नितोजति	—	१९	—	—	—
नितोशते	वधे	—	२।१९	१।२।३९	—

१. निरु० ५।१८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
नितोशसे	दाने	—	—	—	आ० १७३
नित्यम्	नित्ये	—	—	—	ना० ६९२
निदः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९६
निदीदिहि	निधने	—	—	—	आ० २२२
निदीधत्	निधाने	—	—	—	आ० २२०
निद्यवः	आयुधे	—	—	—	ना० ५७९
निधा[1]	रज्ज्वाम्	—	४।१	२।४।१	ना० ८६
निधेय	निधने	—	—	—	आ० २२४
निनंसै	नमने	—	—	—	आ० ४८६
निनाय	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११४
निपृणक्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२१
निबर्हयति	वधे	—	२।१९	१।३।४२	—
निममृंजे	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६८
निमिमिक्षतुः	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८२
निमिम्युः	निधने	—	—	—	आ० २२४
निमीमृक्षु	आसने	—	—	—	आ० ४८०
निमेघमानः	दातरि	—	—	—	ना० ४२६
निम्नम्	प्रवणे	—	—	—	ना० ६०८
,,	प्रवणे[2]	—	—	—	ना० २०,६०८
निम्रुचः	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९५
नियच्छथा	निधने	—	—	—	आ० २२७
नियच्छायाद्	यमने	—	—	—	आ० ४९०
नियमते	दाने	—	—	—	आ० १६२
नियमन्	वारणे	—	—	—	आ० २९२
नियात	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१६
नियासम्	,,	—	—	—	आ० ३१७
नियुतः	अश्वविशेषे	—	—	—	ना० १८१

१. निरु० ४।२,३।।

२. नामानुक्रमण्याः श्लोके अस्मिन्नर्थे दश पदानि नोपलभ्यन्ते, अपि तु अस्य स्थाने 'देशे' प्रवणवाचकः स्यात् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
नियुतम्	वही	६६	—	—	—
नियुतोवायोः	अश्वे	९४	१।१५	१।१।४०	—
नियुत्वान्	ईश्वरे	१४४	२।२२	१।२।४५	—
नियुवैते	योजने	—	—	—	आ० २९०
,,	दाने	—	—	—	ना० १६५
निरतष्ट	विवरणे	—	—	—	आ० ४३०
निरश्नते	पूरणे	—	—	—	आ० ५००
निरयम्[1]	पापे	—	—	—	ना० ४०७
निररम्	गमने	—	—	—	आ० ९०
निररिणीत	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
निराविध्यत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६०
निरिणीते	,,	—	—	—	आ० २५४
निर्ऋतिः	पापे	—	—	—	ना० ४०६
,,	नैर्धन्ये	—	—	—	ना० ४३७
,,	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ६
,,	दुःखे	६५	—	—	—
निरेकः	नैर्धन्ये	—	—	—	ना० ४३६
निरोधति	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९४
निर्जंभार	विवरणे	—	—	—	आ० ४३०
निर्णिक्	रूपे	७९	३।७	१।३।१०	ना० ६५९
,,	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८६
निर्णिजः	कवचे	—	—	—	ना० ५७४
निर्वापय	शमे	—	—	—	आ० ५३३
निवचनम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२४
निवधिष्टम्	निधने	—	—	—	आ० २२१
निवपति	—	१९	—	—	—
निवपन्तु	वपंतु	—	२।१९	१।२।३९	—
निवासते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३३
निवित्	वाचि	१०२	१।११	—	—

१. वेद तु निरयनम् उपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
निविशन्ते	आसने	—	—	—	आ० ४७८
निविश्रत्	निवासे	—	—	—	आ० ४९२
निवेवेति	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९३
निवेशनम्	गृहे	—	—	—	ना० १३
निशागरः	उलूके	—	—	—	ना० ७११
निशिशीतम्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२०
निशुम्भाः	शीघ्रहारिणि	११५	४।३	२।५।४	—
निश्यति	तेक्ष्ण्ये	—	—	—	आ० ४८४
निषङ्ग	स्वापार्थे	—	—	—	आ० ४४८
निषङ्गः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७०
निषदनम्	,,	—	—	—	ना० ३६५
निषसत्थ	आसने	—	—	—	आ० ४८०
,,	निवासे	—	—	—	आ० ४९२
निषीदत	आसने	—	—	—	आ० ४७९
निषीदध्वम्	,,	—	—	—	आ० ४७९
निषेध	वारणे	—	—	—	आ० २९२
निष्कग्रीवादयः	ऋषी	—	—	—	ना० ३९८
निष्कम्	निष्कहारयोः	—	—	—	ना० १४५
निष्कृतम्	गृहे	—	—	—	ना० १४
निष्कृतयः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६५
निष्कृथा	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६७
निष्टिः	इन्द्रस्य जनन्याम्	—	—	—	ना० २१२
निष्णत	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०६
निष्पिपर्तनम्	तरणे	—	—	—	आ० ३४७
निष्फाण	शूरे	—	—	—	ना० ५४७
निष्वापयत्	स्वापार्थे	—	—	—	आ० ४४७
निष्षपीः	शरीरावयवे	११५	४।२	२।४।३७	ना० २४९
निस्सृजन्त	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६२
निहाकाकि	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१३
नीडम्	गृहे	—	३।४	१।३।६	ना० १६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
नीडयासे	सङ्गते	—	—	—	आ० ३७४
नीतिः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५७
नीथम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
नीरम्	गृहे	८९	—	—	—
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२९	—
नीलपुष्पा	वृक्षे	—	—	—	ना० ३९
नीलपृष्ठः	बृहस्पतौ	—	—	—	ना० ७५१
नीललोहितः	—	११६	—	—	—
नीलागलसाला	—	११६	—	—	—
नु	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	—
नुकम्	नानार्थे	—	३।१२	१।३।१५	—
नुदया	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७४
नुदेथाम्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५८
नुलु	—	११६	—	—	—
नूच	पुराणनव्ययोः	—	४।१	२।४।१०	—
नूचित्[1]	,,	—	४।१	२।४।१०	—
नूतन	नूतने	—	३।२८	१।३।४०	ना० ६०५
नूतनम्	नवे	६९	—	—	—
नूत्नम्	,,	६९	३।२८	१।३।४०	—
नूनोत्	शब्दे	—	—	—	आ० ४२
नृचक्षसः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२३
नृणा	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७४
नृतयः	शूरे	—	—	—	ना० ५६६
नृमणस्यसे	दाने	—	—	—	आ० १६२
नृम्णम्	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३१
,,	धने	—	२।१०	—	ना० १३९
नेदीयः	समीपे	—	—	—	ना० ३०
नेनिक्ते	तैक्ष्ण्ये	—	—	—	आ० ४८४

१. निरु० १०।३।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
नेमः	अर्धे	११९	३।२९	१।३।४२	—
,,	अन्ने	८८	२।१०	१।२।१३	ना० १२८
नेमधितिः	संग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३५	—
नेमिः	वज्रे	१०४	२।२०	१।२।४३	—
,,	चक्रस्य वाचके	—	—	—	ना० ४५
नेषद्	प्रणयने	—	—	—	आ० ४४१
नेहाग्रचः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६४
नोधः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०५
नोनुमः	स्तुतौ	—	—	—	आ० १३
नोनुवन्तम्	शब्दे	—	—	—	आ० ३९
नौः	नावि	—	—	—	ना० ५०
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
नौति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२३	—
न्यमृक्षाम	निधने	—	—	—	आ० २२५
न्यपंयन्	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९९
न्यवृणत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६५
न्यानजे	,,	—	—	—	आ० २५३
न्यूङ्खयन्ते	शब्दे	—	—	—	आ० ५५
न्यूहीते	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११६
न्यृञ्जसे	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३११
न्योचनी	परिचारिण्याम्	—	—	—	ना० २०८

प

पक्वरि	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
पक्वा	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२६
पक्षद्	पचने	—	—	—	आ० ४५५
पक्षी	पक्षिणि	—	—	—	ना० ७०९
पङ्क्तिराधाः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६४
पचत्	पचने	—	—	—	आ० ४५५

१. निरु० ६।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
पचतम्	अन्ने	—	—	—	ना० १२६
पचता[1]	पक्वे	—	४।३	२।५।१८	—
पचति	—	२	—	—	—
पचते	—	२	—	—	—
पचन्ति	पचने	—	—	—	आ० ४५६
पज्रा	इन्द्रस्य जनन्याम्	—	—	—	ना० २१२
पञ्चजनाः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।६	—
पञ्चहोता	वायौ	—	—	—	ना० ६७२
पञ्चार	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०२
पट्	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
,,	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
पड्भिः[1]	पादबाधने	—	४।२	२।४।२४	—
पणते	अर्चने	९	३।१४	१।३।२१	—
पणस्यति	—	९	—	—	—
पणायति	अर्चने	२७	३।१४	१।३।२१	—
,,	,,	९	—	—	—
पणिः	अदातरि	—	—	—	ना० ४४६
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१४
,,	वणिजि	११८	—	—	—
पत्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
पतङ्गः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८५
पतङ्गाः	अश्वे	११४	—	—	ना० १७३
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२१
पतत्	पतने	—	—	—	आ० ५०७
पतति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
पतत्रिणः	अश्वे	—	—	—	ना० १७३
पतत्रिणी	रात्र्यह्नोः समस्तयोः	—	—	—	ना० ६९८
पतत्रिण्यः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६३

१. निरु० ५।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पतत्री	पक्षिणि	—	—	—	ना० ७०९
,,	नावि	—	—	—	ना० ५०
पतयन्ति	गमने	—	—	—	आ० ८३
पतरुः	मृगे	—	—	—	ना० १६९
पतानि	गमने	—	—	—	आ० ९४
पतिः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६६
,,	पत्यौ	—	—	—	ना० २२०
पतेम	गमने	—	—	—	आ० १००
पत्न्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०१
पत्यते	गमने	—	—	—	आ० ९०
,,	ईश्वरे	२१	२।२१	१।२।४४	—
,,	प्रापणलाभे	—	—	—	ना० १११
पत्यमानः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६६
पत्यसे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६०
पत्युः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४४
पत्रम्	अश्वे	—	—	—	ना० १७२
पथति	ज्वलति	२०	—	—	—
पथेष्ठा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२३
पथ्या[1]	ओषधौ	—	५।५	—	ना० ६५
पथ्या	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
,,	—	१३९	—	—	—
,,	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ८
पथ्याः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
पदम्	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३५
,,	गृहे	—	—	—	ना० १२
पदवीयम्	,,	—	—	—	ना० १५
पदानि	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
पदिम्[2]	पक्षिणि	—	४।२	२।४।३८	ना० ७०९

१. निरु० ११।४५,४६॥ २. निरु० ५।१९५

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पदीष्ट	गमने	—	—	—	आ० ८२
पद्या	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ५
पनः	धने	—	—	—	ना० १४१
पनयद्	पूजने	—	—	—	आ० ३१
पनयन्ति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १६
पनस्यति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
पनस्यते	स्तुतौ	—	—	—	आ० २२
पनायते	अर्चने	—	३।१४	१।३।२२	—
पनायन्त	शब्दे	—	—	—	आ० ४७
पनिष्ट	स्तुतौ	—	—	—	आ० २५
पनीयान्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६३
पन्था	अध्वनि	—	—	—	ना० २२
पन्थाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४७
पपन्ति	छेदने	—	—	—	आ० ३३७
पपियतः	सेचने	—	—	—	आ० ४०७
पपिषेध	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
पपुरिः	दातरि	—	—	—	ना० ४१९
पपृक्षाः	—	९	३।१४	१।३।२१	—
पपृक्षे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०२
पप्तन्	पतने	—	—	—	आ० ५०८
पप्तन	गमने	—	—	—	आ० ७०
पप्तुशु	पतने	—	—	—	आ० ५०७
पप्रथुः	पूरणे	—	—	—	आ० ५०१
पयः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१२	ना० १२६
,,	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७०
,,	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	—
,,	पवसि	—	—	—	ना० १५९
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।३३	—
पयत	पाने	—	—	—	आ० २००

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
पयते	पाने	—	—	—	आ० २००
पयस्वती	रात्री	—	१।७	१।१।११	—
पयस्वत्यः	गवि	—	—	—	ना० १५२
पयस्वत्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३४	—
परङ्गतिविलीके	स्त्रीप्रजनने	१२४	—	—	—
परत्रा[1]	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८६
परम्	पयसि	—	—	—	ना० १५९
परम्	दूरे	—	—	—	ना० २९
परममाकम्	दूरे	—	—	—	ना० २८
परमाज्यः	शूरे	—	—	—	ना० ५६२
परशुः	वज्रे	—	२।२०	१।२।४३	—
पराकम्	दूरे	—	—	—	ना० २८
पराके	दूरे	—	३।२६	१।३।३८	—
पराचैः	दूरे	१०९	३।२६	१।३।३८	ना० २९
परादाः	त्यागे	—	—	—	आ० १८१
परादेया	त्यागे	—	—	—	आ० १८०
परादेहि	त्यागे	—	—	—	आ० १७९
परामृश	स्पर्शने	—	—	—	आ० ४३४
परावक्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३५
परावतः	दूरे	—	३।२६	१।३।३८	ना० २८
परावते	दूरे	१०९	—	—	—
परावह	प्रणयने	—	—	—	आ० ४८८
परावृज्	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९५
परावृत्[2]	—	—	—	—	ना० ५२७
पराशरः[3]	ऋषौ	११५	४।३	२।५।३३	—
परासिचः	त्यागे	—	—	—	आ० १७९
परि[4]	प्रसृते	—	४।२	२।४।४१	—

१. नामानुक्रमण्यां तु अपपाठोऽयम् अत्र 'वरत्र' इत्यपेक्ष्यते ।

२. 'परावृक् संभवति' ।

३. निरु० ६।३०॥

४. निरु० ५।२८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
परिक्रोशः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१६
परिख्यत्	निषेधने	—	—	—	आ० ४७०
परिगा	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९६
परिघः	पर्वते	१०१	—	—	—
परिज्ञा	मरुति	—	—	—	ना० ६६७
परिज्म	गोपाले	—	—	—	ना० ६२८
परितक्मा	गन्त्र्याम्	—	—	२।४।७	—
परितक्म्या[1]	रात्रौ	—	४।२	—	ना० ६९५
परिदक्रसि	निघने	—	—	—	आ० २२०
परिदत्तात्	क्षेपणे	—	—	—	आ० ४५८
परिददत्	अतिरेके	—	—	—	आ० ४५९
परिदीवन्ति	गमने	—	—	—	आ० ८२
परिदेहत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३३
परिदेहि	क्षेपणे	—	—	—	आ० ४५८
परिधयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९८
परिधिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६६
परिपन्थिनः	स्तेने	—	—	—	ना० ५३०
परिप्रस्यन्दते	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०३
परिभूष	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४३
,,	गमने	—	—	—	आ० ७६
परिभूषति	स्तुतौ	—	—	—	आ० २१
परिममृशुः	स्मरणे	—	—	—	आ० ४५३
परिमृश्नन्ति	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० ३०२
परियासि	हिंसाकर्मणि	—	—	—	आ० ३०७
परिरपति	पूजने	—	—	—	आ० ३५
परिवत्सरः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०३
परिवर्गः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४२
परिवर्जति	त्यागे	—	—	—	आ० १८०

१. निरु० ११।२५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
परिवृक्तम्	परिवर्जने	—	—	—	आ० ५२७
परिवृङ्क्त	,,	—	—	—	आ० ५२६
परिवृज्यात्	,,	—	—	—	आ० ५२७
परिवृणक्षि	,,	—	—	—	आ० ५२७
परिवृत्ता[1]	निराकृतायाम्	—	—	—	ना० २०९
परिव्यत	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६७
परिव्यय	गूहने	—	—	—	आ० ३४३
परिषदः	मेघे	—	—	—	ना० ७२१
परिषिच्यन्ते	सेचने	—	—	—	आ० ४०५
परिषूतयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४००
परिष्कृण्वन्ति	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६७
परिष्कृतिः	कूपे	—	—	—	ना० ८१
परिष्टोभन्तु	स्तुतौ	—	—	—	आ० २३
परिष्वजन्ति	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९४
परिष्वजामहे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११०
परीणसः	महति	—	—	—	ना० ६१४
परीणसा	बहौ	—	३।१	१।३।१	—
परीसानम्	उदरे	८०	—	—	—
यर्जन्यः[2]	पर्जन्ये	—	५।४	—	ना० ७४७
पर्जन्यः	पृ० दे०	१३४,१३७	—	—	—
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७२४
पर्णयघ्नः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८१
पर्णवीः	बाणे	—	—	—	ना० ५८७
पर्यचामि	करणे	—	—	—	आ० ४१५
पर्यास	परिवर्जने	—	—	—	आ० ५२६
पर्वतः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८०
,,	पर्वते	—	—	—	ना० ३५
,,	मेघे	१००	१।१०	१।१।१६	ना० ७१७

१. 'परिवृता' उपलभ्यते। २. निरु० १०।११॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पर्वताः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५७
पर्शानः	मेघे	—	—	—	ना० ७२२
पर्षत्	पूरणे	—	—	—	आ० ४९९
पर्षि	तरणे	—	—	—	आ० ३४६
पलस्तिजमदग्नयः ऋषौ		—	—	—	ना० ३९७
पलितः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२
,,	विशंसे	—	—	—	ना० २७७
पवते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
पवन्ते	क्षरणे	—	—	—	आ० ४००
,,	गमने	—	—	—	आ० ८९
पवमानः	सोमे	—	—	—	ना० ७२
पवयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
पवस्व	आशिषि	११	३।२१	१।३।३३	—
,,	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०१
पविः	वाचि	—	१।११	१।१।२०	ना० ३१३
,,	चक्रस्य वाचके	—	—	—	ना० ४५
,,	आयुधे	१०४	२।२०	१।२।४२	ना० ५८१
,,	अध्वनि	—	—	—	ना० २२
पविः[1]	नेम्याम्	—	४।२	२।४।२७	—
पवित्रम्[2]	रश्मौ	—	४।२	२।४।३०	ना० ६५४
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	ना० ११०
पवीरम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५७९
,,	—	११५	—	—	—
पशः[3]	उदके	—	—	—	ना० १०६
पशवः	गवि	—	—	—	ना० १५०
पश्यति	दर्शने	—	—	—	आ० १२४
पसाम	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९७

१. निरु० ५।५॥ २. निरु० ५।६॥

३. नामानुक्रमण्यां तु अपपाठोऽयम् । सर्वत्र 'पेश' उपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
पस्त्यम्	गृहे	८९	३।४	१।३।५	—
पस्त्या	नद्याम्	—	—	—	ना० ९२
,,	मनुष्ये	—	—	—	आ० २४४
,,	गृहे	—	—	—	ना० १२
पस्त्याः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३०
पस्पधे	स्पर्शने	—	—	—	आ० ४४३
पस्पशत्	,,	—	—	—	आ० ४४५
पस्पशे	प्राप्णलाभे	—	—	—	आ० १०४
पांसुरम्	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३५
पाकः	अचेतसि	—	—	—	ना० २८९
,,	प्रशस्ये	६२	३।८	१।३।१२	—
पाकचक्षाः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२१
पाकसुत्वा	यजमाने	—	—	—	ना० ३४८
पाकस्थामा	—	११५	—	—	—
पाजः	अन्ने	—	—	—	ना० १३०
,,	बले	१०३	२।९	१।२।१५	—
,,	गृहे	—	—	—	ना० १७
,,	रश्मौ	—	—	—	आ० ६४६
पाणिघः	पर्वते	१०१	—	—	—
पाणी	बाह्वोः	—	—	—	ना० २५४
पात्	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५२
पातयामसि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५३
पातली	—	—	—	—	ना० ४६
पाता	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१
,,	पाने	१४	२।२	—	—
पात्रम्	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१
पाथः	उदके	—	—	—	ना० ११३
पाथः[1]	अन्ने	—	४।३	२।५।८	ना० १२८
,,	गृहे	—	—	—	ना० १४

१. निरु० ८।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पादः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
पादाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९३
पान्ति	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५०
पापः	—	—	—	—	ना० ४०५
पापतीति	गमते	—	—	—	आ० ८६
पायन्ति	शोषणे	—	—	—	आ० ५२०
पायवः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४५
पायुः	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७०
पारयति	—	१४	—	—	—
पारया	तरणे	—	—	—	आ० ३४८
पार्वत्यः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३२	—
पार्वम्	उदके	७५	—	—	—
पार्श्वौ	द्यावापृथिव्योः	६	३।३०	१।३।४६	—
पावकम्	उदके	७५	—	—	—
पावनम्	,,	७५	—	—	—
पावीरवी	वाचि	—	—	—	ना० ३१९
पाशः	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८५
पासति	—	१४	—	—	—
पाहि	पाने	—	—	—	आ० १९९
पिंशते	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९३
पिघति[1]	पाने	२९	—	—	—
पितरः[2]	अङ्गिरस्सु	—	५।५	—	ना० ७६८
पितरौ	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७६
पिता[3]	पितरि	—	४।१	२।४।१४	ना० २१५
पितुः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१२	ना० १२५
पितुः[4]	पितरि	—	५।३	—	—
पित्वोघ्नः	अन्ने	—	—	—	ना० १२७

१. कौ० निघण्टौ तु अपपाठोऽयं प्रतीयते । अत्र तु 'पित्रति' स्यात् ।

२. निरु० ११।१८,१९॥ ३. निरु० ३।४॥

४. निरु० ९।२९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
पिनाकम्	दण्डे	१२२	३।२९	१।३।४३	—
पिन्व	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७४
पिन्वत	सेचने	—	—	—	आ० ४०६
पिन्वते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	ना० २३६
पिपर्त्ति	तरणे	—	—	—	आ० ३४९
,,	रक्षे	१४	—	—	—
,,	पूरणे	—	—	—	आ० ५०१
पिपर्य्यत्	प्रीणने	—	—	—	आ० ५०३
पिपिन्वथुः	पूरणे	—	—	—	आ० ४९८
पिपीडे	पेषणे	—	—	—	आ० ५०६
पिपीषति	पाने	—	—	—	आ० १९९
पिप्पलम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०५
पिप्पहु	युग्भिदि भेदयोजनयोश्च	१७	—	—	—
पिप्रीषति	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	ना० २०६
पिपुः	असुरे	—	—	—	ना० ३८७
पिबति	पाने	२९	—	—	—
पिबेम	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३७
पिशः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२
,,	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०२
पिशङ्गराति:	दातरि	—	—	—	ना० ४३१
पिशुना	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१०
पिष्टम्	रूपे	७९	३।७	१।३।११	—
पिस्यति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
पीठम्	अन्तरिक्षे	९८	—	—	—
पीपयत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३९
पीपरः	तरणे	—	—	—	आ० ३४८
पीपरत्	याच्ञायाम्	१२	३।१९	१।३।३०	—
पीपाय	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३०
पीपिहि	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३८
पीपीहि	गमने	—	—	—	आ० ८८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पीप्यताम्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३८
पीयति	स्पर्धायाम्	२८	—	—	—
पीयवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१८
पीयूषम्	पयसि	—	—	—	ना० १५९
,,	उदके	—	—	—	ना० ११५
पीरिठम्	अन्तरिक्षे	९८	—	—	—
पीवः	अन्ने	—	—	—	ना० १२९
पीवस्वस्यः	गवि	—	—	—	ना० १५२
पुच्छधौ	—	११६	—	—	—
पुत्रः	पुत्रे	—	—	—	ना० १८९
पुतन्	होमे	—	—	—	आ० ४३४
पुनन्तु	पवने	—	—	—	आ० २१४
पुतक्षूः	उषसि	—	—	—	ना० ६८०
पुनर्मन्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५५
पुनाति	पवने	—	—	—	आ० ५१४
,,	श्लाघायाम्	२७	—	—	—
पुनीतन	पवने	—	—	—	आ० ५१४
पुनीषे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७३
पुरः	दातरि	—	—	—	ना० ४१३
,,	गवि	—	—	—	ना० १४८
,,	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४४
पुरकृच्चेष्टा	दातरि	—	—	—	ना० ४३२
पुरन्धयः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८४
पुरन्धयः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २००
पुरन्धिः	पूषणि	—	—	—	ना० ७५५
पुरन्धिः[1]	वरुणेन्द्रयोः	—	४।३	२।५।१५	—
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२७
पुरन्धी	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३०	१।३।४५	—

१. निरु० ११।२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
पुरहना	उषसि	—	—	—	—
पुराणम्	पुराणे	—	—	—	ना० ६८४
पुरीषम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० ६७७
पुरु	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० १०९
,,	बहौ	६६	३।१	१।३।१	ना० ६६७
पुरुन्दरः	इन्द्रे	—	—	—	—
पुरुभुजा	अश्विनोः	—	—	—	ना० ६७४
पुरुभोजाः	पर्वते	१०१	—	—	ना० ७७१
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
पुरुषता	बले	—	—	—	—
पुरुषाः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २३३
पुरुस्तुतः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० २४२
पुरुहूतः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ४५६
पुरूरवाः	राज्ञि	—	—	—	ना० ६७४
पुरूरवाः[1]	अ० दे०	१३७	५।४	—	ना० ३७९
पुरूवसुः	दातरि	—	—	—	—
पुरोडाशः	हविषि	—	—	—	ना० ४१४
पुरोयोधः	योद्धरि	—	—	—	ना० ३३६
पुरोहितिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ५७०
पुलुकामः[2]	भूरिकामे	—	४।३	२।५।२	ना० ३२१
पुष्करः	महावीरे	—	—	—	—
पुष्करम्	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।६	ना० ३७४
पुष्करिणी	सरसि	—	—	—	—
पुष्टम्	बले	—	—	—	ना० ७४९
पुष्टिः	दातरि	—	—	—	ना० २३३
पुष्यति	वृद्धौ	४१	—	—	ना० ४१३
पुष्यन्ति	वृद्धिवर्धने	—	—	—	—
पुष्यसि	दाने	—	—	—	आ० २३४
पुष्येम	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १६१
		—	—	—	आ० ११२

१. निरु० १०।४६ २. निरु० ६।४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पूजयति	श्लाघायाम्	२७	—	—	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२२	—
पूरयन्तु	पूरणे	—	—	—	आ० ५०१
पूरवः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।६	ना० २३८
पूर्णः	कूलार्थे	—	—	—	ना० ८४
पूर्णम्	पूर्ण	—	—	—	ना० ७२६
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२९	—
पूर्णि	पूरणे	—	—	—	आ० ४९८
,,	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३१	—
पूर्भिदः	शूरे	—	—	—	ना० ५५६
पूर्वंगत्वा	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७०
पूर्वम्	पुराणे	—	—	—	ना० ६०७
पूर्वहूतिः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२१
,,	—	—	—	—	ना० ३०१
पूर्वाः	मनुष्ये	७८	—	—	—
पूर्वी	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३८
पूर्व्यम्	पुराणे	—	३।२७	१।३।३९	—
पूषा	पूषणि	—	—	—	ना० ७५५
,,	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।४	ना० ५
पूषा[1]	द्यु० दे०	१४२	५।६	—	ना० ७८१
पूष्णः	अश्वविशेषे	—	—	—	ना० १८२
पृक्तम्	संगते	—	—	—	आ० ३७३
पृक्षः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१२	ना० १२६
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७३
,,	बले	—	—	—	ना० २३५
पृक्षाः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३३
पृक्षे	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३६	—
पृङ्क्ते	दाने	—	—	—	आ० १६३
पृच्छति	अर्चने	९	३।१४	१।३। ०	—

१. निरु० १२।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
पृच्छा	प्रश्ने	—	—	—	आ० ५३१
पृच्या	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५१
पृञ्चति	दाने	—	—	—	आ० १५७
पृणक्ति	पूरणे	—	—	—	आ० ४९९
पृणक्षि	दाने	—	३।२	१।३।३२	—
पृणत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०६
पृणन्	दातरि	—	—	—	ना० ४२१
पृणाति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१०
,,	रक्षे	१४	—	—	—
,,	दाने	—	३।२०	१।३।३३	—
पृणेथाम्	पूरणे	—	—	—	आ० ५००
पृतनाः	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३५	ना० ५३७
,,	मनुष्ये	—	२।३	१।२।६	—
पृतनाज्यम्	युद्धे	—	२।१७	१।२।३५	ना० ५३६
पृतन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२१
पृतन्यन्ति	युद्धे	—	—	—	आ० २८६
पृतन्युः	शूरे	—	—	—	ना० ५४८
पृत्सु	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३७	—
पृत्सुतिः	,,	—	—	—	ना० ५४१
पृथिः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९६
पृथिवी	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ५
,,	अन्तरिक्षे	९८	१ ३	१।१।६	ना० ६३२
पृथिवी[1]	पृ० दे०	१३४	५।५	—	—
,,	अ० दे०	१३९	५।६	—	—
पृथुज्रयाः[2]	रतनशालिनि	११५	४।२	२।४।३१	—
पृथुप्रगाणः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५९
पृथुश्रवा	शूरे	—	—	—	ना० ५४९
पृथ्वी	पृथिव्याम्	—	१।१	१।१।३	—
,,	द्यावापृथिव्योः	—	३।२०	१।४।७	—

१. निरु० ३।२१; ४।२१॥ २. निरु० ५।९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
पृथ्व्यात्	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९४
पृशन्यः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१२
,,	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०३
पृशन्यवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१०
पृश्नयः	गवि	—	—	—	ना० १४८
पृश्निः	रुद्रस्य पत्न्याम्	—	—	—	ना० २१०
,,	अन्तरिक्षे	१०८	—	—	—
,,	उदके	—	—	—	ना० ११०
,,	अन्ने	—	—	—	ना० १३१
,,	सूर्ये	—	१।४	१।१।७	—
पृश्निगर्भाः	उदके	—	—	—	ना० १२०
पृश्नेःपुत्रा	मरुति	—	—	—	ना० ६६८
पृषतयः	अश्वे	—	—	—	ना० १७४
पृषत्यः	अश्वे	—	—	—	ना० १७७
पृषत्यौमरुताम्	अश्वे	९४	१।१५	१।१।४०	ना० १८१
पृष्ठम्	देहे	—	—	—	ना० २७३
पेत्वः	अजे	—	—	—	ना० १६५
पेंडुः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८२
पेयाः	पाने	—	—	—	आ० १९९
पेरुः	नावि	—	—	—	ना० ५०
,,	असुरे	—	—	—	ना० ३८७
पेलयति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
पेवेति	गमने	—	—	—	आ० ८५
पेशः	निष्कहारयोः	९१	१।२	१।२।२४	ना० १४५
,,	रूपे	७९	३।७	१।३।१०	ना० ६५९
पेद्वः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	ना० १७१
पौरः	मेघे	—	—	—	ना० ७१९
पौंस्यम्	बले	—	—	—	ना० २३१
पौंस्यानि	बले	१०३	२।९	१।२।१७	—
पौंस्ये	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३८	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
प्रकलविद्[1]	वणिजि	१२८	४।३	२।५।१७	—
प्रक्रीडानम्	गमने	—	—	—	आ० ९८
प्रक्षय	प्रकाशने	—	—	—	आ० ५१०
प्रक्षिणाः	पेषणे	—	—	—	आ० ५०६
प्रग	—	१५	—	—	—
प्रचक्षय	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६२
प्रचिकित्सा	अधिवचसि	—	—	—	आ० ४५७
प्रचेतसः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८३
प्रचेताः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४६
,,	दातरि	—	—	—	ना० ४२१
प्रजननम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४९
प्रजाः	पुत्रे	८७	२।२	१।२।३	ना० १८९
प्रजाः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २३८
प्रजापतिः	हिरण्यगर्भे	—	—	—	ना० ७५६
,,	यज्ञ	९५	३।१७	१।३।२८	—
प्रजापतिः[2]	अ० दे०	१३८	५।८	—	—
प्रज्ञातारः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८३
प्रणेषद्	प्रणयने	—	—	—	आ० ४८७
प्रतद्वसुः	दातरि	—	—	—	ना० ४२५
प्रतद्वसू[3]	हये	११५	४।३	२।५।२५	—
प्रतरणे	सङ्ग्रामे	१०५	—	—	—
प्रतारिषत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३४
प्रतिचक्षि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७२
प्रतिदीधिम	निघने	—	—	—	आ० २१९
प्रतिधत्	,,	—	—	—	आ० २१९
प्रतिधीमहि	लाभे	—	—	—	आ० १९०
प्रतिधुः	निघने	—	—	—	आ० २२२

१. निरु० ६।६॥ २. निरु० १०।४२॥
३. निरु० ६।२१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
प्रतिभूषन्ति	पूजने	—	—	—	आ० २७
प्रतिमानम्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५५
प्रतिमिमीते	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५११
प्रतिमुञ्चते	बन्धने	—	—	—	आ० ३८८
प्रतियन्	गमने	—	—	—	आ० ७६
प्रतियेतन	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २२९
प्रतिवीहि	द्विभागे	—	—	—	आ० ५२३
प्रतिषीयन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०९
प्रतिष्टोभति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १५
प्रतिष्ठा	ह्रस्वे	६७	२।३	१।३।२	—
प्रतिष्ठे	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
प्रतिस्मरेथाम्	गमने	—	—	—	आ० ९३
प्रतिहिताः	बाणे	—	—	—	ना० ५८८
प्रतिह्वरम्	समीपे	—	—	—	ना० ३१
प्रतीच्यम्	निर्णीतान्तर्हिते	—	३।२५	१।३।३७	—
प्रतीपम्	रूपे	—	—	—	ना० ६६०
प्रतूर्तयः	अश्वे	—	—	—	ना० १७३
प्रतोदः	—	११५	—	—	—
प्रत्नम्	पुराणे	७०	३।२७	१।३।३९	—
प्रत्यधायि	करणे	—	—	—	आ० ४१४
प्रत्ययुरध्वम्	बन्धने	—	—	—	आ० ३८९
प्रत्यैरयतम्	संघाने	—	—	—	आ० ३८६
प्रत्वक्षसः	शूरे	—	—	—	ना० ५६५
प्रथति	ज्वलति	२०	—	—	—
प्रथमम्	पुराणे	—	—	—	ना० ६०७
प्रथेताम्	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७३
प्रदद्विरे	दाने	—	—	—	आ० १६२
प्रदधन्युः	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४७
प्रदिवः	पुराणे	७०	३।७	१।३।३९	ना० ६०६
प्रदिवि	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
प्रधन्व	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०२
प्रपित्वम्	ज्ञातेये	—	३।२९	१।३।४०	ना० ४८६
प्रपित्वे	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
,,	प्राप्ते	११७	—	—	—
प्रफर्वी	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९६
प्रभनक्ति	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९६
प्रभुः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६६
प्रभृतिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२६
प्रमगन्द	कुसीदिनि	—	—	—	ना० ५२६
प्रमतिः	दातरि	—	—	—	ना० ४१२
प्रमन्दः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०३
प्रमन्महे	स्तुतौ	—	—	—	आ० २६
प्रममर्ष	विस्मरणे	—	—	—	आ० ५२४
प्रमरः	शूरे	—	—	—	ना० ५५७
प्रमिमय	करणे	—	—	—	आ० ४१५
प्रमृणीहि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०३
प्रमोमि	छेदने	—	—	—	आ० ३३९
प्रयः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२१
,,	अन्ने	—	२।७	—	ना० १२५
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२३	—
प्रयक्षन्त	पूजने	—	—	—	आ० ३८
प्रयच्छसि	दाने	—	—	—	आ० १५६
प्रयज्यवः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५३
प्रयतदक्षिणः	दातरि	—	—	—	ना० ४१३
प्रयुक् तुपः	वाचि	—	—	—	ना० ३१२
प्रयुजः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२४
प्रयुतम्	वहौ	६६	—	—	—
प्रयोगः	वृषभे	—	—	—	ना० १५७
प्ररिरिवथ	अतिरेके	—	—	—	आ० ४६०
प्ररिरिक्षे	,,	—	—	—	आ० ४६०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
प्ररिरेच	अतिरेके	—	—	—	आ० ४५९
प्रवतः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९०
प्रवते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
प्रवन्त	गमने	—	—	—	आ० ८९
प्रवयाः	पुराणे	७०	३।२७	१।३।३९	ना० ६०६
प्रववाच	दाने	—	—	—	आ० १६८
प्रवहत	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६१
प्रवहयन्ति	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४५
प्रवावृजे	तरणे	—	—	—	आ० ४३३
प्रविवाय	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६१
प्रविव्रिजे	गमने	—	—	—	आ० ८२
प्रशंसामः	स्तुतौ	—	—	—	आ० १४
प्रशर्धयत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३४
प्रशस्तः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५८
प्रशस्ये	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
प्रश्नः	नवे	—	—	—	ना० ६०६
प्रश्रवा	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६३
प्रष्टिः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८१
प्रसक्षत्	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९५
प्रसन्ता	ईश्वरे	—	—	—	ना० ६३०
प्रसर्पथ	प्राप लाभे	—	—	—	आ० १०३
प्रसवति	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५४
प्रसस्राते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६२
प्रसाक्षते	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	ना० २९७
प्रसितयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०१
प्रसितिः	जाले	—	—	—	ना० ७१५
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
प्रसिव्रते	क्षरणे	—	—	—	आ० ४००
प्रसुवः	सोमे	—	—	—	ना० ७७
प्रस्तृणाते	गूहने	—	—	—	आ० ३४४

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
प्रस्फुरन्	स्तेने	—	—	—	ना० ५३०
प्रस्रवणः	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५५
प्रस्वः	उदके	—	—	—	ना० १२२
,,	ओषधौ	—	—	—	ना० ६३
प्रहिणुता	दाने	—	—	—	आ० १७३
प्रहेपे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७२
प्रहोषि	दाने	—	—	—	आ० १७४
प्रह्रियन्ते	,,	—	—	—	आ० १५६
प्रा	गवि	—	—	—	ना० १४८
प्राक्षिणाः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३१
प्राक्षुः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४९
प्राट्	प्रश्ने	—	—	—	आ० ५३१
प्राणाः	अ० दे०	१३७	—	—	—
प्राणित्	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४११
प्राणीत्	—	—	—	—	आ० ४११
प्रातःसवनम्	पृ० दे०	१३६	—	—	—
प्रातन्तम्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३७
प्राति	—	१३	—	—	—
,,	रक्षे	१४	—	—	—
प्रादिम्य	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७५
प्रापित्वे	समीपे	—	—	—	ना० ३०
प्राप्तिः	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १२०
प्रारन्	,,	—	—	—	आ० १०४
प्रारिरेचित	त्यागे	—	—	—	आ० १८०
प्राशु	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	—
प्राष्ठान	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६७
प्रासि	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९४
,,	पूरणे	—	—	—	आ० ४९८
प्रीणीत	प्रीणने	—	—	—	आ० ५०४
प्रियम्	सुखे	—	—	—	ना० ४८९

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
प्रियमेधः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९३
प्रियारवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१९
प्रुत्	अध्वनि	—	—	—	ना० २३
प्रुषायत्	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०४
प्रुषायन्ते	गमने	—	—	—	आ० ८३
,,	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३६४
प्रुषितः	,,	—	—	—	ना० ६१९
प्रुष्णते	तपने	—	—	—	आ० २८३
प्रेङ्खः	महाव्रते	—	—	—	ना० ५१
प्रैष	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१७
प्रैषः	,,	—	—	—	ना० ३२२
प्रोथ	शब्दे	—	—	—	आ० ४१
प्रोथथः	वाचि	—	—	—	ना० ३११
प्रोक्षन्	सेचने	—	—	—	आ० ४०८
प्लक्ष	अन्ने	—	—	—	ना० १३०
प्लक्षसंनिभः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६७
प्लवः	नावि	—	—	—	ना० ५०
प्लवते	गमने	—	२।१४	१।२।२३	आ० ९०
प्लवम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४७
प्सन्त	भजने	—	—	—	आ० १३९
प्सरः	अन्ने	—	—	—	ना० १२७
प्सरः	रूपे	—	—	—	ना० ६५९
प्साति	गतौ	१५	२।१४	१।२।२७	—
प्सुः	रूपे	—	३।७	१।३।११	—

फ

फणति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
फर्वरा	—	७	—	—	—
फलके	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ४९
फलम्	फलमुखे	—	—	—	ना० ४७८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
फलानसः	वाणे	—	—	—	ना० ५८७
फलिगः	मेघे	—	१।१०	१।१।१९	—
फलिनः	मेघे	—	—	—	ना० ७१९
फेनम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८०

ब

बंहिष्टम्	व्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३९
बंहिष्ठः	महति	—	३।३	१।३।४	—
बकुरः[1]	ज्योतिरोधे	११५	४।३	२।५।२९	—
बकुरम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८१
बट्	सत्ये	७१	३।१०	१।३।१४	ना० ४०१
बतः[1]	अनुकम्पायाम्	—	४।३	२।५।३१	—
बद्धः[1]	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८६
बधः	बले	—	२।९	१।२।१६	—
बधिरः	अविदुषि	—	—	—	ना० २८९
बन्धु	बले	—	—	—	ना० २३५
बन्धुः	धने	—	२।१०	१।२।१९	ना० १३९
बन्धुक्षित्	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९८
बन्धुरः	काण्ठसंहितायाम्	—	—	—	ना० ४७
बप्सति	अदने	१५	२।८	१।२।१४	आ० १९६
बबदुक्थाः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५३
बब्धाम्	अदने	१५	२।८	१।२।१४	—
बभस्ति	,,	१५	२।८	१।२।१५	—
बभ्रवः	अश्वे	—	—	—	ना० १७४
,,	ओषधौ	—	—	—	ना० ६२
बभ्रुः	दीप्तौ	—	—	—	ना० ६१९
,,	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४१
बभ्रे	धारणे	—	—	—	आ० २१४

१. निरु० ६।२६॥ २. निरु० ६।२८॥

३. नामानुक्रमण्यां तु अपपाठोऽयं प्रतीयते। 'ब्रध्न' इत्यपेक्ष्यते।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
बरुः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९९
बर्जहम्	ऊधसि	—	—	—	ना० १६२
बर्बुरम्[1]	उदके	७५	१।१२	१।१।२५	—
बर्हणा[2]	परितोवृद्धे	—	४।३	२।५।२३	—
बर्हिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६१
,,	अन्तरिक्षे	९८	१।३	१।१।६	—
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२९	—
बर्हिषत्	महति	—	३।३	१।३।५	—
बर्हिष्मान्	यजमाने	—	—	—	ना० ३४६
बलम्	बले	—	—	—	ना० २३०
बलाहकः	मेघे	१००	—	—	—
बशस्ति	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०५
बष्कय	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०१
बष्कयः	गौः शिशौ	—	—	—	ना० १५४
बहु	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३८
बहुलम्	व्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३८
बहुलम्	तमसि	—	—	—	ना० ६६२
बहुले	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४७	—
बाकुरः	दीप्तौ	—	—	—	ना० ६२०
बाडहसृत्वा	शूरे	—	—	—	ना० ५४९
बाणः	बाणे	—	—	—	ना० ५८६
बाधः	बले	१०३	२।९	१।२।१६	—
बाधते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१९
बाहुक्षत्	शूरे	—	—	—	ना० ५४६
बाहू	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।७	ना० २५३
बिभत्सतः	गमने	—	—	—	आ० ८१
बिभय	भये	—	—	—	आ० २८४
बिभरिश्रत्	निघने	—	—	—	आ० २८४

१. कौत्सव्य निघण्टौ तु 'कर्बुरम्' इत्यपपाठः।

२. निरु० ६।१८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
बिभर्ति	धारणे	१५	—	—	—
बिभीतन	भये	—	—	—	मा० २८४
बिभेति	भये	—	—	—	मा० २८५
बिष्कले	—	११६	—	—	—
बिस्यति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
बीजम्	अपत्ये	८७	—	—	—
बीरिटे[1]	गमने	—	४।२	२।४।४२	—
बुध्यन्त	गमने	—	—	—	मा० ९३
बुन्दः[2]	वाणे	—	४।३	२।५।३५	ना० ५८६
बुभूजिरे	अदने	—	—	—	मा० १९४
बुसम्	उदके	७५	१।२	१।१।२५	ना० ११२
बृतम्	धने	९०	—	—	—
बृवदुक्थम्[3]	महोक्थे	—	४।३	२।५।५	—
बृबुः	कारुके	—	—	—	ना० ४८०
बृबूकम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२५	—
बृहत्	महति	६८	३।३	१।३।३	ना० ६१०
बृहद्दिवः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९३
बृहस्पतिः[4]	बृहस्पतौ	१३७	५।४	—	ना० ७५०
बेकनाटाः	कुसीदिनि	—	—	—	ना० ५२६
बेकनाटान्[5]	द्विगुणकारिणि	११५	४।३	२।५।२९	—
बेकुरा	वाचि	—	१।११	१।१।२२	—
बोधतम्	ज्ञाने	—	—	—	मा० १३०
बोधया	,,	—	—	—	मा० १३३
बोधामसि	बोधने	—	—	—	मा० ४५२
बोधिन्मना	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८६
बोह[6]	,,	—	—	—	ना० २८६

१. निरु० ५।२८॥
२. निरु० ६।३३॥
३. निरु० ६।४॥
४. निरु० १०।१२॥
५. निरु० ६।२६॥
६. नामानुक्रमण्यां अपपाठोऽयं प्रतीयते । 'बोध' इति स्यात् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
ब्रध्नः	अश्वे	—	१।१४	१।१।३८	—
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२
,,	महति	६८	३।३	१।३।३	—
,,	अन्तरिक्षे	९८	—	—	—
ब्रह्म	देहे	—	—	—	ना० २७२
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
,,	कर्मणि	८७	—	—	ना० ३५४
,,	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६८
,,	बले	—	—	—	ना० २३६
,,	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	ना० १२९
,,	उदके	—	—	—	ना० ११५
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७७
,,	धने	—	२।१०	१।२।१९	—
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८६
ब्रह्मकृतः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९२
ब्रह्मचारी	द्यु० दे०	१४२	—	—	—
ब्रह्मणस्पतिः[1]	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
,,	बृहस्पतौ	—	—	—	ना० ७५०
ब्रह्मद्विषः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०९
ब्रह्मप्रियः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०४
ब्रह्मा	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८८
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८६
ब्रह्माकृतिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२६
ब्रह्माणः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९२
ब्राह्मणाव्रतचारिणः	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१७	—
ब्रुन्द	शैथिल्ये	—	—	—	आ० ३९६
ब्रूम	शब्दे	—	—	—	आ० ३८
			भ		
भक्तम्	अन्ने	—	—	—	ना० १२९

१. निरु० १०।१३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० कौ०	मा० अनु०
भक्षः	सोमे	—	—	—	ना० ७६
भक्षीमहि	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०३
भक्षीय	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०७
भगः	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३४
,,	सवितरि	—	—	—	ना० ७६०
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८१
भगः[1]	द्यु० दे०	१४२	५।६	—	—
भङ्क्षिः	छेदने	—	—	—	आ० ३३७
भजति	प्रेप्सायाम्	५५	—	—	—
भजामहे	भजने	—	—	—	आ० १३८
भद्रम्	सुखे	—	—	—	ना० ७८८
,,	मङ्गले	—	—	—	ना० ४३५
भनक्ति	भजने	—	—	—	आ० १४२
भनति	हिंसायाम्	९, ६	—	—	आ० ३१२
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
भनतं	—	९	—	—	—
भन्दते	स्तुतौ	९	—	—	आ० १७
,,	संस्करणे	—	—	—	आ० ३३८
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२२	—
,,	ज्वलने	—	१।१६	१।१।४१	—
भन्दनाः[2]	स्तुतौ	—	४।२	२।४।२२	ना० ३२५
भन्दिष्ठः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९९
भयतः	भये	—	—	—	आ० २८५
भयस्थम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४४
भरः	,,	—	—	—	ना० ५३५
भरतः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३६
,,	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४४
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२

१. निरु० १।७; ६।३१; १२।३६॥ २. ५।२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
भरताः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	ना० ३२८
भरते	धारणे	—	—	—	आ० २१६
भरद्वाजः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९१
भरन्	वहने	—	—	—	आ० ४३२
भरन्त	धारणे	—	—	—	आ० २१६
भरम्	प्रवणे	—	—	—	ना० ६०८
भरस्वन्तः	शूरे	—	—	—	ना० ५५८
भरात्	दाने	—	—	—	आ० १६५
भरित्रम्	आवार्थे	—	—	—	ना० ६०
भरित्रे	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।८	—
भरित्रौ	,,	—	—	—	ना० २५३
भरीमणि	धने	—	—	—	ना० १३८
भरे	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३५	—
भर्गः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४४
,,	सुवर्णे	९१	—	—	—
भर्ता	पत्यौ	—	—	—	आ० २२०
भर्म	युद्धे	—	—	—	ना० ५४०
,,	निष्कहारयोः	—	१।२	१।१।४	ना० १४४
भर्वति	अत्तिकर्मणि	१५	२।८	१।२।१४	आ० १९७
भव	दर्शने	—	—	—	आ० १२२
भवन्	दीप्तौ	—	—	—	ना० ६२०
भविष्यत्	उदके	७५	१।१२	१।१ २७	—
भवीयः[1]	महति	—	—	—	ना० ६१७
भवेम	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४२
भसत्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५०
,,	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३६०
भसथः	अत्तिकर्मणि	१५	२।८	१।२।१५	आ० १९९

१. नामानुक्रमण्यां ६१० तः ६१७ यावत् अर्थात् 'महान्' इत्यस्मात् 'भवीयः' इति यावत् पदानां महत्त्वस्यापि अर्थः जानीयात् ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
भाऋजीकः[1]	दीप्तौ	—	४।३	२ ५।६	ना० ६२१
भाग्	भजने	—	—	—	आ० १४१
भागः	धने	—	—	—	ना० १३८
भाजयति	लाभे	—	—	—	आ० १९१
भानुः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४१
,,	अह्नि	१११	१।९	१।१।१५	ना० ६९०
भान्ति	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३६५
भामः	क्रोधे	१८	२।१३	१।२।२२	ना० ५३१
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
भामते	क्रोधे	१८	२।१२	१।२।२१	—
भामितः	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३४
भायी	यज्ञे	९५	—	—	—
भारती	वाचि	१०२	१।११	१।१।१९	ना० ३०९
भारधुः	धारणे	—	—	—	आ० २१२
भारभृत्	भारवाहे	—	—	—	ना० ४७३
भावती	उषसि	११०	—	—	—
भावयुः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
भासः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४२
,,	शकृति	—	—	—	ना० १८४
भास्वती	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	ना० ६८०
भास्वत्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३३	—
भास्वान्	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८६
भिक्षन्ते	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४४
भिक्षमाणः	कायमाने	—	—	—	ना० ४३९
भिनत्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१२
भिषक्तमः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४३
भीणन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२४
भीता	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
भीमः	वृषभे	—	—	—	ना० १५६
भुक्	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७०

१. निरु० ६।४।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
भुक्	धने	—	—	—	ना० १३५
भुजः	देवेषु	—	—	—	ना० ७२७
भुज्यते	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९६
भुत्सि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३२
भुरणौ	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७१
भुरण्यति	गमने	—	२।१४	१।२।२८	आ० ९०
भुरण्यवः	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ५९८
भुरण्युः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	—
भुरन्त	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०५
भुरिजौ	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।७	ना० २५३
भुवनम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	ना० ११२
भुवनानि	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४१
भुवानि	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४३
भूः	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ३
,,	अन्तरिक्षे	—	१।३	१।१।६	—
भूतम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
भूम	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४२
भूमिः	पृथिव्याम्	७२	१।१	१।१।३	ना० ३
भूरि	बहुव्याप्त्याम्	६६	३।१	१।३।१	ना० ६३८
भूरिदात्रः	दातरि	—	—	—	ना० ४२७
भूरिदावा	दातरि	—	—	—	ना० ४३१
भूरिधारे	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७८
भूरी	उदके	७५	—	—	—
भूरण्यः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५००
भूर्णिः	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६००
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२०
भृगवः[1]	पृ० दे०	१३४	५।५	—	—
,,	अ० दे०	१३९	—	—	—
भृगुः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९२
,,	कारुके	—	—	—	ना० ४७९

१. ४।३३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
भृज्जति	पचने	१९	—	—	ना० ४५५
भृणीयते	क्रोधे	१९	२।१२	१।२।२१	—
भृमिः[1]	अनले	—	४।३	२।५।२३	—
भेम	भये	—	—	—	आ० २८४
भेषजम्	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४२
,,	सुखे	६४	३।६	१।३।९	—
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७७
भोगः	सुखे	—	—	—	ना० ४९०
भोगम्	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२३
भोजः	दातरि	—	—	—	ना० ४२३
भोजते	अत्तिकर्मणि	—	—	—	आ० १९६
,,	क्रोधे	—	२।१२	१।२।२१	—
भोजनम्	अन्ने	—	—	—	ना० १२७
,,	उदके	—	—	—	ना० ११६
,,	,,	—	—	—	ना० १०८
,,	धने	—	२।१०	१।२।१९	ना० १३४
भ्यसते	भये	—	३।२९	१।३।४५	—
भ्रमति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
भ्रमाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
भ्रमिः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४०
भ्राजते	ज्वलति	२०	१।१६	१।१।४१	—
भ्राजदृष्टिः	शूरे	—	—	—	ना० ५५५
भ्राजन्त	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३५७
भ्राजः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५०
भ्रात्रम्	ज्ञातेये	—	—	—	ना० ४८६
भ्राद्	दीप्तौ	—	—	—	आ० ३५७
भ्राशते	ज्वलति	२०	१।१६	१।१ ४१	—
भ्राश्यति	ज्वलने	—	१।१६	१।१।४१	—

१. निरु० ६।२०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
भ्रियते	निघने	—	—	—	आ० २२०
भ्रियाते	धारणे	—	—	—	आ० २१६
भ्रीणाति	क्रोधे	१८	२।१२	१।२।२१	—
भ्रेषति	क्रोधे	—	२।१२	१।२।२१	—
भ्रेषते	,,	१८	—	—	—

म

मंतसा	सङ्ग्रामे	१०५	—	—	—
मंत्रयते	—	९	—	—	—
मंससे	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३०
मंसीय	,,	—	—	—	आ० १२८
मंसै	स्तुतौ	—	—	—	आ० २१
मंहते	दाने	—	३।२०	१।३।३२	आ० १६९
मंहनावान्	दातरि	—	—	—	ना० ४१५
मंहिष्ठः	पूजने	—	—	—	आ० ३२
मंहिष्ठः	दातरि	—	—	—	आ० ४२३
मंहिष्ठरातिः	,,	—	—	—	ना० ४३४
मक्कि	प्रतिषेधे	१२६	—	—	—
मक्षु	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	ना० ५९८
मखः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४८
,,	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२७	—
मखस्यते	स्तुतौ	—	—	—	आ० २४
मखाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९२
मघः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६२
,,	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५२
मघम्	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३३
मघवः	दातरि	—	—	—	ना० ४२२
मघवा	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७६
मघवान्	दातरि	—	—	—	ना० ४१४
मघवानः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४२
मघाः	मरुति	—	—	—	ना० ६६६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
मधोनिः[1]	उषसि	—	—	—	ना० ६८२
मङ्गलम्	मङ्गले	—	—	—	ना० ४३५
मजायेम	—	११५	—	—	—
मज्म	बले	—	—	—	ना० २३१
मज्मना	,,	१०३	२।९	१।२।१७	—
मण्डूकः[2]	मण्डूके	—	५।३	—	—
मतयः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०३
,,	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८२
मतवान्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६१
मतिः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२६
,,	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३
,,	धने	—	—	—	ना० १४०
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
,,	धने	—	—	—	ना० १४०
,,	रूपे	—	—	—	ना० ६५९
,,	दातरि	—	—	—	ना० ४१७
मतुथाः	मेधाविनि	—	३।१५	१।३।२५	—
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८३
मत्त	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१५
मत्सरः	सोमे	—	—	—	ना० ७२
मत्स्यति	—	१३	—	—	—
मत्स्व	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०३
मथायति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२३
मदः	सोमे	—	—	—	ना० ७३
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०४
,,	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२६
,,	निविदि	—	—	—	ना० ३२७

१. अत्र 'मधोनी' स्यात् ।

२. निरु० ९।६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
मदति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १५
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
मदथ	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०४
मदिरः	सोमे	—	—	—	ना० ७२
मदेमहि	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३०	—
मद्धि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०७
मधु	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
,,	हविषि	—	—	—	ना० ३३४
,,	वाचि	१०२	—	—	—
,,	नद्याम्	७६	—	—	—
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२५	ना० १०८
,,	घृते	—	—	—	आ० १६१
मधुः	सोमे	—	—	—	ना० ७३
मध्या[1]	मध्ये	४।१	२।४।५	—	—
मनः	महति	—	—	—	ना० ६१६
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२७
मनना[2]	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२५
मनवः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २३९
मनश्चित्	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२५	—
मनसः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८४
मनस्यसि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३०
मनस्ये	,,	—	—	—	आ० १२९
मनामहे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १४
,,	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३०	—
,,	स्तुतौ	१२	—	—	आ० २४
,,	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
मनायति	पूजने	—	—	—	आ० २७
मनायन्तः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०६
मनिष्ये	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३०

१. निरु० ४।११॥ २. वेदे तु स्वरभेदः दृश्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
मनी	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०२
मनीषा	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१८
मनीषिणः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८०
,,	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ६०
मनीषी	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
मनुः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८२
मनुः[1]	द्यु० दे०	१४३	५।६	—	—
मनुता	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३३
मनुषः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४३
मनुष्यति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
मनुष्याः	मनुष्ये	—	२।३	१।२।४	ना० २३८
मनोजवः	श्येने	—	—	—	ना० ७५८
मनोजुवः	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६००
मनोजुवा	,,	—	—	—	ना० ६००
मनोता	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८७
मन्तवः	,,	—	—	—	ना० २८७
मन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०४
मन्तु	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२८
मन्तुः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२१
मन्तुमान्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८७
मन्त्र	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
मन्त्रः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५०
मन्त्रयन्ते	शब्दे	—	—	—	आ० ४५
मन्था	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ६०
मन्दति	तृप्तौ	५०	—	—	—
मन्दते	ज्वलने	—	१।१६	—	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२२	—
मन्दयात्	पूरणे	—	—	—	आ० ५०२

१. निरु० १२।३४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
मन्दयुः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९९
मन्दसे	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०३
मन्दिने[1]	स्तुतिकर्तरि	—	४।१	२।४।१६	—
मन्दिषीमहि	प्रीणने	—	—	—	आ० ५०४
मन्दी	सोमे	—	—	—	ना० ७४
मन्दू[2]	मुदिते	११५	४।१	२।४।४	—
मन्द्रयते	अर्चने	—	३।१४	१।३।२२	—
मन्द्रा	वाचि	१०२	१।११	१।१।२०	ना० ३०९
,,	,,	—	—	—	ना० ३१३
मन्द्राजनी	,,	१०२	१।११	१।१।२०	—
मन्धकम्	हविषि	—	—	—	ना० ३३६
मन्धाता	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
मन्म	आयुधे	—	—	—	ना० ५८४
,,	धने	—	—	—	ना० १४०
मन्महे	याच्ञायाम्	१२	३।१९	१।३।३०	—
मन्यते	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२३	—
मन्यवाहः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
मन्युः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२७
,,	क्रोधे	—	२।१३	१।२।२२	ना० ५३१
,,	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०७
मन्युः[1]	अ० दे०	—	५।४	—	—
,,	मन्यौ	—	—	—	आ० ७५९
मन्युषाविणः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७५
मन्ये	स्तुतौ	—	—	—	आ० २२
मन्वते	शब्दे	—	—	—	आ० ५१
मन्वपाकः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८६

१. निरु० ४।२४॥ २. निरु० ४।१२॥

३. निरु० १०।२९,३०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
ममतुः	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५११
ममत्तन	पचने	—	—	—	आ० ४५५
ममत्सि	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०३
ममद्धि	,,	—	—	—	आ० २०७
ममसत्यम्	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३६	—
ममस्युः	अमुरे	—	—	—	ना० ३८८
ममहे	दाने	—	—	—	आ० १६३
ममाते	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५११
ममिरे[1]	करणे	—	—	—	आ० ४१७
मम्मः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९७
मम्रु	मरणे	—	—	—	आ० ५३०
मयः	सुखे	६४	३।६	१।३।९	ना० ४८७
,,	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
मयन्ते	निधने	—	—	—	आ० ३२६
मयूखम्	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४९
मयूखाः	रश्मौ	११२	१।५	१।१।९	—
मरः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २३९
मरामहे	मरणे	—	—	—	आ० ५३०
मरायी	शूरे	—	—	—	ना० ५४७
मरीचयः	रश्मौ	११२	—	—	ना० ६४१
मरीचिपाः	,,	—	१।५	१।१।९	—
मरुत्	हिरण्यये	—	१।२	१।१।५	—
,,	रूपे	—	३।७	१।३।१०	—
मरुतः[2]	स्तोतरि	—	५।५	—	ना० २९१
मरुतः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	—
,,	मरुति	—	—	—	ना० ६६३
,,	अ० दे०	१३९	—	—	—
मरुतां पिता	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४३

१. अत्र कोशे भ्रष्टः पाठः। २. निरु० ११।१३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
मरुद्वृधः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५०
मरै	मरणे	—	—	—	आ० ५३०
मर्चयन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२३
मर्ताः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।४	ना० २४०
मर्त्या	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९५
मर्त्याः	मनुष्ये	—	२।३	१।२।४	ना० २३८
मर्दति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
मर्धन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१९
मर्मर्तु	मरणे	—	—	—	आ० ५३०
मर्मृज्म	शोधने	—	—	—	आ० ५१६
मर्मृज्यन्ते	शब्दे	—	—	—	आ० ५१
,,	पूजने	—	—	—	आ० ३२
मर्यः	—	११६	—	—	—
मर्या	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२
मर्याः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।४	ना० २३९
मर्षिष्ठा	विस्मरणे	—	—	—	आ० ५२४
मलिम्लुचः	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	—
मल्मलाभवन्	ज्वले	२०	१।१७	१।१।४२	—
मल्वः	—	११६	—	—	—
मस्तिष्कम्	मस्तिष्के	—	—	—	ना० २६९
महः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२८	ना० ११७
,,	महति	६८	—	—	—
महत्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६२
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	—
,,	महति	—	३।३	१।३।२	—
महते	—	१३	—	—	—
महत्तदुद्वमित्येतदुदके पर्यवस्यति		—	—	—	ना० १२४
महदोजः	उदके	—	—	—	ना० ११७
महन्ताम्	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
महम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५७
महय	स्तुतौ	—	—	—	आ० २४
महयति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२०	—
महयन्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४०
महस्वती	रात्रौ	७४	—	—	—
महाइडः	दातरि	—	—	—	ना० ४१५
महाधनः	पर्जन्ये	—	—	—	ना० ७४७
महाधनम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३५
महाधने	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३८	—
महान्	महति	—	—	—	ना० ६१०
महामतिः	दातरि	—	—	—	ना० ४१८
महामनाः	दातरि	—	—	—	ना० ४२०
,,	दातरि	—	—	—	ना० ४२३
महार्यम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७२
महित्वम्	महति	—	—	—	ना० ६१४
महिना	महति	—	—	—	ना० ६१६
महिमा	महति	—	—	—	ना० ६१४
महिषः	सोमे	—	—	—	ना० ७१
महिषाः	महति	—	३।३	१।३।३	ना० ६१२
महिषी	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३
मही	उषसि	—	—	—	ना० ६८२
,,	गवि	९२	२।११	१।२।२०	—
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२३	—
,,	पृथिव्याम्	—	१।१	१।१।३	ना० ६
,,	नद्याम्	—	—	—	ना० ९२
,,	महति	—	—	—	ना० ६१५
,,	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४६	ना० ७७७
महीयते	पूजने	—	—	—	आ० २८
,,	आसने	—	—	—	आ० ४७८
महेम	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
महे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १८
मह्यः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४४
,,	गवि	—	—	—	ना० १४८
मांश्चतुः	शूरे	—	—	—	ना० ५६२
मांश्चत्वः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३८	ना० १७४
मांश्चवम्	उदके	—	—	—	ना० १२१
मांसम्	मांसे	—	—	—	ना० १८३
माः	चन्द्रमसि	—	—	—	ना० ७३३
,,	मांसे	—	—	—	ना० १८३
माकिः	नानार्थे	—	३।१२	१।३।१६	—
मातरः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३१	ना० ९०
,,	ओषधौ	—	—	—	ना० ६२
मातरा	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७७
मातरिश्वरी	उदके	—	—	—	ना० ११९
माता	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ४
,,	मातरि	—	—	—	ना० २१४
मात्रा	शम्ययाम्	—	—	—	ना० ४६
मादयेथे	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०३
माध्वी	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७१
मानः	कुम्भे	—	—	—	ना० ७२५
मानम्	देहे	—	—	—	ना० २७२
मानवाः	मनुष्ये	७८	—	—	—
मानुषम्	वले	—	—	—	ना० २३३
मानुषाः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २८०
मामहे	दाने	—	—	—	आ० १७१
मायते	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३१	—
माया	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	ना० २२८
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२३
,,	बुद्धे	८४	—	—	—
मायिनः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
मायी	सोमे	—	—	—	ना० ७१
मायुः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३१२
मायुकः	ह्रस्वे	६७	३।२	१।३।२	—
मार्जल्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५४
मार्डीकम्	सुखे	—	—	—	ना० ४९१
मार्ताण्डः	पक्षिणि	—	—	—	ना० ७०९
मार्ष्टि	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
मालिक.[1]	सत्ये	—	—	—	ना० ४०३
मावः	—	—	—	—	ना० ९७
मासः	चन्द्रमसि	—	—	—	ना० ७३३
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७४
माहिनः	महति	—	३।३	१।३।४	ना० ५१२
,,	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४२
माहिनम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६४
माहुः	पुराणे	७०	—	—	—
मित्रः	अयातयज्वनि	—	—	—	ना० ७५४
मित्रः[2]	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
,,	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८१
मित्रज्ञः[3]	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२२
मित्रति	पूरणे	—	—	—	आ० ४९९
मित्रेरुः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१९
मिथूदृशः	,,	—	—	—	ना० ५२०
मिनाति	हिंसायाम्	—	२।१९	१।२।४१	आ० ३१३
,,	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
मिनोति	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
मिमाति	शब्दे	—	—	—	आ० ४६
मिमाथाम्	निधने	—	—	—	आ० २२१
मिमाय	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१६

१. नामानुक्रमण्याः श्लोके अपपाठोऽयं प्रतीयते तत्र 'मायिकः' इत्यपेक्ष्यते ।
२. निरु० ९।३०।। ३. 'मितज्ञु' उपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
मिमाय	शब्दे	—	—	—	ना० ४६
मिमिक्षत	सेचने	—	—	—	आ० ४०७
मिमिक्षतात्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०४
मिमिड्ढि	याच्ञायाम्	१२	३।१९	१।३।३१	—
मिमीत	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५११
मिमीताम्	करणे	—	—	—	आ० ४१७
मिमीहि	याच्ञायाम्	१२	३।१९	१।३।३१	—
मिमेति	—	४	—	—	—
मिमेथा	क्रोशने	—	—	—	आ० ४७५
मिम्यक्ष	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९४
,,	भजने	—	—	—	आ० १३७
मियन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ५२
मियेधः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६४
मिस्यति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
मिहः	नद्याम्	—	—	—	ना० ८८
,,	उदके	—	—	—	ना० १२०
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७१७
,,	,,	—	—	—	ना० ७२२
मीडहम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४१
,,	वने	—	—	—	ना० १३५
मीढुम्	,,	९०	२।१०	१।२।१८	—
मीढ्वान्	पुत्रे	—	—	—	आ० १९४
,,	दातरि	—	—	—	ना० ४१७
मीमा	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ६
मुक्षति	सादरे	२८	—	—	—
मुक्षीजाः	जाले	—	—	—	ना० ७१५
मुखम्	आस्ये	—	—	—	ना० २६३
मुडिम्नाना	—	११६	—	—	—
मुदीमहि	शब्दे	—	—	—	आ० ४७
मुनयः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९३
मुनोषि	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
मुमुरत्	भरणे	—	—	—	मा० ५३०
मुरः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४०
मुषायति	ग्रहणे	—	—	—	मा० १८३
मुषायन्ति	स्तेये	—	—	—	मा० ४४९
मुषीवाणाः	स्तेने	—	—	—	ना० ५२९
मुषीवान्	,,	—	३।२४	१।३।३६	—
मुष्कभारः	वृषभे	—	—	—	ना० १५६
मूकः	अविदुषि	—	—	—	ना० २८९
मूजवान्	पर्वते	—	—	—	ना० ३७
मूरदेवा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०९
मूर्वा	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१
मूषः[1]	मूषके	११५	४।१	—	—
मृक्षः	युद्धे	—	—	—	ना० ५३६
मृगः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०४
,,	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६७
,,	सूकरे	—	—	—	ना० १७०
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७२०
मृचा	जाले	—	—	—	ना० ७१६
मृजन्तु	शोधने	—	—	—	मा० ५१५
मृजे	स्पर्शने	—	—	—	मा० ४४५
मृडत	प्रीणने	—	—	—	मा० ५०४
मृडन्	मर्षणे	—	—	—	मा० ३८७
मृडाते	उपदयायाम्	—	—	—	मा० १५२
मृणाति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
मृणोमि	प्रापणलाभे	—	—	—	मा० ११६
मृण्यः	सीमिके	१३०	—	—	—
मृत्युः[2]	यमे	—	५।५	—	ना० ७४३
मृदति	सुखने	३८	—	—	—
मृद्नाति	हिंसायाम्	१९	—	—	—

१. निरु० ४।६॥ २. निरु० ७।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
मृधः	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३६	—
,,	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९५
मृध्रः	शूरे	—	—	—	ना० ६६२
मृध्रवाचः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७६
मृध्रा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१०
मृशन्ते	भजने	—	—	—	आ० १३९
मृषा	असत्ये	—	—	—	ना० ४०२
मृष्यते[1]	मर्षणे	—	—	—	आ० ३८७
मृष्यते	अनुज्ञायाम्	—	—	—	आ० १५४
मेकी	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९४
मेघः	मेघे	—	१।१०	१।१।१६	ना० ७२२
मेडिः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	—
मेता	स्थूणायाम्	—	—	—	ना० ४२
मेदतानि	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३५
मेदिनः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०२
मेदी	—	११६	—	—	—
मेद्यन्तु	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३५
मेधः	यज्ञे	—	३।१७	१।३।२७	ना० ३७२
,,	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
मेधसातिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६३
,,	युद्धे	—	—	—	ना० ५४५
मेधा	धने	—	२।१०	१।२।१९	ना० १३६
,,	प्रज्ञायाम्	८४	—	—	ना० २२७
मेधाः	मेधाविनि	८५	—	—	—
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०६
मेधातिथिः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९९
मेधिरः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४६
मेधिराः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८१
मेध्यम्	उदके	७५	—	—	—

१. अत्रः भ्रष्टः पाठः ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
मेना	वाचि	—	१।११	१।१।२१	—
,,	स्त्रियाम्	८६	३।२९	१।३।४३	ना० २००
मेनिः	वज्रे	—	२।२०	१।२।४३	—
,,	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९६
मेने	रात्र्यह्नोः समस्तयोः	—	—	—	ना० ६९८
मेषः	मेषे	—	—	—	ना० १६४
,,	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७८
मेषो भूतोऽभियन्नयः	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१८	—
मेहत	सेचने	—	—	—	आ० ४०५
मेहनः	शरीरावयवे	—	—	—	आ० २४८
मेहना	धने	११५	—	—	ना० १३८
मेहना[1]	मद्गृहे नास्तीत्यर्थे	—	४।१	२।४।२	—
मेहयन्	सेचने	—	—	—	आ० ४०७
मोक्षी	रात्रौ	७४	१।७	१।१।११	—
मोक्तः	पुराणे	७०	—	—	—
मोषथा	स्तेये	—	—	—	आ० ४४९
म्यक्षति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—

य

यंतारः	—	१२	—	—	—
यंसते	दाने	—	—	—	आ० १७२
यंस्त	दाने	—	—	—	आ० १७२
यकम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५९
यक्षः	महति	—	—	—	ना० ५१२
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५६१
यक्षति	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०६
यक्षसि	होमे	—	—	—	आ० ४३५
यक्षि	पूजने	—	—	—	आ० ३२
यक्षितः	निवासे	—	—	—	आ० ४९२
यक्ष्म	विशंसे	—	—	—	ना० २७८

१. निरु० ४।४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० कौ०	मा० अनु०
यक्ष्मी	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६०
यच्छताम्	निधने	—	—	—	आ० २२५
यच्छद्याद्	दाने	—	—	—	आ० १७४
यजति	पूजने	—	—	—	आ० ३२
यजत्रा	देवेषु	—	—	—	ना० ७२७
यजथः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७२
,,	,,	—	—	—	ना० ३६१
यजमाना	यजमाने	—	—	—	ना० ३३८
यजुः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६१
यज्ञः	हविषिः	—	—	—	ना० ३३४
,,	यज्ञे	—	३।१७	१।३।२७	ना० ३६१
,,	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६३
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७२
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०५
यज्ञवनसः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४५
यज्ञसाचः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७६
,,	यजमाने	—	—	—	ना० ३४९
यज्ञा	,,	—	—	—	ना० ३४०
यज्ञियः	,,	—	—	—	ना० ३४४
यज्ञियाः	अङ्गिरस्सु	—	—	—	ना० ७६८
यज्यवः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४०
यज्वानः	,,	—	—	—	ना० ३४०
यतः	पुराणे	७०	—	—	—
यतते	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
यतथ	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९५
यतन्ते	गमने	—	—	—	आ० ८८
यतस्रुचः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	ना० ३३०
यतेम	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११८
यत्रास्मन्नतः	—	११६	—	—	—
यदवः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।६	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
यदुः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८०
यदुषु	,,	—	—	—	ना० ३८४
यन्त	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७४
यन्तारः	—	—	३।१९	१।३।३१	—
यन्तु	दाने	—	—	—	आ० १६९
यन्तुरः	शूरे	—	—	—	ना० ५६०
यन्त्राणि	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५६
यम	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११६
यम[1]	अ० दे० द्यु०दे०	१३७,१४२	५।६	—	—
यमः	यमे	—	—	—	ना० ७५२
यमी[1]	अ० दे०	१३९	५।५	—	ना० ७५२
यमुः	स्तुतौ	—	—	—	आ० २५
यम्या	रात्र्यह्नोःसमस्तयोः	—	—	—	ना० ६९८
,,	रात्रौ	—	१।७	१।१।१२	—
यय	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०७
ययतम्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०७
ययातिः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८०
ययिः	मेघे	—	—	—	ना० ७१८
यवय	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५६
यवयसि	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९७
यवसम्	ओषधे	—	—	—	ना० ६४
यविः	बाणे	—	—	—	ना० ५८९
यवीयुद्	शूरे	—	—	—	ना० ५४६
यव्याः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३१	—
यशः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
यशः	धने	—	२।१०	१।२।१९	ना० १३३
,,	अन्ने	—	२।७	१।२।१३	ना० १२९
यशसः	अन्ने	—	—	—	ना० १३१

१. निरु० ६।२८॥ २. निरु० ११।३३, ३४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
यशसः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२
यशस्वती	रात्रौ	७४	—	—	—
यशोमयिः	उदके	—	—	—	ना० ११८
यसूनगः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५७
यस्तम्	दाने	—	—	—	आ० १६१
यहः	उदके	—	१।१२	१।१।२	—
"	बले	—	२।९	१।२।१६	—
यहुः	पुत्रे	८७	२।२	१।२।४	ना० १८९
यह्वः	महति	६८	३।३	१।३।४	ना० ६११
यह्वयः	नद्याम्	७६	—	—	ना ९५
याचते	याच्ञायाम्	१२	—	—	आ० १४४
याचन्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४१
याचेत्	संशये	—	—	—	आ० १३४
यातन	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११९
यातय	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६५
यातयति	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
यातयते	हिंसायाम्	१९	—	—	—
यातयासे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६४
यातवः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९९
याता	शूरे	—	—	—	ना० ५६८
यातारम्	—	११६	—	—	—
याति	गमने	—	२।१४	१।२।२८	आ० ८८
यातुः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०८
यातुजवः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०८
यातुधानाः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०८
यातुमावा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२२
यादः	उदके	७५	—	—	—
यादुः	उदके	—	१।१२	१।१।२७	—
यादुर्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०४
यादृश्मिन्[1]	यादृशे	११६	४।३	२।५।१७	—

१. निरु० ६।१५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
याम	बले	—	—	—	ना० २३५
,,	युद्धे	—	—	—	ना० ५३९
,,	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७०
,,	रथे	—	—	—	ना० ४३
यामि	याच्ञायाम्	१२	३।१९	१।३।३०	आ० १४४
यावयत्सखः	शूरे	—	—	—	ना० ५४७
यावयद्द्वेषः	—	—	—	—	ना० ५५२
याशुः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९४
यासम्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १५
यासिष्टम्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०६
युः	सुखे	—	—	—	ना० ४९१
युक्तग्रावा	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३२
युगः	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५२
युगा	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८१
युगा	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
युगानि	रात्र्यह्नोःसमस्तयोः	—	—	—	ना० ६९९
युङ्क्षाताम्	योजने	—	—	—	आ० २९०
युजे	,,	—	—	—	आ० २८९
युद्धम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३५
युधिः	,,	—	—	—	ना० ५४१
युष्म	,,	—	—	—	आ० २८६
युष्मः	शूरे	—	—	—	ना० ५५२
युष्यति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
युष्वा	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७१
युनक्त	योजने	—	—	—	आ० २९०
युयुधाते	युद्धे	—	—	—	आ० २८६
युयूषतः	संगते	—	—	—	आ० ३७७
युयोधि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६७
युयोपिम	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१५
युवतयः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	आ० अनु०
युवतिः	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७७
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८०
,,	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९७
युवती	नद्याम्	—	—	—	ना० ९२
युवन्त	संगते	—	—	—	आ० ३७५
युवस्क	दाने	—	—	—	आ० १६०
,,	योजने	—	—	—	आ० २८९
युवा	पत्यौ	—	—	—	ना० २२०
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९१
युवानः	मरुति	—	—	—	ना० ६६७
यूपः	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ४९
येतिरे	गमने	—	—	—	आ० ७८
येमतुः	यमने	—	—	—	आ० ४९०
येमथुः	दाने	—	—	—	आ० १७७
,,	बन्धने	—	—	—	ना० ३९०
येमिरे	नमने	—	—	—	आ० ४८६
येयिम	बन्धने	—	—	—	आ० ३९१
योक्त्राणि	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।१०	ना० २५९
योगः	युद्धे	—	—	—	ना० ५३८
योग्या	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
योजनम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
योजनानि	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।९	—
योत्सि	युद्धे	—	—	—	ना० २८६
योधः	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७१
योधयाः	युद्धे	—	—	—	आ० २८६
योधि	पृथक्करणे	—	—	—	ना० ४९७
योनिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१७
,,	उदके	७५	१।१२	१।१२।२८	—
,,	गृहे	—	३।४	१।३।६	ना० ११
योनिश्वा	उदके	—	—	—	ना० १२२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
योषणः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५६
योषणा	नद्याम्	—	—	—	ना० ९३
;	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २००
योषति	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९७
योषद्	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९६
योषा	स्त्रियाम्	८६	—	—	ना० २००
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८१
योषितः	नद्याम्	७६	—	—	—
योष्टि सप्ते च	—	२	—	—	—
योषिष्टि	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
योति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२०	—

र

रंसु[1]	रमणीये	—	४।३	२।५।२१	—
रंहति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
रंहयन्ते	गमने	—	—	—	आ० ९८
रंहिः	शूरे	—	—	—	ना० ५६५
रंह्यथ	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०४
र	प्रसादे	२८	—	—	—
रक्ता	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९५
रक्ष	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५०
रक्षः	बले	—	—	—	ना० २३४
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०८
रक्षः[2]...	—	—	—	—	ना० ५६३
रक्षस्वी	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१३
रक्षा	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३३
रक्षिता	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१
रघुः	अश्वे	—	—	—	ना० १७७
रघुमण्यवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०१

१. निरु० ६।१७॥ २. रक्षो···युग् संभाव्यते।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	भा० अनु०
रच्छ्यथयंति	शैथिल्ये	—	—	—	आ० ३९६
रजः	गृहे	—	—	—	ना० १७
,,	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१२	—
रजः[1]	ज्योतिषि	—	४।१	२।४।१२	—
,,	उदके	—	—	—	ना० १०७
,,	विशंसे	—	—	—	ना० २७८
रजः	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०९
,,	रक्षो	—	—	—	ना० ६४४
रजति	गतौ	११६	२।१४	१।२।२३	—
रजयति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२०	—
रजसी	द्यावापृथिव्योः	७४	३।३०	१।३।४६	ना० ७७६
रजांसि	लोके	—	—	—	ना० ७३०
रज्जुः	रज्जौ	—	—	—	ना० ८५
रञ्जयति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२०	—
रणः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०६
,,	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३४	—
रणत्	रतिकर्मणि	—	—	—	आ० ५३२
रणन्त	,,	—	—	—	आ० ५३२
रणन्ते	,,	—	—	—	आ० ५३२
रणयन्ते	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६३
रणायन्त	,,	—	—	—	आ० ६३
रणिष्टन	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०७
रतयः	स्त्रियाम्	८६	—	—	—
रत्नम्	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३९
रथः[1]	दण्डे	१२२	५।३	—	ना० ४३
रथर्यति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
रथर्यति[1]	रथप्रेप्सायाम्	—	४।३	२।५।३१	—

१. निरु० ९।२९; १२।२८॥ २. निरु० ९।११,१२॥
३. निरु० ९।२८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
रथर्यन्ति	गमने	—	—	—	आ० ७९
रथी	रथ्याम्	—	—	—	ना० ४७
रथ्यः	ईश्वरे	—	—	—	ना० ६३१
रदति	खनने	४६	—	—	—
रदावसुः	दातरि	—	—	—	ना० ४३०
रध्रः	—	११६	—	—	—
रध्रचोदः	दातरि	—	—	—	ना० ४२९
रपः	विशंसे	—	—	—	ना० २७७
,,	पापे	—	—	—	ना० ४०७
रपति	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४८
रपा	वाचि	—	—	—	ना० ३०८
रप्सु	रूपे	७९	—	—	—
रभसः	महति	—	३।३	१।३।४	—
रमम्यत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७३
रमा	रात्रौ	—	—	—	ना० ६९६
रम्णाति	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
रम्भः	दण्डे	१२२	३।२९	१।३।४३	ना० ४३
रम्या	रात्रौ	७४	—	—	—
रम्याः	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
रयः	बले	—	—	—	ना० २३५
रयिः	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३३
,,	उदके	—	१।१२	१।१२८	—
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०
रयिवृधः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४९
ररण	रतिकर्मणि	—	—	—	आ० ५३२
ररणः	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०८
ररते	दाने	—	—	—	आ० १६३
ररन्धि	रतिकर्मणि	—	—	—	आ० ५३३
ररप्श	स्तुतौ	—	—	—	आ० २०
ररप्शेय	वृद्धौ	—	—	—	आ० २३०
ररबीहि	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	आ० वै० को०	आ० अनु०
रराणा	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६६
रराध	पूजने	—	—	—	आ० ३४
रारापीति	शब्दे	—	—	—	आ० ३८
रारावीति	,,	—	—	—	आ० ३९
ररीध्यमानद	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६८
रध्यः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९५
रवः	वाचि	—	—	—	ना० ३१०
रवतहति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६३
रवति	स्तुतौ	—	—	—	आ० २०
रशना	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।८	ना० २५८
,,	रज्वाम्	—	—	—	ना० ८५
रश्मयः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९७
,,	रश्मौ	—	१।५	१।१।८	ना० ६४
रश्मिः	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८५
रश्मिण्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०१
रसः	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १३०
,,	वाचि	१०२	—	—	—
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	ना० १११
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७६
रसति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
रसीय	दाने	—	—	—	आ० १६५
रसे	नद्याम्	—	—	—	ना० ९६
रहः	गूहे	—	—	—	ना० ५७८
राः	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६५
राका[1]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
राजः	—	११५	—	—	—
राजति	ईश्वरे	२१	२।२१	१।२।४४	—
राजसि	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६३
राजा	वरुणे	—	—	—	ना० ७४५

१. निरु० ११।२९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
राजा	यमे	—	—	—	ना० ७५२
,,	हिरण्यगर्भे	—	—	—	ना० ७५६
,,	अयातयज्वनि	—	—	—	ना० ७५४
,,	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६६
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७०
राज्यम्	ईश्वरे	—	—	—	ना० ६३०
राणिषु	रतिकर्मणि	—	—	—	आ० ५३२
रातिः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८१
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७५
,,	दाने	१३	३।२०	१।१।३२	—
रातहव्या	यजमाने	—	—	—	ना० ३४३
रात्रि[1]	रात्री	—	५।३	—	—
रात्री	रात्री	—	—	—	ना० ६९३
राधः	धने	९०	२।१०	१।२।१९	ना० १३९
,,	अन्ने	—	—	—	ना० १२७
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
राधति	साधने	—	—	—	आ० ५१८
राधसः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९७
राधास	शब्दे	—	—	—	आ० ४६
,,	,,	—	—	—	आ० ५२
राध्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६१
रान्ते	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४७
राम्या	रात्री	—	१।७	१।१।१२	ना० ६९६
रायः	ओषधे	—	—	—	ना० ६५
,,	धने	९०	२।१०	१।२।१८	—
रायसि	शब्दे	—	—	—	आ० ४०
रायी	अलक्ष्म्याम्	—	—	—	ना० ४१०
रारन्धयति	प्रीणने	—	—	—	आ० ५०५
रारविः	रवि	—	—	—	ना० १५०

१. निरु० ९।२९।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
रावेतसुः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९३
राष्ट्री	स्वामिनि	११४	२।२२	१।२।४५	ना० ४६७
रासति	दाने	१३	३।२०	१।३।३२	—
रासते	,,	—	—	—	आ० १६४
रासन्	गमने	—	—	—	आ० ९८
रासभः	गर्दभे	—	—	—	ना० १६८
रासभौ	अश्वविशेषे	९४	१।१५	१।१।३९	ना० १८०
रास्पिनः[1]	स्तोतरि	—	४।३	२।५।२३	—
रिक्थम्	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३३
रिक्वा	स्तेने	८३	३।२०	१।३।३६	—
रिञ्जति	—	२	—	—	—
रिणक्ति	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५१
रिणाति	गमने	—	२।१४	१।२।३०	आ० ९४
रिति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
रिधायसः	गवि	—	—	—	ना० १५९
रिप्	वायौ	—	—	—	ना० ६७२
रिपः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०१
,,	पृथिव्याम्	—	१।१	१।१।३	—
रिपवः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
रिपा	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ५
रिपुः	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९५
,,	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	—
,,	अघे	६३	—	—	—
रिप्तम्	गूढे	—	—	—	ना० ५७६
रिप्रम्	पापे	—	—	—	ना० ४०७
रिम्यते	स्तुतौ	—	—	—	आ० १९
रिम्वा	स्तेने	८३	३।२४	१।३।३६	—
रिरष्टः	अशक्तानड्वान्	—	—	—	ना० १५८

१. कौत्सव्यनिघण्टौ तु 'रास्थि' अपभ्रष्टः पाठः । निरु० ६।२१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
रिरिच्या	दाने	—	—	—	आ० १६२
रिरिच्यात्	करणे	—	—	—	आ० ४१४
रिरिड्ढि	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३०	—
रिरिषीष्ट	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२४
रिरिषे	दाने	—	—	—	आ० १७२
रिरीहि	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४८
,,	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३१	—
रिरेव	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७०
रिशादसः[1]	हिंसके	११५	४।३	२।५।१५	—
रिषः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९९
रिषण्यसि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०७
रिष्णासि	गमने	—	—	—	आ० ६९
रिहति	आस्वादने	—	—	—	आ० २१०
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
रिहते	आस्वादने	—	—	—	आ० २१०
रिहन्ति	स्तुतौ	—	—	—	आ० २०
रिहायाः	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	—
रिह्वा	स्तेने	८३	—	—	—
रीतिः	अध्वनि	—	—	—	ना० २५
,,	नद्याम्	—	—	—	ना० ९३
रीयते	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	आ० ९९
रीरधः	साधने	—	—	—	आ० ५१७
रीरम	दाने	—	—	—	आ० १७०
रुक्मम्	सुवर्णे	९१	१।२	१।१।४	—
रुग्मो	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८४
रुक्षः	निष्कहारयोः	—	—	—	ना० १४४
रुचः	शुक्ले	—	—	—	ना० ६६१
रुचयन्त	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६२
रुजानाः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३२	ना० ८८

१. निरु० ६।१४ ॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
रुजानाः[1]	,,	—	४।३	२।५।८	—
रुणधामहै	निवारणे	—	—	—	आ० २८७
रुदियम्	सुखे	—	—	—	ना० ४८९
रुद्रः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४१
,,	पर्वते	१०१	—	—	—
,,	अग्नौ अ० दे०	१३७	—	—	ना० ७३४
रुद्राः	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२७	ना० २९१
रुद्राः[2]	मरुति अ० दे०	१३९	५।५	—	ना० ६६४
रुद्रियाः	मरुति	—	—	—	ना० ६६६
रुरुचीष्णिः	बाणे	—	—	—	ना० ५८८
रुरुच्याः	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६६
रुरोज	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१४
रुवण्यः	शब्दे	—	—	—	आ० ५४
रुशत	पयसि	—	—	—	ना० १६०
रुशत्[3]	रोचिष्णुरूपे	—	४।३	२।५।१५	—
रूपः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४२
रूपम्	रूपे	—	—	—	ना० ६५९
रूमथा	—	११६	—	—	—
रूपकि	—	११६	—	—	—
रेकणः	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३९
रेजति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
रेजते	वेपने	—	३।२९	१।३।४५	—
रेडते	क्रोधे	—	२।१२	१।२।२१	—
रेडिह	आस्वादने	—	—	—	आ० २१०
रेणवः	देवेषु	—	—	—	ना० ७२९
रेण्वतिना	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०८
रेतः	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०८
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९०

१. निरु० ६।४॥ २. निरु० १।१५॥
३. निरु० ६।१३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
रेतः	पापदारिद्र्ये	—	—	—	ना० ४०९
रेदयाति	वृद्धौ	—	—	—	आ० २३४
रेनुः	मेधाविनि	८५	—	—	—
रेफा	राक्षसे	—	—	—	ना० ५०९
रेफाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९०
रेभः	,,	९७	३।१६	१।३।२६	—
रेभति	स्तुतौ	९	३।१४	१।३।२०	आ० १५
रेवतीः	उदके	—	—	—	ना० ११४
,,	नद्याम्	—	—	—	ना० ९५
रेवत्यः	गवि	—	—	—	ना० १५०
रेवथः	वाचि	—	—	—	ना० ३१४
रेवान्	दातरि	—	—	—	ना० ४१३
रेषयन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२२
रैवतः	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	—
,,	पर्वते	१०१	—	—	—
रोकाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५१
रोगः	विशंसे	—	—	—	ना० २७८
रोचते	ज्वलने	—	१।१६	१।१।४१	—
रोचनम्	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५६
रोचिः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४५
रोदसी	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७०
,,	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३०	१।३।४५	ना० ७७८
,,	संस्तविके अ० दे०	१३९	—	—	—
रोदसी[1]	रुद्रस्य पत्न्याम्	—	५।५	—	ना० २१०
रोधचक्रा	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३२	ना० ९१
रोधसी	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
रोधस्वत्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३४	ना० ९४
रोम	केशेषु	—	—	—	ना० २७०
,,	ओषधौ	—	—	—	ना० ६३

१. निरु० १२।४६।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
रोशमम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५०
रोषति	निवारणे	—	—	—	आ० २८८
,,	क्रोधे	—	—	—	आ० ४६२
रोषन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०९
रोहिणः	मेघे	—	—	—	ना० ७२१
रोहितः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३३	—
रोहित ो	अश्वविशेषे	९४	१।१५	१।१।४०	ना० १७८
रोहिदश्वः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३५
रौति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२०	—
रौहिणः	असुरे	—	—	—	ना० ३८६
,,	पर्वते	१०१	—	—	—
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	—
			ल		
लक्ष्मी	मङ्गले	—	—	—	ना० ४३५
लघु	लघौ	—	—	—	ना० ५९६
लजति	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
लाङ्गलम्	सीरे	—	—	—	ना० ४७८
लाङ्गले	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५०
लायः	बाणे	—	—	—	ना० ५८८
लिङ्गकाः	—	११६	—	—	—
लिभुजा	लतायाम्	—	—	—	ना० ४०
लोकाः	लोके	—	—	—	ना० ७३०
लोगे	लोष्टे	—	—	—	ना० १०
लोटते	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
लोठते	,,	—	२।१४	१।२।२५	—
लोधः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०४
लोधम्	लुब्धे	—	४।१	२।४।४	—
लोपाशः	कृष्णमृगे	—	—	—	ना० १६९
लोम	केशेषु	—	—	—	ना० २७०
लोष्टम्	लोष्टे	—	—	—	ना० १०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
लोहम्	सुवर्णे	९१	१।२	१।१।५	—
			व		
वंसगः	वृषभे	—	—	—	ना० १५६
वंस्व	भजने	—	—	—	आ० १३६
वंस्व	दाने	—	—	—	आ० १७२
वंह	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७६
वक्तारः	—	११५	—	—	—
वक्त्वा	वाचि	—	—	—	ना० ३१३
वक्षः	हृदये	—	—	—	ना० २५२
वक्षः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६५
वक्षः[1]	भुजान्तरे	—	४।२	२।४।२९	—
वक्षणः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३४	ना० ९१
वक्षणा	ऊवसि	—	—	—	ना० १६२
वक्षण्यः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९६
वक्षति	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०७
,,	निवासे	२८	—	—	—
वक्षथः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४४
वक्षथाः	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
वक्षि	भजने	—	—	—	आ० १४०
वग्नुः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३१०
वङ्कुः	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४१
वङ्क्षिः	दाने	—	—	—	आ० १७१
वचः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
वचते	छेदने	—	—	—	आ० ३३७
वचस्यते	स्तुतौ	—	—	—	आ० १४
वचस्यवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०५
वचोविदः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८८
वच्यते	शब्दे	—	—	—	आ० ४५

१. निरु० ४।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वज्रः	वज्रे	१०४	२।२०	१।२।४२	—
वज्रबाहुः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७५
वज्रम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८०
वज्रा	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ४
वज्री	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७८
वञ्चति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
वटूरम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४७
वत्सरः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०२
वत्सः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०१
,,	गोः शिशौ	—	—	—	ना० १५४
,,	रूपे	—	—	—	ना० ६५९
वद	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११४
वदति	—	१६	—	—	—
,,	श्लाघायाम्	२७	—	—	—
वदामसि	शब्दे	—	—	—	आ० ३९
वद्या	वाचि	—	—	—	ना० ३१४
वधः	आयुधे	१०४	२।२०	१।२।४३	ना० ५७९
,,	बले	१०३	२।९	१।२।१६	—
वधस्नः	धनुषि	—	—	—	ना० ५८५
वधू	वध्वाम्	—	—	—	ना० २१६
,,	उषसि	—	—	—	ना० ६८५
वधूयुः	जामातरि	—	—	—	ना० २१८
वध्नते	बन्धने	—	—	—	आ० ३८९
वध्रिः	गोः हतमुष्कवत्से	—	—	—	ना० १५५
वध्वः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३३	—
वन्	भजने	—	—	—	आ० १४१
वन	भजने	—	—	—	आ० १४२
वनः	भजने	—	—	—	आ० १४१
,,	,,	—	—	—	आ० १४२
,,	अन्ने	८८	—	—	—
वनत	भजने	—	—	—	आ० १४०
वनति	—	६	—	—	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वनते	दाने	—	—	—	आ० १६०
वनथ	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५७
वनधितिः	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९१
वनन्त	शब्दे	—	—	—	आ० ४५
वनम्	अरण्ये	—	—	—	ना० ३३
,,	रश्मौ	११२	१।५	१।१।८	—
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०९
वनर्गुः	स्तेने	८३	३।२४	१।३।३७	—
वनवत्	दाने	—	—	—	आ० १६४
वनवद्	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९४
वनवम्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२८
वनस्पतिः[1]	वृक्षे	—	५।२	—	ना० ३८
,,	अनसि	—	—	—	ना० ४४
,,	सोमे	—	—	—	ना० ६९
,,	अग्नौ	१३२,१३३	—	—	ना० ७३४
वना	उदके	—	—	—	ना० १२१
वनानि	वृक्षे	—	—	—	ना० ३८
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४७
वनामहे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४७
वनायुः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४३
वनाव	दाने	—	—	—	आ० १६६
वनिनः	वृक्षे	—	—	—	ना० ३८
वनिष्यन्तः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१५
वनु	वाचि	—	—	—	ना० ३११
वनुः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१८
वनुयाम	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२४
वनुषः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४३
वनुषन्त	भजने	—	—	—	आ० १३७
वनुष्यति[2]	—	—	४।२	२।४।२१	—

१. निरु० ८।१७॥ २. निरु० ५।२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
वनुष्यति	क्रोधे	—	२।१२	१।२।२०	—
वनुष्यन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१६
वनुष्यात्	,,	—	—	—	आ० ३१२
वनेमहि	—	१२	—	—	—
वनोति	इच्छायाम्	३	—	—	आ० ६०
,,	कान्तौ	—	२।६	१।२।११	—
वन्तु	अदने	—	—	—	आ० १९३
वन्दते	स्तुतौ	९	—	—	आ० १८
वन्दनम्	,,	—	—	—	ना० ३२५
वण्दारुः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९४
वन्द्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४४९
वन्द्यासः	,,	—	—	—	ना० ४५९
वन्वन्तु	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९६
वन्वसि	भजने	—	—	—	आ० १३९
वपिष्ठः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६०
वपुः	रूपे	७९	३।७	१।३।१०	ना० ६५९
,,	ओषधौ	—	—	—	ना० ६४
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	ना० १०९
,,	देहे	—	—	—	ना० २७२
वपुषि	,,	—	—	—	ना० २७२
वपुष्टरः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५५
वपुष्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०१
वपूंषि	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४२
वम्र	योद्धरि	—	—	—	ना० ५७१
वम्रकः	ह्रस्वे	—	३।२	१।३।२	—
वम्रीभिः	सीमिकायाम्	१२१	—	—	—
,,	उपजिह्विकायाम्	—	३।२९	१।३।४२	—
वयः	पक्षिणि	—	—	—	ना० ७०९
,,	बले	१०३	—	—	—
,,	अन्ने	—	२।७	१।२।१२	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
वबते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	मा० २३१
वयन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	मा० ३०४
वययति	दाने	—	—	—	मा० १७८
वया	शाखायाम्	—	—	—	ना० ४०
वयाः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९४
वयुनम्	अध्वनि	—	—	—	ना० २३
,,	बुद्धौ	८४	—	—	—
,,	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	ना० २२७
वयुनम्[1]	ज्ञानशोभयोः	—	४।२	२।४।३३	—
वयोजवः	अश्वे	—	—	—	ना० १७५
वरः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२१
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
वरम्	धने	—	—	—	ना० १३६
वराते	वारणे	—	—	—	मा० २९३
वराहः	सूकरे	—	—	—	ना० १७०
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	ना० ७१९
,,	पर्वते	१०१	—	—	—
वराहः[2]	वराहारहतंरि	—	४।२	२।४।२६	—
वराहवः	मरुति	—	—	—	ना० ६६७
वराहाः	मरुति	—	—	—	ना० ६६५
वरिमा	महति	—	—	—	ना० ६१५
वरिवः	धने	—	२।१०	१।२।१८	ना० १३७
वरिवस्यन्तु	दाने	—	—	—	मा० १६९
वरिषीः	महति	६८	—	—	—
वरिष्ठः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६०
वरीवर्ति	गमने	—	—	—	मा० ७३
वरुणः	वरुणे	म० दे० १३७	५।४,५।६	—	ना० ७४५
,,	उदके	७५	—	—	—
वरुथम्	चर्मणोऽरुत्साहस्य	१२७	—	—	—

१. निरु० ५।१५॥ २. निरु० ५।४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
वरूथम्	धने	—	—	—	ना० १४२
,,	गृहे	८९	३।४	१।३।६	ना० १२
,,	कवचे	—	—	—	ना० ५७४
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२१
वरेयाद्	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५९
वर्गः	बले	१०३	२।९	१।२।१६	—
वर्चः	अग्ने	—	२।७	१।२।१४	—
वर्णः	शूरे	—	—	—	ना० ५१९
वर्तते	गमने	—	२।१४	१।२।२५	आ० ९५
वर्तनिः	गृहे	—	—	—	ना० १३
,,	आयुधे	—	—	—	ना० ५८३
,,	तमसि	—	—	—	ना० ६६२
वर्तन्यः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९३
	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६९
वर्तयन्	छेदने	—	—	—	आ० ३३६
वर्त्म	गृहे	—	—	—	ना० १४
,,	अध्वनि	—	—	—	आ० २३
,,	,,	—	—	—	ना० २५
वर्त्मनी	गृहे	—	—	—	ना० १५
वर्धनम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२१
वर्धन्ति	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३७
वर्धयन्ती	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ५
वर्धान्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३१
वर्पः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३६०
,,	शत्रौ	—	—	—	ना० ५००
,,	रूपे	७९	३।७	१।३।१०	ना० ६५९
वर्म	गृहे	८९	—	—	—
वर्मा	कवचे	—	—	—	ना० ५७४
वर्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३३	—
वर्षा	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०६
वर्हयात	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वलः	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	ना० ७१९
,,	पर्वते	१०१	—	—	—
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५६२
वलाहकः	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	—
वलिशानः	पर्वते	१०१	—	—	—
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
वलीवर्दः	वलीवर्दे	—	—	—	ना० ४७७
वल्गु	सुखे	—	—	—	ना० ४९१
वल्गुः	वाचि	—	१।१२	१।१।२३	—
वल्गूयति	पूजायाम्	९	३।१४	१।३।२२	आ० ३१
वल्शा	शाखायाम्	—	—	—	ना० ४०
वल्शे	दाने	—	—	—	आ० १६७
ववक्षिथः	महति	—	३।३	१।३।४	—
ववक्षुः	गमने	—	—	—	आ० ९५
ववक्षे	धारणे	—	—	—	आ० २१३
,,	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११९
ववन्द	दाने	—	—	—	आ० १७०
ववन्दिरे	नमने	—	—	—	आ० ४८६
ववन्म	संगते	—	—	—	आ० ३७१
ववर्त	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६८
ववर्ह	विवरणे	—	—	—	आ० ४३०
ववष्टि	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६२
ववान्	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६२
वविषिपुः	महति	६८	—	—	—
ववृतुम्	आसने	—	—	—	आ० ४८०
ववृधे	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २२९
ववृषे	भजने	—	—	—	आ० १४२
वव्रः	समूहे	—	—	—	ना० ५७२
वव्रः	कूपे	—	३।२३	१।३।३५	ना० ७९
वव्राज	गमने	—	—	—	आ० ९१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
वन्नायामहे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४६
वन्निः	विशंसे	—	—	—	आ० २७७
,,	रूपे	७९	३।७	१।३।१०	—
वन्नुः	वारणे	—	—	—	आ० २९३
वन्ने	शब्दे	—	—	—	आ० ४९
वशन्ति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५८
वशाम	,,	—	—	—	आ० ६१
वश्मि	,,	३	—	—	आ० ६५
,,	कान्तौ	—	२।६	१।२।१०	—
वषट्कृता	सोमे	—	—	—	ना० ७४
वष्टि	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५७
,,	कान्तौ	२।६	—	१।२।११	—
वष्टिताति	गमने	—	—	—	आ० ९२
वसः	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ६
वसति	गृहे	—	—	—	ना० १४
वसते	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६
वसत्या	धने	—	—	—	ना० १४२
वसनम्	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४८
वसन्तः	—	पृ० दे० १३६	—	—	—
वसवः	स्तोतरि	—	—	—	आ० २९२
वसवः	रश्मौ	११२	१।५	१।१।८	ना० ६४५
वसवः[1]	देवेषु द्यु० दे०	१४४	५।५	—	ना० ७२८
वसवानः	ईश्वरे	—	—	—	ना० ६३०
वसा	वाचि	१०२	—	—	—
वसाते	आच्छादने	—	—	—	आ० ४९८
वसिष्ठः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९२
वसु	धने	९०	२।१०	१।२।१९	ना० १३३
वसुः	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४४

१. निरु० १२।४२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वसुः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६१
,,	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३७
वसुदावा	दातरि	—	—	—	ना० ४२५
वसुधितिः	दातरि	—	—	—	ना० ४१५
वसुधियः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५२
वसे	भजने	—	—	—	आ० १४१
वस्ते	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६६
वस्तोः	अह्नि	१११	१।९	१।१।१५	ना० ६९०
वस्त्रम्	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८६
वस्त्राणि	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४७
वस्यः	सुखे	—	—	—	ना० ४९१
वस्नः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५१
वस्नन्	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६६
वस्वी	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१३	ना० ६९६
वहतः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९५
वहते	गूहने	—	—	—	आ० ३४४
,,	गतौ	—	२।१४	१।२।२३	—
वहन्तु	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११४
वहाः	नद्याम्	७६	—	—	—
वहेथे	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५५
वह्नयः	देवेषु	—	—	—	ना० ७२९
वह्नयागाः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५१
वह्निः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३६
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९४
,,	मनुष्ये	—	—	—	ना० २४२
,,	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	ना० १७२
वह्म	अध्वनि	—	—	—	ना० २३
वह्निजः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२
वाः	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	—
वाक्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वाक्	आस्ये	—	—	—	ना० २६४
वाक्[1]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
,,	वाचि	—	१।११	१।१।१९	ना० ३११
वाकाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९२
वाघतः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	ना० ३३०
,,	वाचि	—	३।१५	१।३।२४	—
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७२
वाङ्विद्	वाचि	—	—	—	ना० ३०८
वाचस्पतिः[2]	अ० दे०	—	५।४	—	—
वाचोष्टयति	विलासे	४५	—	—	—
वाजः	युद्धे	—	—	—	ना० ५३५
,,	सुधन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६४
,,	बले	—	—	—	आ० २३०
,,	अन्ने	८८	२।७	१।२।१२	ना० १२५
,,	बले	—	—	—	ना० २३४
वाजकृत्यम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५४३
वाजगन्ध्यम्[3]	सोमे	—	४।२	—	—
,,	गन्धे	११५	—	२।४।३४	—
वाजपस्त्यम्[4]	सोमरसे	—	४।२	२।४।३३	—
वाजयति	अर्चने	—	३।१४	१।३।२३	—
वाजयामः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५६
वाजरत्नाः	सुधन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६५
वाजरान्ध्यम्	—	११५	—	—	—
वाजसातौ	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३७	—
वाजाः	सुधन्वनःपुत्रे	—	—	—	ना० ७६७
वाजिनः[5]	संस्तावके	१४४	५।६	—	—

१. निरु० ११।२८॥
२. निरु० १०।१७॥
३. निरु० ५।१५॥
४. निरु० ५।१५॥
५. निरु० १२।४४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वाजिनी[1]	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	ना० ६८६
वाजिनीवती	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	—
वाजिनीवसुः	दातरि	—	—	—	ना० ४१६
वाजी	पुत्रे	—	—	—	ना० १९४
"	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	ना० १७५
वाजे	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३८	—
वाञ्छति	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—
वाञ्छन्तु	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६०
वाडहम्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०७
वाणः	वीणायाम्	—	—	—	ना० ५६
"	वाचि	१०२	—	१।११।१९	—
वाणम्	धने	—	—	—	ना० १४३
वाणी	वाचि	१०२	१।१	१।१।१९	ना० ३१३
वाणीची	वाचि	१०२	१।१	१।१।२०	ना० ३०९
वाण्यः	उदके	—	—	—	ना० १२०
वातः[2]	अ० दे०	१३९	५।४	—	—
वातयामसि	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०६
वातरंहा	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३२	ना० ६०१
वाताप्यम्[3]	उदके	—	४।३	२।५।३०	ना० ११३
वाति	गतौ	—	२।१४	१।२।२७	—
वातु	गमने	—	—	—	आ० ८७
वाते	—	११६	—	—	—
वादम्	धने	—	—	—	ना० १३४
वादयति	—	९	—	—	—
वादयते	श्लाघायाम्	२७	—	—	—
वाधूयम्	मन्त्रवाससि	—	—	—	ना० १८८
वामः	प्रशस्ये	—	३।८	१।३।१२	—
वामदेवः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९१

१. कौत्सव्यनिघण्टौ 'वाजिती' इत्यपपाठः प्रतीयते ।
२. निरु० ३।१५।।
३. निरु० ६।२८।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वामम्	धने	९०	—	—	—
वामस्य	—	११६	—	—	—
वामा	वृक्षे	—	—	—	ना० ३९
,,	वाचि	—	—	—	ना० ३१४
वाय	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५६
वायसः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८५
वायि	—	२	—	—	—
वायुः[1]	वायौ अ० दे०	११६	५।४	—	ना० ६७१
वारणः	शूरे	—	—	—	ना० ५४९
वारणा	जाले	—	—	—	ना० ७१५
वारयन्ते	निवारणे	—	—	—	आ० २८८
वारि	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	—
वारे	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८७
वार्यम्[2]	वरणीये	—	४।२	२।४।२०	—
,,	धने	—	—	—	ना० १३६
वालिनि	—	११६	—	—	—
वाल्हा	—	११५	—	—	—
वावक्रे	गमने	—	—	—	आ० ९५
वावत्त्रम्[3]	नैर्घन्ये	—	—	—	ना० ४३७
वावदीति	शब्दे	—	—	—	आ० ४०
वावशन्त	शब्दे	—	—	—	आ० ४२
वावशानः[4]	स्तूयमाने	—	४।२	२।४।२०	—
वावशुः	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५७
वाविनोद्याचथोपमाः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५४
वावृषस्व	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०७
वाशन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ३८
वाशय	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६६
वाशी	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९०

१. निरु० ५।२८॥ २. निरु० ५।१॥
३. वेदे तु 'वावत्' इत्युपलभ्यते। ४. निरु० ५।१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वाशी	आयुधे	—	—	—	ना० ५८१
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	—
वाशी[1]	—	—	४।१	२।४।१३	—
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५७
वाश्यः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४६
वाश्रा	नद्याम्	—	—	—	नो० ९५
वासः	उषसि	—	—	—	ना० ६८७
,,	अह्नि	—	—	—	ना० ६९०
,,	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८६
वासयथः	पूजने	—	—	—	आ० २९
वासयामसि	—	—	—	—	आ० १९
वासरम्	अह्नि	१११	१।९	१।१।१५	ना० ६९०
वासरी	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५२
वास्तु	गृहे	—	—	—	ना० १४
वास्तोष्पतिः[2]	रुद्रे अ० दे०	१३७	५।४	—	ना० ७४३
वाहः[3]	सोमे	—	४।१	२।४।५	—
वाहिष्ठः[4]	वीड्ढतमे	—	४।२	२।४।१९	—
विग्रः	वायौ	—	—	—	ना० ६७२
,,	श्येने	—	—	—	ना० ७५८
विक्रीयमाणम्	—	—	—	—	ना० १४३
विरवादः	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३५	—
विगाहि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२७
विग्रः	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
विचक्रमे	क्रमणे	—	—	—	आ० ४२२
विचक्षणः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
विचयत्	दर्शने	—	—	—	नो० २२
विचर्षणि	दर्शने	—	३।११	१।३।१४	—
विचष्टे	दर्शने	—	३।११	१।३।१४	—

१. निरु० ४।१९॥ २. निरु० १०।१६॥
३. निरु० ४।१६॥ ४. निरु० ५।१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० कौ०	मा० अनु०
विचिकित्सा	संशये	—	—	—	आ० १३४
विचितन	—	—	—	—	आ० १३४
विचिनोति	अन्वेषणे	—	—	—	आ० १३५
विचेताः	दातरि	—	—	—	ना० ४२६
विजामयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०५
विजामाता	अश्रोत्रिये	—	—	—	ना० २१९
विजामातुः[1]	अपर्याप्तजामातृत्वे	११५	४।३	२।५।१२	—
विजाम्नि	—	११६	—	—	—
विट्	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९६
विट्पतिः	जामातरि	—	—	—	ना० २१८
विततम्	वीयमानवस्त्रे	—	—	—	ना० १८८
विततस्रे	पूजने	—	—	—	आ० २९
वितस्तिरे	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७३
वितन्तसाय्यः	शूरे	—	—	—	ना० ५६६
वितारि	दाने	—	—	—	आ० १७७
वितिरन्ति	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३७
वितिरातिः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२९
वितिरामि	दाने	—	—	—	आ० १५९
वित्तम्	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२६
,,	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३०
विद	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२७
विदथः	गृहे	—	—	—	ना० ११
,,	यज्ञे	—	३।१७	१।३।२७	ना० ३६९
विदथानि[2]	ज्ञाने	११५	४।३	२।५।१०	—
विदथुः	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२८
विदद्वसुः	दातरि	—	—	—	ना० ४२४
विदधम्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२८
विदम्	लाभे	—	—	—	आ० १८९

१. निरु० ६।९॥ २. निरु० ६।७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
विदा	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३१
विदिद्युतो	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७२
विदीधेत्	दीयाप्तम्	—	—	—	आ० ३६२
विदुषी	विदुष्याम्	—	—	—	ना० २०७
विदो	लाभे	—	—	—	आ० १८७
विद्धि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १३१
विद्म	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२६
विद्मि	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२९
विद्या	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७१
विद्याम्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०३
विद्याम	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४२
,,	लाभे	—	—	—	आ० १९०
विद्युः	वाणे	—	—	—	ना० ५८८
विद्युत्	वज्रे	१०४	—	—	—
विद्युतः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४९
विद्र	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२८
विद्रधे[1]	विद्धे	११५	४।१	२।४।६	—
विद्वला	विदुष्याम्	—	—	—	ना० २०७
विद्वान्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८५
विधत्	पूजने	—	—	—	आ० ३४
विधते	दाने	—	—	—	आ० १६६
विधन्तः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४५
विधर्म	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३५
विधवा	विधवायाम्	—	—	—	ना० २०६
विधहि	दाने	—	—	—	आ० ३५६
विधाता	म० दे०	१३७	३।१५	१।३।२४	—
विधाता[2]	,,	५।५	—	—	—
विधातारः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८१

१. निरु० ४।१५॥ २. निरु० १०।२६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
विधाव	तपने	—	—	—	आ० २८१
विधिः	अन्ने	—	—	—	ना० १२८
विधुरा	विषवायाम्	—	—	—	ना० २०६
विधेम	पूजायाम्	—	—	—	आ० ३१
,,	परिचरणे	१०	३।५	१।३।८	—
वधौ	व्याप्ते	—	—	—	आ० ४७२
विध्यन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०३
विनङ्गृसौ	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।७	—
विन्दति	लाभे	४०	—	—	—
विन्दते	लाभे	—	—	—	आ० १९०
विन्दन्ते	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२९
विन्धते	लाभे	—	—	—	आ० १८८
विन्धे	,,	—	—	—	आ० १८७
विपः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०२
,,	प्राज्ञे	—	—	—	ना० २८०
,,	अङ्गुल्याम्	—	३।१५	१।३।२५	—
,,	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।९	ना० २५६
विपथ्या	वाचि	—	—	—	ना० ३१४
विपन्यति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १६
विपन्यवः	मेधाविनि	—	३।१५	१।३।२३	—
विपयन्ति	तरणे	—	—	—	आ० ४३३
,,	तपने	—	—	—	आ० २७९
विपर्षि	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५१
विपश्चितः	प्रज्ञायाम्	—	३।१५	१।३।२५	ना० २८०
विपश्यन्	,,	११६	—	—	—
विपा	वाचि	१०२	३।१५	१।३।२५	—
विपाट्	नदीविशेषे	—	—	—	ना० ९८
विपाट्छुतुद्री[1]	—	—	५।३	—	—
विप्रः	सवितरि	—	—	—	ना० ७६१

१. निरु० ९।३९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
विप्रः	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
विप्रतित	तरणे	—	—	—	आ० ३४७
विप्रवचाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९५
विप्राः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८०
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
,,	मरुति	—	—	—	ना० ६६८
विभज	दाने	—	—	—	आ० १७४
विभञ्जतुः	शूरे	—	—	—	ना० ५६७
विभत्रम्	धने	—	—	—	ना० १३५
विभराः	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९६
विभा	उषसि	—	—	—	ना० ६८४
विभावरी	,,	११०	१।८	१।१।१४	ना० ६८१
विभावसुः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
विभिषुः	गमने	—	—	—	आ० ८७
विभुः	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६७
विभूतद्युम्नः	दातरि	—	—	—	ना० ४१४
विभृत	रक्षणे	—	—	—	आ० ३५३
विभृतः	महति	—	—	—	ना० ६१३
विभ्राट्	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८७
विमन्यवः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९८
विममते	परिच्छेदने	—	—	—	आ० ५१२
विममेत्	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
विमुक्रोशः	मेघे	—	—	—	ना० ७१७
विमृष्ठा	विनाशे	—	—	—	आ० ४८३
वियत्	अन्तरिक्षे	९८	१।३	१।१।६	—
वियन्तन	दाने	—	—	—	आ० १५९
वियन्ति	गमने	—	—	—	आ० ८७
वियन्ति	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९४
वियातः	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
वियाय	व्युष्टयाम्	—	—	—	आ० ५२१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वियुते[1]	वियुज्यमाने	—	४।१	२।४।१८	—
वियेम	दाने	—	—	—	आ० १७७
वियोथाः	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९६
वियोषद्	भजने	—	—	—	आ० १४१
वियौः	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९५
विरप्शी	महति	६८	३।३	१।३।४	ना० ६१०
विराट्	अ० दे०	१३९	—	—	—
,,	वाचि	१०२	—	—	—
विरिणा	छेदने	—	—	—	आ० ३३६
विरिष्टिः[2]	युद्धे	—	—	—	ना० ५४४
विरुरुचुः	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६०
विरुहेम	रोहणे	—	—	—	आ० ५०९
विरूपः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९६
विरेचि	अतिरेककर्मणि	—	—	—	आ० ४५९
विरेये	निवारणे	—	—	—	आ० ४७६
विरोह	रोहणे	—	—	—	आ० ५०९
विवक्ष	शब्दे	—	—	—	आ० ५५
विवक्षसे	महति	—	३।३	१।३।४	—
विवक्षि	शब्दे	—	—	—	आ० ४८
विवक्षे	दाने	—	—	—	आ० १५७
,,	दर्शने	—	—	—	आ० १२३
विवक्ष्य	प्रापणलाभे	—	—	—	ना० ११५
विवक्ष्येत	,,	—	—	—	आ० ११०
विवधिष्व	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०७
विवयन्ति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६८
विवर्तेते	पृथक्करणे	—	—	—	ना० ४९५
विवसोः	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६२
विवस्वन्तः	यजमाने	—	—	—	ना० ३३८
,,	मनुष्ये	—	२।३	१।२।५	—

१. निरु० ४।२५।। २. वेदे तु 'विरिक्ति' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
विवस्वान्	आदित्ये	११६	--	--	ना० ७८३
,,	द्यु० दे०	१४३	--	--	--
विवहि	प्रत्युत्याम्	--	--	--	आ० ५२९
विवाः	सुधन्वनः पुत्रे	—	--	—	ना० ७६४
विवाक्	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३५	ना० ५३७
विवाचः	राक्षसे	—	—	--	ना० ५१४
विवाति	प्रेरणे	--	—	—	आ० २५६
विवाय	रक्षणे	—	--	--	आ० ३५३
,,	प्रेरणे	--	—	--	आ० २७६
विवासतः	दाने	—	--	—	आ० १७५
विवासति	परिचरणे	१०	३।५	१।३।८	—
विवासि	दाने	—	—	—	आ० १६७
विवासेयम्	प्रापणलाभे	--	—	—	आ० ११८
विविक्तः	प्रापणलाभे	--	—	—	आ० ११९
विविक्तम्	छेदने	—	--	--	आ० ३३६
विविजः	तपने	--	--	—	आ० २८२
विविदश्च	धिवरणे	--	--	--	आ० ४३१
विविदे	लाभे	—	--	—	आ० १८९
,,	ज्ञाने	--	--	--	आ० १३२
विविद्रिरे	ज्ञाने	--	--	--	आ० १२७
विविष्टः	दाने	--	—	--	आ० १६७
विवृत	करणे	--	--	--	आ० ४१९
विवेः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६७
,,	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३२
,,	लाभे	—	—	—	आ० १८९
विवेज्यते	तपने	—	—	—	आ० २८३
विवेरिष्यति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५४
विवेष	करणे	—	—	—	आ० ४१७
,,	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११७
विव्यक्	व्याप्तवचने	—	—	—	आ० ४७१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
विव्यक्थ	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०७
विव्यचद्	,,	—	—	—	आ० १०९
विव्यचन्त	व्याप्ते	—	—	—	आ० ४७१
विव्यथुः	पूरणे	—	—	—	आ० ४९९
विव्यात्	संगते	—	—	—	आ० ३७२
विव्ये	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०३
विव्ये	संघाते	—	—	—	आ० ३८६
,,	धारणे	—	—	—	आ० ११२
विशंसः	विशंसे	—	—	—	ना० २७८
विशः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५
,,	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।४	ना० २३९
विशस्त	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३३
विश्रथाय	शैथिल्ये	—	—	—	आ० ३९०
विश्रयन्ते	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०३
विश्वकर्मा[1]	अ० दे०	५।४	—	—	—
विश्वचर्षणिः	दर्शने	—	३।११	१।३।१४	—
विश्वप्स्यः	महति	—	—	—	ना० ६११
विश्वम्	वह्नौ	६६	३।१	१।३।१।	ना० ६३७
,,	हविषि	—	—	—	ना० ३३४
विश्वयत्	हिंस्रं पशौ	—	—	—	ना० १६६
विश्वरूपः	त्वष्टरि	—	—	—	ना० ७४०
विश्वरूपाः	बृहस्पतेः अश्वविशेषे	९४	१।१५	१।१।३९	ना० १७९
विश्ववारः	दातरि	—	—	—	ना० ४१९
विश्वशंभुवा	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७७
विश्वसामा	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९४
विश्वाच्यः	गवि	—	—	—	ना० १४९
विश्वानरः[1]	आदित्ये द्यु० दे०	१४२	५।५	—	ना० ७८३
विश्वानरः[1]	सवितरि	—	५।६	—	ना० ७६१

१. निरु० १०।२६॥ २. निरु० ११।१०॥
३. निरु० १२।२०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
विश्वामित्रः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९९
विश्वायुः	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३९
विश्वाहा	—	११६	—	—	—
विश्वेदेवाः	मरुति	—	—	—	ना० ६६५
विश्वेदेवाः[1]	संस्ताविके द्यु० दे०	१४४	५।६	—	—
विषणे	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५४
विषम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०६
विषाणे	द्यावापृथिव्योः	६०	—	—	—
विषाह्यामि	दाने	—	—	—	आ० १६०
विषिष्टि	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
विषुणः	सोमे	११५	—	—	ना० ६०
विषुणः[2]	विषमे	—	४।१	२।४।१४	—
विषुणा	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०५
विष्टप्	गृहे	१०८	—	—	ना० १३
विष्टपम्	—	—	१।४	१।१।७	—
विष्टी	कारुके	—	—	—	ना० ४७९
विष्ट्वी	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	ना० ३५४
विष्णुः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८८
विष्णुः[3]	सोमे पृ० दे०	१३४	४।२	२।४।३१	ना० ७१
विष्णुः[4]	द्यु० दे०	१४२	५।६	—	—
विष्णुः	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२८	ना० ३६३
विष्पितः[5]	संसारे	—	४।३	२।५।२३	—
विष्पितम्	दुःखे	—	—	—	ना० ७५३
,,	उदके	—	—	२।५।२३	ना० ११३
विष्यन्ति	गमने	—	—	—	आ० ८५
,,	सेचने	—	—	—	आ० ४०९
विष्वग्	असुरे	—	—	—	ना० ३८८

१. निरु० ४।२३॥ २. निरु० ४।१९॥
३. निरु० ५।७॥ ४. निरु० १२।१८॥
५. निरु० ६।२०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
विसृतः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९२
विसृष्टरातिः	दातरि	—	—	—	ना० ४१७
विस्तारः	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ५३
विस्पृशः	निघने	—	—	—	आ० २२६
विस्रुतम्	उदके	७५	—	—	—
विस्रुहः[1]	उदके	—	४।३	२।५।३	—
विस्वति	विस्याप्ये	३३	—	—	—
विहरन्ते	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१५
विहायाः	महति	६८	३।३	१ ३।३	ना० ६१०
विहि	गमने	—	—	—	आ० ८५
विहुते	गूहने	—	—	—	आ० ३४४
विहुत्मत्यः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४३
विहृणाति	वारणे	—	—	—	आ० २९२
वीजम्	अपत्ये	—	२।२	१।२।४	—
वीडयस्व	स्थैर्ये	—	—	—	आ० ४४६
,,	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४८
व्रीडयासि	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४९
वीडुः	स्थिरे	—	—	—	ना० ५९५
,,	बले	१०३	२।९	१।२।१६	—
वीणा	वीणायाम्	—	—	—	ना० ५६
वीतिहोत्रः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३७
वीतिहोत्राः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४०
वीरः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२१
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९१
,,	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७६
वीराः	शूरे	—	—	—	ना० ५६७
वीरुधः[2]	ओषधे	—	४।३	२।५।४	ना० ६४
वीरेण्यः	शूरे	—	—	—	ना० ५६६

१. निरु० ६।३॥ २. निरु० ६।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
वीर्यम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५४
वीर्यया	कायमाने	—	—	—	ना० ४४३
वोहि	दाने	—	—	—	आ० १६६
,,	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४४
,,	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५९
,,	अदने	—	—	—	आ० १९६
वुपोत्	शोधने	—	—	—	आ० ५१६
वृक्	वले	—	२।९	१।२।१७	—
वृकः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०१
,,	ऋत्विजि	९६	—	—	—
,,	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६६
,,	वज्रे	—	२।२०	१।२।४३	—
,,	स्तेने	८३	३।२४	१।३।३७	ना० ५२८
वृकः[1]	चन्द्रे	—	४।२	२।४।३८	—
वृकतिः[2]	हिंसायाम्	—	—	—	ना० ६२५
वृकम्	सीरे	—	—	—	ना० ४७८
वृक्तवर्हिषः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	ना० ३२८
वृक्ष	वनस्पत्याम्	—	—	—	ना० ४८
वृक्षः	धनुषि	—	—	—	ना० ५८५
,,	वृक्षे	—	—	—	ना० ३८
वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वयाः	उपमायाम्	—	३।१३	१।३।१८	—
वृजनम्	चर्मणि	—	—	—	ना० १६४
,,	अध्वनि	—	—	—	ना० २२
,,	युद्धे	—	—	—	ना० ५३५
,,	गृहे	—	—	—	ना० १२
,,	बले	—	२।९	१।२।१६	—
वृजन्यः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५६
वृजिनम्	पापे	६३	—	—	ना० ४०७
,,	बले	—	—	—	ना० २३४

१. निरु० ५।२१॥ २. अपपाठोऽयम् । वृकतिः अपेक्ष्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
वृजिनाः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१७
वृज्यते	तरणे	—	—	—	आ० ४३४
वृञ्ज	छेदने	—	—	—	आ० ३३८
वृञ्जन्ति	प्रक्षेपणे	—	—	—	आ० ४६४
वृणक्	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०२
वृणक्ति	छेदने	—	—	—	आ० ३३८
,,	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
वृणीमहे	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६३
वृण्वते	,,	—	—	—	आ० ६०
,,	निवारणे	—	—	—	आ० २८८
वृत	भजने	—	—	—	आ० १४२
वृतम्	धने	—	२।९	१।२।१९	ना० १३७
वृत्ते	—	११६	—	—	—
वृत्रः	असुरे	—	—	—	ना० ३८६
,,	युद्धे	—	—	—	ना० ५३९
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१७	—
वृत्रखादः	शूरे	—	—	—	ना० ५५४
वृत्रतूर्यम्	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३६	ना० ५४२
वृत्रन्	पूजने	—	—	—	आ० ३६
वृत्रम्	पापे	—	—	—	ना० ४०६
,,	धने	९०	२।१०	१।२।१९	—
वृत्रहा	असुरे	—	—	—	ना० ६७४
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५६३
वृत्राणि	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०३
वृथाषाहः	शूरे	—	—	—	ना० ५५८
वृद्धः	महति	—	—	—	ना० ६११
वृधः	वृद्धे	—	—	—	ना० २७५
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३००
वृधाः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५०
वृध्वम्	गमने	—	—	—	आ० १००

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वृन्दम्[1]	शरे	—	४।३	२।५।३५	—
वृशः	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५६
वृश्चति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
वृश्चसि	छेदने	—	—	—	आ० ३३५
वृषः	मुष्कभारे	—	—	—	ना० १५६
,,	चन्द्रमसि	—	—	—	ना० ७३
वृषणः	पत्यौ	—	—	—	ना० २२१
वृषण्यति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ५८
वृषण्वसुः	दातरि	—	—	—	ना० ४२७
वृषत्वम्	बले	—	—	—	ना० २३५
वृषन्तमः	दातरि	—	—	—	ना० ४१९
वृषन्धिः	मेघे	१००	१।१०	१।१'१७	—
वृषपर्वा	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०२
वृषभः	वृषे	—	—	—	ना० १५७
,,	पत्यौ	—	—	—	ना० २२१
वृषभः[3]	दातरि	—	—	—	ना० ४२०
,,	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०३
,,	आयुधे	—	—	—	ना० ५७९
,,	वरुणे	—	—	—	ना० ७४७
,,	पर्जन्ये	—	—	—	ना० ७४८
,,	मेघे	—	—	—	ना० ७२३
,,	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ६०
वृषभाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९१
,,	यजमाने	—	—	—	ना० ३५१
वृषमान्यवः[1]	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९८
वृषरवः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
वृषा	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९४
,,	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२

१. निरु० ६।३५॥ २. निरु० ९।२२॥

३. नामानुक्रमण्याम् अपपाठोऽयम् । 'वृषमन्यवः' इत्यपेक्ष्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वृषा	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७३
,,	वृषभे	—	—	—	ना० १५६
,,	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५८
वृषाकपायी[1]	द्यु० दे० संस्तावके	१४४	५।६	—	—
वृषाकपिः[2]	द्यु० दे०	१४२	५।६	—	ना० ७८०
वृषाजरः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
वृषाण	मरुति	—	—	—	ना० ६६६
वृषानिधिः	सोमे	—	—	—	ना० ७१
वृषायणमाणः	शूरे	—	—	—	ना० ५६८
वृषायत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७०
वृषायते	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३२
वृषायस्व	पाने	—	—	—	आ० २०१
वृष्णिः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७३
वृष्ण्याः	मरुति	—	—	—	ना० ६६९
वृसयः	असुरे	—	—	—	ना० ३८७
वे	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६२
वेः	गमने	—	—	—	आ० ९२
वेत्	ज्ञानार्थे	—	—	—	आ० १३०
वेतसः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४८
वेति	अदने	—	२।८	१।२।१४	—
,,	कान्तौ	३	२।६	१।२।१०	—
,,	गतौ	१५	२।१४	१।२।२७	—
वेत्थ	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२७
वेदः	—	११६	—	—	—
,,	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३६
,,	कर्मणि	६१	—	—	—
,,	यज्ञे	९०	—	—	—
,,	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२६
वेदयति	—	९	—	—	—

१. निरु० १२।८॥ २. निरु० १२।२७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
वेदिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६५
,,	ज्ञाने	—	—	—	आ० १२७
वेदिम	भजने	—	—	—	आ० १३९
वेद्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५७
वेधसः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९५
वेधा	सोमे	—	—	—	ना० ७३
,,	मेधाविनि	—	३।१५	१।३।२४	—
,,	यमे	—	—	—	ना० ७५३
वेनः	यज्ञे	—	३।१७	१।३।२७	—
वेनः[1]	दातरि	—	५।४	—	ना० ४१२
,,	मेधाविनि	८५	३।१५	१।३।२४	—
वेनति	कान्तौ	९	२।६	१।२।१०	—
,,	गतौ	१५	२।१४	१।२।१०	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
वेनन्	कायमाने	—	—	—	ना० ४४०
वेनन्ति	पूजने	—	—	—	आ० ३४
,,	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६१
वेना	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०३
वेनाः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८१
वेपः	वले	—	—	—	ना० २३५
वेपः	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	ना० ३५९
,,	यज्ञे	९५	—	—	—
वेपयन्ति	तपने	—	—	—	आ० २७८
वेमि	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०२
वेमीलयत	गमने	—	—	—	आ० ९५
वेविदानाः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८४
वेविदाम	लाभे	—	—	—	आ० १८८
वेविषद्	अदने	—	—	—	आ० ९५

१. निरु० १०।३९॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० कौ०	मा० अनु०
वेवेष्टि	अदने	१५	२।८	१।२।१५	—
वेशतम्	कूपे	—	—	—	ना० ८२
वेश्म	गृहे	८९	—	—	—
वेषः	यज्ञे	९५	—	—	—
,,	कर्मणि	—	२।१	१।२।१	—
वेषणेय[1]	दास्याम्	—	—	—	ना० ४७५
वेषि	गमने	—	—	—	आ० ९४
,,	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११०
वेष्टि	—	३	—	—	—
वेसति	कान्तौ	—	२।६	१।२।१०	—
वैतसः	प्रजनने	१२३	३।२९	१ ३।४४	—
वैन्यः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९६
वैवस्वतः	यमे	—	—	—	ना० ७५२
वैलस्थानम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३८
वैश्वानरः[2]	अग्नौ	द्यु० दे० १४३	५।१	—	ना० ७३५
वोचान्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ५०
वोपा[1]	रात्रौ	७४	—	—	—
,,	उदके	—	—	—	ना० ११५
व्यंसः	असुरे	—	—	—	ना० ३८६
व्यंमम	असुरे	—	—	—	ना० ३८९
व्यचः	महति	—	—	—	ना० ६१३
व्यरन्यद्	दर्शने	—	—	—	आ० १२२
व्यजसत्	अदने	—	—	—	आ० १९३
व्यञ्जतः	प्रकाशने	—	—	—	आ० ५१०
व्यतिरः	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७४
व्यत्ययः	अश्वे	—	—	—	ना० १७२
व्यथते	तपने	—	—	—	आ० २८०
व्यथय	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३३१

१. वेदे नोपलभ्यते । अतः 'वेषणया' इति संभाव्यते ।

२. निरु० ७।२१॥

३. अपपाठोऽयं प्रतीयते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
व्यथयः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१४
व्यथिः	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
,,	क्रोधे	—	२।१३	१।२।२२	—
व्यधिः	शत्रौ	—	—	—	आ० ५०४
व्यन्तः[1]	दर्शने	—	४।१	२।४।१३	—
व्यन्ति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०५
व्यन्तु	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६०
व्यभिमीत	विस्तारे	—	—	—	आ० ४७३
व्ययः	योजने	—	—	—	आ० २८९
व्ययस्तु	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२७
व्यवस्थान्	गमने	—	—	—	आ० ९५
व्यवस्यन्ति	पूजायाम्	—	—	—	आ० ३३
व्यश	अदने	—	—	—	आ० १९४
व्यश्वैत्	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५९
व्यसन्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६६
व्याखदि	पृथग्भावे	२८	—	—	—
व्यानशिः	वहौ	६६	३।१	१।३।१	—
व्यानशे	—	२	—	—	—
व्यापि	—	२	—	—	—
व्यामयः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९५
व्याशनिः	बहुव्याप्त्याम्	—	—	—	ना० ६३७
व्याश्वेत्	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २४०
व्युच्छति	अप्रमादे	२८	—	—	—
व्युद्यते	क्लेदने	—	—	—	आ० ४८२
व्योम	अन्तरिक्षे	९८	१।१	१।१।६	ना० ६३३
,,	दिशि	९९	१।३	१।१।१०	—
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
व्योमजामयः	उदके	—	—	—	ना० ११७

१. निरु० ४।१९।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
व्योमनी	बहौ	६६	—	—	—
व्यौनदासि	सेचने	—	—	—	आ० ४०८
व्रजः	पर्वते	१०१	—	—	—
,,	कूपे	—	—	—	ना० ८०
,,	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	—
व्रजिः	स्तेने	८३	—	—	—
व्रणते	दाने	—	—	—	आ० १६६
व्रतः	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५४
व्रतम्	,,	६१	२।१	१।१।२	—
व्रन्दी[1]	कर्मसु	११५	४।२	२।४।३७	—
व्राः	उदके	—	—	—	ना० ११९
,,	उषसि	—	—	२।४।२५	आ० ६८४
व्राः[2]	नीचजातिमनुष्ये	—	—	—	—
व्राघत	महति	—	—	—	ना० ६१३
व्राताः	मनुष्ये	७८	२।३	१।२।५	ना० २४०
व्रात्या	अ० दे०	१३७	—	—	—
व्राघता	नद्याम्	—	—	—	ना० ९१
व्राघन्	महति	—	३।३	१।३।४	—
व्राल्म	—	११६	—	—	—
व्रिशः	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।८	—
व्रीहिः	—	११६	—	—	—

श

शंयोः[1]	रोगशमने	—	४।१	२।४।१५	—
शंशमानः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
शंसः	,,	—	—	—	ना० ३०४
शंसवहः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२०
शंसति	शब्दे	—	—	—	आ० ५१

१. निरु० ५।१६॥ २. निरु० ५।३॥

३. निरु० ४।२१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
शंसति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १६
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
शंस्य	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५९
शकः	शकृति	—	—	—	ना० १८४
,,	दाने	—	—	—	आ० १६०
,,	बाणे	—	—	—	ना० ५८६
शकटी	अनसि	—	—	—	ना० ४४
शकम्	उदके	७५	—	—	—
शकुनः	पक्षिणि	—	—	—	ना० ७०९
शकुनिः[1]	,,	—	५।३	—	ना० ७१०
शकृत्	शकृति	—	—	—	ना० १८४
शके	निवासे	—	—	—	आ० ४९२
शकेम	शक्यर्थे	—	—	—	आ० ४५०
शक्तिः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९४
,,	बले	—	—	—	ना० २३२
,,	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	—
शक्तिम्	दाने	—	—	—	आ० १६५
शक्म	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	—
शक्मा	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५७
शक्रः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७३
शक्वरी	बाह्वोः	८१	२।४	१।२।७	ना० २५४
,,	गवि	—	२।११	१।२।२०	—
शग्धि	दाने	—	—	—	आ० १५८
,,	याच्ञायाम्	—	३।१९	१।३।३१	—
शग्म	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५८
शग्मम्	सुखे	—	३।६	१।३।९	—
शची	प्रज्ञायाम्	—	३।९	१।३।१३	ना० २२७
,,	इन्द्रस्य पत्न्याम्	—	—	—	ना० २११

१. निरु० ९।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
शची	कर्मणि	—	२।१	१।२।१	ना० ३५६
,,	बुद्धेः	८४	—	—	—
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२३	—
शचीपतिः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७८
शण्डिका	राक्षसे	—	—	—	आ० ५२४
शतम्	वही	६६	३।१	१।३।१	—
शतरा	सुखे	६४	३।६	१।३।८	आ० ४९२
शत्रवः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९५
शन्दुः	दातरि	—	—	—	ना० ४१८
शफारुजः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२०
शब्दः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
शब्दयति	—	८	—	—	—
शम्	सुखे	६४	३।६	१।३।९	ना० ४८८
शमलम्	अघे	६३	—	—	—
शमाये	पूजायाम्	—	—	—	आ० ३१
शमी	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	ना० ३५७
शमोप्यात्	—	११६	—	—	—
शम्नाति	वधे	—	२।१९	१।२।४१	—
शम्बः[1]	आयुधे	१०४	४।२	२।४।४०	ना० ५८१
शम्बरः	मेघे	—	१।१०	१।१।१८	—
शम्बरम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	ना० ११६
,,	बले	—	२।९	१।२।१७	—
शम्बलः	मेघे	—	—	—	ना० ७१९
शरणम्	गृहे	८९	३।४	१।३।६	ना० १६
शरणाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
शरद्	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०१
शरवानन्यतमः	राक्षसे	—	—	—	ना० ४८०
शरव्या	बाणे	—	—	—	ना० ५८७

१. निरु० ५।२४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
शरारुः[1]	संसारेच्छायाम्	—	४।३	२।५।३४	—
शरीरम्	देहे	—	—	—	ना० २७१
शरुः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२२
,,	लिप्सायाम्	२८	—	—	—
शर्वः	बले	—	२।९	१।२।१५	ना० २३२
शर्धत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०७
शर्वति	ध्वंसने	३७	—	—	—
शर्वन्तः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५११
शर्म	गृहे	८९	३।४	१।३।६	ना० १३
,,	उदके	—	—	—	ना० ११६
,,	सुखे[2]	—	३।६	—	ना० ४८७
शर्यणावत्	सरविशेषे	—	—	—	ना० १०२
शर्या	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।८	ना० २५९
शर्याः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०५
शर्याः[3]	बाणे	—	४।२	२।४।२७	ना० ५८७
शर्वरी	रात्रौ	७४	१।७	१।१।११	ना० ६९३
शवः	बले	—	२।९	१।२।१५	ना० २३०
,,	अन्ने	८८	—	—	—
,,	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१५
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
शवति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
शवसः	सुधन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६६
शवसा	शूरे	—	—	—	ना० ५५७
शशः	स्तेने	—	—	—	ना० १६३
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५६३
,,	सूकरे	—	—	—	ना० १७०
शशमानः	अर्चने	९	३।१४	१।३।२२	—
शाशमानः[1]	शंसने	—	४।३	२।५।१०	—

१. निरु० ६।३१॥

२. भास्करीयश्लोके 'वर्प' अपपाठः स्वीकृतः। ३. निरु० ५।४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
शश्रमु	शोषणे	—	—	—	आ० ५२०
शश्वत्	बहुव्याप्त्याम्	६६	—	३।१।१	ना० ६३८
शश्वतः	ओषधे	—	—	—	ना० ६३
शश्वती	उषसि	—	—	—	ना० ६८२
शस्तिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२३
शाः	,,	—	—	—	ना० ३२३
शाकः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८२
शाकी	,,	—	—	—	ना० ४८२
शाखा	वृक्षशाखायाम्	—	—	—	ना० ४०
,,	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।८	ना० २५६
शातवनेय	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८३
शातवन्ता[1]	सुखे	६४	३।६	१।३।९	—
शाधि	प्रणयने	—	—	—	आ० ४८८
शापम्	उदके	—	—	—	ना० १०५
शापिद्म	अभिभूक्रियायाम्		—	—	आ० २९५
शाम्यति	शोषणे	—	—	—	आ० ५२०
शारि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१०
शार्घः	बले	१०३	—	—	—
शावः	बले	१०३	—	—	—
शाशदान	शूरे	—	—	—	ना० ५५८
शाशदानः[1]	शाशद्यमाने	—	४।३	२।५।२०	—
,,	दातरि	—	—	—	ना० ४२३
शासः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१४
शासः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७६
शाहः	अन्ने	८८	—	—	—
शिक्वा	कारुके	—	—	—	ना० ४८०

१. अपपाठोऽयं कौत्सव्यनिघण्टौ । 'शातपन्ता' इत्यपेक्ष्यते ।
२. निरु० ६।१६।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
शिक्षति	दाने	१३	३।२०	१।३।३३	—
शिक्षते	करणे	—	—	—	आ० ४१५
शिक्षानरः	दातरि	—	—	—	ना० ४२९
शिक्षेम	उपच्छन्दने	—	—	—	आ० १५०
शिक्षेय	दाने	—	—	—	आ० १७१
शिङ्क्ते	शब्दे	—	—	—	आ० ४०
शिताम[1]	वाह्वोर्योनौ	—	४।१	२।४।१	—
शिपिविष्ट	प्रशंसायाम्	—	—	२।४।३०	—
शिपिविष्टः[2]	विष्णौ	—	४।२	—	—
शिप्रे[3]	शरीरावयवे	—	४।१३	२।४।४	ना० २६७
शिप्रे	,,	—	—	—	ना० २६२
शिभम्	क्षिप्रे	१०६	—	—	—
शिमी	कर्मणि	—	२।१	१।२।२	ना० ३५८
शिमीवान्	यजमाने	—	—	—	ना० ३४८
शिम्बलम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१
शिम्बाता	सुखे	६४	३।६	१।३।८	ना० ४९२
शिम्युः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९९
शिरः	,,	—	—	—	ना० ४९९
,,	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१
शिरिणा	रात्रौ	७४	१।७	१।१।११	ना० ६९३
शिरिम्बिठः[4]	मेघे	—	४।३	—	—
शिला	तेजनार्थे	—	—	—	ना० ५९३
शिल्पम्	कर्मणि	६१	२।१	१।२।२	ना० ३५९
शिल्पम्	सुखे	६४	—	—	—
शिवः[5]	उदके	—	—	—	ना० ११५
शिवम्	सुखे	६४	३।६	१।३।८	ना० ४९०
शिशाति	तैक्ष्ण्ये	—	—	—	आ० ४८४

१. निरु० ४।३॥
२. निरु० ५।८॥
३. निरु० ६।१७॥
४. निरु० ६।६०॥
५. या० निघण्टौ तु 'शवः' दृश्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं०	को० मा० अनु०
शिशीते[1]	नैक्षण्ये	—	४।१	२।४।११	आ० ४८४
शिशुः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९२
शिश्नः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४८
शिश्नदेवाः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९६
शिश्रथः	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२९
शिश्रीत	आसने	—	—	—	आ० ४८०
शिषक्षु	घने	—	—	—	ना० १४२
शी	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ५९८
शीपालम्	शैवले	—	—	—	ना० १०४
शीभम्	क्षिप्रे	—	२।१५	१।२।३१	—
शीरम्[2]	अनुशमिनि	—	४।१	२।४।४	—
शीर्यते	शैथिल्ये	—	—	—	आ० ३९६
शीर्षः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६१
शु	क्षिप्रे	—	२।१५	१।२।३१	—
शुकः	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
शुक्तिः	आस्ये	—	—	—	ना० २६४
शुक्रः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६१९
,,	शुक्ले	—	—	—	ना० ६६१
शुक्रम्	सोमे	—	—	—	ना० ७१
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	—
शुक्रा	उषसि	—	—	—	ना० ६८१
शुगः	अजे	—	—	—	ना० १६५
शुचन्तः	—	—	—	—	ना० ६२३
शुचयः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२२
शुचयः	मरुति	—	—	—	ना० ६६६
शुचिः	सोमे	—	—	—	ना० ७८
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८३
,,	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४१

१. निरु० ४।१८॥ २. निरु० ४।१४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
शुचिक्रन्द्रः	सोमे	—	—	—	ना० ६९
शुचिहासः	अश्वे	—	—	—	ना० १७७
शुनम्	सुखे	६४	३।६	—	ना० ४९०
शुनासीरौ[1]	वायुसूर्ययोः	—	५।३	—	—
शुन्धन्ति	पवने	—	—	—	आ० ५१४
शुन्धयन्तु	शोधने	—	—	—	आ० ५१५
शुन्धवः	अश्वे	—	—	—	ना० १७१
शुन्ध्युः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८५
शुन्ध्यू	कन्यायाम्	—	—	—	ना० १९७
शुब्धाः	उदके	—	—	—	ना० १०६
शुभम्	,,	७५	१।१२	१।१।३०	—
शुभयन्ते	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६५
शुभस्पती	अश्विनोः	—	—	—	ना० ७७२
शुभा	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०६
शुम्नोमिः	अलङ्करणे	—	—	—	ना० १४६
शुम्भति	—	३५	—	—	—
शुम्भतु	स्तुतौ	—	—	—	आ० २३
शुम्भन्ति	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६७
शुम्भयन्त	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६०
शुम्भामि	शब्दे	—	—	—	आ० ४३
शुरुधः	अन्ने	—	—	—	ना० १३१
शुरुधः	ओषधौ	—	—	—	ना० ६२
शुरुधः[2]	उदके	—	४।३	२।५।१८	ना० ११४
शुशोभते	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५८
शुर्क्कम्	पयसि	—	—	—	ना० १६१
शुष्णम्	असुरे	—	—	—	ना० ३८९
,,	बले	१०३	२।९	१।२।१६	—
शुष्मम्	,,	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३१

१. निरु० ९।४१॥ २. निरु० १०।४१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
शुष्मा	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४७
शुष्मी	शूरे	—	—	—	ना० ५६०
शुष्यति	शोषणे	—	—	—	आ० ५१९
शुश्रिणः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६२
शुश्रुयात	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३१
शूघनाः	क्षिप्रे	१०६	—	—	ना० ५९९
शूघनासः	,,	—	२।१५	१।२।३१	—
शूनम्	नैर्धन्ये	—	—	—	ना० ४३६
शूरः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७५
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५४६
शूरसातौ	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३७	—
शूर्ताः	क्षिप्रे	१०६	२।१५	१।२।३१	—
शूशवाम	प्राणधारणे	—	—	—	आ० ४१०
शूशुभन्	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६७
शूषति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
शूषम्	बले	—	२।९	१।२।१६	ना० २३२
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२३
,,	सुखे	६४	३।६	१।३।९	—
शूषेम	,,	—	—	—	ना० ४९०
शृङ्गः	शृङ्गे	—	—	—	ना० १६३
शृङ्गवृषः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७७
शृङ्गाणि	ज्वले	२०	१।१७	१।१।४२	—
शृङ्गी	शूरे	—	—	—	ना० ५६३
शृणाति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
शृणीतम्	छेदने	—	—	—	आ० ३३५
शृण्वन्तु	श्रवणे	—	—	—	आ० ५१३
शृतपाः	राक्षसे	—	—	—	ना० ५२१
शृप्या	बले	—	—	—	ना० २३५
शेके	शक्त्याम्	—	—	—	आ० ४५१
शेपः	प्रजनने	१२३	३।२९	१।३।४४	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
शेपे	शब्दे	—	—	—	आ० ५०
शेफः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४८
शेवः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८४
शेवधिः	धने	—	—	—	ना० १३४
शेवम्	सुखे	६४	३।६	१।३।९	—
शेवारः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६६
शेवृधः	सुखे	६४	३।६	१।३।९	ना० ४९३
शेषः	पुत्रे	८७	—	—	ना० १८९
,,	अपत्ये	—	२।२	१।२।३	—
शेषे	निवासे	—	—	—	आ० ४९३
शोकः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१६
शोकी	रात्रौ	७४	१।७	१।१।११	—
शोचति	ज्वलने	—	१।१७	१।१।४१	—
शोचस्व	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३५८
शोचिः	बले	—	—	—	ना० २३२
,,	उदके	—	—	—	ना० १११
,,	व्रश्चनायुधे	—	—	—	ना० ५९१
,,	ज्वलति	२०	१।१७	१।१।४१	—
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४८
शोचिश्केशः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३६
शोभते	—	३५	—	—	—
शौरदेव्याः	शूरे	—	—	—	ना० ५६५
श्चोत	गमने	—	—	—	आ० ८१
श्चोतति	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
श्चोतन्ति	क्षरणे	—	—	—	आ० ४००
श्च्योतन्ति	सेचने	—	—	—	आ० ४०९
श्नथति	हिंसायाम्	१९	२।१९	१।२।४०	—
श्नथयन्त	भीक्रियायाम्	—	—	—	आ० २८४
श्नथिष्टन	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०३
श्ना	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५७

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
इनाथिहि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२६
इमशा[1]	कुलमायाम्	—	४।२	२।४।३२	—
इयावः	कुष्ठिरोगे	—	—	—	ना० २७६
इयावाः	सवितुः अश्वविशेषं	६४	१।१५	१।१।४०	ना० १८२
इयावी	रात्री	७४	१।७	१।१।११	ना० ६९३
इयेनः[2]	बाजपक्षिणि	—	५।१	—	—
इयेनाः	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
इयेनासः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३८	—
इयोना	इयेने	—	—	—	ना० ७५८
ऋत्	सत्ये	—	३।१०	१।३।१४	ना० ४०१
ऋद्धानः	कायमाने	—	—	—	ना० ४४२
ऋद्धा[3]	पृ० दे०	—	५।३	—	—
ऋवः	धने	—	२।१०	१।२।१९	ना० १३५
,,	अन्ने	८८	—	—	ना० १२७
,,	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२६
ऋवय	शब्दे	—	—	—	आ० ५४
ऋवस्या	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६५
ऋयन्तः[4]	आश्रिते	—	४।३	२।५।९	—
ऋियन्	निधने	—	—	—	आ० २२७
श्रीः	गवि	—	—	—	ना० १४९
,,	इन्द्रस्य जनन्याम्	—	—	—	ना० २१२
,,	मङ्गले	—	—	—	ना० ४३५
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४९
श्रीणन्ति	श्रयणे	—	—	—	आ० ५२५
,,	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६८
,,	पचने	—	—	—	आ० ४५६
श्रीणीतन	श्रयणे	—	—	—	आ० ५२५
श्रीणेषे	निधने	—	—	—	आ० २२५

१. निरु० ३।१२॥ २. निरु० ६।१७॥
३. निरु० ९।३०॥ ४. निरु० ६।८॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
श्रीमतः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५३
श्रुतामपः	दातरि	—	—	—	ना० ४३१
श्रुतिः	वाचि	—	—	—	ना० ३१९
श्रुत्कर्णः	दातरि	—	—	—	ना० ४१६
श्रुधि	श्रवणे	—	—	—	आ० ५१३
श्रुवन्तु	श्रवणे	—	—	—	आ० ५१३
श्रुवरै	शंथिल्ये	—	—	—	आ० ३९६
श्रुष्टिः	सुखे	—	—	—	ना० ४८८
श्रुष्टी[1]	सुखशीघ्रयोः	—	४।३	२।५।१४	—
श्रुष्टीवा	त्रातरि	—	—	—	ना० ४७३
श्रुष्टीवानम्	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ४७४
श्रेषते	प्रच्युत्याम्	—	—	—	आ० ५२८
श्रेष्ठा	पृथिव्याम्	—	—	—	ना० ७
श्रोणः	विभग्नजानौ	—	—	—	ना० २७६
श्रोत्रम्	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६२
,,	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२४
श्रौषड्	,,	—	—	—	ना० ३२४
श्रौष्टिः	अश्वे	—	—	—	ना० १७४
श्लोकः	वाचि	१०२	१।११	१।१।१९	—
श्लोकाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५२
श्वः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९१
,,	अनागाह्नि	—	—	—	ना० ६९१
श्वघ्नी[2]	अक्षद्यूते	१२९	४।२	२।४।३९	—
श्वयातयः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९८
श्वभ्रम्	कूपे	—	—	—	ना० ८२
श्ववन्	छेदने	—	—	—	आ० ३३९
श्वशुरः	पत्युः पितरि	—	—	—	ना० २२३
श्वश्रूः	प्रियायाः मातरि	—	—	—	ना० २२५

१. निरु० ६।१३।। २. निरु० ५।२२।।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
श्वसति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
श्वसिति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
श्वसिव	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६१
श्वात्रति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
श्वात्रम्	धने	९०	२।१०	१।२।१८	ना० १३५
श्वात्रम्[1]	क्षिप्रे	—	४।२	२।४।२३	ना० ५४८
श्वात्रा	सुखे	—	—	—	ना० ४९२
श्वान्तः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०३
श्वापदः	—	११६	—	—	—
श्वितीक्	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४१
श्वेतः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८५
,,	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३८
,,	वायौ	—	—	—	ना० ६७१
,,	शुक्ले	—	—	—	ना० ६६१
श्वेतनम्	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५
श्वेतयावरी	नदीविशेषे	—	—	—	ना० ९८
श्वेत्या	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	ना० ७४२
			ष		
षतरः	सुखे	—	—	—	ना० ४९३
षोडशा	दातरि	—	—	—	ना० ४४८
ष्वःकति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
			स		
संक्रन्दनः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७८
संख्ये	सङ्ग्रामे	१०५	—	—	—
संगच्छध्वम्	संगते	—	—	—	आ० ३८३
संगमः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४२
संगृणम्	संगते	—	—	—	आ० ३७२

१. निरु० ५।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
सगृणीते	संगते	—	—	—	आ० ३७२
संघः	युद्धे	—	—	—	ना० ५४४
संचरन्ति	संगते	—	—	—	आ० ३७४
संजग्मुः	,,	—	—	—	आ० ३७०
संजयत	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५३
संजिघ्नन्ते	संगते	—	—	—	आ० ३८०
संजिह्रीते	उदगमने	—	—	—	आ० ४२५
संजेरत	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३२
संतुतनेः	संगते	—	—	—	आ० ३७५
संदधते	संधाने	—	—	—	आ० ३८५
संदिदीप	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६४
संधूनुहि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७०
संनसामहे	संगते	—	—	—	आ० ३८२
संनेषि	,,	—	—	—	आ० ३७३
संपिणक्	पेषणे	—	—	—	आ० ५०६
संपिपेष	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२९
संपृच्छसे	उपच्छन्दने	—	—	—	आ० १५०
सपृच्यते	संगते	—	—	—	आ० ३७८
संबर्हय	,,	—	—	—	आ० ३७५
संभरन्ते	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९०
संमदन्ति	संगते	—	—	—	आ० ३७३
संमहेत	पूजने	—	—	—	आ० २९
संमार्ज्मि	शोधने	—	—	—	आ० ५१६
संमिमिक्ष	संगते	—	—	—	आ० ३७७
संमिमिक्षु	संगते	—	—	—	आ० ३८०
संमिमीहि	करणे	—	—	—	आ० ४१४
संमिमीहि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२४
संयजन्ते	संगते	—	—	—	आ० ३७६
संयत्	युद्धे	—	२।१७	१।२।३८	ना० ५४३
संयतः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० कौ०	मा० अनु०
संयुगे	संग्रामे	—	२।१७	१।२।३६	—
संयोगः	—	११५	—	—	—
संरमन्ते	ग्रहणे	—	—	—	आ० १८६
संरभेमहि	संगते	—	—	—	आ० ३७९
संरिरीथ	सधाने	—	—	—	आ० ३८५
संरोचते	संगते	—	—	—	आ० ३७६
संवतः	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३८	—
संवत्सरः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०१
संवयि	संगते	—	—	—	आ० ३७९
संवावशन्त	संगते	—	—	—	आ० ३८१
संविविक्तः	पृथक्करणे	—	—	—	आ० ४९४
संविव्ये	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६७
संविशन्तु	संगते	—	—	—	आ० ३८०
संवृणक्तु	संगते	—	—	—	आ० ३७१
संवेषिषः	दाने	—	—	—	आ० १७८
संशस्त	दाने	—	—	—	आ० १६०
संशये	संशये	—	—	—	आ० १३४
संशिश्वरी	गवि	—	—	—	ना० १५१
संसृजत्	संगते	—	—	—	आ० ३७४
संस्त्यानाः	उदके	७५	—	—	—
संस्थम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३६
संहनन्त	संगते	—	—	—	आ० ३७६
संहूरम्	संगते	—	—	—	आ० ३७३
संहोत्रः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६६
सक्थि	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४६
सक्षति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
सक्ष्मवर्धनम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२१
सखा	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९८
,,	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३१
,,	हंसे पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
सख्यम्	ज्ञातेये	—	—	—	ना० ४८६

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वृ० कौ०	मा० अनु०
सगणाः	—	११६	—	—	—
सगरः	अन्तरिक्षे	९८	१।३	१।१।६	ना० ६३४
सङ्का	संग्रामे	१०५	२।१७	१।१।३५	—
सङ्ख्ये	संग्रामे	—	२।१७	१।२।३७	—
सङ्ख्ये	,,	—	२।१७	१।२।३७	—
सङ्गमे	संङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३८	—
सङ्गे	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३८	—
सचति	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
सचते	सेवार्थे	—	३।२९	१।३।४४	—
सचथः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८४
सचन्त	दाने	—	—	—	आ० १६७
सचन्ताम्	संगते	—	—	—	आ० ३७१
सचन्ते	भजने	—	—	—	आ० १३८
सचा	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८२
सचा[1]	सह	११५	४।२	२।४।२७	—
सचाभुवः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८३
सचेथे	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १०८
सचेमहि	,,	—	—	—	आ० १०९
सजाताः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८३
सजात्यः	,,	—	—	—	ना० ४८२
सजामि	ज्ञातेये	—	—	—	ना० ४८६
सत्	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	—
सतः	अप्राप्ते	११८	३।२९	१।३।४१	—
सतीनम्	उदके	—	१।१२	१।१।२८	ना० ११०
सत्यः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २०५
सत्यधर्मा	अमाये	—	—	—	ना० ४०३
सत्यम्	सत्यार्थे	—	—	—	ना० ४०१
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२८	—
,,	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५७

१. निरु० ५।५॥

CC-0. Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
सत्यशुष्मः	शूरे	—	—	—	ना० ५५०
सत्यानृताभ्याम्	संयुक्ते	—	—	—	ना० ४०४
सत्रदावा	दातरि	—	—	—	ना० ४१८
सत्रम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६८
सत्रा	महति	—	—	—	ना० ६१३
,,	सत्ये	७१	३।१०	१।३।१४	ना० ४०१
सत्वम्	बले	—	—	—	ना० २३४
सत्वयावानः	मरुति	—	—	—	ना० ६६९
सत्वानः	सदिनि	—	—	—	ना० ५७५
सत्सि	आसने	—	—	—	आ० ४७९
सदः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७०
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५४
,,	गृहे	—	—	—	ना० १५
सदनम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
सदसी	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४६	—
सदा	नित्ये	—	—	—	ना० ६९२
सदान्वे[1]	अनारतं शब्दकर्तरि	११५	४।३	२।५।३२	—
सदामि	स्तुतौ	—	—	—	आ० २४
सदासहः	शूरे	—	—	—	ना० ५५०
सद्म	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७१
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२८	—
,,	गृहे	—	३।४	१।३।६	—
,,	संग्रामे	—	२।१७	१।२।३८	—
सद्मनी	द्यावापृथिव्योः	—	३।३०	१।३।४६	—
सद्मबर्हिषः	यजमाने	—	—	—	ना० ३३८
सद्यबर्हिः	सोमे	—	—	—	ना० ७४
सधद	धारणे	—	—	—	आ० २१८
सधमादः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७०
सधस्थ	रथे	—	—	—	ना० ४३

१. निरु० ६।३०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
सधस्थम्	गृहे	—	—	—	ना० १६
सधिः	,,	—	—	—	ना० १७
सन्	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
,,	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४३
सनम्	अन्ने	—	—	—	ना० १२८
सनयम्	नवे	—	—	—	ना० ६०६
सनरम्	स्थातरि	—	—	—	ना० ५९७
सनात्	नूतने	—	—	—	ना० ६०५
सनाभयः	अङ्गुल्याम्	—	२।५	१।२।९	—
सनाभिः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८२
सीनष्यसि	भजने	—	—	—	आ० १४०
सनिष्वणम्	शब्दे	—	—	—	आ० ४३
सनियम्	कायमाने	—	—	—	ना० ४३९
सनीलाः	मरुति	—	—	—	ना० ६६४
सनुतः	गूढे	—	३।२५	१।३।३७	ना० ५७८
सनुतरः	शूरे	—	—	—	ना० ५६४
सनुत्यः	गूढे	—	—	—	ना० ५७७
सनुयाम	लाभे	—	—	—	आ० १८९
सनेम	,,	—	—	—	आ० १८७
सनोति	भजने	—	—	—	आ० १३६
सनोतु	दाने	—	—	—	आ० १७५
सनोमि	पुराणे	—	३।२७	१।३।३९	ना० ६०६
सपति	परिचरणे	९	३।५	१।३।७	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
सपत्ना	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०४
सपन्ते	भजने	—	—	—	आ० १३७
सपर्यति	शब्दे	—	—	—	आ० ४७
,,	परिचरणे	—	३।५	१।३।७	—
सपर्यवः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४०
सपर्येम	पूजने	—	—	—	आ० ३०
सपेम	,,	—	—	—	आ० ३०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
सप्तऋषयः	रश्मौ	११२	१।५	१।१।९	—
सप्तऋषयः[1]	,,	—	५।६	—	—
सप्तगुः	बृहस्पतौ	—	—	—	ना० ७५१
सप्तघ्नेतः	—	११६	—	—	—
सप्तचक्रः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७०१
सप्तनामा	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८३
सप्तर्षयः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४३
,,	—	१४४	—	—	—
सप्तवाध्रिः	वेदिकायाम्	—	—	—	ना० ४८
सप्तशीर्षा	यज्ञे	—	—	—	ना० ३७१
सप्तास्यः	बृहस्पतौ	—	—	—	ना० ७५०
सप्तिः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३७	ना० १७४
सप्रथाः[2]	महति	—	४।३	२।५।१०	ना० ६१६
सवः[3]	पयसि	—	—	—	ना० १५९
संबन्धवः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८३
सबाधः	ऋत्विजि	९६	३।१८	१।३।२९	ना० ३२९
सम्	समीपे	—	—	—	ना० ३२
समकारि	संस्करणे	—	—	—	आ० ३६८
समस्मिहि	संगते	—	—	—	आ० ३७७
समग्मत	संगते	—	—	—	आ० ३७६
समच्यन्त	,,	—	—	—	आ० ३७३
समज्ञिमीरन्	संगते	—	—	—	आ० ३८३
समजासि	क्षपणे	—	—	—	आ० ४३६
समत्	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३७	ना० ५३८
समनम्	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३५	ना० ५४०
समनाह	बन्धने	—	—	—	आ० ३९१
समनीके	संग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३७	—
समय	समीपे	—	—	—	ना० ३०

१. निरु० ५।६॥ २. निरु० ६।७॥

३. अपपाठोऽयं प्रतीयते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० व० को०	मा० अनु०
समयन्त	संगते	—	—	—	आ० ३७५
समग्रन्ते	बन्धने	—	—	—	आ० ३९०
समरणम्	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३६	ना० ५३८
समरन्त	संधाने	—	—	—	आ० ३८६
समरंग्	संगते	—	—	—	आ० ३७८
समर्ये	संग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३७	—
समवर्तन्त	संगते	—	—	—	आ० ३७१
समवर्तय	संगते	—	—	—	आ० ३७४
समवृत्त	दाने	—	—	—	आ० ३५५
समव्यत्	वेष्टने	—	—	—	आ० ५२३
समव्ययत्	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६६
समष्टकाव्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५३
समस्य[1]	सर्वे	—	४।२	२।४।४०	—
समस्यत	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६०
समाकृणुध्वम्	संगते	—	—	—	आ० ३८२
समानंश	संगते	—	—	—	आ० ३७२
समानबन्धू	रात्र्यह्नोः समस्तयोः		—	—	ना० ७००
समानुचे	श्लेषणे	—	—	—	आ० ३९४
समानुधे	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३०
समासते	पूजने	—	—	—	आ० २९
समितिः	समूहे	—	—	—	ना० ५७२
	संग्रामे	—	२।१७	१।२।३४	—
समिधम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३९
समिथे	संग्रामे	—	—	१।२।३७	—
समिधः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४३
समिन्धतः	दीप्त्यर्थे	—	—	—	आ० ३६३
समिन्वत	संधानार्थे	—	—	—	आ० ३८५
समिन्वतु	प्रेरणक्रियायाम्	—	—	—	आ० २६१
समीके	सङ्ग्रामे	—	२।१७	१।२।३६	—

१. निरु० ५।२३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
समीह्वयति	प्रेरणक्रियायाम्	—	—	—	आ० २५२
समीथे	सग्रामे	—	२।१७	—	—
समीयुः	संगते	—	—	—	आ० ३८३
समीरत	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० ११३
समुच्यसि	संगते	—	—	—	आ० ३७०
समुद्रः	सोमे	—	—	—	ना० ७६
,,	सरसि	—	—	—	ना० १०१
,,	—	—	१।३	१।१।६	—
,,	—	—	५।६	—	—
समुद्रम्	अन्तरिक्षे	९८	—	—	ना० ६६३
,,	उदके	—	—	—	ना० ११२
समुद्रियः	वरुणे	—	—	—	ना० ७४६
समूहति	संगते	—	—	—	आ० ३८०
समूहसि	दाने	—	—	—	आ० १५६
समेयथुः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६६
समैरयम्	सन्धाने	—	—	—	आ० ३८५
समोहः	युद्धे	१०५	२।१७	१।२।३८	ना० ५३९
सम्राट्	वरुणे	—	—	—	ना० ७४५
,,	ईश्वरे	—	—	—	ना० ६३०
सरः	सरसि	—	—	—	ना० १००
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	—
,,	वाचि	—	१।११	१।१।२३	—
सरण्यान्	गमने	—	—	—	आ० ९७
सरण्यूः[1]	अ० दे० संस्तविके	१३९	५।६	—	—
सरमा	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६६
सरमा[2]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
सरयन्ते	गमने	—	—	—	आ० ८७
सरसी	सरसी	—	—	—	ना० १००
सरस्वती	वाचि	१०२	१।११	१।१।१९	—

१. निरु० १२।९॥ २. निरु० ११।२४॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
सरस्वती[1]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
सरस्वत्यः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३४	—
सरस्वान्	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८४
सरस्वान्[2]	अ० दे०	१३७	५।४	—	—
सरिः	दातरि	—	—	—	ना० ४१२
सरितः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३१	ना० ८८
सर्गः	रज्ज्वाम्	—	—	—	ना० ८५
सरिरम्	बही	६६	—	—	—
सर्गाः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
,,	उदके	७५	१।१२	—	ना० ११९
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७६
सर्जति	शब्दे	—	—	—	आ० ५०
सर्णीकम्	उदके	७५	१।१२	—	—
सर्प	गमने	—	—	—	आ० ९०
सर्पति	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
सर्पिः	घृते	—	—	—	ना० १६१
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।३०	—
सर्वताति:	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६८
सर्वम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	—
सर्वतेभ्यः	—	११६	—	—	—
सर्सृते	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
सलिलम्	अन्तरिक्षे	९८	—	—	ना० ६३५
सललूकम्[3]	राक्षसे	—	४।३	—	ना० ५१५
,,	संलुब्धे	११५	—	२।५।३	—
सलिलम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	ना० १०६
,,	बही	—	३।१	१।३।१	—
सवः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २४९
,,	कर्मणि	६१	—	—	—

१. निरु० ५।५॥ २. निरु० १०।२३॥

३. निरु० ६।३॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
सवः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६१
	सोमे	—	—	—	ना० ७७
,,					
सवनम्	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२७	ना० ३६१
	सोमे	—	—	—	ना० ७३
,,					
सविता	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८१
सविता[1]	सवितरि द्यु० दे०	१४२	५।४	५,६ —	ना० ७६०
सवीमनि[1]	अनुज्ञायाम्यम्	११५	४।३	२।५।९	—
सवृष्टिः	मेघे	—	—	—	ना० ७१७
सश्चतः	शत्रौ	—	—	—	ना० ५००
सश्चति	प्रापणलाभे	—	—	—	आ० १११
	गतौ	—	२।१४	१।२।२९	—
,,					
ससः	मेघे	—	—	—	ना० ७२०
ससः[1]	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १२७
ससन्त्व	स्वापार्थे	—	—	—	आ० ४४८
ससम्	ज्योतिषि	—	—	२।४।२५	—
ससम्[1]	स्वप्ने	—	४।२	—	—
ससवन्त	संगते	—	—	—	आ० ३७०
ससूव	—	—	—	—	आ० २४४
सस्तन	स्वापार्थे	—	—	—	आ० ४४८
सस्ति	स्वपितौ	—	३।२१	१।३।३४	—
सस्तु	स्वापार्थे	—	—	—	आ० ४४७
सस्निः	मेघे	१००	—	२।४।१९	ना० ७२०
सस्निम्[1]	,,	—	४।२	—	—
सस्रः	गमने	—	—	—	आ० ९१
संस्रुतः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३३	—
सस्वः	गूढे	१०७	३।२५	१।३।३७	ना० ५७७
सहः	शूरे	—	—	—	ना० ५५४

१. निरु० १०।३१॥ २. निरु० ६।७॥
३. सर्वत्र क्लीबे दृश्यते। ४. निरु० ५।३॥
५. निरु० ५।१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
सहः	उदके	७५	१।१२	१।१।२६	ना० ११६
,,	बले	१०३	२।९	१।२।१६	ना० २३०
सहजानुषः	जाम्याम्	—	—	—	ना० ४८४
सहन्त्यः	शूरे	—	—	—	ना० ५५९
सहस्रः	बहौ	६६	३।१	१।३।१	ना० ६३७
सहस्रदावा	दातरि	—	—	—	ना० ४१६
सहस्रनीथाः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५०
सहस्रप्रधनम्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३७
सहस्रमुष्कः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७६
सहस्रमूतिः	शूरे	—	—	—	ना० ५५७
सहस्रवल्शः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६६
सहस्रसावः	,,	—	—	—	ना० ३६९
सहाः	देवेषु	—	—	—	ना० ७२७
सहूरिः	मन्यौ	—	—	—	ना० ७५९
सहुरिः	शूरे	—	—	—	ना० ५६७
सह्युः	अभिभूक्रियायाम्	—	—	—	आ० २९७
साक्षन्	,,		—	—	आ० २९८
साचिवित्	क्षिप्रे	—	२।१५	१।२।३२	—
,,	,,	१०६	—	—	—
सात्	अभिभूक्रियायाम्		—	—	आ० २९८
साध	करणे	—	—	—	आ० ४१७
,,	गमने	—	—	—	आ० ९४
साधते	साधने	—	—	—	आ० ५१८
,,	ज्वलति	२०	—	—	—
साधुः	पयसि	—	—	—	ना० १६०
,,	शूरे	—	—	—	ना० ५६०
साध्याः[1]	संस्तावके	द्यु० दे० १४४	५।६	—	—
,,	रश्मौ	—	१।५	१।१।९	—
साध्यासः	,,	११२	—	—	—

१. निरु० १२।४०॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं०	को० मा० अनु०
सानुः	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८६
,,	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ६०
,,	गृहे	—	—	—	ना० १७
,,	पर्वते	—	—	—	ना० ३५
,,	अन्तरिक्षे	—	—	—	ना० ६३४
,,	सुखे	—	—	—	ना० ४८९
सानौ	पर्वते	१०१	—	—	—
साप्तम्	ज्ञातेये	—	—	—	ना० ४८६
साम	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२३
सामि	महति	—	—	—	ना० ६१४
सायकः	बाणे	—	—	—	ना० ५८८
,,	वज्रे	१०४	२।२०	१।२।४३	—
सारथिः	रथ्याम्	—	—	—	ना० ४७
सारमेयः	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६६
सालावृकः	,,	—	—	—	ना० १६६
सासाहत्	अभिभूक्रियायाम्		—	—	आ० २९६
सासुद्यति	श्लाघायाम्	२७	—	—	—
साहसन्	मर्षणे	—	—	—	आ० ३८७
साह्व	अभिभूक्रियायाम्		—	—	आ० २९७
सिंहः	हिंस्रपशौ	—	—	—	ना० १६७
सिक्	वस्त्रान्ते	—	—	—	ना० १८७
सिक्तः	—	११६	—	—	—
सिचौ	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७९
सिञ्च	पूरणे	—	—	—	आ० ५०१
,,	,,	—	—	—	आ० ४९९
सिञ्चामि	सेचने	—	—	—	आ० ४०५
सिध्मः	शूरे	—	—	—	ना० ५५६
सिध्मः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७४
सिध्यति	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४३
सिनम्	अन्ने	८८	२।७	१।२।१२	ना० १२५
सिनम्	आयुधे	—	—	—	ना० ५८३

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
सिनम्[1]	ओदने	—	४।२	२।४।२८	—
सिनीवाली[2]	अ० दे०	१३९	५।५	—	—
सिनोशे	बन्धने	—	—	—	आ० ३९०
सिन्धवः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३४	ना० ८८
,,	उदके	—	—	—	ना० ११९
सिन्धुः	सरसि	—	—	—	ना० १००
सिम	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८६
सिमः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३६
सिरा	उदके	—	१।१२	—	—
सिराः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९३
सिरिः	मेघे	१००	—	—	—
सिषक्ति	भजने	—	—	—	आ० १३६
,,	—	२३	—	—	—
सिषक्तु	सेवार्थके	—	३।२९	१।३।४४	—
सिषाससि	भजजे	—	—	—	आ० १३८
सिषेध	निवारणे	—	—	—	आ० २८८
सिष्वम्	स्वापे	—	—	—	आ० ४४७
सिसर्ति	गमने	—	२।१४	१।२।२७	आ० ८३
,,	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५४
सिसर्षि	गमने	—	—	—	आ० ९०
सिस्रते	,,	२	—	—	आ० ७७
सीता	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
,,	नद्याम्	—	—	—	ना० ९४
सीद	आसने	—	—	—	आ० ४७९
सीम्	पादपूरणे	—	४।२	२।४।४२	—
सीयते	गतौ	—	२।१४	—	—
सीरम्	सीरे	—	—	—	ना० ४७८
सीराः	ओषधे	—	—	—	ना० ६४
,,	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३१	—
सुकम्	नानार्थे	—	३।१२	१।३।१६	—

१. निरु० ५।५।। २. निरु० ११।३१॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
सुकर्माणः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५८
सुकर्षः	शैथिल्ये	—	—	—	आ० ३९६
सुकृते	द्यावापृथिव्योः	—	—	—	ना० ७७८
सुकृत्या	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५६
सुकृत्	यजमाने	—	—	—	ना० ३४१
सुकृतः	दातरि	—	—	—	ना० ४२२
सुक्षत्र	अयातयज्वनि	—	—	—	ना० ७५४
सुक्षितिः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४९
सुक्षेमम्	उदके	७५	१।१२	१।१।२४	—
सुखकृत्	सुखे	—	—	—	ना० ४९३
सुखम्	सुखे	—	—	—	ना० ४८७
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२७	—
सुगम्	सुखे	—	—	—	ना० ४८७
सुगा	अध्वनि	—	—	—	ना० २४
सुगम्यम्	सुखे	—	३।६	१।३।९	ना० ४९०
सुचेतुः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५३
सुतः	सोमे	—	—	—	ना० ७५
सुतम्[1]	अन्ने	८८	२।७	—	—
सुतावन्तः	यजमाने	—	—	—	ना० ३३९
सुतिः	अध्वनि	—	—	—	ना० २२
सुतुकः[2]	सुगमे	—	४।१	२।४।११	—
सुदत्रः[1]	सुदानकृति	—	४।३	२।५।१६	—
सुदाः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३७९
सुदानुः	दातरि	—	—	—	ना० ४१६
सुदिनम्	सुखे	६४	३।६	१।३।१०	ना० ४८९
सुद्योत्मा	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२०
सुनिः	—	११६	—	—	—
सुनीथः	प्रशस्ये	६२	३।८	१।३।१२	ना० ४५१

१. लिङ्गभेदेन दृश्यते। २. निरु० ४।१८॥
३. निरु० ६।१६॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
सुपर्णः[1]	सवितरि	—	५।४	—	ना० ७६१
सुपर्णः	श्येने,द्यु० दे०	१४३	—	—	ना० ७५८
सुपर्णाः	रश्मौ	—	१।५	१।१।९	ना० ६४५
,,	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३८	—
सुपर्णाः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५९
सुपर्णासः	रश्मौ	११२	—	—	—
सुपर्णी	वाची	—	१।११	१।१।२०	—
सुपर्णे	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८४
सुपर्वसः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५८
सुपारः	शूरे	—	—	—	ना० ५६१
सुप्रतीकः	शोभने	—	—	—	ना० २७९
सुप्रदानुः	दातरि	—	—	—	ना० ४२२
सुप्रायणः[3]	सुगमे	—	४।१	२।४।११	—
सुप्रावीः	यजमाने	—	—	—	ना० ३५२
सुभ्वयः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९२
सुभ्वाः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३००
सुमतिः	दातरि	—	—	—	ना० ४२१
,,	—	११६	—	—	—
सुमतिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२६
सुमत्[1]	स्वयमित्यर्थके	—	४।३	२।५।२६	—
सुमना	दातरि	—	—	—	ना० ४१८
सुमन्तुः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६४
सुमृडीकम्	सुखे	—	—	—	ना० ४८९
सुम्नम्	सुखे	—	३।६	१।३।१०	ना० ४९०
,,	धने	—	—	—	ना० १३९
सुम्नयुः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४६
सुम्नावरी	उषसि	११०	१।८	१।१।१४	ना० ६८३
सुरस्वरन्	स्तुतौ	—	—	—	आ० २०

१. निरु० १०।४५॥ २. निरु० ४।१८॥

३. निरु० ६।२२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० कौ०	मा० अनु०
सुराः	अन्ने	—	—	—	ना० १३०
,,	उदके	७५	—	—	—
सुराश्वः	नास्तिकाव्रते	—	—	—	ना० ३७५
सुरोचिः	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२०
सुवसि	दाने	—	—	—	आ० १६१
सुवसि	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५८
सुवास्तुः	नदी विशेषे	—	—	—	ना० ९८
सुवितम्	कर्मणि	—	—	—	ना० ३५५
,,	सुखे	—	—	—	ना० ४९१
सुविते[1]	शोभनगतौ	—	४।१	२।४।९	—
सुविदत्रः[2]	सुविद्यावति	—	४।३	२।५।१६	—
सुशमी	हविषि	—	—	—	ना० ३३६
सुशिप्रः[3]	दीर्घनासिके	—	४।३	२।५।१९	—
सुश्रवसः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३००
सुषुम्नः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५६
सुषूदः	प्रेरणे	—	—	—	आ० २७१
सुष्टि	यजमाने	—	—	—	ना० ३१४
,,	क्षिप्रे	१०६	—	—	—
सुष्वयन्ते	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०२
सुसंकाशा	दीप्ते	—	—	—	ना० ६२४
सुसदृशः	उषसि	—	—	—	ना० ६८८
सुस्रोत्	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०२
सुहस्ताः	सुवन्वनः पुत्रे	—	—	—	ना० ७६६
सुहस्त्यः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३२
सूः	मातरि	—	—	—	ना० २१४
सूकरः	—	—	—	—	ना० १७०
सूक्तम्	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२०
सूक्तवाग्	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०२

१. निरु० ४।१७॥ २. निरु० ६।१४॥
३. निरु० ६।१७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
सूतः	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
सूदः	कूपे	—	३।२३	१।३।३५	ना० ८०
सूदत	व्युत्पादने	—	—	—	आ० २४५
सूदय	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३११
सूदयत्	दाने	—	—	—	आ० १७३
सूदयन्ते	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५२
सूनरः	पुत्रे	—	—	—	ना० १९५
सूनरम्	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५२
सूनरी	उषसि	११०	१।८	१।२।१३	ना० ६८६
सूनुः	पुत्रे	—	२।२	१।२।३	ना० १८९
सूनृतम्	धने	—	—	—	ना० १३६
सूनृता	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३२२
,,	अन्ने	८८	२।७	१।१।१३	—
,,	वाचि	—	—	—	ना० ३०९
सूनृता[1]	उषसि	—	१।८	१।१।१३	ना० ६८४
सूनृतावती	,,	—	१।८	१।१।१३	—
सूनृतावरी	,,	११०	१।८	१।१।१३	ना० ६८०
सूपा	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४९
सूभर्वा	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५८
सूमः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५०
सूरः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८१
सूरयः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९१
,,	सुधन्वनःपुत्रे	—	—	—	ना० ७६५
,,	अध्वनि	—	—	—	ना० २२
सूरिः	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८५
,,	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२६	—
सूक्षंति	रादले	२८	—	—	—
सूर्ते	सुसमीद्धिते	—	४।३	२।५।१७	—
सूर्मी	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५०

१. नामानुक्रमण्यां तु 'नूनृता' इत्यपपाठः प्रतीयते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
सूर्यः[1]	सवितरि	द्यु० दे० १४२	५।६	—	ना० ७६१
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
सूर्या	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	—
सृकः	आयुधे	१०४	२।२०	१।२।४३	—
सृजति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५५
,,	ज्वलति	२०	—	—	—
सृणिः[2]	वश्चनायुधे	—	४।२	२।४।४३	ना० ५९१
सृत्वर्यः	नद्याम्	—	—	—	ना० ९०
सृप्रः[3]	भुजङ्गमे	—	४।३	२।५।२०	—
सेचति	—	२३	—	—	—
सेचते	—	२३	—	—	—
सेतुः	जाले	—	—	—	ना० ७१५
सेधत	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१८
सेधति	गतौ	—	२।१४	१।२।२८	—
सेन्यः	शूरे	—	—	—	ना० ५५१
सेना	युद्धे	—	—	—	ना० ५३९
सेने	संग्रामे	१०५	—	—	—
सेवति	स्पर्शे	४७	—	—	—
,,	सेवने	५६	—	—	—
सेवते	—	९	—	—	—
सोतुवीति	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६७
सोमः[4]	सोमार्थे	अ० दे० १३८	५।५	—	ना० ६९
सोमः	चन्द्रमसि	—	—	—	ना० ७३३
,,	सोमे	—	—	—	ना० ७८
,,	संस्तविके	पृ० दे० १३४	—	—	—
,,	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९५
सोमपरिमात्	राक्षसे	—	—	—	ना० ५१३
सोमपाः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४४

१. निरु० १२।१४॥ २. निरु० ५।२८॥
३. निरु० ६।१७॥ ४. निरु० ११।२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
सोममादः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३०
सोमादः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५९
सोमानः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४१
सोमानम्[1]	अभिषोत्तारे	—	४।३	२।५।१२	—
सोमिनः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ६१
,,	यजमाने	—	—	—	ना० ३४१
सोमोग्रक्षाः	क्षरत्यर्थे	—	४।२	२।४।२३	—
सोम्याः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४१
,,	अङ्गिरस्सु	—	—	—	ना० ७६८
,,	देवे	—	—	—	ना० ७२८
सौधन्वना	सुधन्वनःपुत्रे	—	—	—	ना० ७६७
सौभगम्	धने	—	—	—	ना० १३५
स्कन्दति	दाने	—	—	—	आ० १७०
स्कन्दन्ति	गमने	—	—	—	आ० ९२
स्कन्धः	शाखायाम्	—	—	—	ना० ४०
स्कम्भः	दातरि	—	—	—	ना० ४२९
स्तनः	स्तने	—	—	—	ना० १६३
स्तनयन्ति	शब्दे	—	—	—	आ० ३९
स्तनिहि	शब्दे	—	—	—	आ० ४२
स्तम्भः	स्थूणायाम्	—	—	—	ना० ४२
,,	अ० दे०	१३७	—	—	—
स्तरः	नक्षत्रे	—	—	—	ना० ७३२
स्तरते	हिंसायाम्	१९	—	—	—
स्तराम	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२९
स्तरी	गवि	—	—	—	ना० १५३
स्तर्यः	उदके	—	—	—	ना० १११
स्तर्षति	—	६	—	—	—
स्तवै	स्तुतौ	—	—	—	आ० १७
स्तानः[2]	स्तेने	—	—	—	ना० ५२८

१. निरु० ६।९॥ २. अपपाठोऽयं प्रतीयते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
स्तामुः	स्तोतरि	९७	३।१६	१।३।२७	ना० २९७
स्तिपाः[1]	कूपे	—	४।३	२।५।२१	—
स्तिपाः	अप्सु	—	—	२।४।२२	—
स्तीध्वम्	गमने	—	—	—	आ० ८१
स्तुत	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१८
स्तुतः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१८
स्तुतिः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
स्तुप्	स्तोतरि	—	३।१६	१।३।२७	—
स्तुभः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९३
स्तुभ्वा	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९८
स्तुवन्ति	स्तुतौ	—	—	—	आ० १९
स्तुषे	स्तुतौ	—	—	—	आ० १९
स्तुषेय्यः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६३
स्तूपः	समूहे	—	—	—	ना० ५७३
स्तृणाति	स्तरणे	—	—	—	आ० ४३३
,,	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
स्तृणुते	हिंसायाम्	१९	—	—	—
स्तृणोति	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२२
स्तृभिः	अलङ्करणे	—	—	—	ना० १४६
,,	उपग्रहे	—	३।२९	१।३।४२	—
स्तोतारः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९०
स्तोभति	अर्चने	९	३।१४	१।३।२०	—
स्तोमः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९४
स्तोमः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
स्तोमवाहसः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९०
स्तौति	—	९	३।१४	१।३।२३	—
स्तौनः	स्तोतरि	—	—	—	ना० ३०३
स्त्रियः	स्त्रियाम्	—	—	—	ना० २००
स्त्रिया	उदके	—	—	—	ना० ११५

१. निरु० ६।१७।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
स्त्रीगीतः	आयुधे	—	—	—	ना० ५८२
स्थाः	स्थातरि	—	—	—	ना० ५९७
स्थिरधन्वा	रुद्रे	—	—	—	ना० ७४२
स्थूणा	स्थूणायाम्	—	—	—	ना० ४२
स्थूरः	महति	—	—	—	ना० ६१६
स्थेयाम	स्थितिस्थापने	—	—	—	आ० २४९
स्ना	वाह्नोः	—	—	—	ना० २५३
स्नु	वस्त्रे	—	—	—	ना० १८६
स्नुषा	वध्वाम्	—	—	—	ना० २१६
स्नेघत	आलस्ये	—	—	—	आ० ४३८
स्नेहयति	हिंसायाम्	१९	२।१९	१।२।४१	—
स्नेहितीर्द्रुहः[1]	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०३
स्पट्	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २८५
स्पन्दः[2]	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६०४
स्परतेदन	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०५
स्परद्	आच्छादने	—	—	—	आ० ४६७
स्पर्तन्	तरणे	—	—	—	आ० ३४७
स्पशः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४३
स्पार्षम्	लाभे	—	—	—	आ० १९०
स्पार्हराधा	दातरि	—	—	—	ना० ४३०
स्पाशयस्व	बन्धने	—	—	—	आ० ३८९
स्पृणुहि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०५
स्पृत्	युद्धे	—	—	—	ना० ५३५
,,	सङ्ग्रामे	१०५	२।१७	१।२।३६	—
स्पृध्रन्	स्पर्शने	—	—	—	आ० ४४३
स्पृशन्ति	स्पर्शने	—	—	—	आ० ४४४
स्पृष्ट	बन्धने	—	—	—	आ० ३९०
स्पृहयन्ति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६०

१. स्नेहितीर्द्रुहः शत्रौ अपेक्ष्यते ।

२. स्पन्द्रः उपलभ्यते । ऋ० २।१२।५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
स्पृहवाम	लाभे	—	—	—	आ० १८७
स्फुरत्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३२६
स्फुरति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
स्फुरन्त	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१५
स्फुलति	वधे	—	२।१९	१।२।४०	—
स्फूरः	महति	—	—	—	ना० ६१३
स्फूर्जति	—	६	—	—	—
स्मत्	सुखे	—	—	—	ना० ४८८
स्मयन्ति	दीप्त्याम्	—	—	—	आ० ३६४
स्मसि	आच्छेदने	—	—	—	आ० ४६५
स्मसि	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६४
स्यन्दताम्	गमने	—	—	—	आ० ९१
स्यन्दते	गतौ	—	२।१४	१।२।२५	—
स्यन्द्रासः	बले	१०३	२।९	१।२।१७	—
स्यमति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
स्याम	अस्त्यर्थे	—	—	—	आ० २४२
स्यालः	भार्यायाःभ्रातरि		—	—	ना० २२४
स्यूमकम्	सुखे	६४	३।६	१।३।९	—
स्यूमन्	,,	—	—	—	ना० ४९१
स्यूमना	,,	—	—	—	ना० ४९२
स्यूमरश्मिः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९५
स्योनम्	सुखे	—	३।६	१।३।१०	—
स्योना	,,	—	—	—	ना० ४९३
स्रंसति	गतौ	—	२।१४	—	—
स्रघ्नाति	हिंसायाम्	१९	—	—	—
स्रवः	उदके	७५	—	—	—
स्रवतः	नद्याम्	—	—	—	ना० ८९
स्रवति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
स्रवन्ति	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०२
स्रवन्त्यः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३३	ना० ८९

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
स्रसेम	गमने	—	—	—	आ० ८१
स्रामः	विशंसे	—	—	—	ना० २७८
स्रुच्	होमपात्रे	—	—	—	ना० ५५
स्रुवा	,,	—	—	—	ना० ५५
स्रेधति	शोषणे	—	—	—	आ० ५१९
स्रेहयन्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३०४
स्रोतः	उदके	—	१।१२	१।१।२६	ना० ११६
स्रोत्या	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३१	ना० ९६
स्रोशित	लितगुतौ	४३	—	—	—
स्वः	अन्तरिक्षे	९८,१०८	१।४	१।१७	—
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८२
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५५
,,	उदके	—	१।१२	१।१।२६	ना० ११४
,,	घने	—	—	—	ना० १३९
स्वञ्चस्व	गमने	—	—	—	आ० १००
स्वञ्चा.[1]	पावके	—	४।२	२।४।२९	—
स्वतवान्	शूरे	—	—	—	ना० ५४८
स्वदथ	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०८
स्वदय	उपदये	—	—	—	आ० १५२
स्वधा	बले	—	—	—	ना० २३१
,,	उदके	—	१।१२	१।१।३०	ना० १०५
,,	अन्ने	८८	२।७	१।२।१३	ना० १२५
स्वधितिः	व्रश्चनायुधे	—	२।२०	१।२।४३	ना० ५९२
स्वधे	द्यावापृथिव्योः	६०	३।३०	१।३।४५	—
स्वनः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३०९
स्वपिति	निद्रार्थके	—	३।२२	१।३।३४	—
स्वयंभूः	मन्यौ	—	—	—	ना० ७५९
,,	अन्तरिक्षे	९८	१।३	१।१।७	—
स्वरः	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३०९

१. निरु० ५।७॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
स्वरणः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९४
स्वरति	ज्वले	२०	—	—	—
,,	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
,,	अर्चने	—	३।१४	१।३।२१	—
स्वरन्ति	गमने	—	—	—	आ० ९२
,,	शब्दे	—	—	—	आ० ३८
स्वराट्	स्वामिनि	—	—	—	ना० ४६७
स्वराति	शब्दे	—	—	—	आ० ५४
स्वरु	यज्ञायुधे	—	—	—	ना० ४९
स्वर्ज०	युद्धे	—	—	—	ना० ५४१
स्वर्णरः	राज्ञि	—	—	—	ना० ३८२
,,	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६३
स्वर्णरे	दातरि	—	—	—	ना० ४२८
स्वर्णीकरम्	उदके	७५	—	—	—
स्वर्दृशः	देवेषु	—	—	—	ना० ७२९
स्वर्यः	गवि	—	—	—	ना० १५०
स्वर्यजः	मरुति	—	—	—	ना० ६६३
स्वविवातः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४५५
स्वसरम्	अह्नि	—	—	—	ना० ६८९
,,	गृहे	—	—	—	ना० ११
स्वसराणि	अह्नि	१११	१।९	१।१।१५	—
,,	,,	—	४।२	२।४।२७	—
स्वसराणि	गृहे	—	३।४	१।३।६	—
स्वसरौ	रात्र्यह्नोः समस्तयोः	—	—	—	ना० ६९९
स्वसा	उषसि	—	—	—	ना० ६८३
,,	स्वसरि	—	—	—	ना० २१७
स्वसारः	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।९	ना० २५८
,,	नद्याम्	—	—	—	ना० ९३
स्वसृतः	,,	७६	—	—	—
स्वस्तिः	सुखे	—	—	—	ना० ४९०

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
स्वस्तिः	—	—	५।५	—	—
स्वस्त्यलेपी	स्वपे	२२	—	—	—
स्वाद	दाने	—	—	—	आ० ३५६
स्वादु	सुखे	—	—	—	ना० ४९३
स्वादोऽर्णाः[1]	नद्याम्	—	—	—	ना० ८९
स्वादोक्	क्षरणे	—	—	—	आ० ४०४
स्वाधीः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४७
स्वाम	अन्ने	—	—	—	ना० १२५
स्वारम्	क्षिप्रे	१०६	—	—	—
स्वाहा	हविषि	—	—	—	ना० ३३६
"	वाचि	१०२	१।११	१।१।२१	ना० ३१२
स्वाहाकृतयः	पृ० दे०	१३३	५।२	—	—
स्वृतीकम्	—	—	१।१२	१।१।२७	—
स्वेदः	स्तोतरि	—	—	—	ना० २९६
"	उदके	—	—	—	ना० ११८
स्वेदाञ्जयः	मरुति	—	—	—	ना० ६६७

ह

हंसः	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८८
"	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
हंसन्त	दाने	—	—	—	आ० १७५
"	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७८
हंसासः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	—
हंसि	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१७
हताः	यजमाने	—	—	—	ना० ३४३
हन्	हिंसायाम्	—	—	—	आ० ३१३
हनति	गतौ	—	२।१४	१।२।३०	—
हना	पत्यौ	—	—	—	ना० २२०
हनू	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २६२

१. अपपाठोऽयम् । 'खादोऽर्णा' इत्युपलभ्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
हन्ता	शूरे	—	—	—	ना० ५६८
हन्ति	गतौ	—	२।१४	१।२।२४	—
हन्त्वः	शूरे	—	—	—	ना० ५६५
हन्म	आयुधे	—	—	—	ना० ५७९
हयः	अश्वे	९३	१।१४	१।१।३५	—
हरः	क्रोधे	१८	२।१३	१।२।२२	ना० ५३१
,,	ज्वलति	२०	१।१७	१।१।४२	—
,,	रश्मौ	—	—	—	ना० ६४६
हरः[1]	अप्सु	—	४।१	२।४।१२	—
हरयः	आदित्यस्य अश्वविशेषे	९४	—	—	—
,,	मनुष्ये	—	२।३	१।२।५	—
,	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५७
हरयाणः[2]	सज्जिताश्वे	—	४।२	—	—
हरस्वत्यः	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३४	—
हरिः	सोमे	—	—	—	ना० ६९
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७४
,,	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७६
,,	आदित्ये	—	—	—	ना० ७८०
हरिण्यः	ओषधे	—	—	—	ना० ६५
हरितः	सूर्यस्य अश्वविशेषे	९४	१।१५	१।१।३९	ना० १८०
,,	अङ्गुल्याम्	८२	२।५	१।२।९	ना० २५९
,,	दिशि	—	१।६	१।१।१०	ना० ६४०
,,	नद्याम्	७६	१।१३	१।१।३२	—
,,	अश्वे	—	—	—	ना० १७१
हरितम्	सुवर्णे	९१	—	—	—
हरिद्रवः	ग्रावार्थे	—	—	—	ना० ५७
हरिवान्	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७७
हरी	इन्द्रस्य अश्वविशेषे	९४	१।१५	१।१।३९	ना० १८०
हर्म्यम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६५

१. निरु० ४।१९॥ २. निरु० ५।१५॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वै० को०	मा० अनु०
हर्म्यम्	गृहे	८९	३।४	१।३।५	ना० १२
हर्यतं	पर्वते	—	—	—	ना० ३५
हर्यति	इच्छायाम्	—	—	—	आ० ६४
;	कान्तौ	३	२।६	१।२।११	—
;;	गतौ	—	२।१४	१।२।२६	—
हर्यश्वः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७४
हर्षते	जृम्भणे	—	—	—	आ० ४५४
,,	वृद्धिवर्धने	—	—	—	आ० २३२
हर्षयन्ति	प्रीणने	—	—	—	आ० ५०३
हर्षसे	तृप्तिहर्षयोः	—	—	—	आ० २०३
हवः	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१५
,,	यजमाने	—	—	—	ना० ३५१
हवनश्रुतः	शूरे	—	—	—	ना० ५६१
हविः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६६
;;	हविषि	—	—	—	ना० ३३४
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२८	—
हविरिक्षपः[1]	—	—	—	—	ना० ११३
हविर्दा	यजमाने	—	—	—	ना० ३५०
हविर्धाने[2]	पृ० दे०	—	५।३	—	—
हविष्कृत्	यजमाने	—	—	—	ना० ३५१
हविष्कृतिः	हविषि	—	—	—	ना० ३३५
हविष्यति	यजमाने	—	—	—	ना० ३४१
हविष्मन्तः	,,	—	—	—	ना० ३३९
,,	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३३३
,,	देवेषु	—	—	—	ना० ७२७
हवीम	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१९
,,	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६५
हव्यजुष्टिः	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६३
हव्यदातिः	यजमाने	—	—	—	ना० ३३९

१. 'हविः+इ(ईम्)+क्षपः' इत्येवं पदच्छेदः सम्भाव्यते।

२. निरु० ९।३६,३७।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वे० को०	मा० अनु०
हव्यम्	हविषि	—	—	—	ना० ३३४
हव्यवाट्	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३६
हव्यवाड्	वनितः यजमाने	—	—	—	ना० ३४७
हस्कारः	वाचि	—	—	—	ना० ३११
हस्तः	बाह्वोः	—	—	—	ना० २५४
हस्तघ्नः	प्रकोष्ठत्राणे	—	—	—	ना० ५९४
हस्तघ्नः[1]	पृ० दे०	—	५।३	—	—
हस्ता	हसनशीलायाम्	—	—	—	ना० २०६
हस्ती	पशौ	—	—	—	ना० १६८
,,	अङ्गुल्याम्	—	—	—	ना० २५९
हारियोजनः	इन्द्रे	—	—	—	ना० ६७३
हार्दिः	शरीरावयवे	—	—	—	ना० २५१
हासते	गमने	—	—	—	आ० ८१
हासमाने[2]	हृष्यति	—	४।२	२।४।२४	—
हासयन्ति	हासार्थे	—	—	—	आ० ४४१
हिकम्	नानार्थे	—	३।१२	१।३।१६	—
हिनोत[3]	प्रहिणुते	—	४।३	२।५।२६	—
हिनोति	प्रेरणे	—	—	—	आ० २५७
,,	वृद्धौ	१६	—	—	आ० २३०
हिन्वे	गमने	—	—	—	आ० ८१
हिमवान्	पर्वते	—	—	—	ना० ३६
हिमाः	वत्सरे	—	—	—	ना० ७ २
हिमा	रात्रौ	७४	१।७	१।१।१३	ना० ६९६
हिम्या	,,	—	—	—	ना० ६९६
हियमत्	प्रेरणे	—	—	—	आ० २६८
हिरण्यगर्भः	हिरण्यगर्भे	—	—	—	ना० ७५६
हिरण्यम्	निष्कहारयोः	९१	१।२	१।१।४	ना० १४४
हिरण्यवर्णाः	नद्याम्	—	१।१३	१।१।३२	ना० ९०

१. निरु० ९।१४,१५॥ २. निरु० ९।३९॥
३. निरु० ६।२२॥

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदम्	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०	भा० वं० को०	मा० अनु०
हिरण्यस्तूपः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९४
हिरुक्	गूढे	१०७	३।२५	१।३।३७	ना० ५७६
,,	दूरे	१०९	—	—	—
हिहाय[1]	विश्वकर्मणि	—	—	—	ना० ७५७
हीडितः	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३३
हीये	त्यागे	—	—	—	आ० १८१
हुरश्चित्	स्तेने	—	३।२४	१।३।३६	ना० ५२८
हुवे	आह्वाने	—	—	—	आ० ४७७
हूमहे	याच्ञायाम्	—	—	—	आ० १४४
,,	शब्दे	—	—	—	आ० ४१
हूर्चि	—	२७	—	—	—
हृङ्क्तत्	निधने	—	—	—	आ० २२०
हृणिः	क्रोधे	१८	२।१३	१।२।२२	—
,,	ज्वलने	—	१।१७	१।१।४२	—
हृणीथाम्	क्रोधार्थे	—	—	—	आ० ४६२
हृणीयते	क्रोधे	१८	—	—	—
हृत	प्रज्ञायाम्	—	—	—	ना० २२८
हृद	हृदये	—	—	—	ना० २५२
हृदयम्	,,	—	—	—	ना० २५२
हृदयाविधः	शत्रौ	—	—	—	ना० ४९८
हृन्मृध्रः	,,	—	—	—	ना० ५०४
हृष्यति	ज्वलति	२०	—	—	—
हेडः	क्रोधे	१८	२।१३	१।२।२२	—
हेडते	,,	१८	२।१२	१।२।२१	—
हेडमानः	क्रोधिनि	—	—	—	ना० ५३३
हेतसद्	तपने	—	—	—	आ० २८२
हेतिः	धनुषि	—	—	—	ना० ५८५
,,	वज्रे	—	२।२०	१।२।४२	—

१. अपपाठोऽयं प्रतीयते । 'विहायाः' इति सम्भाव्यते ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदानुक्रमणिका

पदम्	अर्थः	को० नि०	या० नि०	भा० वृ० को०	मा० अनु०
हेतिः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५४
हेत्वः	क्षिप्रे	—	—	—	ना० ६०४
हेम	हिरण्ये	—	१।२	१।१।४	—
,,	धने	—	—	—	ना० १३६
,,	उदके	७५	१।१२	१।१।२९	—
,,	निष्कहारयोः	—	—	—	ना० १४४
हेषः	रश्मौ	—	—	—	ना० ६५४
होतारः	ऋत्विजि	—	—	—	ना० ३२९
होत्रम्	यज्ञे	—	—	—	ना० ३६२
होत्रा	स्तुतौ	—	—	—	ना० ३१८
,,	वाचि	१०२	१।११	१।१।२२	—
,,	यज्ञे	९५	३।१७	१।३।२८	—
ह्यः	गताह्नि	—	—	—	ना० ६९१
ह्रदः	सरसि	—	—	—	ना० १००
ह्रस्वः	ह्रस्वे	—	३।२	१।३।२	—
ह्लादनम्	उदके	७५	—	—	—
ह्लादते	—	७	—	—	—
ह्लादनम्	उदके	७५	—	—	—
ह्लादयति	—	७	—	—	—
ह्वकिरः	प्रतिषेधे	१२६	—	—	—
ह्वन्त	आह्वाने	—	—	—	आ० ४७७
ह्वयते	अर्चने	—	३।१४	१।३।३०	—
ह्वयन्ते	आह्वाने	—	—	—	आ० ४७७
ह्वरः	स्तेने	—	—	—	ना० ५२९
,,	शत्रौ	—	—	—	ना० ५०६
,,	पापे	—	—	—	ना० ४०६
,,	क्रोधे	—	२।१३	१।२।२२	ना० ५३१
ह्वरति	अदने	—	२।८	१।२।१४	—
ह्वस्वि	पक्षिविशेषे	—	—	—	ना० ७१२
ह्वार्याणाम्	अश्वे	—	१।१४	१।१।३८	—

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

कौत्सव्य-निरुक्त-निघण्टोः

संशोधन-पत्रम्

पृष्ठम्	पङ्क्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
१	५	योषितिः	योष्टिः
५	९	अगः	आगः
६	३	यह्व	यह्वः
६	३	वविषिपु	वविषिपुः
७	१६	ह्लादनम्	ह्लादनम्
"	१९	अर्णवाः	अर्णवः
"	२१	अजिताः	अजिराः
८	१३	विनड्गृसौ	विनड्गृसौ
१०	१८	वेषः	वेषः । वेदः
११	७	आकाषम्	आकाशम्

यास्कीय-निघण्टोः संशोधनम्

२३	५	घारा	धारा
"	११	वेकुरा	बेकुरा
४०	४	नसन्ते	नंसन्ते
"	२०	अह्वयाणः	अह्लयाणः
४४	५	समुद्रः	समुद्रः
"	२०	अथर्वा	अथर्वा

वैदिककोशस्य संशोधनम्

४९	२०	एन्यश्व	एन्यश्च
"	२१	रोधवक्रा	रोधचक्रा
५०	८	३७	३८[1]
११	२	शक्तिर्दसो	शक्तिर्दसो
५२	१	ब्रह्लायुः	ब्रह्लायुः

१. श्लोकेषु अतोऽग्रे संख्या क्रमशः संशोधनीया ।

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पाणिनि-प्रज्ञा-अनुसन्धान
तिथी
मु०सं० ५०
भारती पुस्तकालय

वैदिक-निघण्टु-संग्रहस्य

पृष्ठम्	पङ्क्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
५५	२	क्षयतीत्येश्वर्य	क्षयतीत्यैश्वर्य
६२	४	समूनोत्रवात०	समूलोत्रवात०
६५	१	का० १।	का० २।
६५	५	अनुषक्	आनुषक्

माधवानुक्रमणी-संशोधनम्

७०	३	श्रुति	श्रुतिः
"	५	व्युत्पति	व्युत्पत्ति
"	८	भस्माभि०	स्माभिः
"	९	स्घरः	स्वरः
	१५	वृहन्तं	बृहन्तं
७१	१४	यदद्यस्य	यदघस्य
"	१७	क्षमस्येति	क्षयस्येति
"	२५	च्छिल्पिभि	छिल्पिभिः
७२	२	मध्याहार्य	मध्याहार्य
७३	२६	क्रमाध्ययनो	क्रमाध्ययनतो
७७	११	वष्टय	वष्टच
८३	१	जाम्भ	जम्भि
८४	६	आधाश्रेषाभा०	आधाश्रेषामा०
८५	७	चस्कम्न	चस्कम्भ
८७	१४	जम्भणे	जृम्भणे
९०	३	निममृजे	निममृंजे
९१	६	रिपुनवं०	रिपुर्नव०
	१०	वाहू	बाहू
९३	७	पस्पश	पस्पर्श
९४	१५	रोगकमा	रोगकर्मा
९५	२१	प्रेषणार्थाः	पेषणार्थाः
१०३	४	मत्य	मर्त्य
११५	२	कायमान	कायमाना
११९	७	द्रविवयत्०	द्रवियत्०
१२५	९	युगनि	युगानि

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पदानुक्रमणिकायाः संशोधन-पत्रम्

पृष्ठम्	पङ्क्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
८	२२	रतनशालिनि	अतनशालिनि
२६	१३	अश्ने	अश्वे
७२	३३	गमनानु०	नामानु०
८४	२८	भष्टो०	भ्रष्टो०
८८	३०	जारआभगग्	जारआभगम्
९८	८	तुछ्यम्	तुच्छ्यम्
,,	२९	तुरव्यम्	तुरण्यम्
१०१	३	तीशसे	तोशसे
१०८	२२	दीर्घ०	दीर्घ०
११३	३०	द्राविय़त्	द्रावयत्
१२०	१८	राक्षस	राक्षसे
१२७	२८	निष्षपीः	निष्पपीः
२१६	१५	शव्दे	शब्दे
२२४	१३	अनुशमिनि	अनुशायिनि
२२५	१७	शुभ्नोमिः	शुभ्रेभिः
२२७	८	शेवृधः	शेवृधः
२३०	३०	संगत	संगते
२३२	७	संरिरीथ	संरिरीथ
२३३	६	लङ्ख्ये	सङ्ख्ये
,,	३१	कमंणि	कर्मणि
२३५	१२	सीनष्यसि	सनिष्यसि
,,	१४	सनियम्	सनीयम्
,,	१५	सनीलाः	सनीडाः
,,	२३	सनोमि	सनेमि
२३८	३	सग्रामे	सङ्ग्रामे
२३९	६	सरिः	सूरिः
२४०	९	अनुज्ञायाभ्यम्	अनुज्ञायाम्
२४२	१८	सासाहृत्	सासहत्
२४८	२९	सोमपरिमात्	सोमपरिभात्
२५१	२६	स्पंशने	स्पर्शने

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

महर्षि-पाणिनि-प्राज्ञ-अनुसन्धान केन्द्र
तिथी
पु०सं० 2009
भारती पुस्तकालय

संवर्धनम्

पदम	अर्थः	कौ० नि०	या० नि०.	भा० वै० कौ०	मा० अनु०
अकवः	प्रशस्ये	—	—	—	ना० ४६२
अकामकर्शनः	दातरि	—	—	—	ना० ४२०
अग्निः	अग्नौ	—	—	—	ना० ७३४
अजः	अजे	—	—	—	ना० १६५
अजकः	वलीवर्दे	—	—	—	ना० ४७७
अधाः	दाने	—	—	—	आ० ३५५
अर्यी	कायमाने	—	—	—	ना० ४४०
रुजत्कुशः	उदके	—	—	—	ना० १०७
शतम्	बहौ	—	—	—	ना० ६३७
ससः	ऋषौ	—	—	—	ना० ३९४

—:०:—

प्राच्य-विद्यानुसन्धानकेन्द्रस्य प्रकाश्यमानग्रन्थमालानां सूची

शिक्षा-सम्बन्धी

१. ऋग्वेदीय शिक्षासङ्ग्रहः ।
२. यजुर्वेदीय ,, ,,
३. सामवेदीय ,, ,,
४. अथर्व-वेदीय ,, ,,

कल्पसम्बन्धी

५. आश्वलायन प्रयोग दीपिका ।

१. परमपिता प्रभु की पवित्र वेदवाणी तथा ऋषि-मुनियों के ग्रन्थों का अनु-अनुसन्धान करना और यथार्थ तात्पर्य प्रकाशित करना ।
२. देववाणी संस्कृत तथा ऋषि प्रणीत ग्रन्थों का पठन पाठन ।
३. संस्कृत भाषा में दैनिक पत्र प्रसारित करना ।

पत्र-व्यवहार का पता
पाणिनिधाम तिलोरा
ग्रा० व पो०—तिलोरा (पुष्कर क्षेत्र)
(अजमेर)—३०५०२२

मुद्रकः—रामकिशन सरोहा प्रेस, बहालगढ़ (सोनीपत) १३१०२१

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

५५८

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0.Panini Kanya Maha Vidyalaya Collection.